

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

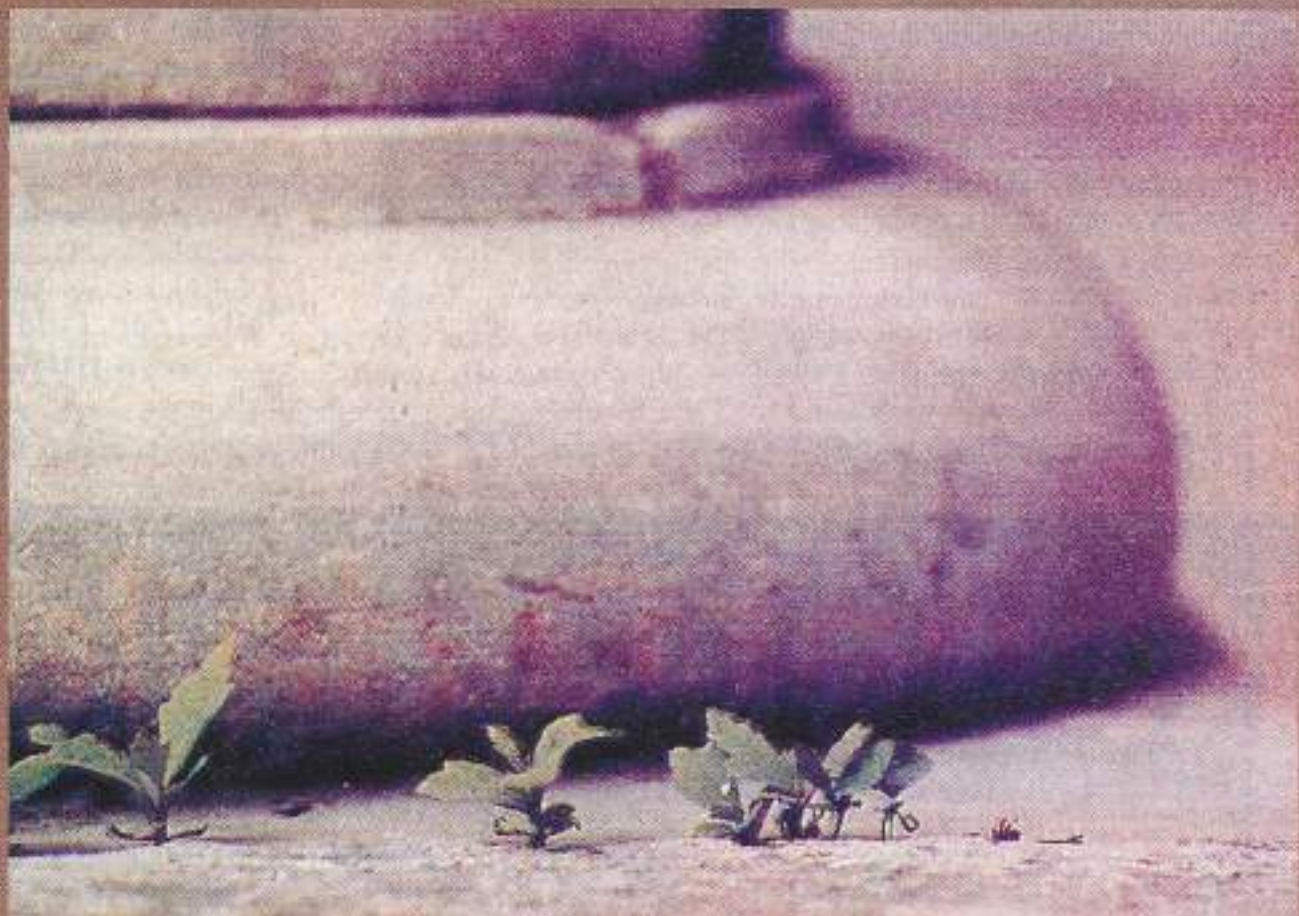
SİYASİ

DERGİ

SAYI: 15

150.000 TL

HAZİRAN 1997

*YENİLİRKEN
KAZANMAK*

Mayıs ayı içerisinde, sosyalist basına yönelik senaryoların bir ifadesi olarak yayınlanan MIT raporu Cumhuriyet gazetesinde yer aldı. Konuyla ilgili açıklamamızı ve aynı ayda karşılaştığımız olduğumuz toplantı kararına ilişkin yaptığımız basın açıklamasını aşağıda yayımlıyoruz.

Uzun Yürüyüş

13 Mayıs 1997

BASINA VE KAMUOYUNA

EGEMEN SINIFLARIN SOSYALİST YAYINLAR ÜZERİNDE OYNAMAYA ÇALIŞTIĞI OYUNLARI PROTESTO EDİYOR, BUNA ARACI OLANLARI KINIYORUZ!

Türkiye'de ülkeyi yönetenlerin haklar ve özgürlükler konusunda sicilleri bellidir. Bu konuda bırakalım cuntaları, yargısız infazları, gözaltında kayıpları, tek başına Susurluk sonrası ortaya ayan beyan çıkan gerçeklere işaret etmek dahi yeterlidir. Bu mevcut yönetici sınıf ve onu biçimlendiren anlayış, demokratik haklar ve özgürlüklere cepheden bir karşı duruş içindedir. Bunun böyle oluşu egemen sınıfların çıkarları ile demokratik hak özgürlüklerin kazanılmasının ve kullanılmasının birbirine ters düşmesinden kaynaklıdır. Bu anti-demokratik ve baskıcı şekillenmiş kendisini basın ayağında gazete bombalamalar, gazetecilerin öldürülmesi, dergilerin basılması, gözaltılar, toplatmalar, onlarca yıllık hapis cezaları biçiminde gösterirken; aynı zamanda bu baskılara meşruiyet kazandırmak için yasal yayınları yasadışıymış gibi göstermeye çalışıp, yasal sosyalist yayınları çeşitli illegal örgütlerin yan koluymuş gibi lanse etmektedirler.

Bunun en son örneği, 12 Mayıs 1997 tarihli Cumhuriyet gazetesinde görülmüştür. Söz konusu edilen MIT raporu haberinde, bir çok yasal sosyalist yayın organı çeşitli illegal örgütlerin çıkardığı yayınlar gibi gösterilmiş. Cumhuriyet gazetesi de bu noktada hiçbir açıklama yapmayarak, yaptığı haberde bu durumu yadırgayıp/protesto etmeyerek objektif olarak, MIT'in senaryosunun ortağı olmuştur.

Söz konusu haberde, dergimiz de yasadışı bir örgütün yayın organıymış gibi gösterilmektedir. Sosyalist basın üzerinde oynanmaya çalışılan senaryoları protesto ediyor, aynı zihniyetin daha da pervasızlaştığı durumda, sıranın Cumhuriyet ve diğer basın kuruluşlarına gelmesinde uzak olmadığını belirterek Cumhuriyet gazetesini bu haberi tekzip etmeye çağırıyoruz. Tüm sosyalist yayınları aynı taleplerle MIT'in söz konusu raporunu ve Cumhuriyet'in haberi kınalıyormuşçasına verişini kınamaya çağırıyoruz.

DERGİMİZ UZUN YÜRÜYÜŞ'ÜN 14. SAYISI TOPLATILDI

Aylık olarak yayımlanan dergimiz Uzun Yürüyüş'ün Mayıs 1997 tarihli 14. sayısı, 52-53-54 sayfalarında yer alan "*Kürt romanı üzerine*" başlıklı yazıda, "*basın yoluyla halkı ırk ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği*" iddiasıyla, İstanbul 5 Nolu DGM kararıyla toplatıldı.

Özgürlüklere tahammül edemeyen egemen anlayışın, senaryocu, tahammülsüz yaklaşımına paralel olarak ilerici, demokrat, sosyalist yayınlar üzerindeki baskıcı uygulamalarının küçük bir parçası olarak gördüğümüz toplatmaları protesto ediyor, hiçbir baskının ve engellemenin düşüncelerin özgürce açıklanmasını ve topluma ulaştırılması mücadelesini önleyemeyeceğini belirtiyoruz.

Merhaba,

15. sayımızla karşınızdayız yine. Bu sayımızda da elimize ulaşan bir çok değerli çalışmayı önümüzdeki sayıya devretmek durumunda kaldık. Bu konuda tüm okurlarımızın bizi anlayışla karşılayacağını umuyoruz.

Ayrıca son iki sayımızda teknik zaatlarımız sonucu, dergimizde olmaya-
cak ölçüde yazım hataları olmuştur. Okur ve yazarlarımızın bu konudaki eleştirilerine hak veriyor, tüm okurlarımızdan özür diliyoruz. 15. sayımızda bu noktada daha dikkatli davranarak bu hataları sıfırlamaya çalıştık.

Bu ay, gerek MİT'in spekülalif açıklamaları gerekse son iki sayımızın toplatılması ve açılan

mahkemelerde dergimiz hakkında kapatma istenmesi gibi anti demokratik, senaryocu baskılara maruz kaldık. Sosyalist basın üzerinde ki rutin uygulamalar olan bu uygulamalar sosyalistlerin, ilerici-demokratların ciddi tepkisi ve mücadeleleri olmadan gerileyecek gibi de değildir.

Son olarak, hazırlamaya başladığımız gelenek dosyası ile ilgili tüm okurlarımızın ellerinde yer alan belge, resim ve yayınları bize ulaştırmasını istiyoruz. Bu konuda inceleme, araştırma yapan arkadaşlarımızın çalışmalarını 1 ay içinde bize göndermelerini bekliyoruz. Tüm okurlarımızın bu konuda duyarlı ve üretici olacağına inanıyoruz.

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi

Yazışları Müdürü CELAL TOKAÇ,

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No:21 / 3.

Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 2.000.000 TL	Yurtiçi: 1.000.000 TL
Yurtdışı: 80 DM	Yurtdışı: 40 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293
Pound (İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub. : 3179685
Mark (Almanya) Hesabı/Beyoğlu Şub. : 3179670
VAKİFBANK/Şişli (Acıbadem) Hesabı/Beyoğlu Şubesi: 4025512

UZUN YÜRÜYÜŞ

HAZİRAN 1997 SAYI: 15 (Aydı bir çıkar)
Giydi: 15000 LİRE/15 Dönem

İÇİNDEKİLER

YENİLİRKEN KAZANMAK	2
Yenilgilerden usanmadan yürümek UMUT ŞENGÜL	4
Eski yeni yenile! MURAT KARABULUT	6
Özerk ve özgür üniversite HASAN BULUT	10
Anti-faşist mücadele üzerine METİN İNCE	13
Çaba, yarınımızın teminatıdır DENİZ ÖZERDİM	15
Önemsemek OZAN VELİ	17
2. Dünya Savaşı'nın kısa bir anatomisi OTURAN ADAM	19
Faşizm insanlık tarihi boyunca lanetlenmiştir DURSUN YILDIZ	24
Özne-nesne diyalektiği BAYRAM KAYA	28
Soru(s)ların ortasında TEMEL DEMİREK	32
Onlar da biliyor, biz de biliriz SERDAR ÇAKMAK	38
İlk zindanlar, ilk direnişler AYTEKİN YILMAZ	39
K'arabesk OZAN YILMAZ	42
İslam felsefesi-1 CENGİZ GÜNDOĞDU	51
Şiirin doğuşu ve gelişmesine dair MUZAFFER ORUÇOĞLU	57
Doksan dokuzlular MUSTAFA ÖZ	59
Özgürleşme üzerine sesli düşünceler-2 MEHMET YEŞİLTEPE	61
Okuyucu mektupları	

Yenilirken kazanmak

Kendisini sorgulamayan, olaylar ve olgular üzerinde, sahip olduğu iddiaların ciddiyetinin tersine, yüzeysel ve kaba bilgileri olan bir yaklaşım, kendisini geleceğe taşıyamaz ve kendisini aşamaz.

Hayatı, yenilgilerin bitiş, zaferlerin ise mutlak başarı olduğu bir kavrayışla ele alır ki, bu da, devrimci, yenilenmeyi, dönüşümü kavrayamamakla eşdeğerdir. Böylesi bir tarz başarı ihtimalini olabildiğince aşağılara çeker ve zaten yenilgilerden öğrenme gibi bir kapasitesi de yoktur.

Yenilgilerden öğrenmek, halkların devrimci isyanını olumlu bir birikim olarak hanesine yazan Marksizm-Leninizm-Maoizm'in, yeni devrimci atılımlar için rehber işlevini gören sarsıcı dinamiklerindendir.

Yenilgilerden öğrenmesini bilmeyen ve yenilgilerden çıkardığı derslerle yeni doğrulara evrilmeyen yaklaşımlar, hayatın ilerletici ve geliştirici dinamikleri içinde yer alamaz, ona rengini katarlar.

Keskin bir ciddiyet gereklidir.

Yenilgilerden öğrenmeyi gerçekten başat kılmak, olgulara can veren görüngülerden ziyade gö-

rünenin ardındaki gerçeği yakalayabilmekle mümkündür.

Geçistirmemek hayati önemdedir.

Derinleşmeye, olgunluğa, yaratıcı olmaya ihtiyaç duyuyor devrimci özgürleşme.

Yenilen pehlivan güreşe doymaz kimliğine çokça ihtiyaç duyuyoruz şimdilerde.

Her yenilgiden kavgayı bileyecek çıkan, her yenilgiyi yeni kavgalara, yeni yaratımlara köprü olarak algılayan inatçı ve ısrarcı çabalara mutlak sarılmak gerek.

Yaşamı yeniden kuracak odur çünkü.

Malum, yaşanan yenilgilere rağmen zafer edebiyatı yapanlardan değiliz. Yenilgiyi görememe, yaşamı anlayamama ve kendine yabancılaşmanın bir biçimidir bu yaşanan.

Tabii ki bitiş imzasını atıp, felaket tellallığı yapan karamsarlık yayıcılarına gerekli duruşu göstermek, uzun vadeli hazırlığı kavratmak gerek.

Bunu ifadelendirmek mevcut durumu ortaya koymaktan, gerçekliklere işaret etmekten geri durulacak anlamına gelmiyor. Ki, mevcut durumun, genel devrimci, sosyalist cephe açısından verili ha-

liyle (siyasal-ideolojik birikim ve pratik kurumlaşmalar noktasında) hiç te iç açıcı olmadığı aşikardır.

Sınıf mücadelesini ileri taşıma isteminde ve ereğinde olan öznelere bu mevcut durumun nedenlerini kökenlerine inerek tespit edebilmek, bu yolda planlı-programlı çalışmalar yürütmek ve yürüyüşün her aşamasında bu plan-programın ürünlerini sergileyerek gelişmeyi sağlamak gibi esassı bir yükümlülüğü var.

Ürünsüz, kurumsuz geçen her dönem, yerinde sayışın ve dolayısıyla gerileyişin ifadesi olarak gündemlenecektir.

Nitelik kaygılarını önde olduğu, yeni bir devrimci stilin, öncelikle teorisinin (ve teorisinin üretimine paralel olarak hayata geçirilişinin) boy verdiği devrimci özgürleşme perspektifinin esassı bir şekilde derinleşmeye, yeni tarz oluşturulmasının pekiştirilmesine ve canlı-etraflı ürünlerle biçimlendirilmesine ihtiyacı var.

Bununla birlikte kurumlaşmalara, yeninin sarsıcı ve gözkaşırtıcı gücünü kurumlarıyla ortaya koyacak, bin inisiyatifli bağrında özümleyecek modern iktidarlara ihtiyacı var.

Devrimci özgürleşmeciler aydın-

lanma doğrulunun iğneyle kuyu kazma sebatkarlığıyla işlediği ve kendisini boyutlandırmaya koyulan bir hattı da budur. Yani yenilgileri özümseyerek, sentezleyerek öğrenmek ve bir kavga daveti, bir zafer yolu olarak omuzlamak.

Yenilgi, umuttur kavrayabilece. Denenmiş olanın, başarılamayacak olan yolun ortaya çıkması, yeni ufuklara, yeni deneyişlere doğru uzanmanın başlangıcıdır. Yenilgiyi yenmek ve aşmak ancak yenilgiyi yaşamakla mümkündür.

Bir savaş bile kazanılan-kaybedilen bir dizi muharebeden geçerek şekillenir. Taktik olarak alınan birçok yenilgi/kaybedilen kimi muharebeler ardından, kendi gücünü, olanaklarını ve düşmanın durumunu kavrayıp, iyi dersler çıkaran bir önderliğin başarı elde etmesinin önünde hiçbir engel

yoktur.

Tarihe bakılırsa çokça yenildiğinizi, her yenilginin bıraktığı birikimin yenenlerin bıraktığı birikimden çok daha görkemli bir biçimde parladığını ve insanlığı ile taşıdığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Spartaküs'ün bastırılan isyanı, yıkılan Paris Komünü, kurşunlanarak katledilen Rosa Luksemburg, elektrikli sandalyede idam edilen Rosenberglar, yozlaşan, gericileşen Sovyet rejimi ve parçalanmış Sovyet cumhuriyetler, Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne rağmen Mao sonrasında revizyonizme yenik düşen sosyalist Çin...

Darağacında sallanan Şeyh Bedreddin, Karadeniz'de boğdurulan Mustafa Suphi ve 14 yoldaşı, Denizler, Mahirler, Ulaşlar, Hakiler, Mazlumlar, İbolar, Sü-

leymanlar, Kazımlar ve geleneğimizin yüzlerce önder, kadro ve savaşçıları...

Onlar yenilerek yürüdüklerini, neredeyse yenilerek tarih yazdıklarını ve halkların özgür yamalarını mücadeleleriyle, direngen/yılmayan çabalarıyla inşa ettiklerini biliyorlardı.

Biz yenilmeye alıştık, yenilgilerin arasından yedi renkli mavilikler gibi parlamasını da biliriz, tarih buna da tanıklık.

İnsan varoldukça, özgür, eşitlikçi ve yenilikçi devrimci kabağırlarda var olacaktır. Bunun yolunu yordamını her halkın, her coğrafyanın kendi renkliği belirleyecektir. Bu renklilik evrensel olanla yerel olanın kaynaştığı yerde şekillenecektir.

Devrimci özgürleşmecî hatın tarihe darkenar ettiği küçük notlardan biri de budur.

Yenilgilerden usanmadan yürümek

Umut ŞENGÜL

"Hep denedin.
Hep yenildin.
Olsun.
Gene dene.
Gene yenil.
Daha iyi yenil."
(Samuel Beckett)
"Çünkü yenmeyi öğrenmenin başka bir yolu yok"

A ltaki tümcelerle tamamladığınız da Samuel Beckett'in sözünü, diyalektik yöntemin küçük bir değerine ulaşmış oluruz. Denemek yanılmak, denemek doğrulanmak ve öğrenmek bilgi sürecinin toplumsal gelişimidir. Tarihin önceki kesitlerinde denenmiş ve doğrularıyla yanlışlarıyla tanıtılmış düşünceleri yadsıyarak, salt kendi deneylerini esas almak deneycilik denilen yanlış bir mecrada olmak ve tarihsel materyalizmi inkardan gelmek iken, günden öncesi deneylerle yetinmekte metafizik yöntemin statik özcesine dayanan yanlışlardır. Somut durumları tahlilden uzak, şablon ve dogmatik tarz savunulara düşmektir.

Denemek yanılmak, denemek öğrenmek için gerekli esaslardan biriyken, bunu yerine getirmek ya da bunu yerine getirirken diyalektik yöntemin özcesini tutturabilmek esas zor olan yandır.

Nasıl ki Ekim Devrimi, 1902'lerin 1905'lerin 1912'lerin denenmiş düşüncelerin tecrübeleri üzerinden yükselmiş ve nihai zaferi kazanmada bu gelişmelerin rehber edinmişse, Çin Devrimi ve diğer devrimlerde bir dizi özgün deneme yanılma

evrelerinden geçmişlerdir. Bu özgün deneme-yanılma-öğrenme pratiği Çin devriminde çok daha çeşitli ve yoğunudur. Tarihin bu kesitinde tanıtılmış doğruların iyi biçimde özümsemesi önemlidir. Önemli olan bir diğer yan ise, tarihin gelişme yasalarının evrimleşmesi bazında ayrışan özgünlükleri göz ardı etmeden yaşama yönelmek gerekmektedir.

Uluslararası komünist hareketin yenilgilerinden ve zaferlerinden öğrenmek önemli iken, asıl önemli olanın kendi deneyimlerimizden öğrenmek yetilerine ulaşabilmek olduğu anlaşılmalıdır.

Burada geçmiş süreçleri değerlendiren düşünlen bir yanlış yöntem ve yorum sorununa değinmek yerinde olacak. Gelenek tarihi ve süreçlerinin doğru tarzda sorgulaması için bu yöntem ve yorum yanlışlığının giderilmesi gerekmektedir.

Geçmiş değerlendirmelerde de bunun yanlış algılandığı kanısındayım. Öyle ki, farklı çevreler birinci yenilgiyi objektif ve subjektif olarak farklı değerlendirdikleri için bir sunni ayırım noktası çıkarmışlardır ortaya.

Objetif ve subjektif nedenler'den nelerin anlaşılması gerektiğine kısaca deyinmek yerinde olur.

Bir dönem böyle olmuştur ki "subjektif nedenlerden yenilgi alınmıştır" deyimi oldukça farklı yorumlara açılmış ve keskin Kaypak-kaya 'savunucuları' birbirine mızrak göstermişlerdir.

Objektif koşullar denildiğinde; devrimin toplumsal koşullarından bahsedildiğini birçoğumuz biliriz.

Bu her şeyden önce bir devlet sınırı dahilindeki coğrafyada devrim için uygun toplumsal koşulların ifade-lendirilmesidir. Yani devrimci durum denilen, Lenin'in deyimiyle; "yönetenlerin yönetemesi durumunda olması, yönetilenlerin hoşnutsuzluğu, değişim istemleri ve kendiliğinden gelme kitle hareketlerinde artış" şeklinde gösterime giren toplumsal koşulların devrim için uygun olan nesnel(objektif)liğinin kendisidir. Devrimci durumun bu üç göstergesi her özgün parçada farklı biçimler içerebilirler. Mesala faşizmin Kan-revan halka göz açtırmadığı ülkelerde kendiliğinden gelme kitle hareketleri'nin bir Sovyet öncesi Rusya'ya göre farklılık içereceği açıktır. Ya da bir Çin'de, büyük toprak çiftliklerinde tahıl ambarlarını yağmalayan köylülerin kendiliğinden gelme hareketlerine göre ayırcı özgünlükler taşıyacaklardır.

Subjektif koşullar denildiğinde ise, bundan proleter bilinç ve onun aksiyoner faaliyetleriyle oluşan kurum ve kuruluşlar anlaşılmaktadır. Elbetteki, subjektif koşullar, nesnel yaşamla var olur ve bir kez var olduğunda da, yaşamın gelişimi üzerinde güçlü etkilerde bulunurlar.

Bir toplumsal kesitte objektif koşullar devrim için uygun değilse, ya da bu koşullar yok ise, ismarlama subjektif koşullar oluşturulsa bile, böylesi bir coğrafyada devrimi var etmek imkansızlaşır. Dolayısıyla devrimin gerçekleşebilmesi için ilk şart; objektif koşulların varlığıdır.

Şimdi bir yenilgi değerlendirirken, nedeni objektif deyip çıkıldığında; doğal olarak; devrimin nes-

nel koşulları uygun değildir ve bu durumda kim hangi teoriyi hangi özveriye ve feda ruhunu gösterirse gösterebilir devrim kaçınılmaz bir yenilgiye başından itibaren nikahlıdır. Çünkü onun toplumsal koşulları söz konusu değildir, yoktur.

Yenilginin sebebi objektiftir'den başka bir şeyin anlaşılacağı açıkken, maalesef bizde bu ayrımlar pek yapılmadan savunular kurulmaktadır. "Yenilgi sebebi objektiftir" denilerek genel stratejik politikalar kurtarılmaya çalışılıyor.

Objektif neden iradenin dışında ki koşulların kendisidir. İbrahim yoldaşın, "objektif sebep, objektif şartlar, belli bir gücün alahine, diğerlerinin lehine ise zayıf olan için bu şartlarda yenilgi kaçınılmazdır." (İ.K. Seçme Eserler, sf.375) şeklindeki değerlendirmesi, bir tarafın az bir tarafın çok ya da bir tarafın daha gelişmiş imkanlara sahip olması, bir tarafın daha geri olması olarak anlaşılıyor sanırım. Ve böyle anlaşıldığında doğal olarak olan, yani koşullar lehine olan kazanır ve tersi durumda olan yenilgi alır sonucuna gidiliyor.

Oysa İbrahim devamla subjektif koşulları açıklarken şöyle diyor: "Objektif koşullar başarı kazanmaya elverişli olduğu halde, hata yapan, yani dış dünyanın kanunlarını kavrayıp, düşüncesine ve davranışlarını bu kanuna uydurmayan yani gerçeğe aykırı davranan yenilgiye uğrar." (Age, sf.375)

Burada bahsedilen objektif koşulların irade dışındaki toplumsal koşulların kendisi olduğu açıktır. "Sebebi objektif koşullardır" denildiğinde, tastamam irademiz dışında ki yaşam koşullarının devrim için uygun olmayışı anlaşılacaktır.

İbrahim, subjektif koşullar meselesinde çok doğru biçimde belirtmiştir.

Elbette ki bir yenilgide her iki nedenin de sözkonusu olabileceği gibi bu nesnel koşullar ince ayrımlarında gerektirir. Devrimci durumun olduğu durumda, bazı nesnel nedenler de vardır ki bunları genel nesnel koşullardan ayırtmak gerekir. Örneğin özgün deneyimlerin

yetersiz veya yeni olması gibi. Fakat böylesi durumlarda da esas nedenin subjektif olduğu açıktır.

Yaslı olan diğer bir yan ise, subjektif nedenler denildiğinde bütünü politik stratejiler algılanmakta ve İK'cılık adına keskin karşı duruşlar gösterilmektedir. Oysa, stratejik politik perspektiflerin tamamına doğru ve nesnel yaşama uygun olduğu durumda bile, taktik bir politikanın yanlış olması durumunda, parti ve ordu gibi kurumların yeteri bir örgütsel seviyeye ulaşmadığı durumlarda da yenilgi alınabilir ve bunlar belirleyici nedenler olabilir. Mesele, subjektif nedenler ve nesnel nedenler belirtilirken bunların daha da somutlaştırılmasıdır.

Dış dünyanın kendi gerçekliğini kavrama ve o gerçekliğe uygun davranabilme durumu, nesnel ve öznel iki yanın diyalektik bağıntısını kurabilmek olacaktır. Her yenilgi veya dağılım süreçlerinde çözümün nedenlerini bilimsel bir yaklaşımla irdelemek, ilerinin politik perspektiflerini saptamada doğru rotayı tutturabilmeyi getirecektir.

Günümüz açısından devrimin nesnel koşulları ele alındığında genel anlamda ilerleyen ve gerileyen, keskinleşen veya yumuşayan sınıfsal, ulusal gelişmelerin boyutunu olduğu gibi kavramak ve yine onun, yaşadığımız coğrafyadaki özgünlüklerini, gelişme seyrini tespit etmek; ve bütün bu realitenin rahminde subjektif güçlerin (şartların) kendinden kaynaklı nedenlerini somutlamak; giderekte buna uygun konumlanmak, yaratmanın teminatı olacaktır.

Ve yaşamın bu gerçek öğretmenin öğrenmesini bildiğimizde, denemenin bir anlamı söz konusu olacaktır.

Peki yenilgiler olmadan öğrenmek olası değil mi?

Elbette ki genel anlamda bu olasılık yadsınmaz. Bu da özellikle dışımızdaki deneylerden ve bizden önceki tarihsel tecrübelerinden öğrenmeyi öğrenmekle mümkün olacaktır ki, genel tecrübeler göstermiş ve öğretmiştir ki, bir dizi yenilgi ve gerileme durumları yaşamayan he-

men hemen hiç bir devrim doğrultusu söz konusu değildir.

Gelenek tarihi açısından birinci, ikinci yenilgi dönemlerini ve sonraki alt-üst oluş dönemlerini doğru değerlendirebilmek önem arz etmektedir. Yenile yenile yenilecek edimlerde kaybetmek, öğrenecek yetilerden tamamen yoksun olduğu anlamına gelecektir. Öğrenme-enginliklerinin harekete geçirilmesi ve tarihin yenilgilerin tekrarı ettiği bir helezondan kurtarılması gerekmektedir. Taktiksel ve stratejik düzeyde işlemez duruma gelen, tarihin gelişme yasalarına aykırı olan ne varsa, onları dışlamak gerekirken, yorgunlukların, devrimci feda ruh yitimlerinin kötüklediği ve esasta da dar deneyci öznelliliğe dayanan düşüncelerin ürünü olan, "teoriler öldü" söylemine kolaydan kapı açmamak yarını kazanmak için yürüyenlerin gözetmesi gereken hususlardır. Özellikle de çözümler zamanlarında alabildiğine harlanan "teoriler öldü" söylemlerine ciddi karşı duruşlar geliştirmek, sorgulamaların ateş na-rına bilimsel olabilmeyi teşvik eden yaklaşımlarla yakınlaşabilmek önemlidir.

Toplumsal koşulların kendisinden değilde; bizden, bizim önerme ve yönlendirmelerimizden, mücadelelerin araç ve kurumlarından kaynaklı nedenler üzerine genişçe durmak yararımıza olacaktır. Çünkü bugün, devrimin nesnel koşullarını tartışacak kadar geri düzeyli bir ortamda olmadığımızı iyi biliyoruz. Bunu bilenlerin ve bunu bilerek onlarca yılını ateş çemberlerine feda edenlerin bir çırpıda örgütsüzleşmelerinin nedenleri de bizce pek giz durumunda değildir.

Akıllica yapılacak öğrenme etkinliklerinin en görkemlisi, ateşi, ateş çemberlerinde öğrenme amacı kusanmış adımlar olacaktır. Bu memlekete ithal bir devrimin geleceğini kimse savunacak değildir herhalde. Yaşamın kendisi bize "deneme yenilme ve öğrenme" doğrultusunu işaretlemektedir. Yok bundan gayri seçeneğimiz; yureğini avuçlarına taşıyan dayarlılığın kanamadıysa beniz,

Eskiye yeni yenile!

Murat KARABULUT

Sistem bütün kurum ve kuruluşlarıyla yoğun bir çürüme ve yozlaşma içindedir. Sistemin en üst düzey yöneticileri bile bu gerçeğin farkındalar. Fakat her nedense itiraf etmekten de çekiniyorlar. Bu duruma karşı önerdikleri çözümlerden hiçbirinin fayda vermeyeceğini çok iyi biliyorlar. Sol'un uykuya yatmış olması muhalefetin ise kendileriyle aynı mayadan yoğrulması onlar açısından tek tesselli kaynağı. Fakat bu durumu sonsuza kadar sürmeyecektir. Sistemin mevcut durumunun sunduğu olanakları değerlendirebilirsek, Asya'dan Avrupa'ya uzanan geniş coğrafyamızda devrimci dönüşümün basamaklarını düşeyebiliriz. Fakat iyi organize olmadığımız için bunu yapamıyoruz. Hem bizim geleceğin hem de genel olarak mevcut sosyalist sol kurumların içinde bulunduğu dağınıklık ve darlık, egemen güçlere rahat hareket etme olanağı sağlıyor. Sistem baskı ve sömürü politikasını çok acımasız biçimde uyguluyor. Kürt coğrafyasında ki anti-demokratik uygulamalar dizginsiz bir şekilde sürüyor. İnsan hakları ihlalleri hiç durmak bilmiyor...

İNSAN HAKLARI

Türkiye spor, sanat ve ekonomi alanında diğer dünya ülkeleriyle girdiği yarışta çoğunlukla kaybeden

bir ülkedir. Sporda ki en ufak bir başarıyı, sanki tüm dünyayı yenmişcesine bu yüzden abartmakta, göklere çıkartmaktadır. Sistemin başında bulunanlardan, medya mensuplarına kadar herkes böyle yapmaktadır. Çünkü Türkiye spor, sanat, ekonomi ve diğer pek çok alanda şampiyonluğa liderliğe hasrettir. Bu hasrettin acısını çıkarınca, adeta "o alanlarda olmazsam bu alanlarda olurum" dercesine son yıllarda "ortadan kaybolma ve yargısız infaz" konularında dünya şampiyonu oldu. İşkence alanında zaten Türkiye uzun yıllardan beri liderliği kimseye kaptırmıyordu. Özellikle 12 Eylül darbesinin Türkiye'de yetime el koyduğu ve tüm Türkiye coğrafyasını yarı-açık bir cezaevine çevirdiği yıllarda, işkence ve kötü muamele konusunda Türkiye dünyada rakipsiz devlet durumundaydı. Şimdilerde bunlara bir de "ortadan kaybolma" ve yargısız infaz eklenince Türkiye insan hakları kuruluşlarının ve aktivistlerinin korkulu rüyası haline geldi.

Uluslararası Af Örgütü, 1996 yılı boyunca Türkiye'deki insan hakları ihlalleri, işkence, kötü muamele, yargısız infaz ve "ortadan kaybolmalara" karşı bir kampanya yürüttü. Avrupa-Amerika ve dünyanın diğer bölgelerindeki birçok devletin basın-yayın kuruluşları bu kampanyaya önemli yer ayırdılar. Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan milyonlarca hatta milyarlarca insan, Türkiye'yi "insan haklarına saygı

duyulmayan yer" olarak tanıdı. Bu kampanyayı yürüten Uluslararası Af Örgütü, Türk yetkililer tarafından düşman ilan edilmiş "bölücü ve yıkıcı terörün destekçisi" olmakla suçlanmıştır. Oysa suçlu olan, utanması gerekenler bu suçları işleyenlerdir. Uluslararası Af Örgütü ve çalışanları, gayet insani bir görevi yerine getirmişlerdir.

Türkiye'deki insan hakları ihlallerini eleştiren ya da belgeleyen tek kuruluş Uluslararası Af Örgütü değildir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komiserliği, yine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Helsinki İzleme Komitesi gibi kurumlar da Türkiye'yi suçlamış, insan hakları ihlalcisi olarak mahkum etmiştir.

Türk yetkililerinin bu suçlamalara karşı savunması hep, Türkiye'de var olan "şiddet ortamını" sebeb göstermek biçiminde olmuştur. Oysa bu şiddetin sorumlusu sistemin kendisidir. Şiddet ortamı halkın demokratik hak ve özgürlük istemlerine, insanca yaşam mücadelesine saldıran ve tahammülsüz biçimde yaklaşılmasıyla başlamıştır. Halkın buna yanıtı da kendisini korumak olmuştur. Halkın kendisini koruma isteği, halkın öncelikle güçleri tarafından, "halkın kendi kaderini kendi ellerine alma ve çürüye düzeni değiştirme" isteğine dönüşürmüş ve bunun doğal sonucu olarak radikal devrimci muhalefe gurupları oluşmuştur.

Susurluk kazasının ardından ba

zı kesimler "devlet içinde kümelenen bazı çeteler"den söz etmeye başladı. Bu noktada varolan sistemin yapısı ve işleyişi gözönünde bulundurulursa işin devletin içinde kümelenen öyle "küçük bir çete"den ibaret olmadığı görülecektir. Bu Türkiye'de yeni bir gerçeklikte değildir. Nitekim bugün söz konusu Susurluk tartışmaları, 20-25 yıl öncesine kadar varan, çeşitli katliam ve provakasyonlarda adı geçen kişilere kadar uzanabilmektedir. Sistemin kendisinin en üst düzey hükümetlerinden, polis-asker-özel tim-işadamlarına kadar çeşitli isimler ortaklıkta dolaşmaktadır. Üstelik herkesin bildiği gerçeklere rağmen, bariz deşifre olmuşluğuna rağmen birçok isim göstermelik cezalara dahi çarptırılmamaktadır. Sistem kendi hizmetçilerini ve kadrolarını korumaya çalışmakta, süreci uzatarak unutturmaya çalışmaktadır. Tabi ki sistemin sahipleri arasındaki çelişkiler belli bir canlılığın sürmesinde önemli etkenlerdir.

İnsan haklarını ayaklar altına alan bu sistem, hem kendisini ve hem de Türkiye insanının dünyanın yüzüne bakamayacak hale getirmiştir. Sistemin pervasız uygulamaları yüzünden Türkiye'de yaşayan insanların büyük bir kesiminde kişiliksizlik, eziklik ve aşağılık kompleksi oluşmuştur. Bugün Türkiye'nin sınırları kaldırılırsa ve Batı Avrupa devletleri kabul etse, en az 40 milyon Türkiyeli bir gün içerisinde Türkiye'yi terk eder. Dünya devletleri içerisinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına vize uygulamayan çok az devlet kaldı. Türkiye'de, bolca Vatan-Millet-Sakarya edebiyatı yapılır ama, en keskin milliyetçi ve vatanperverler de dahil Türkiye'den kaçmak isteyenlerin sayısı kalmak isteyenlerden daha fazla. Bunun temel nedenleri ekonomik ve siyasal sıkıntıların yanı sıra, en temel insan haklara dahi saygı gösterilmeyişidir. İnsanın en temel ve önemli sayılması gereken hakkı, yaşama hakkıdır. Türkiye'de insan yaşamının değeri yok. Devletin güven-

lik güçlerine hiçbir biçimde güven kalmamıştır.

Baskı-sömürü ve yaşam hakkının kısıtlanmasına karşı insanın direnmesi haktır. Türkiye ve Kürt coğrafyası halkı bu hakkı sonuna kadar kullanacaktır.

DÜŞÜNMEK VE DÜŞÜNDÜĞÜNÜ İFADE ETMEK YASAK

Sistemin en ilkel yanlarından biri de düşünceyi ve düşünceyi ifade özgürlüğünü yasaklaması veya kısıtlamasıdır. Bu yasaklama ve kısıtlama 21. yüzyıl için dünyanın başkentlerinde geriye sayma kronometre ve saatlerinin çalıştırıldığı günümüz koşullarında bile uygulanmaktadır.

Türkiye'nin uluslararası alanda kötü bir ünü var. Bu ün, Türkiye'nin düşünen ve üreten bilim adamlarını harcaması, kendisini içinde bulunduğu zor durumdan kurtarabilecek evlatlarını timsah misali yitmesiyle yayıldı. Türkiye, bu utanç verici durumdan kurtulmalı, bu aşağılık çehreden arınmalı artık.

Türkiye'de, Kürt sorununa ilişkin yaptığı "mütevazı" araştırmalarla tanınan değerli bilim adamı sosyalog İsmail Beşikçi yıllardır cezaevinde. Bu gidişle bu değerli düşünür 21. yüzyıla cezaevinde girecektir. Şu anda Cumhurbaşkanı olan ve halk arasında "Çoban Süleyman" namıyla tanınan Süleyman Demirel, bir zamanlar yönetime el koyan askerler tarafından "zorunlu ikamete" mecbur edilmiş ve politika yapması yasaklanmıştı. 12 Eylül 1980 darbesi sonrası gerçekleşen bu duruma karşı yıllarca demokrasi havarisi kesilen Demirel şu anda "devletin başı"dır. Fakat Demirel, ne İsmail Beşikçi, ne Haluk Gerger, ne Fikret Başkaya ne Münir Ceylan gibi aydınların hapsedilmesine ne de Yaşar Kemal ve diğer yazar-sanatçı-bilimadamı ve aydınların yargılanmasına ses çıkartmamaktadır. Oysa aynı Demirel yıllar önce yasaklı olduğu zaman, Haluk Gerger ile bir tartışmasında "kardeşim, ben tezim, sense

anfi-tez, ikimiz birleşip sentez oluştururuz. Önemli olan demokratik bir ortamda fikirlerimizi ve düşüncelerimizi rahatça ifade edebilmemizdir" demişti. Bu durumu ve konuşmayı hatırlatan Haluk Gerger hakkı olarak cezaevinden "devletin başı" Demirel'e, "Bu nasıl demokrasi! Anti-tez burada cezaevinde, tez iktidarda devletin başında; peki sentez nasıl olacak?" diye soruyordu.

Türkiye ve Kürt coğrafyasında yetişen en büyük yazarlarımızdan olan Yaşar Kemal, önce bir Alman dergisine yazdığı yazıdan yargılandı. Ardından bununla da yetinilmiyip, hem de adı "Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü" olan bir kitaba yazdığı makaleden dolayı yargılandı, mahkum edildi. Yaşar Kemal'den başka Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü kitabında imzası veya yazısı bulunan 185 kişi yargılanmaktadır.

Ayrıca Türkiye'de özellikle Kürt sorunu konusunda düşünce üreten, bu sorunun barış ve görüşmeler yoluyla çözülmesini isteyen insanlara karşı nasıl bir saldırganlıkla cevap verildiğini kamuoyu iyi biliyor.

Devlet kendisine muhalif vatan-daş istemiyor. Düşünen, önermelerde bulunan ve sorunlara çözüm yolları gösteren bilim adamı-sanatçı ve aydın istemiyor. Devlet becerebilse Türkiye'de yaşayan milyonlarca insanın beynini kafalarının içinden çıkartıp, Çankaya'da karanlık kasıvalara kilitleyecek. Düşünceden korkup zulüm estiren bir yaklaşım uzun sürmez. Tarih buna tanıktır. Ülkemizdeki anti-demokratik, gerici anlayışlarda çözülmeye başlamıştır. Yeter kitim engellemelere, yasaklamalara rağmen düşüncelerimizi ölümüne savunmayı ve yeni, özgür ufuklara açılmayı bilelim. Doğru düşünmenin gücü, düzenin zalimliğini kolay alt eder.

EKONOMİK DURUM BERBAT

Türkiye'nin en ciddi sorunlarından bir tanesi -belki de en önemlisi hiç kuşkusuz içinde bulunduğu ber-

bat ekonomik durumudur. Türkiye'nin ekonomisi işbirlikçi kapitalistlerin vicdanına bırakılmış ve tekellerin esaretine terk edilmiştir. Bu emperyalist tekeller veya işbirlikçi kapitalist kuruluşların işçi sınıfını düşünmeyeceğini, kârlarına daha fazla kâr katmak isteyeceklerini ve bunun doğal sonucu olarak Türkiye'deki ekonomik yaşam seviyesinin pek yükselmeyeceğini bilmek için fazla zeki olmak gerekmiyor. Kimilerinin iddia ettiği gibi Türkiye'deki ekonomik krizin en temel sebebi Kürt coğrafyasında ki askeri harcamalar değildir. Bu da önemli bir nedendir. Ama temel neden değildir. Temel neden Türkiye'ye hakim olan kompador (işbirlikçi)-bürokratik kapitalizm'in niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda Arslan Başer Kafaoglu'nun tespitleri isabetlidir. Türkiye ekonomisindeki "kara deliğin" en fazla %20-25'i savaş ve askeri harcamalar yüzünden (kayıt dışı harcamalar dahil değil) oluşmuştur. Geriye kalan %75 gibi büyük kara delik, Kürt coğrafyasında ki askeri harcamalar olmasa bile mevcut iktisadi sistemin, kompador-bürokratik kapitalist sistemin bir sonucu olarak yine oluşacaktı. Sosyalistler bu farkı görmemezlikten gelemezler.

Türkiye'de kapitalizm, feodal ilişkilerin üzerinde ve emperyalizme bağımlı olarak gelişti. Bu tarz kapitalist gelişme, kendi iç dinamikleriyle gelişen ulusal kapitalizme nazaran daha sancılı ve ağır olur. Türkiye bu sancıları fazlasıyla çeken bir ülkedir.

Hayat pahalılığı almış başını gidiyor. Enflasyon yıllardır hiç düşmüyor. İşçilerin aldıkları asgari ücret, ev kiralama ve kuru ekmekle beslenmelerine bile yetmiyor. Evli kadınlar kendilerini sokaklarda ve randevu evlerinde satarak eve ekmek götürmeye uğraşıyorlar.

Türkiye'nin çalışan çoğunluğu aç-sefil bir yaşam sürerken, onların sırtından geçinen sermayedarlar dünyanın en lüks yaşamını sürüyor. Hakça bir düzende, Türkiye'nin 70

milyon insanı bir yana, 100 milyon insanı bile doyuracak ve rahat yaşatacak olanakları var. Mevcut ekonomik kaynaklar sosyalize edilse, öyle kullanılsa, Türkiye'nin doğusu da batısı da bolluk ve berekete boğulur. Bu bir hayal ve umut değil bir gerçektir. Türkiye'nin ürettiği ile tükettiği arasında müthiş bir dengesizlik mevcuttur.

Türkiye'deki ekonomik krizi mevcut sistemin içinde çözebilecek parti veya hükümet yoktur. Çünkü kriz sistemin kendisinden kaynaklanıyor.

KÜRT SORUNU

Kürt sorunu, Türkiye'nin gündemini sürekli olarak işgal eden temel siyasal sorunlardandır. Yukarıda değindiğim şekilde ekonomik gidişata da önemli oranda bir etkisi söz konusudur. Sistem maalesef ırkçı bir ideolojinin üzerine inşaa edilmiş. "Kemalizm" veya "Türkçülük" şeklinde adlandırılan bu ırkçı ideoloji, 75 yılı aşkın bir süredir resmi ideoloji olagelmis. Şimdilerde bu ideoloji Türk-Islam sentezi adını aldı ve bu isim altında devam ettiriliyor. Bu ideoloji sistemin tüm kurum ve kuruluşlarına siamış durumdadır. Resmi medya, bu ideoloji ile insanları zehirlemekte, savaş kışkırtıcılığı yapmaktadır. Televizyonların çeşitli kanallarında, radyolarda, gazetelerde "Türkiye Türklerindir, Ne Mutlu Türküm Diyene, Bir Türk Dünyaya Bedeldir." türünden sloganlar durmadan tekrarlanmaktadır. Bu söylemler ve savaş kışkırtıcılığı Kürt sorununa yaklaşıma da yansıyor, sorunun çözümünü gittikçe zorlaştırmaktadır.

1984 yılının 15-16 Ağustos günlerinde PKK tarafından başlatılan silahlı eylemlerin ertesinde dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Kenan Evren ve Başbakan Turgut Özal bu eylemleri yapanların "3-5 tane eşkiya artığı" olduğunu ve kısa zamanda köklerinin kazınacağını açıklamışlardı. Fakat ne silahlı eylemler durdu, ne de PKK'nın kökü kazındı. Çünkü

bu iş öyle söylendiği kadar kolay olmuyordu. Eylemleri yapanlar 3-5 eşkiya artığı filan da değildi. PKK gerilla savaşı başlatmıştı. Gerilla savaşı karşısında devletin düzenli ordusunun başarılı olma şansı yoktu. Dünyanın bir çok bölgesinde bu tür savaş karşısında düzenli ordular hep yenilmişti. Bunu devletin askeri yetkilileri ve istihbarat uzmanları çok iyi biliyordu. Bunun içinde ordunun kayıplarını ve dağılımını önlemek için çareler aranmaya başlandı. Bulunan çareler yeni değildi. Dünyanın değişik bölgelerinde uygulanmış ve başa bela olmuştu. Köy koruculuğu, olağanüstü bölge valiliği ve özel timler oluşturuldu. Fakat bu kurumlar, sürpriz sayılmaması gereken bir biçimde devletin ve halkın başına bela oldular.

Köy korucuları ve timler, sistemin politikasını eksiksiz uygulayan iki önemli kurumdur. Bunların marifetleri çoktur. Mesela gerilla kılığında köy basıp, cinayetler işledikten sonra buna PKK yapmış süsü veriler. Kendilerine karşı olan insanları kaçırpı işkence ettikten sonra kulak, burun yada başlarını kesip, cesetlerini çöplük, kanal veya yol kenarı gibi yerlere atarlar. Özellikle köy korucuları, aşiretlerden oluştukları için, kendileriyle kan davası olan ya da kendilerine kız vermeyen aşiretlerin köylerini basmakta, insanları kurşunlayıp, hayvan ve samanlıklarını yakmakta sonra da "hepsini PKK yaptı" demektelerdir. Bütün bunların dışında en önemlisi de bu kurumlara, uyuşturucu ticaretini bizzat devletin kanallarını işleterek yapması söz konusudur.

Sistemin dosyasının kabarık olduğunu söylemişim. Bu dosyada kendi başbakanını ve bakanlarını, talebe önderlerini idam etme, işkenceyle ve yargısız infazlarla öldürmeden tutalım, vatandaşlarına dışkı yedirip mahkum olma, sistematik işkence uygulama, soykırım ve katliam iddiaları vb. bir çok suç vardır. Düşünceyi suç sayıp yasaklama, zaten her zaman baş vurduğu bir yontemdi. Bütün bu suçlara son olarak

bir de uyuşturucu ticareti yapma ve organizasyonuna yönlendirme suçları eklendi. Daha önce başbakan olan ve şimdilerde dış işleri bakanı ve başbakan yardımcısı olan bayan Çiller, Almanya tarafından uyuşturucu ticaretinin patroniçesi ve "mafya çetelerinin anası" ilan edilmiştir. Bayan Çiller ise; şu an ki iktidar ortağı ve koalisyonun büyük partisi Refah Partisi'ni ve onun genel başkanı, şu an ki Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Necmettin Erbakan'ı daha önceleri seçim propagandaları döneminde ve ondan önceki dönemler uyuşturucu ticareti yapmakla suçlamıştı. Bu partinin ve Erbakan'ın gelir kaynağının uyuşturucu ticareti olduğunu, bu konuda elinde sabit belgeler bulunduğunu, gerekirse basına açıklayacağını bildirmişti. Ne hikmetse, belgeleri açıklama yerine gidip koalisyon kurdu.

Geçen günlerde ölen MHP Genel Başkanı ve özel timlerin "Başbuğ"u Alparslan Türkeş ise zaten Hollanda'da "uyuşturucu ticareti yaptığı ve uluslararası düzeyde uyuşturucu trafiğini düzenlediği için" aranan, hakkında tutuklama kararı olan birisiydi.

Bütün bu açıklamalar ve suçlamalardan sonra bunların savaşın bitmesini ve Kürt sorununun çözüme kavuşturulmasına neden istemedikleri daha iyi anlaşılıyor. Demirel'in "Bir çakıl taşı bile vermeyiz", Çiller'in "ya bitireceğiz, ya bitireceğiz", Türkeş'in "Ne siyasal çözümü ulan! Baskı modeli ve siyasal çözüm diyenlerin anasını sinkaf ederim!" Erbakan'ın "Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü en iyi biz savunuruz" demelerinin altında yatın gerçek böylelikle açığa çıkıyor. TUSİAD'ın bile durumdan rahatsızlık duyması ibret vericidir.

Kürt sorununda durumu günümüz açısından değerlendirdiğimizde kısaca şunları görüyoruz: Bir yandan güçlü ordusu, bozuk ekonomisi, yoğun anti-demokratik uygulamaları ve çevirdiği işlerle devlet; öbür yandan ise önemli maddi ve askeri imkanlara kavuşan ve gerilla savaşı yü-

rüten, dönem dönem ateşkes ilan ettikten sonra intihar eylemleri geliştirerek şiddeti daha da tırmandırabileceğinin işaretlerini veren PKK var. PKK dışında da çeşitli Kürt örgütleri var. Bunların başlıcaları Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) ve Kürdistan Birleşik Sosyalist Partisi (PYSK) dir. PSK sosyal demokrat çizgide ve daha çok Batı Avrupa devletlerine dayanan bir partidir. PYSK ise henüz yeni bir partidir. Çeşitli örgütlerin bir araya gelerek kurdukları bu partinin Kürt sorununun çözümünde etkili olabileceğini sanmıyorum. Tabii bu değerlendirmeyi şu andaki mevcut durumu açısından yapıyorum. Toparlanıp, etkili siyasetler üretmesi, kitleselleşmesi halinde ciddi bir taraf haline gelebilir.

HADEP, Kürt sorununun çözümünde etkili olabilecek bir kanaldır. Fakat devletin üst kademesinde yer alanların akılsızlığı ve basiretsizliği, özellikle de bayan Çiller'in dengesiz çıkışları ve cinayet şebekelerini başı boş bırakması bu kanalın kullanımını engeliyor. Çillervari davranışlar Kürt sorununda çözümü imkansız hale getirmekten başka işe yaramaz.

İslami hareket de Kürdistan'da potansiyel bir güçtür.

Bu sorunun çözümünde en büyük görev Türkiye'nin sosyalistlerine düşüyor. "Halkların kardeşliği"ni isteyen sosyalistler bu soruna makul çözüm yolları önermelidirler. Sorunun çözümünün devrimde olacağı belirlenmesi, bugünün somut durumuna ilişkin reel politikalar üretilmesinin önünde engel değildir. Unutmayalım ki devrim, kazanılan hakların, reformların üzerinden daha rahat yol alacaktır. Sorunları devrimden sonraya ertelemek, çözümsüzlüktür.

DEVİRİMCİ DÖNÜŞÜM ŞART

Türkiye, sorunların altından ancak devrimci bir dönüşümle kurtulacak. Türkiye'de çeşitli kesimlerden önemli bir kitle artık bu gerçeğin farkındadır. Erzincan Valisi Recep

Yazıcıoğlu bile, Hürriyet gazetesine verdiği demeçte, "Türkiye'nin çok ağır sorunları var. Bunları ancak kanlı-sız bıçaksız bir devrim çözer. Böyle bir devrim Türkiye'nin ihtiyacı var" diyordu. Eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal "Ben Türkiye'de barışçıl bir devrim yapmaya uğraştım" diyordu. Keza çetebası bayan Çiller de sık sık "beyaz devrimden" bahsediyor.

Bütün bunlar farklı bir biçimde de olsa Türkiye'nin bir devrimde muhtaç olduğunu farklı ağızlardan itiraf edilmesinden başka bir şey değildir. Yazımın en başında sistemin tüm kurum ve kuruluşlarıyla tam bir çürüme/yozlaşma içinde olduğunu belirtmiştim. En yetkili ağızlardan çıkan itiraflar bunu teyit ediyor.

Şeriatçı ve ırkçı-faşist tehlikeyi, ekonomik ve siyasal krizi, Kürt sorunu ve insan hakları ihlallerini ortadan kaldıracak tek çözüm yolu, tek tek sorunlarda güçlü politikalarla beslenmiş köktenci arayışlardır. Böylesi radikal dönüşümlere ihtiyaç vardır. Ülkemizde başarılabilecek böylesi bir dönüşüm Ortadoğu'nun, Asya ve Avrupa'nın, hatta dünyanın çehresini değiştirebilecek öneme sahiptir.

Dünyayı aydınlatma mücadelesinde bir ışıktaki bizim ülkemizin ufuklarından doğacaktır. Bu doğuşa omuz vermek için, doruklara ulaşma ruhuyla dopdolu olarak tüm enerji ve bilincimizle yürümeliyiz.

Bu uzun yürüyüşte eksikler olacaktır... yenilgiler olacaktır. Bundan korkmamalıyız. Her yere serilişten sonra daha da güçlenmiş olarak doğrulacağız. Çünkü, bizler Yunan efsanesindeki dev Antaios gibi toprağın çocuklarıyız. Toprak ana bereketlidir. Düşen her birimizin yerine binlercesi yetişecektir.

Bilimi rehber edindiğimiz, dost ile düşmanımızı iyi ayırt ettiğimiz, gönüllü birliğimizi çelikleştirdiğimiz, küçük hesapları bir kenara atıp insanlığın ilerlemesine hizmet ettiğimiz sürece her şeyi başarabiliriz.

Özerk ve özgür üniversite

Hasan BULUT

Üniversite, bir meslek okulu değildir, bilimsel araştırma merkezidir; düşünmeyi, bilimsel bir konu üzerinde kendi başına bir fikir sahibi olmayı öğretir. Aynı konuyu işleyen, aynı konuyu yorumlayan bilgilerin düşünceleri birbirinin tıpkısı olmayabilir. Bilim "dogma"lar gibi kesin içerikli değildir, zamanla gelişen ve dolayısıyla çoğunca değişen içerik taşır.

Ne var ki günümüzde tek merkezden yönetilen ve özerk olmayan üniversitelerde bilim ve düşün özgürlüğü yeşeremez. Hele hele dinsel dogmalar üniversitelerde yoğunlaştığı oranda, pozitif bilimlerle çalışmalar, tartışmalar olur. Bu da üniversitelerin yavaş yavaş üniversite olmaktan çıkıp birer "medrese" durumuna geçmesine neden olur. Kısacası Türkiye'de üniversitelerin sayısı çoğaltılmış, ama düzeyi düşmüştür. Üniversitelerimizi fonksiyonel hale getirmek, toplumdaki gerçek yerine oturtmak için üniversite ile altyapı arasında karşılıklı bir ilişki kurulmalıdır.

ÜNİVERSİTELERİMİZ

Üniversite, bilimsel üstünlüğün, akademik yeteneğinin ve yönetimin ustahgının ağır bastığı bir ortamdır. Üniversitelerin görevi dünyaya geniş açıdan bakan, özgürlüğünü kazanmasını ve korumasını bilen insan yetiştirmektir. Amaç üst düzeyde öğretim ve araştırma yaptırarak topluma bilimsel düşünme yeteneği ve becerisine sahip bireyler hazırlamaktır.

Üniversite, kâr amacıyla kurulmuş, kazanç getiren bir kuruluş de-

ğildir. Topluma katkıları uzun vadeli olan yatırımlarının karşılığını somut olarak alamayan bir kuruluştur.

Üniversite mesai saatlerine bağlı bir kamu kuruluşu da değildir. Bilimsel çalışma zamanla sınırlandırılmaz, öte yandan bilim adamının ürettiği ve birikiminin karşılığı "saat başı ücret"le ödenecek nitelikte değildir. Dolayısıyla bilim adamından sabah mesai saatinde kalemini ele alması, akşam mesai bitiminde bırakması beklenemeyeceği gibi, verdiği her dersin de parayla ölçülmesi söz konusu olamaz. Çünkü bilim sınırlılıklar içinde gerçekleştirilemez, ticaret zihniyetiyle de bağdaştırılamaz.

Üniversite de bilim yapılı, araştırma yapılır. Öğretim, özellikle "meslek eğitimi" üniversitelerin bir yan ürünüdür. Özetle, öğretim ve dolaylı olarak eğitim, üniversitenin ikinci dereceden uğraşları arasında yer alabilir. Bu da ancak gelişmekte olan toplumlar için düşünülebilecek bir husustur.

Üniversiteler, bir toplumun bilimsel araştırma ve yüksek düzeyde yetişmiş uzman işgücü yetiştirme gereksinimini karşılamak üzere kurulan kurumlardır ve bu işlevi yerine getirebilmeleri için bilim özgürlüğü ve yönetsel özerklik temelleri üzerine dayalı olması zorunludur. Bilim özgürlüğü ile en geniş anlamda "demokratik toplum düzeni" arasında kimi zorunluluk gösteren bağlar, birlik-telik ilişkileri bulunmaktadır.

ÜNİVERSİTELERİMİZİN TARİHSEL SÜRECİ VE YÖK'ÜN ORTAYA ÇIKIŞI

Ülkemizde ilk Yüksek Öğrenim Kurulu 1863'te Osmanlı "Darülfün-

nun" olarak açılmış, 1872'de kapatılmış, 1900 yılında Darülfünun-Osmani adı altında Edebiyat, İlahiyat ve Matematik bölümlerini içeren yeni bir Darülfünun açılmıştır.

1908 yılında da Tıp ve Hukuk Okulları eğitime başlamıştır. Bu kurumun, cumhuriyetin kuruluşundan bir yıl sonra 1924'te ismi, İstanbul Darülfünun olarak değiştirildiğinde, Edebiyat, Fen, İlahiyat, Hukuk ve Tıp olmak üzere beş fakültesi vardı. 1850'li yıllardan sonra Osmanlı döneminde açılmış çeşitli yüksekokullar, cumhuriyetle birlikte isim değiştirmiş, çoğu daha sonraki yıllarda çeşitli üniversitelerin çekirdeğini oluşturmuştur.

TC'nin kuruluşundan sonra, toplam sekiz yüksek öğretim kurumunun herbirinde, muhtelif zamanlarda reorganizasyon yapılmıştır. İstanbul Darülfünunun hakkında, "Türk devriminin hazırlanmasına ve yürütülmesine yardımcı olmaması, reformlara karşı çıkması ya da pasif direnmeye girmesi, üniversite de ciddi bilimsel ve özgün çalışmalar yapılmayışı, üniversite öğretmenlerinin eser vermeyişi" gibi nedenlere bağlı olarak 31. 5. 1933 tarihi ve 2252 sayılı kanunla Darülfünun kapatılmıştır. Yerine Edebiyat, Fen, Hukuk ve Tıp Fakültelerini içeren İstanbul Üniversitesi kurulmuştur.

1933 reformu diye adlandırılan bu değişiklikten sonra Ankara Hukuk Fakültesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Tıp Fakültesi'nin kurulmasıyla başkentte bir üniversite kurulmuştur. Ancak bu süreç içinde üniversite olgusunun başlı başına ele alınması mevcutların ve daha sonra açılacakların, demokrasinin gerekleri çerçevesinde ilerleyebilmesi ve doğrudan

doğruya topluma karşı sorumlu olarak gelişebilmesi için bazı önlemler alınması üzerinde durulmuştur. Özellikle üniversitelerde bilimsel ve yönetsel özerklik savunularak, öğretim üyelerini ve yönetim organlarını seçme yetkisine sahip olmaları öngörülmüştür. Bu nedenle üniversitelerin tüzel kişiliği olan bir yönetim ve bütçeye sahip olmaları öngörülmüştür. Böylece daha önce kurulmuş olan İstanbul Üniversitesi ve İTÜ ile Ankara Üniversitesi 1946 yılında çıkarılan 4936 sayılı üniversiteler kanunuyla bilimsel özerklik ve tüzel kişilik sağlanmakla beraber, idari özerklik konularında uygulamada bazı boşluklarla karşılaşmıştır. Böylece 14 yıl sonra 1960 yılında çıkarılan 115 sayılı kanunla 4936'nın bazı maddeleri değiştirilmiş ve üniversitelerimize bilimsel ve idari özerklik getirilmiştir. 115 sayılı Üniversiteler kanunun yürürlüğe girmesinden hemen sonra kabul edilen 1961 anayasasının üniversitelerle ilgili 120. maddesi Üniversiteler yasanın fıkra ele alınması ve yeniden düzenlenmesi gereksinimi doğurmuştur. Yüksek öğretimin bütünlüğü, toplum ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde örgütlenmesi, kaynakların etkin biçimde kullanılması, fırsat ve olanak eşitliği, öğretim-öğrenim özgürlüklerinin güvenlik altına alınması hususlarını kapsayan ve on yıl süren bir hazırlıktan sonra 1973 yılında 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunla birlikte Diyarbakır, Çukurova, Anadolu, Fırat, Cumhuriyet, İnönü, 19 Mayıs, Selçuk ve Bursa olmak üzere dokuz üniversite daha kurularak üniversite sayısı 18'e çıkarılmıştır.

1750 sayılı Üniversiteler Kanunu, 115 sayılı kanundan daha kısa ömürlü olmuş, ekonomik çöküntü sonucunda oluşan 12 Eylül 1980 darbesinden sonra 1982 Anayasası'nın 130 ve 131. maddeleriyle yüksek öğrenim kurumları yeniden biçimlendirerek hükümler getirilmiştir.

Madde 130: "Çağdaş eğitim öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde, milletin ve ülkesinin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacıyla orta öğretime dayalı çeşitli

düzeylerde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan Kamu Tüzel Kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler devlet tarafından kanunla kurulur".

Madde 131: Yüksek Öğrenim Kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, Yüksek Öğrenim Kurumlarındaki eğitim, öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirlenen amaç ve ilkeleri doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadıyla Yüksek Öğrenim Kurulu kurulur. Anayasa'nın bu maddelerini uygulamaya koymak üzere 1981 yılında halen yürürlükte bulunan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu çıkarılmıştır.

1981 YASASININ VE YOK'UN GETİRDİKLERİ

1) 1981'de yürürlüğe giren "Yeni Üniversiteler Yasası" tek tek fakültelerin ve üniversitelerin özerkliğini ve tüzel kişiliklerini ortadan kaldırmış, hepsinin bağlı olduğu Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) özerkliğini getirmiştir.

2) Bu yasa ile tüm Yüksek Öğrenim Kurulları bir çatı altında toplanmıştır. (Şu an Türkiye'deki tek özerk üniversite Bilkent Vakaf Üniversitesi'dir.)

3) 1981 YOK yasasının en önemli etkisi, üniversite çevresinde ilişkiler ağının öğretim üyesi odaklı olmaktan çıkarılmış, atanmış yöneticiler odaklı hale getirilmiştir.

4) Öğretim üyelerinin üniversite mensupları ve toplumla ilişkilerinin en az düzeye indirilmesi hatta bitirilmesi, üniversite çevresiyle ilgili sorunların başında gelmektedir.

5) Bu yeni üniversite çevresi anlayışında, öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin birbirinden ve toplumdan uzak, kopuk olarak sürekli meşgul edilmeleri ilkesi egemendir.

Öğretim üyesi ders, sınav kağıdı okuma ve üniversitenin öz kaynaklarını arttırabilmek için düzenlediği hizmetlerin yönetilmesi ile meşgul edilirken, öğrenciler program derslerine ek olarak her dönem için konan İnkılap Tarihi, Türkçe ve spor dersleri ile yüklenmiştir. Ayrıca öğrenciler ders dışında özellikle spor faaliyetlerine yönlendirilmişler ve fakat kültürel faaliyetler ve kütüphane çalışmaları yapamaz hale gelmişlerdir.

ÖZERKLİK VE ÖZGÜRLÜK

Kelime anlamı olarak özerklik, bir kurum ya da örgütün kendi kendine yönetme hakkı anlamında kullanılmaktadır. Özgürlük, her türlü dış etki ve baskıdan bağımsız olarak, insanın kendi düşüncesi doğrultusunda karar verebilme ve bu doğrultuda hareket etme olanağına sahip olmak demektir. Başka bir deyişle kendi isteğine göre davranabilmek hak ve gücüdür.

Genellikle sadece 1981 yasası öncesi ve sonrası iki farklı özerklik biçimi üzerinde yoğun tartışmalar yapılmaktadır. Oysa bugün var olan tüm Yüksek Öğrenim Kurumları, tarihsel bir bakış içinde ele alındığında, özerk olmayan ve tek tek okullardan oluşmuş yapının en yaygın biçim olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet dönemi iktidarlarının, üniversitelerin özerkliklerine hiçbir zaman sıcak bakmadıklarını belirtmek gerekir. Üniversite özerkliğinin anayasasının güvencesine alındığı 1960'ta bile rejim açısından tehlikeli görülen öğretim üyeleri tasfiye edilmiştir. Tarihsel olarak bakıldığında her yeni yasa ile özerklik biçimleri değiştirilmiş ve her defasında farklı nedenlerle de olsa bir tasfiye gereği düşünülmüştür. Dolayısıyla iktidarlar üniversite özerkliği kavramını bulundukları dönemin koşullarına göre çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır. Ancak özerk üniversite, dogmatizmi yıkabilir, şartlanmaları kaldırabilir, bilimi egemen kılabilir, gerçeği, doğruyu söyleyebilir.

Uluslararası Üniversite Birliği, Tokyo'da 31 Ağustos-6 Eylül 1965

Üniversitelerin özgür ve özerk olması, birer bilim yuvası olmasının da en önemli basamaklardan birisi öğrencilerin yönetiminde söz ve karar sahibi olmasıdır.

tarifleri arasında yaptığı bir toplantıda, üniversite özerkliğinden söz edebilmek için, şu beş maddeyi özerklik kriterleri olarak kabul etmişlerdir:

a) Bir üniversite, kendisini ilgilendiren bütün seçim ve atamaları bizzat kendisi yapmalıdır.

b) Okutacağı öğrencilerin seçimi, tümüyle bizzat kendisine ait olmalıdır.

c) Araştırma programını istediği gibi düzenleyebilmelidir.

d) Kendisi, bütçesini geniş yetki sınırları içerisinde istediği gibi kullanabilmelidir.

e) Eğitim programını bizzat kendisi hazırlayabilmeli, vereceği diploma ve belgelerin hangi düzeydeki bilgi ve maharet karşılığı verilmesi gerektiğini tayin etmelidir. Bunlar kanun, tüzük ve yönetmeliklerle belirlenmiş olsa da, hazırlanmalarında temel sorumluluk ilgili üniversiteye verilmiş olmalıdır. (Üniversitelerin özerk olması için bu beş maddenin tümünün birden olması gerekir.)

Özerkliğe kavuşma çabası içinde olan yüksek öğrenim kurumlarında, özerklik yani, "kendi kendini yönetim olgusu" 2547 sayılı Yüksek Öğ-

retim Kanunu (YÖK) ile ortadan kaldırılmıştır.

SONUÇ OLARAK

Kısaca özetleyecek olursak, YÖK, düzenin yol açtığı zararların, yıkıntıların ve kayıpların etkileri, daha çok uzun yıllar sürecektir ve bunlar kolay kolay giderilmeyecektir. Koordinasyon sağlayan ve eğitim planlaması yapan bir kurum olmak yerine merkezîyetçi, otoriter, hiyerarşik bir yapıya bürünen YÖK, yönetsel ve bilimsel özerkliği yok etmiş, tek tip üniversite modeli öngörerek bilimsel çeşitlilik ve çoğulculuk ilkesini zedelemiş, üniversitelerdeki gelişme sürecini durdurmuştur. Durmaksızın değişen yönetmenliklerle ve farklı uygulamalarla eşsiz bir tutarsızlık örneği de veren YÖK, yönetsel ve akademik kargaşaya yol açmış, bilimsel standartlarda ve öğretim kalitesinde belirgin bir düşüş meydana getirmiştir.

Katılımın olmadığı, öğretim üyelerinin her türlü karar mekanizmalarından dışlandığı, aralarındaki iletişimin tıkanığı bu otoriter sistem, 1402 ve güvenlik soruşturmasının

da eklenmesiyle üniversitelerin gerçekten ağır kayıplara uğramasına yol açmıştır. YÖK düzenine ve bu açıkça olumsuz gidişe, üniversitelerin yeterince güçlü bir tepki ile karşı koyamamış olmasını acı verici bir gerçek olarak saptamak zorundayız. Ne yapalım ki sindirme, susturma ve depolitizasyon (politikadan uzaklaştırma) uygulamaları toplum üzerinde olduğu gibi üniversitelerde de etkin ve başarılı olmuştur. Üniversitelerin yıllar boyunca daima ses verdiği ve tepki gösterdiği gazete sütunları tanıklıktır. Ancak etkili ve örgütlü bir tepki oluşturulamadığı bir gerçektir.

YÖK bunahmından mutlaka çıkacağız. Bugünün bilim ve teknoloji çağında, sorunlarımızı en açık, en demokratik bir ortamda tartışabilmek, birlikte çözümler aramak, o çözümleri gerçekleştirmek üzere güç ve etkinlik kazanabilmek için tüm öğrencileri konu üzerinde çalışmaya davet ediyoruz. Birlikte mutlaka başaracağız.

KAYNAK

Yüksek Öğretimde Sorunlar ve Çözümler. (Üniversite Öğretim Üyeleri Demliği Yayınları:1)

Anti-faşist mücadele üzerine

Metin INCE

Yoğunlaşarak yükselme trendine giren sivil-faşist saldırılar ile birlikte, öğrenci gençlik hareketi (OGH) "yeni bir dönem" girmiştir. Sivil-faşist saldırıların bertaraf edilmesinde, gösterilecek devrimci doğrultunun belirlenimini önemli kılan, bu "yeni dönemin" esasa oturan en önemli yanının, gençlik mücadelesinin programsız ve örgütsüzlüğünden kaynaklı olumsuz görünümünü acilen aşması anlamında önemli sinyaller veriyor olmasıdır. Sakat kitle çizgisi ve anlayışı ile yaşanan kitlelerden izalasyon, yılları bulan politik daralma ve kısırlık, uzun erimli bir mücadele programının oluşturulamamasından kaynaklı hedefsiz kalma, statükoculuk vb. sorunlar bağlamında kilitlenecek çabalar gelişen saldırılar karşısında kidesel, militan, devrimci bir karşı duruşun yaratılmasında da tayıncı olacaktır. Bu anlamıyla tırtıncı kağıdı işlevi gören bu "yeni dönemin" artan ihtiyaçlarına cevap vermek, sürecin ortaya çıkardığı dinamikleri devrimcileştirerek demokratik üniversite mücadelesini geliştirmek açısından böylesi bir yönelim vazgeçilmez ve ertelenemez. Bu yan görülemez ya da ihmal edilirse daha da gerilememiz kaçınılmaz olacaktır.

Bugün üniversitelerde öne çıkan sivil-faşist saldırılar, egemenlerin

mevcut gelişmelere paralel olarak biçimlenen yeni politik manevralarının izdüşümüdür. Sözkonusu saldırıları koşullayan gelişmelerin ne olduğunu ve nelerin hedeflendiğini daha önceki yazımızda (Bu konuda Bkz. *Uzun Yürüyüş* S.13 sf. 25-26) vermiştik. Sistemden bağımsız tutulamayacak bu saldırıların püskürtülmesinde gerekli olan devrimci doğrultu ancak bu gelişmelerin sağlıklı bir analizi üzerinde belirginleştirilebilir. Ancak soruna bu açıdan baktığımızda ortaya çıkan tablo bizim için pek iç açıcı değil. Sergilenmeye çalışılan politik ve pratik duruş önemli eksiklikler içeriyor. Bunun temel nedeni ise; saflarımızda görülen anti-faşist mücadele anlayışındaki kavrayışsızlık ve bulanıklıktır. Mücadelenin anti-faşist bir perspektifi aşamaması ya da iktidar mücadelesinden kopuk bir tarzda olması şeklinde beliren bu sakat yaklaşımın daha önce Türkiye Devrimci Hareketi'nin yaşadığı yenilginin de önde gelen nedenlerinden birisi olduğunu düşünürsek önemi daha iyi kavranmış olur. Emperyalizmle girilen bağımlılık ilişkileri, iktisadi yapının zayıf oluşu, yaşanan ekonomik bunalıma paralel olarak siyasi bunalımın sık sık yoğunlaşması ve bunun egemenler cephesinde yarattığı tehlike nedeniyle bizim ki gibi yarı-sömürge ülkelerde faşizm sisteme karakterini vermektedir. Egemenler, yaşanan bunalımın yükünü emekçi-

lerin omuzlarına yüklemek ve bu konuda gelişebilecek tepkilerin önüne geçebilmek amacıyla faşizme ihtiyaç duyar. Demokratik hak ve özgürlükler konusunda baskıcı ve tahammülsüzdürler. Zayıf ve güçsüz burjuvazi "halkın mücadelesini" da-ima kanla ve zorbalıkla bastırmaya ve bu şekilde ayakta kalmaya çalışır. Bugün faşizm olarak salt sivil-faşist hareketi baz alıp, bunun devletin uzantısı olduğunu gizleyen, anti-faşist mücadeleyi sadece sivil-faşistlere karşı verilecek mücadele olarak gören yaklaşımların terk edilmesi zorunludur. Çünkü, faşizmi ülkemizde sivil-faşist hareket seviyesinde geçici, güncel, taktik bir sorun olarak görmek anlamına gelecek bu yaklaşım aynı zamanda faşizmi örtmenin ve onu saklamanın pratik karşılığı olacaktır. Böylesi bir ideolojik kurgunun konumlandığı pratiksel duruş, egemenlerin hedeflerine varmalarına objektif olarak katkı sunacak, onurluk ve meşruluk kazandıracaktır. Bu minvalde, sorunu, sistemle bağıntısı içerisinde ve onunda teşhirine yönelik bir içerikle ele almalıyız. Sorunu iktidar mücadelesine hizmet eden, onu tamamlayan bir öge olarak ele almalı, bu anlamda egemenlerin çekmek istediği hatta kalmamak, aksine sivil-faşist harekete karşı sistemle bütünselliği içinde tavrı almak gerekliliğini göstermeliyiz.

Bunun dışında, içine girilen pra-

tik daralma ve kısırlık da, sözkonusu saldırıların yoğunlaşmasında önemli bir faktördür. Politik/pratik yönelimini, nesnel olanın analizi üzerinde şekillendirme yeteneği zafı afa uğramış duruşumuzla, bu saldırıları püskürtmede başarı gösteremeyiz. Örneğin anti-faşist mücadelede, bütünlüklü yürütülmesi zorunlu olan teşhir-tecrit politikasında, koşullar dikkate alınmaksızın sadece ikinci yanının öne çıkarılmasında böylesi zaafiyetin de büyük bir payı vardır. Saflarımızda yaşanan bu erozyon, giderek geçmişe öykünme diye tanımlayabileceğimiz "bugünü geçmiş ile aşma" kolaycılığını geliştirmektedir. Politika yapış tarzımızın bütününe rengini veren bu "ikameci" anlayış bugün gündemleşen saldırılar karşısında belirlediğimiz duruşa da niteliğini vermektedir.

Yine, süregelen dağınıklık da, bu saldırıların boyutlanmasında ikinci bir faktörü oluşturuyor. Bu dağınıklıkta; gençlik mücadelesinin politik öznelere siyasal tahammüllerinin (sekte, ben-merkezci vb. tavırlar) olumsuzluğunun yanı sıra, üniversite gençliği içinde tüm dinamikleri kapsayacak bir örgütlülüğün inşa edilememiş olması da büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle, olumsuzluklarımızdan arınarak biraraya gelmeye, bunun zeminini maddileştirerek kendi gündemimizi yaratma çabalarına hız vermeliyiz.

Devletin, gayri resmî tarzda örgütleyip devreye soktuğu sivil-faşist hareket ve saldırılara karşı, teşhir ve tecrit politikası yürütülmeli, ilkyan ihmal edilmemelidir. İçinde bulunulan dönemin özellikleri (güçler dengesi, geniş öğrenci yığınlarının tavrı vb.) dikkate alınarak bunlardan birincisine ağırlık verilmelidir. Ancak, gençlik mücadelesi saflarında tecrit politikası her daim esasa otururken teşhir politikası küçümsenerek yadsınmış, gereken önem verilmemiştir. Oysa ki, faşizmin mücadelesinin politik öznelere ve devrimci-demokrat çıkışlara karşı "zoru" esas alırken geniş yığınlar üzerindeki etkinliğini esas olarak demagoji ile

saglamaktadır. Derin kökleri olan önyargıları körükleyerek, en acil ihtiyaç ve talepleri demagoji yolu ile istismar ederek etkinliğini süreklileştirmeye çabalamaktadır. Bu nedenle, geniş bir teşhir faaliyeti reddedilemez bir öneme sahiptir ve gereken ihtimam gösterilmelidir. Yine, sivil-faşist hareketi kitlelerden tecrit ederken, somut koşulların belirlediği biçimleri kullanmak zorundayız. Bu anlamıyla da, taktik saldırı ya da savunmanın hangisinin ön planda çıktığını her özgün durumda doğru bir şekilde tespit edip, yaşama geçirmeliyiz. Devrimci siyasetin kitlelere taşınmasında bir engel teşkil edip etmemeleri, önemli bir engel teşkil ettiklerinde bunlara karşı alınacak tavır konusunda tecrit edilmelerini sağlayacak (her özgün durumda değişir) yöntemleri uygulamalıyız.

Sonuç olarak; bugün dağınık, tecrit olmuş, örgütsüz bir durumda olan ÖGH çok yönlü baskı ve saldırılarla karşı karşıyadır. Sivil-faşist saldırıları da bunun bir parçası olarak görmemiz gerekiyor. Üniversitelerin denetim altına alınması ve sistemin artan ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi bağlamında, gelişmeler, bu faşist saldırıların önümüzdeki dönemde de sistemleşerek yoğunlaşılacağına donelerini taşıyor. Bu sebeple ilk elden, bir araya gelebilecek güçlerle bazı "ortak kabuller" etrafında bir araya gelinerek dağınıklığın giderilmesi ve gençliğin devrimci demokratik cephesinin yaratılması asloandır. Sadece sivil-faşistlere karşı örgütlenen oluşumlar yukarıda açıkladığımız nedenlere bağli olarak anlamsızlaşmıştır. Bu anlamıyla, sivil-faşistlerin peşinden koşmayı esas faaliyet derecesine getiren anlayışlardan sıyrılarak, akademik-demokratik mücadeleyi anti-faşist mücadelenin bir parçası olarak gören bir perspektifle geniş yığınlara dayanan, militan, demokratik bir gençlik hareketi yaratmak hedeflenmelidir. Bu platform biçim ve içerik itibarıyla demokratik bir zemine oturtulmalıdır.

Platform, sorunlara diyalektik bir bütünlük içinde bakabilme yeteneği gösterecek, sorunları tespit etme, gündemine alma ve gençlik hareketini içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtaracak politikaları ve hedefleri belirleme gibi bir duruş yetkinliğine sahip olmalıdır. Bu "ortak kabuller" etrafında bir araya gelerek bunlara daha da geliştirilmesi ve kalıcılaştırılması, var olan faşist saldırıların bertaraf edilmesinde de pozitif bir rol oynayacaktır.

İkinci olarak; sivil-faşist hareket ve saldırıların egemenlerin gelişen mücadeleyi sapırmanın ve devletin "tarafsızlığını" gösterip yıpranmasını engellemeye çalışmasının ürünü olduğunun; yeni saldırı ve projelerine toplumsal meşruluk sağlama hedefiyle bilinçli olarak geliştirdikleri bir provakasyon olduğunun altı çizilerek özellikle en geniş kitleye teşhirine önem verilmelidir. Bu nedenledir ki, anti-faşist mücadelenin tek ve ortak biçimini sivil faşistlerle mücadele olarak ele alan yaklaşımlar terk edilmelidir. Bugün teşhir faaliyetinin esas yönü militarist güçleri hedeflemeli, bu noktada makyaj yenileme çabalarının önüne geçilmelidir.

Üçüncü olarak ise; tecrit politikasında, sivil-faşist hareketin devrimci, demokratik mücadelenin önünde engel teşkil edip etmemeleri baz alınmalı, uygulanacak yöntemler özgül koşullara uygun olarak ele alınmalıdır. Sivil-faşist harekete karşı mevzileri korumak, zamanında müdahalede bulunabilecek sezge ve analiz yeteneğine sahip olmak ve sivil faşistlerin kitlelerden tecrit edilmesinde önderlik fonksiyonunu yerine getirmek gerekiyor.

Bugün Yeni Halk Geçliği'nin her öznesi, gerek bu tartışmalarda gerekse de pratikte, ilkel birliktelikle yaratılması mücadelesinde yanlış eğilimlere karşı doğrular üretmek, yenilenerek, özerk-demokratik üniversite mücadelesini geliştirecek anlayış ve olgunluğu göstermek görevi ile karşı karşıyadır.

Çaba, yarınımızın teminatıdır

Deniz ÖZERDİM

Bir "1 Mayıs" daha güncemize yazıldı. Birlik Dayanışma-Mücadele ruhunun en yoğun şekliyle kendisini ifade ettiği bugün, yine hatırlarımız da kalan anlarıyla geldi, geçti.

1 Mayıs'ın özü, kavganın, direnişin tarihidir. Kanla yazılmıştır güncemize. Egemenlerin 1 Mayıs'ı emekçilerin gündeminden söküp atma girişimleri, yine emekçilerin kararlı tutumları ile bastırılmıştır çoğu kez.

Sömürünün yoğunlaştığı dönemlerde 1 Mayıs emekçilerin ve geniş halk kesimlerinin biraraya geldiği, güncel taleplerini haykıracağı bir gün olmuştur ülkemizde.

Eşit işe eşit ücret, sendikalaştırma, işsizlik, özelleştirme, anti-demokratik uygulamalara, baskı ve katliamlara karşı duruşta, tüm emek cephesinin bir araya gelip sloganlarını, taleplerini haykıracağı bir 97 1 Mayıs'ını daha kutladık.

Henüz 96 1 Mayıs'ın da yaşanan ve üç devrimcinin katli belleklerimizde tazeliğini korurken alanda yerimizi almıştık.

"Yeni Demokratik Halk Muhalefeti" olarak 1 Mayıs alanında ilk yer alışımla, ilk biraraya gelişimizdi. Yeni Demokratik Halk Muhalefeti demokratik alanda yürütülen kurumsallaşma çabalarının ürünü olarak boy veren, en geniş emek cephesinin, muhalefet cephesinin toparlanmasını, biraraya getirilmesini hedef-

leyen, demokratik alanda yeni ve birleştirici bir tarzda oluşumlara olan ihtiyacı sonucu olarak şekillenmeye başladı. Anti-faşist, anti-emperyalist güçlerle bütünleşmek, ortaklıklar yaratmak perspektifini hayata geçirme çabasında.

1 Mayıs 1997, Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda ki bu ilk beraberlik, olumlu ve olumsuz yanlarıyla hanemize yazılan küçük bir deneyim olsa da kısaca bazı noktalara değinmenin, anlamlı ve öğretici olacağına inanıyoruz. Ayrıca olumluluklarınıza sahip çıktığımız kadar hatalarımızı da sahiplenmeyi devrimci olgunluk ve güvenvericiliğin şaşmaz ilkesi olarak görüyoruz. Bu anlamda deneyimlerden dersler çıkartmak daha sonraki süreçlerde eylemliliklerimize ve mücadele hattımıza bu derslerle yön vermek, üzerinde titiz bir şekilde durmak gerekli ve önemlidir.

'97 1 Mayıs'ı; geçmiş 1 Mayıs'lar'a bakıldığında iş gününe rastlaması ve geçen yıl yaşanan 1 Mayıs olayları ertesinde medyanın yoğun bir şekilde demagoji ve korkutma çabalarına, ayrıca 1 Mayıs'tan önce bir çok DKÖ ve kültür merkezlerine düzenlenen baskınlar ve gözaltılara rağmen katılımı yüksek fakat coşkunun düşük olduğu bir atmosferde geçti.

Devletin günler öncesinden provakatif açıklamaları, kitle üzerinde psikolojik olarak büyük bir etki yaratmıştı. Sabah saatlerinden itibaren bu ruh halini kitle üzerinde görmek

mümkündü. Polisin planlı olarak sendikacıları ve devrimci çevreleri birbirinden ayırması başarılı oldu. Alana, sendikalar ve bazı siyasi partiler dışında DKÖ'ler, siyasi dergiler, HADEP ve ÖDP alınmadı. Polis sözde alana yasadışı pankart ve bayrakların alınmasını engellemek için bunu yaptığını söylerken yasal pankart ve bayrakları bile alarak tahammülsüzlüğü ve asıl olarak mitingi provake etmek ve engellemek için planlanan bir uygulama olduğunu göstermiş oldu. Devrimcilerin buna tepki göstermesi ve böylesi bir aramaya karşı koyuşları sonrasında, polisin alana girilmesine izin vermesi, buna tepki olarak HADEP ve ÖDP'nin de alana girmeyerek protesto etmesi güzel bir dayanışma idi.

Gergin bekeleyiş saatler sürmüş kitle yavaş yavaş dağılmaya başlamıştı. Bir çok grubun dağılmasıyla beraber, ÖDP ve HADEP dağılmış ÖDP oradan geliştirdikleri ani bir kararla Taksim'e doğru yürüyüş başlatmış, Haklar ve Özgürlük Platformu ise geriye dönerek orada bir anma gerçekleştirmiş ve mitingten ayrılmışlardır. Onun ardından bizimde içinde bulunduğumuz çeşitli demokratik örgütler ve siyasi dergiler, bir anma yaparak dağılmışlardır. Devrimci Güç Birliği adı altında birleşen yapılar ise alanda, dağılmak üzereyken polis tarafından saldırıya uğradı. Pek çok insan o saldırıda yaralanarak göz altına alındı.

Şişli Abide-i Hürriyet Meyda-

1 Mayıs Mersin'de de kutlandı. Yaklaşık on bin kişinin katıldığı mitinge Uzun Yürüyüş okurlarında coşkularıyla ortak oldular.

ni'nin kendisi aslında açık bir saldırı zeminini barındıran, dağılırken bile polislin rahatsızlıkla kitleye saldırabileceği bir yer. Devletin ısrarla bu alanı, bu tür mitinglere vermesindeki amaçta bu neden de yatıyor.

Gelelim olumlu ve olumsuz yanlarına.

Elbette Yeni Demokratik Halk Muhalefeti olarak ilk örgütlü biraraya gelişimiz ve kısa zamanda da olsa kolektif bir çalışmayı eksikliklerine rağmen başlatmak, yürütmek tecrübe kazandırıcı ve kurumlaşmaya dönük adımlar açısından anlamlı, umut verici. Miting öncesi hazırlıklardan (bildiri çıkarılması, dağıtım, gazetelere ilanlar verilerek miting alanında sağlıklı ve disiplinli bir toparlanma vb.), miting sırasındaki tüm kitlemizi toparlama ve düzenli hareket etme çabasına kadar iyi bir deneyimi elde edildiğini söylemek gerekir. Bu tür çalışmaların kahcılaştırarak, kökleşmesi, kolektif ürünler yaratılması istenilen bir şey. Miting alanında bildirilerimizle, pankartlarımızla yer aldığımız ve orada 7 saat hiç ilerlemeden ayakta beklememize rağmen, insanlarımızın gruptan kopmaması, gayret göstermeleri bunlar olumlu şeyler.

En önemli kopukluklardan birisi

toplama yerinin yanlış belirlenmesi oldu. Bu oraya gelen insanları etkiledi. Genç kitlenin toplandığı yerin aksine bizim yerimizin miting alanının biraz yukarısı olması başlangıçta nispi bir dağınıklığa neden oldu. Alana gelen kitle Perpa altı yolunda bulunurken bizim Perpa önünde bulunmamız baştan kopukluğa neden olmuştu. Buna kortejlerin miting alanına alınmaması ve saatlerce süren bekleyişde eklenince kitlemizin önemli bir bölümü ile biraraya gelememe sorununu yaşadık. Nitekim miting sonrasında bir çok bölgeden bizi bulamama şikayetini ileten dostlarımızla karşılaştık. Ya da ilk geldiği anda bizi bulamayan bir çok arkadaş farklı DKÖ ve siyasi partilerin kortejlerinde yer alarak orada yürüdüğünü daha sonralardan öğrendik.

Mitingde genel bir coşku eksikliğinden bahsetmiştik. Bu durum bize de yansımıştı ister istemez. 7 saat boyunca aynı coşku yoğunluğunu beklemek zaten abartılı olurdu. Üstelik nicel olarak sayımızın azlığı (100 kişi kadar) gördüğümüz kadıyla pek çok yoldaşımızı etkilemişti. Hatta bildiğimiz bazı arkadaşlarımız sayının azlığına bakarak korteje girmekten çekilmiş bağımsız olarak

alandan dolaşmayı yeğlemişlerdir. Bu üzücü bir durum. Bizler niceliği niteliğe üstün kılmayız. Devrimci olan inancımız, kararlılığımız ve pratik durumumuzu oradaki sayımız belirlemez, belirlememeli de. Evet yapılan çalışmanın gösterdiği bir sayı değildi bu. Ama bu bizim açımızdan asılamayacak, giderilemeyecek bir problem değil. Böyle kavramak gerekiyor. Tabii ki eksiklerimiz, hantallıklarımız ve tecrübesizliklerimiz sorgulanmalı, nedenler tartışılmalı.

Bir diğer sorun sloganlardaki eksiklikler idi. Fakat bu sorun bizim öteden beri aşamadığımız bir yau. Bildik, kalıplaşmış sloganların dışına çıkamamamız. Sanırım bu sorun bizim yaşama, pratik sorunlara, pratiğe dönük çalışmamızda oturaklı ve perspektifimize uygun bir yoğunlaşmada bulunmamamızla ilgili.

Bir yönüyle görün özeline ilişkin ortak sloganları öne çıkarmak ve bunda yoğunlaşmak iyiye, bir yönüyle bizim bağımsız politikalarımızın sonucu oluşturulmuş sloganlarımızın azlığı dikkat çekilmesi ve giderilmesi gereken zaafiarımızdandır. Hayatın içinde yeni devrimci stilimizi örerken bu çalışmaların sonucuna göre sloganlarımız da mücadelenin içinde yerini alacaktır.

Ayrıca 1 Mayıs öncesi biraraya gelebileceğimiz bir çok devrimci demokrat çevre ile ayrıntılı ilişkiler yaratmamış oluşumuz ve bunu miting alanına yansıtamayışımız da dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Devrimci özgürleşmeciler perspektifimize uygun olarak, demokratik alanlarda etkili ve kurumlaşmış çalışmalar yürütmek, etkili eylemlilikler, birliktelikler organize etmek önemli bir gerekliliktir. Hayatın, kitlelerin ve devrimci mücadelenin ihtiyaçlarını tanımamın en sağlıklı yolu budur. Bu alanda boy veren devrimci özgürleşmeciler inisiyatifte tüm ilerici, devrimci ve demokratlar duyarlı yaklaşmalı, gereken desteği vermeli, çabaya ortak olmalıdır.

CÜNEYT KAHRAMAN'I ANMA VESİLESİYLE

Önemsemek

Ozan VELİ

Güneşi ayakta karşılayanların ölüm haberleriydi, umarımıza zıpkın ağrıları gönderen. Ne dostluklar ne de didişmeler hükümler değildi artık. Yitirilenler, kalanların yürek ağrılarıydı. Bu değildi sadece. Tarumar edilen ne kadar değer vardysa onların acılarıyla boylanan öfke katarlarıydı, zıpkınlara inadına meydan okuyan.

Güneşe doğru ayaklanan her devrim kervanının kaderinde belirleyici olan temel unsur, insan denilen özneydi. Onun da ilerisinde, adına kadro dediğimiz ateş tanrıların erdemi, bu yürüyüşün kol başlarıydı. Her gaban girdisinde gözlerini dorukların kasırgalarından esirgemeyen onlardı. Her koyu karanlıkta bir tutam ışık seli, her kahredici karşı darbenin vehametinde gülümsemeyi unutmayan sevecenlikler onlardı.

Yetiştirmek, aynı zamanda önemsemek olmalıydı. Bir tutam zencefil mevsimi kadar hızlı geçmemeliydi bir kadronun ömrü.

Gerçek kadrolar, soğuk ile sıcak en keskin karşıtlıkları içinde büyüyecekti. Barut kokuları, mayın tarlaları, yılan sortileri ile yüz göz olacaktı. Ve sonra, bir fidenin ge-

reksinin duyduğu kadar ilgi odaklarında şekillenecekti. Hazinesinde derin çatışkılar, birikiminde derya yangınları olacaktı.

Öbür yanda gerçek olan bir şey daha vardı. Devrim, çocuklarını yiyerek büyüyecekti. Bu, yürüyüşün zorunlu bir yanındı elbet. Fakat kaybetmek, kolaylaştırılmamalıydı. Çoğu defa deriz: "İbrahim yaşasaydı durum şöyle değil de böyle olurdu" diye. Nedeni de açıktır bunun. Birbirini ardı sıra yol dizilimlerinde bir kadrolar ordusu oluşturamadığımız durumda bu hep böyle söylenecektir.

O zaman ille de önemsemek zorundayız ateş tanrıların kellesini. "Geminin kaptanı gemiyi kıyıda idare edemez" gerçeği, kaptanı bir tayfa işlerliği içine çekmemelidir.

Bir kaptan kendisini bir tayfa kadar sıradanlaştırmaması becerebilendir aynı zamanda. Bu o'nun engin birikiminin döşünde büyüyen mütevaciliğinin erdemi olacaktır. İşte bu durumda o'nu önemsemek öncelikle, pratik bilinci kuşanan tayfalara düşecektir.

Bürokrasi illetinden çok çekmişler olarak, karşı çıkışımızı tam uç noktaya vardtırmamak gerekmektedir. İşi 'akıl hocahğı' derekesinde ele alanlara karşı amansız ol-

mak gerekebilir, ama gerçek kadroların kıymetini biraz gözetmek yerinde olacaktır.

Yüreğini ve bilincini yangın demlerinden sakımayanların varlığı önemlidir. İlk ayağa kalkışın senfonilerini yazarken, en ön mevzilerin ateş tanrılarınca işgal edilmesi kaçınılmaz olabilir. İbrahimler'in dönemi biraz da böyledir. Ama sonrası süreçte, ateşin içinde ama biraz daha geri mevzilerde tutabildik, mesela Süleman'ı, Kazım'ı, Baba'yı, İsmail'i, Tuncay'ı, Çekirge'ni.

En üst organın siyasi yönlendirme görevi kuşanmış dar çekirdek unsurları sağda-solda güncel pratik randevularda koştururken engellenmiş bir çoğu. Bu durum giderek darlaşan tecrübe demektir. Nitelik oluşmadan, iyi bir yapı ortaya çıkmaz.

Düşünsel bilinç dumura uğradıkça, reflekslerle hareket etmek onun yerine geçecektir. Bu da daha çok hata, daha fazla kayıp olacaktır.

Bu günlerde Cüneyt'in kahramanlıklarından bahsedilmektedir. Bütün karşıtların ötesinde, özgürlüğü göz bebeklerine içerenlerin devrimci anılarına sahip çıkmak; yaşamdan, yaşananlardan öğrenmek

olacaktır. İnadına savaş, inadına devrim tutkuları her kadronun benliğine içiştirilmiş özceler olması istenirken, bunun hep böyle olmadığı bilinir.

Hele de sarsıntıların boylandığı, karanlıkların koyulaştığı dönemlerde bu durum çok daha vahim olur.

Bütün bu badireleri bilenler olarak, kadroları önemsemek zorundayız. Elbetteki savaş alanlarının dayattığı sorunlar çok daha özel ve kapsamlıdır. Kimi dönem istesende, göz bebeklerini çalılardan karanlık zebanilerinden koruyamazsın. Yani mevzilerin en önündekinde olmak kaçınılmaz olur.

Bir de teorik söylemlerin hengamesinde kendisine 'kadro' misyonu biçenler vardır ki, bunların dar ve zor geçitlerde nasıl bu kalemin görüngülerle kaybolduklarına bu yaşam tanıklıktır. Bunlar ve bütün olanların yanında kavgaya bir sırım inatla sarılanların yazacağı tarih önemlidir. Bir dizi yanlış, olumsuzluğun, yetmezliğin kendisi de bu tünçten yaşamın içinde var olacaktır. Yönünü güneşe dönmek, gerektiğinde kendinle de uğraşmayı bilmek, ilerleme de belirleyici olacaktır. Kadroların benliğinde de doğru ile yanlış hep var olacak ve birbirini iten, birbiriyle çatışan ve aynı zamanda birbirini var eden etmenler olarak gelişmenin devinimi olacaktır.

En son karşılaştığımızda Cüneyt'le, göğsündeki ölümcül yaraların iniltisi içerisindeydi. Pehlivan çok didiği hasmını aramış derler. Ölüm kendisine açık meydan okuyanların peşindeydi.

'94 ayrılığının arifesiydi. "Lordlar Kamarası Ve Şovalyeleri" piyasaya sürülmüş, birbirimize girmiştik. Peşinden gelecekler az çok belliydi. Sıkıca el sıkışmış, konuşmamıştık. Cigarleri konuşacak mecran bırakmamıştı. Göz göze vedalaşmıştık.

Bugün tantım yazılarının ya-

nında "Lordlar Kamarası ve Şovalyeleri" yazısının yayınlanması bir talihsizlik durumu bence. Karşı Devrimci Hücre elebaşısının damgasını vurduğu o günün siyasetinde, üç adım önde olan bu belgenin anlıyışı ve o gün hizmet ettiği misyon partinin bölünme eyleminin başlaması olmuştu.

Konferansçı kanat nasıl ki (2. OPK'da) tüm günahları DABK kökenli kesime yıkıp işin içinden çıkıtlarsa -daha doğrusu çıktıklarını sandırlarsa- burada da KDH'ye yi-

*Kavgaya bir sırım
inatla sarılanların
yazacağı tarih
önemlidir. Bir dizi yanlış,
olumsuzluğun, yetmezliğin kendisi de bu
tünçten yaşamın içinde
var olacaktır. Yönünü
güneşe dönmek,
gerektiğinde
kendinle de uğraşmayı
bilmek, ilerleme de
belirleyici olacaktır.
Kadroların benliğinde de
doğru ile yanlış hep var
olacak ve birbirini iten,
birbiriyle çatışan ve aynı
zamanda birbirini var
eden etmenler
olarak gelişmenin
devinimi olacaktır.*

kip, o gün kendimize ait yönleride bir güzel olumlamak doğru ve tutarlı olmamaktadır.

Koskoca bir karşı-devrimci pratik sergilenirken -bu kendi değerlendirmeleridir- buna bire bir hatıra bire üç ayak uydurmuş olmak, kadro uyanıklığı ve yetkinliğiyle bağdaşır değildir.

O süreci sorgularken her halde bizden başka kimse kendilerinde bir kabahat bulmuyor. Tabi bu her kesimin kendisinin bileceği iş ama, nasıl ki "ırmağın bir kulaç buz bağlaması birgünün işi değildi" nasıl ki, ırmak, su, hava ve diğer tüm koşullar birbirinden bağımsız değildi, dün ve bugünüyle sürecin sorumlulukları sadece birilerine ait değildir. Her kesimin kendisine dair çıkarsamalar yapması olumlu olan yan olacaktır.

Yol boylarında; sevdiklerimiz, yoldaşlarımız, arkadaşlarımızın iyi kötü anılarından oluşan bir hazine duvarı olacaktır. Yeni kadrolar bu zemin üzerinde yürüyecek, öğrenme yetileri kadar vahşice saldıracaktır bu hazineye. Kapıları enginliğe açabilmenin yolu öğrenmekten geçiyor. Öğrendiğini yaşamın ateşinde sınamaktan korkmayanlar yol boylarını işgal edecektir. Benliğimizde, yanımızda eskiyen ne varsa üzerine yitirmek kaçınılmazdır.

Kadro olayı sıradanlaştırılmamalıdır. Parti etiketiyle bir yönetim yeri işgal etmek kadro olmak için kesinlikle kriter olamayacaktır. Bakış açısında nitelik, siyasette derinlik kuşanmayan etiketi her hangi bir değer taşımaz. O, olsa olsa birilerinin oy ağacı olur.

Tek başına zifiri karanlıkta vakur adımlar kuşanmak da, bu yetkinlikten geçer. Yönetim aygıtlarını gerçek kadroların doldurması için, öncelikle kadronun varlığı gerekmektedir. Bu da en temel sorun olarak kadro sorununa özel önem vermeyi ve bilinçli yönlendirmeyi gerektirecektir.

Cüneyt kadar inat, Cüneyt kadar yiğit insanlar; engin bir bilinç seviyesi kuşandığında, bükülmez zor cevherler çıkar gün yüzüne. Yol boylarını süsleyen devrim tutkularını bir kez daha selamlıyoruz.

FAŞİST HİTLER ALMANYA'SININ SOVYETLER'E
SALDIRIŞININ YILDÖNÜMÜNDE,

2. Dünya Savaşı'nın kısa bir anatomisi

Oturan ADAM

Tarih der ki beni oku, öğren benden, eğer yaşamak istemiyorsan beni yeniden! Zor der ki; her şey elinde, istersen sen yaşarsın, istersen sen düşünürsün, yani herşey ben, yine ben! Yıkırım şu gördüğün evreni kökünden!

Umut der ki; ey zor, ey ceberrut ve kahpelerin sığındığı durak, ey zorhalar, kelle avcılar, demokrasi soytarıları, insan hakları bezirganları beni dinleyin! Milyon kez kapıştık sizlerle, şu adına tarih dediğimiz, yazdığımız ve hep kendinizi anlattığımız arenada... Kah kaçtınız önümden apar topar, kah diz çöküp önümden köpekler gibi yalvarıp, uladunuz. Sizze kalsaydı eğer, ne köle sahibinin düzeni, ne feodallerin sultanların haşmetli, görkemli ve başına buyruk, astığın astık, kestiğin kestik toplumu değişmezdi. Değişmezdi modern kölelerin fabrika başlarında robot gibi çalışmaları, yağ tutmuş enselerinin ve patronlarımızın hayatı değişmezdi. Böyle gelmiş böyle giderdi felsefeniz, malum bu sizin, zevk ve sefa saltanatlarınızın "baki" olduğu anlamına geliyor ve ezilenlere ne yapalım "kader" mantığını kabul ettiriyor, sizlere tatlı rüyalar ve Deve'yi amudayla yutmak fırsatı veriyordu. Lakin öylemi ya!

Breh breh breh, ben umudum, ha-

ni Roma'ya yürüdüm donsuzlarla, Spartaküs'tüm ben. Tomas Münzer'dim açlık bildirisini kaleme alan, savaş dağında Şeyh Bedreddin'dim ben İznik'te Aydın ellerinde. Robespierre, Marat'tım ben 1789'da Paris'te 1871'de Komünarlar'la birliğim... 1917'de Rusya'da 1944'de Arnavutluk'ta, Çin'deydim. 1949'da Tien-an men meydanında. Küba'daydım 1959'da... Çocuklarımın titretmediği ve hükmetmediği ne bir dağ, ne de adımı sürdürmeyen bir fabrika kalmadı.

Her yerdeydim ben!

Ey kahpe ve ceberrut zor! Sen tarihte her daimi, için için fesatlık, yalan, iki yüzlülükle yandın. Ben ise umudum, alev alev yandım ve coşkuyla harlandım!...

Ve değişmez dediğiniz tüm sultanlarımızı, dokunulmaz dediğiniz her kutsahınızı ben değiştirdim. Ben olmasaydım tarih olmazdı, ne köleci toplum, ne feodal, ne kapital değişmezdi. Ama öylemi ya? Dön bir bak yeter! Ne böyle gelmiş ne de böyle gider!

**"BİZ KAPIYA SADECE
BİR TEKME
ATACAGIZ..." Adolf HITLER**

Evet, Hitler 1941 22 Haziran'ından önce kurmaylarıyla yaptığı toplantıda Sovyetler Birliği'ne yapacağı

saldırısı tartışırken böyle diyordu. Hitler kapıya tekme atacaktı ve Sovyetler komple çökecekti. Hitler'e göre korkunç bir diktatörlük hüküm sürmekteydi Sovyetler Birliği'nde. Ve Naziler saldırınca halkta saldıracakı komünist partisine...

İkinci dünya savaşı hiçte düşünlüğü gibi dünyanın bir savaşı değildi. Aksine tüm dünya emperyalist güçlerinin yardımını ve desteğini açık çekle almış Nazilerin ve ardında dünya emperyalist sisteminin açık karşı karşıya geldikleri proletarya ve emperyalizm arasında ki ölüm kalım savaşıydı. Bu tarihsel bir hesaplaşmaydı. Bir yanda dünya emperyalist sisteminin bütün desteğiyle beslenen, yağlanan Nazi Almanyası, dahası Bulgaristan, Macaristan, İtalya, Japonya, Avusturya... Ve tüm bu güçler karşısında tam bir tecrit çemberine alınmış proletarya ve dünyanın mazlum haklarının kalesi Moskova... Çin ve Vietnam kızıllarını unutmayalım yine de. Proletarya taş baltasıyla dinazorlara karşı savaşıyordu... Birinci paylaşımlı savaşın sonuna doğru 1917 Ekim'inde dünya burjuvazisi hiç duymadığı haykırımlarla yatağından fırladı, penceresine koştu, uşaklarını uyandırdı, gözlerini Avrasya düzlüğüne doğru çevirdi, yarı-uyruklu uşaklarına sordu "Ne bu, isyan mı" uşaklar saygılı ve kibar bir tarzda cevap verdiler. "Hayır ma-

jesteleri bu bir devrim!"

Proletarya dünya arenasına çıkmıştı, şeytanın kuluvalı okuması bundandı. Fakat bir yığın sorunları vardı proletaryanın. İç çatışmalar alabildiğine sürüyor, atamanlar, beyaz ordu artıkları karşı-devrimci çeteler birbiri ardına sabotajlar yapıp ekonomik cepheye ne savaştıkları insan ne de savaşı devam ettirecek ekonomik olanak bırakmıştı. İşte 3 Mart 1918'de, Almanya ile genç Sovyetler Birliği arasında Brest-Litovsk antlaşması bu şartlar içinde imzalanmıştı. Bu antlaşma Rusya'ya Avusturya-Macaristan ve Türkiye büyüklüğünde bir araziden ve 56.000.000 (Elli altı milyon) nüfustan arındırıyordu. Yani Rusya nüfusunun %32'sini kaybediyordu. Demiryollarının üçte birini, demir cevherinin %72'si, bütün maden kömürü üretiminin %89'u ve 5.000 fabrika ve sanayi tesisi. Bundan başka Rusya, Almanya'ya, 6 milyar Mark'lık tazminat ödemeye mecbur ediliyordu. Tarih böyle bir antlaşma zor görmüştür dersek sanırsız mubalaga etmiş olmayız. Eğer bu antlaşma sonuçlarını harita üzerinde şöyle bir izlersek, gerek coğrafik gerek demografik (nüfussal) kaybı daha iyi görürüz. Anlaşılması açısından isim belirterek yerleri verelim: Bu antlaşma ile Rusya, Polonya'dan, Litvanya'dan Estonya'dan, Finlandiya'dan ve Beyaz Rusya'nın bir kısmından vazgeçecektir.

Ukrayna Rada'sıyla barış imzalanacaktır. (Ukrayna emperyalistlerce ikiye bölünmüştür o sıra) Donanmasını ve deniz kuvvetlerini terhis edecektir. Bazı topraklarını Türkiye'ye (Almanya'nın müttefikidir o sıra) terkedecektir. Kars ve Ardahan'dır bu yerler. Aslında burada ki soru şu olmalı: Neden emperyalistler birleşip hemen yeni kurulan bir devrimi boğmadılar? O sırada Avusturya-Macaristan, Almanya, Türkiye bir cephe İngiltere, Fransa, ABD, İtalya karşı cephe olmak üzere kıyasıyla dünya pazarları için savaşmaktadırlar. Nedeni bu, yan yana gelememelerinin. Sovyetler Birliği'nin ise neden böyle bir ağır antlaşmayı imzalamak zorunda kaldığını yukarıda ifade et-

miştik.

Bilindiği gibi Almanya'nın I. paylaşım savaşı sonucu akıbeti hüsrarla bitti, yenildi. Kuntlar sofrasından aç döndü. Veya şöyle diyelim; Midyat'a pirice giderken, evdeki bulgurdan da oldu. Savaşın galipleri "Almanya ile Versailles Sarayı'nın aynalı odalarında hiçbir zaman uygulamayacakları "VERSAILLES ANTLAŞMASI"nı imzaladılar. Tarih 28 Haziran 1919'u gösteriyordu bu antlaşma imzalandığında.

Antlaşma imzalanmasına imzalanmıştı ama, Almanya'da durum, galip emperyalistler açısından da kabus gibiydi. Bavyera (merkezi Münich) da Berlin'de... ayaklanmalar oluyor, birbiri ardısıra "İşçi Sovyetleri" yerden mantar gibi büyüyordu. Başta Ekim Devrimi'nin etkisi olmak üzere, savaşın getirdiği yoksulluk, açlık, sefalet, halk kitlelerini hızla örgütlemeye ve devrimci başkaldırıya itmisti.

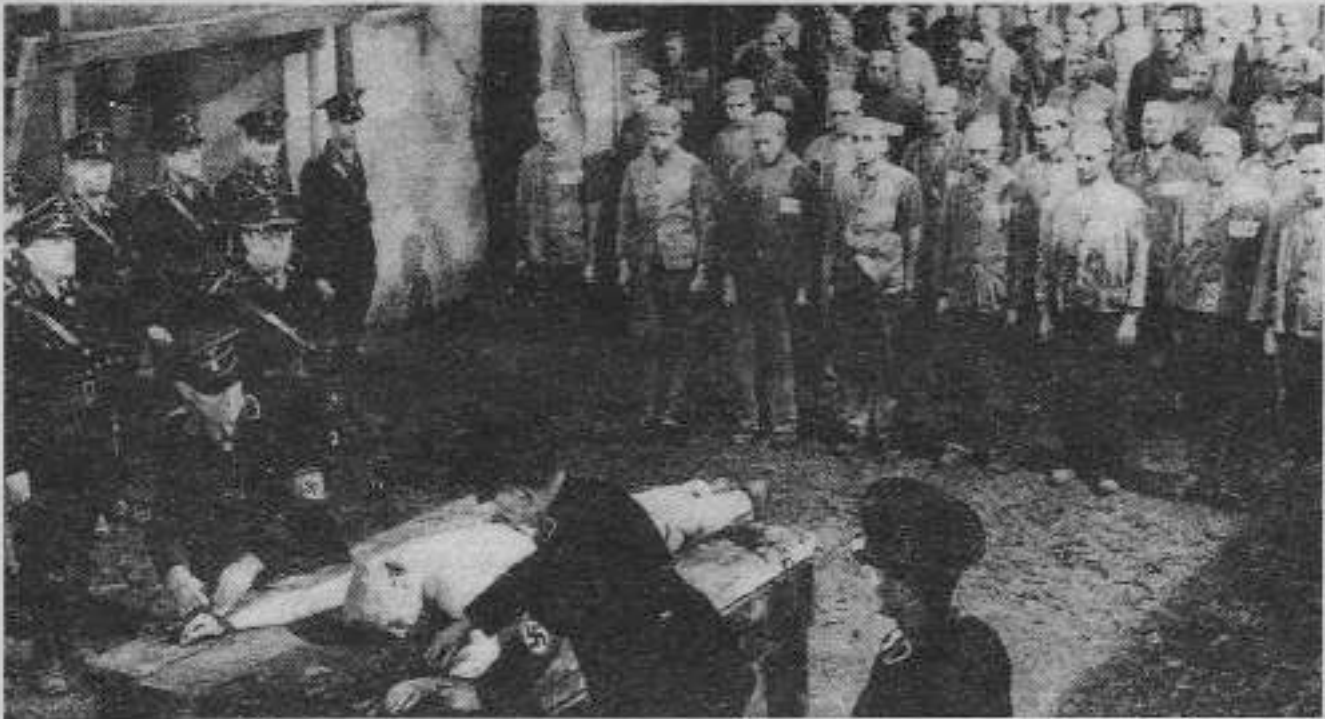
(Yazımızın burasında Yahudi güzeli o büyük insan Rosa Luksemburg'u ve Alman halkının değerli evladı, önderi Karl Liebknecht'i anmadan geçemeyeceğiz, "Anıları binlerce yıl yaşasın!" 1919 Ocak'ında sağ ele geçmelerine rağmen, savunmasız bir durumdayken alçakca katledildiler Berlin'de.)

Emperyalistler, daha Sovyetler Birliği'nde "proletarya diktatörlüğü'nün" şokunu üzerlerinden atamamışken bir de Almanya'daki bu devrimci dalga ile yüzyüze gelmişlerdi. Durum emperyalistleri çıldırtacak gibiydi, ama çıldırmadılar. İdeolojik deslukları, çıkar çatışmalarının üstüne çıktı. "Al gözüm seyreyle salih" dönemi başladı.

13 YILDA GÜÇLÜ BİR ALMANYA?

Nasıl oldu bu? ABD, İngiliz, Fransız bankaları başta olmak üzere oluk oluk para pompaladılar Almanya'ya. Ünlü DAWES onarım planı ile 6 yıl içerisinde (1924-29) 10-15 milyar Mark uzun ve kısa vadeli kredi olarak Almanya'ya aktı. Daha sonra 30 milyar Mark'ı aştı bu yatırımlar. Sadece kredi yatırı-

mıyla kalmadı, başta ABD sanayi, Du Pont, Morgan, Rockefeller, Lamont, vb. tekel ve tröstleri Alman sanayisini kalkındırmak için ortak yatırımlara giriştiler. ABD petrol tröstü Standart Oil, Alman I.G. Farben endüstrisi ile (hani şu toplama kamplarının yanına insan yığınından sabun yapmak gibi dahi-yane (!) işi yapmak için fabrikalar kurduran firma) yaptığı bir antlaşma ile, I.G. Farben ABD'de üretilen uçak benzininden gelen kâra ortak edildi. Karşılığında Almanya'nın savaş amacıyla depoladığı sentetik benzini, Almanya'dan almaktan vazgeçiyordu. Gene İngiliz sanayi federasyonu ile Alman imparatorluk sanayi grubu "her iki ülkenin sanayi sistemleri arasında, tam bir işbirliğinin sağlanması" adıyla bir açıklama yaparak antlaşma imzaladılar. İsterseniz tek tek antlaşmaları sayma yerine toplu bir gözetimle olayı belirtelim: 1924'den 1929'a değin uluslararası ilişkilerde Almanya, tam bir altın akışına sahip olmuştur. New York, Londra, Amsterdam, Zürich, Paris ve Basel bankaları, Almanya'ya, bu ülkenin tazminatlar için ödediği paralardan daha çok kredi ödünç vererek, Alman sanayisini en modern teknik ilkelere göre yeniden kurma olanağı sağlamışlardır. Peki bu borçlar ve faizleri diyeceksiniz şimdi...? Yok yok, ne faiz ödendi ne borçlar geri gitti. Hoover Moratoryumu (borç erteleme) ve enflasyon dalavereleriyle borçlarını sildi Almanya. Borçsuz bir ülke durumuna gelmiş olması bir yana, ABD ve Sovyetler Birliği'nden sonra üçüncü güçlü sanayi ülkesi durumuna gelmişti. Peki borç veren emperyalistler aptal mı diyeceksiniz şimdi, aksine çok çok akıllıydılar. Onlar hem Sovyetler'e karşı bir tampon bölge yarattılar, hem de bir köç başıydı bu Sovyetler'e karşı; sömürü dünyasının bekası için (biraz mizahi söyleyelim) tıpkı Türk filmleri gibi hiç bir masraftan kaçınılmamıştı. Frankfeystayn böyle yaratıldı. Dahası var... Peki figuran kim di?

"BENİ TANRI GÖNDERDİ"

"Ben Marksizm'i dünya yüzünden kaldıracak bir adam olmak istedim. Bu görevi başarmak istiyordum..."

"Biz Nasyonal Sosyalistler, savaş öncesi dönemimizin dış politik doğrultusunu bilinçli olarak kapatıyoruz. Biz altıyüz yıl önce son verilen yerden başlıyoruz. Avrupa'nın güneyine ve batısına yapılan Cermen Seferleri'ne son veriyoruz ve bakışlarımızı Doğu'daki ülkeye çeviriyoruz. Savaş öncesi döneminin sömürge ve ticaret politikasından nihai olarak kopuyoruz ve geleceğin toprak politikasına geçiyoruz. Ama bugün Avrupa'da yeni topraktan söz ettiğimizde, öncelikle, yalnızca Rusya ve ona bağımlı sınır devletlerini düşünebiliriz. Bizzat kaderin bize, burada bir işaret vermek istediği görülüyor" (Kavgam-) Münich meydanlarında ve birahanelerinde kaçını yirta yirta (çok afedersiniz) bağırarak bu adam, onbaşı Adolf Hitler'di. Almanya'nın yaşam alanı (Lebensraum) orada diyordu. İlk cildini 1926'da yazdığı çoğu palavra,

"Kavgam" adlı kitabında Sovyetler'i hedef göstererek kızıl tehlikesinden yakınıyor, yoketme nutukları atıyordu. İşte figuran buydu. Ve, her yaptığı uygunsuzluk, yasadışılık, kampleculuk yanına kaldı bu faşist beslemenin ve partisinin. (NSDP'nin, kısa adıyla Nazi partisi.) Alman devleti tarafından açıkça kollanıp, besleniyor, destekleniyordu. Ünlü Tyseen firması, Siemens, Allians Sigorta, daha sonra Krupp, Bankalar, yani dev tekeller sınırsız bir biçimde maddi ve manevi olarak desteklediler Nazi Partisini. Savaşın sonuna kadar sürdü bu yardım. Tatlı kârları ve ucuz iş gücünü ve yeni dünya pazarları hayalleri kuruyorlardı. Aslında geçici olarak bu arzularına sahiptiler.

Hitler, meydanlarda Sovyetler'e tehditler savururken, Versailles antlaşmasının yırtılıp atılmasını, Almanya'nın diğer ülkelerle "eşit" konuma getirilmesini bağır bağır bağınyordu. Sadece bu çağrılarla kitleleri etkilemedi Hitler. Daha demagojik çağrıları vardı. Mesala NSDP'nin programındaki bazı maddeler işçi sınıfına ve küçük burjuvaziye vaatlerle doluydu. Bu vaatler geniş yığınların faşizme taban olmasında ol-

dukça önemli bir etkiye sahip olmuştur.

KOMUTAN SORUYOR: CEPHE NERESİDİR STALIN YOLDAŞ?
SOVYET İNSANININ BULUNDUĞU HER YER!
KOMUTAN TEKRAR SORUYOR: YA CEPHANE VE SİLAH?
STALIN; FIRLATILACAK HERŞEY!

Hitler "dokuz milyon insanın fiilen savaşa katıldığını ve milyonlarca insanın da yedekte beklediğini, bunun dünya tarihinde görülen en büyük yürüyüş olduğunu"; tüm dünyaya ilan ediyordu radyodan. tarihin sayfaları 22 Haziran 1941'i gösteriyordu. Berlin, Londra, Washington gazeteleri, yetkili merciler, koro halinde "Sovyetlerin 30 günlük işi olduğunu" Hitlerin yıldırım savaşı karşısında Sovyetler'in şansı olmadığını söylüyorlardı. Almanlar, Avrupa'nın fethinden yeni dönüyorlardı ve bir yıldır zemini hazırlanmışlardı. Polonya'da stratejik yollar yaparak, Romanya'yı işgal ederek, Finlandiya'ya birlikler göndererek 1.800 millik tüm Sovyet batı sınırına tüm tahkimatlarını yapmışlardı. Avrupa'nın bütün

serveti ve silahları ellerinde idi. Sovyetler Birliği dokuz hafta sonra kayıplarını bildirince dünya irkildi. 7.500 silah 4.500 uçak ve 5000 Tank!

Rakamlara dikkat ediyorsunuz değil mi? Proletaryanın şahin yuvası dünyanın en büyük faşist ordusuyla karşı karşıyaydı. Dünya o güne dek böyle bir savaşa tanık olmamıştı. Emperyalistler nefesini kesmiş adeta konuşulan, yapılan hiç bir şeyi kaçırmak istemiyorlardı. Dünyanın mazlum halkları bu savaşın üzerine dikmişti gözlerini.

Çin kızılarmın başında Mao Zedung, kızıl orduyla meşhur uzun yürüyüşünü yaparak (ölümölüm, meçhul kızıl asker TATU kahramanlarını burda anmamıza müsaade edin. Anıları binlerce yıl yaşasın) hem Çin'i işgal etmiş olan hem de Mağurya'yı ele geçirip arkadan Sovyetler Birliği'ne saldırmaya hazırlanan Japon emperyalistlerinin önünü kesmişti bile! Evet dünya gözlerini dikmiş kızıkları seyrediyordu. İnsanlığın geleceği kızıkların ellerindeydi derssek abartma olmaz düşüncesindeyiz!

Hitler'in çok güvendiği "Yıldırım Savaşı" para etmemişti! Şuydu yıldırım savaşı: Alman uçakları önce karşı tarafın cephesinde korkunç bombardıman ve tank saldırısıyla harekete geçiyor, ardından uçaklardan paraşütlerle karşı tarafın sivil gerisine komandolar bırakıyor, böylece karşı tarafın savunma cephesi ön ve orta taraftan sarılmış olup hem lojistik desteği kesiliyor, hem ön cephesinde hem de arka cephesinde savaşmak zorunda bırakılıyordu. Küçümsenecek bir taktik olmadığı bir gerçek. Bu askeri taktiği Hitler, Polonya ve diğer işgal etmiş olduğu ülkelerde denemiş, tam bir başarı sağlamıştı. Ama burası ne Polonya idi...ne de Fransa! Hitler Sovyetler'e saldırı hareketine "Barbaros hareketi" adını vermişti. (Burada, Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Yunanistan olaylarını geçiyoruz.)

Sovyet kızılordusu "Yıldırım savaşını" gerek taktik, gerek stratejik hedeflerini de boşa çıkardı. Hitler bu süre içinde iki kez Stalin'in öldürüldüğünü, bir kez de Moskova'nın

düşüğünü radyodan dünyaya ilan etti. Halbuki Stalin cephenin 150 kilometre gerisinde, Moskova önlerinde küçük bir kulübeden savaşı yönetirdiyordu. Avrupa'da halk ona bir isim de bulmuştu artık "Demir Adam!" Stalin'in Avrupa'da ismi buydu, halk arasında. Ne güzel bir yakıştırma.

Hitler Sovyetler için, ele geçen esirlere Lahey antlaşmasının uygulanmayacağını (savaş esiri muamelesi), bir yasa çıkararak ilan etti. "Komiser Emri"ydi bu kanunun adı. Kısa bir ahıntı yapalım, anlaşılması açısından.

"Düşman sivillerce işlenecek suçlar (Rusya'da) bundan böyle yeni bir emre kadar, askeri mahkemelerin kapsamına girmeyecektir. Suç işlediğinden şüphe edilenler hemen subayın karşısına getirileceklerdir. Suçlunun kurşuna dizilip dizilmeyeceğine subay karar verecektir. Wehrmacht'a (Nazi devleti kastediliyor bn.) dahil olanların düşman sivillerine karşı yaptıkları kusurlara gelince, yapılan hareket aynı zamanda askeri suç ya da kusur sayılsa bile, yapana karşı kovuşturma açılması zorunlu değildir." (Emir de de bu yerlerin altı çizili)

Bu toptan imha, sorgusuz sualsiz ölüm kararıdır. Siz hiç insan derisinden abajur yapıldığını (dövmeli vücut derisi daha kıymetli olmak koşuluyla), duydunuz mu? İnsan yağmardan nasıl sabun yapılır bilir misiniz? Eksi 27 derecede insanların dondurulup, sonra cinsel ilişkiye nasıl zorlandığını düşünebiliyor musunuz? Ya bir mahkumun parçalanıncaya kadar havası boşaltılmış basınç odalarında ne kadar dayanacak gerekçesiyle çıldırıldığını söyleyen oldu mu size? İnsanları, özellikle Yahudi ve Rus insanını ve işgal edilmiş ülkelerdeki komünistlere uygulanan buydu. Kobay olarak yüzbinlerce insan kullanıldı toplama kaplarında. Neredeyse silahla öldürülenler "şanslıydı, kurtuldular" diyeceğiz bizde, ama yürek bu, dayanmıyor. Çıldırınlar, ölümü arayanlar, çabuk öldürülmesi için yalvaranlar...vahşet anlarını ölçüstünü yitiriverdi, anlamsız kaldı sözlükte. İki Rus subayının deney için geti-

rildiği "dondurma" odalarında ki bir olayı buraya almadan edemeyeceğiz. Bir görgü tanığının notlandır bu. En sağlam insan buzlu suda, ancak yüz dakika dayanabilmekteydi:

Şöyle başlıyor tanık:

"O zamana kadar yapılan deneylerin en kötüsü yapılacaktı. Hapishane barakalarından iki Rus subayı getirildi. Rascher (Nazi doktoru) bunları soydurttu. İki subay tekneye çınlı çıplak girdiler. Saatler geçti. Her zaman, en geç, altmış dakika sonra bilinçsizlik başladığı halde, bu iki adam, iki saat sonra bile cevap verebiliyorlardı. Dr. Rascher'e bunların artık uyutulması için yapılan ricalar boşa çıktı. Kabul etmedi. Üç saat sonra Ruslar'dan biri ötekine şunu söyledi: Yoldaş, lütfen subaya söyle bizi vursun. Öteki Rus 'Faşist köpekten merhamet beklenmeyeceği' cevabını verdi. El sıkıştılar ve birbirlerine 'Hoçakal yoldaş' dediler. Ölüm ancak beş saat sonra oldu ve test o zamana kadar devam etti."

TOPLAMA KAMPLARI

Ben Rodolf Franz Ferdinand Hoess diyordu adam:

Yer: Nürnberg Mahkemesi;

Zaman: Savaşın sonra,

1941 Haziran'ında Auschwitz'de imha tertibatı kurulmasını emrettim. O sırada Polonya Genel Hükümeti'nde üç imha kampı vardı! Belzec, Treblinka ve Wolzek!

Treblinka'ya giderek, imha işini nasıl yaptıklarını gördüm. Treblinka'da ki kamp komutanı altı ay içinde 80.000 kişiyi tasfiye ettiğini söyledi. Onun işi daha çok Varşova Getto'sundan getirilen Yahudiler'i tasfiye etmekte.

Monoksit gazı kullanıyordu. Ben bu usulü pek verimli bulmadım. Onun için Auschwitz'deki imha binasını kurduğum zaman; Ziklon B. Kristalize prosik bir asittir, ölüm odasına damlatılıyordu. Ölüm odasında kaç kişi varsa, günün hava koşullarına göre üç ile on beş dakika arasında ölüyor. İnsanların ölümlerini işgillerinin dinmesinden anlardık. Kapıları açmadan önce genellikle yarım saat kadar beklerdik

Sonra cesetleri çıkarırdık. Cesetler dışarı alındıktan sonra, özel komandolarımız, yüzükleri ve bilezikleri toplarlardı, dişlerinden altın kromları çıkarırlardı. Bizim Treblinka'dan bir üstünlüğümüz daha vardı: Gaz odalarımız her defasında 2.000 kişi alabilecek şekilde yapılmıştı. Oysa Treblinka'daki on gaz odasının her biri ancak 200 kişi ahiyordu."

Ne rahat anlatıyor değil mi ve nasıl övünerek. Adli suçlardan sabıkalıydı bu adam ve Hitler döneminde kamp komutanlığına getirilmişti. Ve şöyle sürdürüyordu konuşmasını:

"1934'ten beri sürekli olarak toplama kamplarının yönetim kurullarında bulundum. 1938'e kadar Dachau'da görev yaptım. Sonra yardımcı olarak Sachsenhausen'de 1938'den 1 Mayıs 1940 yılına kadar bulundum. Derken Auschwitz'e komutan olarak atandım. 1943 yılının 1 Aralık'ına kadar da orada komutanlık ettiğim sırada, aşağı yukarı 2.500.000 (iki buçuk milyon) kişi kurban edildi. Gaz verilerek, yakılarak, idam edilerek yok edildi. En aşağı yarım milyon kadar insan da açlıktan ve hastalıktan öldü ki, toplam ölüm sayısı aşağı yukarı 3.000.000 (üç milyon) eder..."

Bu faşisttin verdiği rakam yalnız Auschwitz kampı içindir. Yoksa Hitler iktidara geldiğinde Almanya'nın çeşitli yerlerinde 50 adet toplama kampı kurdurmuştu ve şöyle bir emir de çıkarmıştı: "Toplama kamplarından iyi ya da kötü bahseden herkes tutuklanacaktır!"

Hitler toplama kamplarını sadece muhaliflerini yok etmek için kurmamıştı, bir tek amacı bu değildi. Onun esas hedefi, şu: "sağır ve büyük okyanus" denilen halk kitlelerini korkutmak, yıldırarak ve sindirmektir bu yolla. Toplama kampları asıl bunun için kurulmuştu. Ve bu kamplardan söz edilmesini bile yasaklamakla halk üzerindeki korkunun daha da katmanlı olmasını istiyordu. (Tıpkı Türkiye ve Kürt coğrafyasındaki "Kayıplar" egemen sınıfların yaratmak istediği korku toplumu gibiydi amaç.)

Nazi tarih araştırmacılarına göre toplama kamplarında öldürülen (çeşitli şekillerde) insan sayısı 8 ile 10 milyon arasındadır.

TOPLAMA KAMPLARINDA TIP DENEMELERİ

Profesör August Hirt, bir SS generaline yazdığı mektupta şöyle diyor: "Elimde hemen hemen her ırktan her ulustan yüzlerce kafatası var. Yahudi ırkına ait kafatası örnekleri ise çok az... doğudaki savaş şimdi bize bu eksikliğimizi giderme olanağı veriyor. İğrenç ama karakteristik aşağılık insan örneğini temsil eden Yahudi-Bolşevik komiserlerinin kafatasları sağlanacak olursa, gerekli bilimsel malzemeyi toplama fırsatı elimize geçmiş olacaktır."

Profesör Hirt'in istediği ölmüş Yahudi-Bolşevik kafatası değildi. Sağ istiyordu. Sonra mı?

"Yahudi başı zedelenmeyecek şekilde öldürüldükten sonra doktor başı vücuttan ayıracak ve teneke bir kutunun içine hava almayacak şekilde kapatılıp gönderilecektir."

Bir örnek daha verip bu konuyu kapatalım: Bir toplama kampı tutuklusunu anlatıyor;

"...Vücutlarında dövme olan bütün mapusların dispansere gelmeleri emredildi... Mapuslar önce muayeneden geçirildiler. En güzel dövmeleri olanlar bir yana ayrıldı. Bunlar, enjeksiyon yapılarak öldürüldü. Sonra cesetler patoloji bürosuna götürüldü. Orada vücutlarından istenilen dövme parçaları çıkarılıp alındı ve işlendi. İşlendikten sonra Koh'un karısına verildi. Koh'un karısı da bunlardan abajur ve başka süs eşyası yaptı."

Kamp komutanının karısıdır bayan Ilse Koch.

Ayrıca, Danzing'li bir firma (I.G. Farben'in bir kolu) insan yağından sabun imal etmek için bir aygıt-ürün geliştirmiş. Buna göre sabun imali şöyle yapılmakta: "Altı kilo insan yağı, on litre su 250 ile 500 gram arası kostik soda karıştırılıp, iki-üç saat kadar kaynatılır. Sonra soğumaya bırakılır"

Toplama kamplarındaki vahşetin belgeleri uzayıp gidiyor... Biz baraya, Polonya'da ki Maydanek Toplama Kampı'nı gidip gören ve etkisinde kalıp vahşeti şirleştiren şair Kemal Yalçın'ın şiirini anıyoruz:

MAYDANEK-MAYDANKU

Maydanek! Maydanku!
Sen kara saplı bir bıçaksın
Maydanek! Maydanku!
Sen üç kartalsın.
Kanatlarını açmış üç kartal
Kadın, erkek ve çocuk
Ayakları insan küllerinden
beton kaideye değer
Başları yenilmez bir umuda
Önlenemez bir kurtuluşa
Sönmez bir özgürlük ateşine değer
Meydanek! Maydanku!
Sen, alınmaya bin kez yemin edilmiş
AHIMIZSIN!

Sovyet kızal ordusu, batılı emperyalistlerce de gönüllü amigoluk yaparak o güne kadar körüklenen ve halk kitlelerini şartlandıran "Nazi ordusu yenilmez" propagandasının ne kadar kof ve yalan olduğunu tüm dünyaya gösterdiler. Moskova'ya 150 km. kala oldukları yerde çakılıp kaldılar.

İşte bu muhteşem karşı koyuş Avrupa'da anti-faşist olsun, hümaniter çevre olsun vs. bir yığın sivil insanı örgütlenmeye ve Nazilere karşı bir cephe oluşturmaya teşvik etti. Avrupalılar ve dünya, Nazi vahşetine tanık olmuş geniş bir kamuoyu oluştu.

Faşist Hitler Almanyası'nın Sovyet halklarına karşı saldırıya geçişinin ve devrimci halklardan tarihi bir şamar yiyişinin yıldönümünde faşizmin, gericiliğin, bugün de birçok örneğiyle yaşadığımız insanlık düşmanı yüzünü, bir kez daha teşhir etmek ve bu yolda en iyi öğretmen olan ve bellek işlevi gören tarihe dönmek, komünistler açısından kaçınılmazdır.

Milyonlarca insanın katledilmesi, insanlığın tarifsiz acılar çekmesi ne neden olan sömürücü, talancı ve saldırgan rejimler ve uygulamalarını lanetlemek devrimci bir görev olarak vazgeçemeyeceğimiz bir bellek tazelenesidir. Böylesi insanlık dışı, gerici saldırılara dünya halklarının karşı duruşu, şanlı savaşımı da her zaman kutlanmaya, öğrenmeye değer, anlamlı insanı miraslar olarak yükleneceğimiz ve anlatmaktan usanmayacağımız olumlu olgulardan olacaktır.

kezlerinde, büyüklü küçüklü sanayiciler, serbest meslek sahipleri, milliyetçi öğrenciler, köy/çiftlik sahipleri, kısaca sosyalist düzeni can ve mal düşmanı olarak gören herkes, karşı-devrim hareketine katıldı. Kara Gömlekliler Roma'ya yürüdü. Artık politik iktidar Kara Gömlekliler'deydi. 1923'te Mussolini, felsefe profesörü Giovanni Gentile'i, faşist doktrinini derleme ve faşist devletin eğitim programını hazırlamakla görevlendirdi. Derleme program bugün hala etkisini sürdürmektedir.

Faşizm, Mussolini tarafından şöyle ifade edilmektedir: "Faşizm, toplumsal hayatın geleceğe doğru gidişinde, ileri hareketlerin genel hatlarını çizmek ve ötesini tecrübenin vereceği neticelere bırakmaksızın tayin etmek prensibindedir. Bu bakımdan faşizm durmak bilmeyen bir devrimdir."

"Faşist anlayış bir devlet endüvializmidir (bireycilik). Faşist için her şey devlet içindir. Devlet dışında insanı ve manevi hiç bir şey yoktur. Devlet dışında, ne bireyler, ne de siyasal partiler, sendikalar, dernekler gibi gruplar vardır. Onun için faşizm, sınıflar mücadelesinde tarihsel hareketi serileştiren, sınıfları bir tek ekonomik ve moral realitede birleştirici, devlet ünitesinden haberi olmayan sosyalizmin karşısındadır." Gerçekten de bu coğrafyada nakaratlar halinde tekrarlanan ve de uygulanan ilkelere, sloganlara ne kadar da uyuyor. Örneğin MHP'nin yıllardan beri savunduğu "milli iktidar güçlü devlet", veya resmi ideolojinin temellerinden olan "Sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir kitle", "Tek şef, tek devlet, tek meclis, tek millet" gibi tekçi anlayışlar sıralanabilir. Mussoloni'den devam ediyoruz: "Faşizm sınıf çıkarlarını devlet birliğinde birleştiren korporasyonlar sistemine kıymet verir. Fakat her şeyden önce her şeyin üstünde devlet gelir. Bu nedenle başkalarının anladığı anlamda demokrasiye karşıdır. Özetle faşizm yalnız kanun çıkarıcı ve kurum kurucu değil, aynı zamanda moral hayatın terbiyecisi ve harekete geçiricisidir. Bu amaçla disiplini ve ruhların içine inerek orada muhafazetsiz hüküm sürecektir otoriteyi gerekli bulur." Tek

şef-tek partiden başlayan anlayış, güçlü devlet-güçlü lider-yüce başbuğla ifadesini bulan faşist hareket, ülkemizde yıllardan beri demokrasi mücadelesinin ve sosyalizmin düşmanlığına devam ederken, nasıl da Mussolini taklitçileri olduklarını göstermektedirler. Onlar, bugün de tek tip insan, tek ruh, sürüleşmiş toplum peşinde olduklarını söylem ve uygulamalarıyla ifade etmektedirler.

Faşizmin önde gelen kuramcısından olan Mussolini, halkı, kendi iradesini kullanarak kahramanca kararlar alamayacak kadar aciz görür. Ve halkın hiç bir zaman kendi kendine egemen olamayacağını söyler. Ona göre "Halkın egemen olduğu temsili sistemlerde, önemli anlarda, halkın elinden mukavva taci çekilip alınır. Ve ona, savaşın bütün meşhullerine doğru yürümesi emredilir. Ancak zararsız olduğu zamanlarda egemenlik halka teslim edilir."

Dünyanın bir çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de halklar, bir o yana bir bu yana sürüklenmek istenir. Resmi ideoloji tarafından manipüle edilen, medyatik araçlar tarafından şovenice kışkırtılan halk, sürmekte olan kirliliğe alet edilmeye çalışılır. Halk düşmanı katiller, ezilen/sömürülen sınıflara kahramanlar diye tanıtılır. "Halkı kahramanlar kurtarır", "Bu ülkeyi güçlü bir lider kurtardı" biçiminde, egemen ideolojik argümanlar durmadan yinelenir. Ülkemizde de, halkın egemenlik alanında hiç bir yerinin olmadığı tarihsel verilerle doğrulanmış gerçekliklerdendir.

Ve yine Mussolini'ye göre "Savaş, emperyalizmin aracı, emperyalizm hayatın ölümsüz, değişmeyen tek yasasıdır. İnsanlığı yalnız savaş asileştirebilir. Diğer bütün sorunlar hiçbir zaman, bireyi, savaş gibi hayat ya da ölüm hakkında bir karara yöneltmeyen bayağı sorunlardır." "Ülkelerimizin dört bir yanı düşmanla dolu propagandaları" nedeniyle halklarımız düşmansız kalmıyor. Egemenlik aygıtı, halkların dikkatini sömürü ve baskıdan kaynaklanan iç sorunlardan dışa çevirme politikalarını savaş naralarıyla dillendirmeye çalışıyor. "Her Türk asker doğar" ya da "Bütün Türkler bir ordu" veya "As-

ker millet" sloganlarıyla halkın her an savaşlara hazırlıklı olması sağlanmak istenmektedir. Tarih kitaplarında ve günümüzde Türk'ün kahramanlığı öve öve bitirilemiyor. Kafkas seferine çıkmak, Kıbrıs'ın tümünü almak, Türkiye Cumhuriyetleri'de Turan imparatorluğu kurma hayalleri hangi ideolojiden kaynaklanıyor.

Almanya'da Alman nazizminin tarihsel köklerine gelince, nazizmin kuramsal kökleri Hegel, Nietzsche, Shopenhauer ve Savigny gibi kimselerce felsefi alanda atılmıştır.

Almanya birinci emperyalist savaştan yenik çıkmıştı. 1918 devrimi ile Alman imparatorluğu tarihin derinliklerine karıştı. O dönemin en güçlü partisi Alman Sosyal Demokrat Partisi'ydü. Karl Kaotsky liderliğindeki bu parti sosyalist ya da burjuva demokratik bir düzen kurmakta hareketsiz kaldı. 1919'da Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin gerçek Marksistleri olan Spartaküsler adıyla anılan Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg grubunun 1919 Berlin devrim denemesi başarısızlıkla sonuçlandı. Geline süreçte, karşı-devrim Hitler'in örgütlediği Nazist hareketle hızlı bir güçlenme gösterdi. 2. Enternasyonal'in izlediği sosyal şoven politika ve revizyonist çizgi de buna eklenince, 1921'de Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin kurulmasına engel olunamadı.

Naziler, kahverengi gömlekleriyle ve 20. yüzyıla kadar insanlığın tanımamış olduğu şiddetle, provakator nitelikleriyle ün salmış SS milis örgütünü kurup geliştirdiler. Karşı-devrim boş durmuyordu. Nazist hareket, burjuvazi ve onun sınıf egemenliğinin geçerli olduğu, artık emperyalist aşamaya ulaşmış kapitalist üretim biçiminin proletarya tarafından alt üst edilmesine çok yakinken ortaya çıktı ve burjuvazinin can kaygısını dile getirdi. Hitler 1933'de şansölye seçildi. Diğer bütün partiler kapatılarak tek partili yönetime geçildi. Nazi hareketi en aşırı sağcı hareket olarak tarihe geçti.

Nazizmin kuramsal özü Heinrich Von Treitscke'ye kadar dayanır. 19. yüzyılda yaşayan filozofa göre, "Hak kuvvetle elde edilir, anlaşmalarla değil... Devlet kudret demektir ve kud-

retini ordusundan alır. Devlet içeride ve dışarda terörist olmalıdır, sert olmalıdır. Savaş devletler arasında tek yapıcı güç ve tek hukuktur. Savaş ortadan kaldırılamaz. Sürekli barış hayaldir. Bu durumda içte baskı kullanmak ve dışta savaş kaçınılmazdır. Savaş haklıdır, yararlıdır. Barış devirleri ruhsuz dejenera devirlerdir. İnsanlara fedakârlığı savaş ahlakı öğretir. Savaş ayrıca insanlığı bencillik, kadınca zayıflık ve materyalizmin tehlikelerinden kurtarır. Savaş tanrısal bir erdemdir. Hem ahlaka hem de adalete uygundur. Asıl ahlaka aykırı olan devamlı barıştır. Savaş hasta insanlığın müthiş ilacıdır."

Demek ki haklı olmak için kuvvetli olmak gerekmiş. Bu nedenle de devletin kudretli olması kaçınılmaz olmaktadır. Nazizme göre, hakları elinden alınmış, yerleri yurtları talan edilmiş ve adları, varlıklarının inkar edilmiş olması, insanları, ulusları, sınıfları haklı kılmaz. Yıllardan beri gerek resmi ideoloji gerekse MHP tarafından şöyle bir sav ileri sürülmüştür: "Tanrı bir ordu yaratmıştır. Adını Türk koymuştur" ya da "Bir Türk dünyaya bedeldir. 'Kudretli albay', 'güçlü lider' temaları toplumda sürekli işlenir. 'Ey Türk titre ve kendine dön' demekle de Orta Asya'dan Avrupa içlerine kadar, bütün dünyayı işgal etme çağrıları yapılmaktadır. Bu anlayışlara göre barış, kardeşliği, özgürlüğü savunmak ahlaksızlık, bencillik ve materyalist olmak demekmiş. Bu nedenle yukarıdaki sözcüklerden öğrenirler. Ve tahrik olurlar. Barış ve kardeşliği savunan, özellikle günümüzde hakların kardeşliğini ve eşitliğini savunan anlayışlara karşı giriştikleri saldırgan tutumla bu coğrafyada yirmi binden fazla insan öldürüldü, binlerce köy yakıldı. Binlerce faili meçhul cinayet işlendi. Ve bu durum halen devam etmektedir.

Nazi felsefesine göre amaca giden her yol mübahtır. Amaç aracı haklı kılar derler. Amaca varmak için cesetlere tocavüz etmek, insanlara pislik yedirmek, el, kol ve kafa kesmek gibi davranış ve uygulamalar haklıdır! İçinde yaşadığımız yıllarda, özel timler aracılığıyla yukarıda anlattığımız iğrenç olayların tümü ger-

çekleşti. Faşizmin dünyanın her yerinde aynı acımasızlıkları aynı iğrençlikleri sergilemektedir.

Nazizm, aslı astarı olmayan, ulu millet, üstün ırk yaratmaya çalıştı. Bunun içinde kendisine gerekli olan bir düşman da buldu. Bu düşman Yahudiler'di. Bizde ise Rumlar, Ermeniler, Yunanlılar ve diğerleri...

Yahudi düşmanlığını ilk kez ortaya koyan Eugen Dühring olmuştur. Dühring'e göre, Yahudilik, ırk, ahlak ve kültür sorunlarını degen; kısaca sosyal dejenerasyona sebep olan bir kavramdı.

Yahudiler sömürünün tüm ince-liklerini öğrenmişlerdi. Bu yolda, çok sayıda Yahudi multi-milyoneri ortaya çıkmıştır. Üretmeyen, fakat zenginleşen sermaye sınıfı ile üreten fakat yoksullaşan emekçi sınıfların arasında millilik tanımayan uzlaşmaz sınıf çelişkisi, halkın dikkatinin bu çelişkiden başka yöne doğru çekilmesiyle törpülenmeye çalışılmıştır.

Tarihin her döneminde bu böyle olmuştur. Sınıfsal iç çelişkileri yok saymak, onun yerine dış tehlikeleri sürekli olarak gündemleştirmek burjuva-faşist taktiklerin temeli olmuştur.

Ülkemizde de artan sömürü ve baskıya karşı yükselen muhalefeti durdurmak, susturmak için sık sık "milli birlik ve beraberliğe muhtaç olduğumuz bu günlerde" nakaratını duymamız faşist taktiklerin her yerde aynı olduğunu hatırlatmaktadır.

Bazen Moskova tehlikesi, bazen Yunan tehlikesi ve bazen Ermeni tehlikesini gündemleştirmek faşizmin klasik değişmeyen politikalarından-
dır.

Nazizmin, uygulamada liderliğini yapan ve bugün hemen hemen tüm dünyanın "Kaçık" diye nitelediği Adolf Hitler ise, bir takım filozofların düşüncelerini daha edebi, daha mistik ve sisli değişlerle sloganlaştırarak halka aktarmıştır. Marksizm'i Yahudiliğin bir mezhebi olarak görece kadar gözü kör ve gerçeklerden uzak olan ve bu gerçeği(!) halka kanıtlayacak kadar da sermaye sınıfının uşaklığını yapan Hitler, tarihin tanığı en aşırı milliyetçi, en karşı-devrimci hareketi yönetirken şöyle diyordu: "Almanlar birleşmeli, ülkeleri yet-

mezse yeni hayat sahaları aramalı. Bu yolda da sabanları kılıç olmalı."

Türkiye'deki faşist hareketinde "Turan ülkesinde" birleşme hayalleriyle Hitlervari bir yaklaşım sergiledikleri biliniyor.

Hitler, tam anlamıyla asalak bir kavim olarak nitelediği Yahudiler'e karşı, iktidara gelince önce mülksüzleştirme, sonrada toprak kamplarında kitlesel olarak yok etme politikasını uyguladı.

Türk burjuvazinin yaratılması uğrunda Ermeniler'e (Rumlara) yapılanları hatırladığımızda da bu müthiş benzerlik bizleri şaşırtmamaktadır. Aynı şekilde MHP'nin Kürt, Türk çelişkisinin, Alevi-Sunni çelişkisinin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde, (yıllardan beri yaşanan kanlı olaylardan da bilindiği üzere), bu partinin nasıldır Hitlervari bir tutum içinde olduğunu görüyoruz. Maraş, Sivas, Çorum katliamlarında MHP militanlarının halkı nasıl katlettikleri mahkemelerce bile doğrulanmıştır.

"Komünizme Karşı Mücadele Dernekleri'nden. Ülke Ocaklarının kuruluşundan bu yana demokrat, yurtsever ve sosyalist gençliğin katledilmesinde bu ırkçı-faşist militanlar baş rolü oynadılar. Üniversitelerde yüzlerce demokrat, ilerici, devrimci öğretim üyelerinin öldürülmesinin failleri yine bu ırkçı-Türkçü faşist kadrolardı.

"Başbuğ'un ölümünden bu yana Türk medyasının kendisini yurtsever, demokrat biri olarak göstermesine şaşmamak gerekir. Egemen burjuva medyası sahibinin sesini dile getirmektedir. Ölümünün haftalarca gündemden düşürülmemesinin nedeni de "minnet borcunun" ödenmesinden başka bir şey değildir.

Mussolini ve Hitler'in dünya görüşleri ve ülkede yapılanların nasıl benzerlikler gösterdiği ortada. Ülkede faşizm, MHP'den ibaret değildir elbet. Geri kalmış ülkelerde bir yönetim biçimi olarak kendisini değişik şekillerde gösterir.

Faşizm genel benzerliklerinin yanı sıra, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Gizli faşizm, açık faşizm, parlamenter faşizm, sömürgeci faşizm gibi deyimlerle ifadelendirilen faşizmin çeşitli tanımlarda mevcut-

Özne-nesne diyalektiği

Bayram KAYA

TARİHİN OLUŞMASI

Tarihi kim yapar? Bu sorunun yanıtı hep basit olmuştur: insan tarihin öznesidir, ve kendi tarihini kendisi yapar. İnsan öncesi bir tarihi yok saydığımız da, bu tanım doğrudur. Ama doğanın ve evrenin de tarihi olduğunu kabul ediyorsak, bu tanım bizi felsefi idealizme düşürür. Ve tarihin tek yanlı bir tanımını içerdiği anlaşılar.

Tarihin, insanın bilinçli eyleminin sonucu olarak ortaya çıktığını kabul edenler, bozulmamış Hegelciler ve tarihin öznel yorumcularıdır. Marx'ın da ilk dönem tarih çözümlemelerinde, bu görüşe yakın durduğu bilinmektedir. Hegel, tarihi, özgürlük bilincinde bir ilerleme olarak ifade ediyor ve zorunluluğa (doğa) karşı insanın bilinçli faaliyetine indiriyordu. Dolayısıyla, "tarihi insan yapar, ama verili koşullar içinde" özdeyişi, tam da, Hegel'in başaşağı duran diyalektiği ile ilgiliydi. Bu önerme, insanın da verili koşulların bir ürünü olduğu gerçeği dikkate alındığında, nesnel bir temele oturur ancak.

Hegel felsefesi dizgesinde, "saf

akıl" her şeyin yaratıcısıdır. O'nun kaba materyalist yorumcusu Feuerbach, buna "doğa tanrı" der. Hegel'e göre tarih, tıpkı din ve devlet gibi, "saf akıl"ın yaratımının bir başaşağı, bir belirlenimi, bir an'lığıdır. "Saf akıl"ın dışsallaşmış ve kendine yabancılaşmış biçimi, evren ve doğa olarak tarihte kendini açılar. Burada "saf akıl"ın çelişkisi sözkonusudur ve bu çelişki "saf akıl"ın tarihte diyalektik bir zincirleşme içinde gerçekleşmesinin iteğidir: İlk olan akıl (öznel), görünüşü ise doğa ve evrendir (nesnel). Öznel ve nesnelin çelişkili sentezinden yeni bir oluş (saltık tin) meydana gelir. Saltık tin, "saf akıl"ın daha yetkinleşmiş olarak kendine dönmesidir. Hegel'de akıl, ide, düşünce, tin, tanı gibi kavramlar aynı anlama gelir ve öznel kategoriyi ifade ederler. "Dünyayı akıl düzenleyip yönetmektedir" sözü katıksız bir idealizmi içerir ve nesnelliği yok sayar. Marx'da kendi düşüncesinin evrimi içinde, önce tarihin bilinçli eylem olduğuna, sonraları tarihin zorunluluğuna dikkat çekti. Marx'ın tek yanlı ve eksik yorumlarında bu idealizm hala sürmektedir.

Hegel'e göre doğa da hareket sadece daireseldir, bir değişim yoktur; tarihte ise hareket kendi kendini yeniden yaratır: doğanın bir tari-

hi olduğunu kavrayamaması tek yanlı ve çarpık düşüncelerine iyi bir örnektir. O'na göre akıl, hiç'lik ya da yok'luk dediği doğaya karşıdır ve bu karşı oluştan sürekli değişerek ve yetkinleşerek çıkar. Oysa tarihin materyalist yorumu, bu görüşü tam karşıdan cephelemelidir: Nesnel koşullar izin vermezse, özne (akıl) adımını bile atamaz. Marx, Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı'nın önsözünde, tarih anlayışını özetlerken bu konuya da yeterli açıklığı getirmektedir; maddi hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entellektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklardır.

Tarih, bilinçli bir eylemden yola çıkarak başlamaz. "İnsanların bilinç dışı edimlerinin sonuçlarıdır" ve öznde aynı sonuca tabidir. Sonra tarih, insanların bilinçli eylemlerinin ulaştığı sonuçla, bilinçli istemlerinin arasında her zaman bir fark olduğunu göstermiştir. Nesnenin bir parçası olan özne, çıkarları için eylemde; ama bunun daha başka bütünleyeni vardır. Bu bütünleyen bilinç ve niyetten uzak, içsel ve nesnel bir durum olan zorunluluktur. Hegel'in özgürlük ve zorunluluk ilişkisinde ikincil gördüğü

"zorunluluk" (doğasal olan), Marx'da birincil olmaktadır, çünkü Hegel "tarihin nasıl olduğu" konusunda çağdaşdır.

POLİTİK VE EKONOMİK UNSURLAR

Teori ve Politika Dergisi'nden M. Kayaoglu (1) sürekli irdelediği, tarihte özne ve nesne ilişkisine Althusser'ci bir çözüm getiriyor: Materyalist bir felsefe ancak, özne kategorisini tanımlamak üzere var olabilir. Kayaoglu, tarihten özneyi korumakla, varolanı reddettiğinin ya da insanı çaresizliğe ittiğinin farkında değil. Ayrıca, "politika tercihler üzerinden yapılır" ya da "teori, antolojik olanın epistemolojik'e müdahalesidir" gibi yaklaşımlarında, tarihten çıkardığı öznelliğe başvurmadan geçmiyor.

Biliadığı gibi, Marksizm'in alanında ilk önce, doğa ve toplumda bütün sınır çizgilerinin koşullara bağlı, oynak ve değişebilir şeyler olduğu; tek değişmeyenin madde ve onun hareketi olduğu kabul edilir. Aynı şekilde insan doğanın en değerli, en üstün ürünü; düşünce ve kavramlar da insan beyninin en yüksek yaratımı olarak görülür. Dolayısıyla öznel kategoriler nesnel olandan, doğadan çıkarılır. Örneğin politika, maddi yaşam ilişkilerinin bir yansımasıdır; özne kategorisine girer ama kendini belirleyen ekonomik temelden daha zengin ve çeşitlidir. Koşulların görece barışçıl ve sakin olduğu dönemlerde, teorinin öngördüğü gibi, ekonomik unsur politik unsur üzerinde belirleyicidir. Ancak koşulların bir bunalıma evrildiği anlarda, ekonomik krizin belirlediği politik unsur ekonomi üzerinde etkilidir. Benzer bir ifadeyle nesnelin bir ürünü olan öznelin nesne üzerinde, doğanın en yüksek ürünü insanın doğa üzerinde bir etkinliği ve göreceli bir belirleyiciliği vardır. İnsanın

hayat hikayesi, zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına olan yürüyüşünden başka bir şey değildir.

M. Kayaoglu'nun bilimlerdeki, özellikle Kuantum fiziğindeki öznelci yorumlara olan tepkisi anlaşılabilir, ama biliminde ya da düşüncede "saf materyalizm" bulmak da mümkün değildir. Bilimdeki egemen eğilim, Kuantum fiziğinin Koppenhang yorumunu ve bu yorum içinden "belirsizlik ilişkisini" (gerçeklik, nesnellığe değil, gözlemciye bağlıdır) ön plana çıkarıyor. Belirsizlik ilkesi, materyalist yolu tıkayan, tanrı inancına yol açan bir öznelcilik içeriyor. Fakat Kuantumun Parton teorisi ya da Schrödinger, Bohm, De Broglie ve M. Planck gibi yorumcuları oldukça materyalist içerik taşıyorlar. Bunların felsefi anlamda yeniden üretimi, bilim felsefe ilişkilerinde de bir açılım olacaktır. Kuantum fiziğinden felsefi yorumlara yansıyan bir yanlışlıkta; atom altı dünya da "parçacık etkilerinin" konumu ve hızının aynı anda ölçülemeyeceğini ifade eden (Heisenberg), belirsizlik ilişkisinin genel kabul gören "Modern Atom teorisi"nde bir ağırlığın olduğu. Ayrıca, biliminde (şu anda) bir elektronun konumu ve hızının ölçülmesine de bir ihtiyaç yoktur. Bu ihtiyaç kendini zorunlu olarak dayattığında insanoğlu bunu da ölecektir. İhtiyaç insanın anasıdır. Felsefi idealizmin ve bilinemezciğin yere göğe sığdıramadığı bu ilke, gerçekte öznelcilerin boş kuruntusundan başka bir şey ifade etmiyor.

ÖZNE-NESNE DİYALEKTİĞİ

Özne-nesne diyalektiğinde sorun, nesneden bağımsız, özgür, bilinçli bir öznenin olmadığı (Sproza) görüşü ile bilinçli öznenin özgürlüğü ve bağımsızlığının nasıl yorumlanacağı sorunudur.

Hegel, kavram, yasa ve bilgiyi ele alırken şöyle söylüyor: "Kavramlar, kendinin bilincinde olan anlayış gücünün, öznel anlayış gücünün edimi olarak değil, doğanın olduğu kadar zihninde bir derecesini meydana getirir." Lenin, Felsefe Defterleri'nde: "nesnel dünyayı sadece yansıtmakla kalmaz insan bilinci, yaratır ayna zamanda", diyor. Bu belirlenim özne-nesne diyalektiğinde bir dönemeçtir. Lenin öznelci, nesnelci, kendiliğindenci gibi her türlü kaba determinist ve indirgemeci eğilimlere kapıyı sonuna kadar kapatıyor.

Bu soyutlamalar nesnelin önemini küçültmüyor, onun özelliklerini somuttan çekip çıkarıyor, diyalektik olmayan nesnel ve öznel dışlıyor. Böylece, soyutlama, duyulur maddenin aşılması ya da kavram olarak özsele açılması oluyor, çünkü kavramlar, maddesel ve doğal hareketin soyutlamaları olarak onu, daha derinlemesine yansıtır; maddeden düşünceye ve soyut düşünceden de pratiğe olan yükseliş nesnel'in bilgisinin diyalektik yoludur. Lenin'in belirlemesi ise bilginin basit ve ölü bir yansı olmadığını, yaratıcı bir yansı olduğu üzerinedir. Burada vurgu, insanın yaratılmış bir yaratılan olduğu üzerinedir. M. Kayaoglu öznelliği redderken kendisini dar bir ideoloji ile sınırlıyor, güncel pratik-teorik politikanın ve felsefenin ihtiyaçlarına ideolojik genellemelerle yaklaşıyor. Kuşkusuz çabalarının önemini farkındayım; dikkat çektiğim nokta ülkemiz sol siyasetinde görülen bir zaafatır: hareket ettiği yer teoride ki Marksist genellemeyi ilk olan olarak ve kesin doğru kabul ettiği yer oluyor ve ilerleyemiyor; oysa "gerçek ilk olanda değil maddesel hareketin devamındadır" (Lenin)

19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın ortası ve günümüzde Marksist harekette, çeşitli tavırların geliştiğini biliyoruz. Marksist teori ve kavramla-

rın eskidiği söyleniyor; en çok da felsefi alanda öznelcilik ya da bilinemezlik Marksizm'i etkiliyor. Bu yüzden öznel idealizme, bilinemezciğe ve kaba belirlenimciğe karşı mücadele önem kazanıyor. Diyalektiğin görecelik, olasılık, değişim gibi bazı unsurlarını özümseyen, bunları belirsizlik, gizemlilik gibi mistik geleneğin unsurlarıyla sentezleyen felsefi idealizm kendisine yeni bir biçim vermeye çalışıyor, doğayı ve bilimi idealist ve metafizik bir tarzda ele alıyor; materyalizme karşı diyalektiğe sahip çıkıyor. Oysa Marksizm, doğa bilimi alanını çoktan terketmişti, elde tarih felsefesi alanı kalmıştı. Amerikan emperyalizminin ideologları en sonunda tarihin de sonunu ilan ettiler. Solun, kendisini bitişe doğru sürükleyen bu süreci tam kavradığı söylenemez; Marksist düşüncenin karşılaştığı tehlikeler genelde görmezden gelinmiyor.

BİLGİ, BİLİM VE İDEOLOJİ

Marksizm'de bilgi ve ideoloji-kavramları insanların özelliklerini yansıtır ve bağımsız değildirler. Öznel, kalıcı ve esas olan nesneye bağlıdır, herşeyin kaynağı doğa ve toplumdur. Yansı yansıtılana, kişi doğa ve topluma, bilinç ise kişiye bağlıdır.

Her yansıma aynı zamanda bir yanılgı, bir yanılsama ve görüntüdür. Özne-nesne diyalektiğinde, özne abartıldığında kuşkuçuluğa, bilinemezciğe veya öznelciğe düşüldüğü gibi toplumun çelişkileri uç noktada değerlendirilerek nesnelden kopulur. Nesne abartıldığında ise sağcılık ve kendiliğindencilik ağır basar.

Bilgi, insan aracılığıyla doğanın yansımasıdır. Ama bu yansı bir aynadaki yansı değildir, yaratıcı bir yansıdır. Farklı yaşam koşullarında

olanlar, aynı maddesel ve toplumsal hareketten farklı sonuçlar çıkarırlar. Hatta aynı "çiçeği" gözlemleyen beş kişiden her birisi farklı farklı şey görür. Aynı dış gerçeklikten nasıl olur da farklı sonuçlar çıkarılır, değişik bilgiler elde edilir?

Bu soruların yanıtı felsefi bilinemezlik ile tarihsel materyalizm arasında temel ayrım noktalarında gizlidir. Dış dünyanın hareketinden doğru ya da yanlış bir yansı çıkabilir. Bilimsel bilgi ya da bilim-dışı sahte bilgi böyle doğar. İşçi sınıfının yaptığı bir genel grev bir patron ve emekçi için çok farklı düşüncelere neden olur. Bir bilimsel araştırmanın laboratuvar sonuçları, bilim insanları arasında farklı yorumlanır. (Örneğin Kuantum teorileri ve genetikteki gelişmeler.) İnsanların sahip olduğu bilgilerin değişik olması, bu bilgilerin (önsel) olmasından değil; maddesel ve toplumsal hareketten farklı sonuçlar çıkarmalarından. Ama nesnel gerçeklik tektir; her doğasal ve toplumsal hareketin bir anlığında objektif bir belirlenim vardır. Aynı maddesel hareketten farklı farklı sonuçlar çıkmasını kavramayan öznelciler veya bilinemez-ciler, hiç bir şeyin bilinemeyeceğini ya da gerçekliğin gözlemcinin öznel niyetine bağlı olduğunu savunurlar ve tanrı inancına kapıyı aralarlar. Felsefede ilkçağ kuşkuçuları, Berkeley, Hume, Kant, Mach ve Heisenberg bu görüşün temsilcisidirler.

Maddesel hareketin bir an'lığında objektif bir belirlenimin ve determinist yaşamın varlığını savunan materyalizm; nesnel gerçekliğin bilgisinin göreceli ve yaklaşık olarak bilinebileceğini ortaya koyar. Doğanın çeşitliliği ya da fikirlerin çeşitliliğinin bir doğrultu da ilerlemesi, bu determinist yasaların varlığındandır; tersi öznelcilik veya bilinemezlik-tir.

Felsefi bilinemezliğin sıkı sıkı sarıldığı: "atomaltı dünya da belir-

sizlik nesneldir" demeleri saçmadır ve bulanıktır, çünkü belirsizlik evrenin her köşesinde vardır: havanın nasıl olacağı ya da atılan bir zarın ne geleceği belirsizdir. Önemli olan bizim dünyayı ve olayları bilip bilmeyeceğimizdir. Materyalizm dünyayı bilebileceğimizi söyler. Sonra Kuantum fiziğinde Heisenberg dışında bütün "devler" atom altı dünyada determinizmin ve nedenselliğin kalkmadığını savunur. Yalnızca M. Born, orta bir yoldadır; olasılıksal determinizme eğilimlidir. Bohm ise atomaltı dünyada "tanecik etkilerinin" bir an'lığının determinist bir bilgisinin olduğunu savunur ve de Broglie aynı çizgide önemli araştırmalar yapar. Kuantum fiziğinin kurucusu M. Planck ve kürsüsünü bıraktığı Schrödinger ise determinizmin ve nedenselliğin klasik fizikte olduğu gibi sürdüğünü söylerler.

Bilimsel bilgi ile sahte bilimsel bilgi her yerde vardır. Sahte bilimsel bilgi (burjuva düşünce) tümünden reddilemez; tek yanlış ve çarpıktır yalnızca. Demek ki, dış gerçekliğin doğruluğu ispatlanabilen, objektif bilgisine "bilim" denmektedir; ve bilginin formlandırılmasından meydana gelmektedir. İdeoloji de, aynı formlandırma ile ilgilidir. İdeoloji salt ekonomik ilişkilerle ve sınıfların ortaya çıkışıyla açıklanamaz; bir bilgi aracıdır. "İdeolojiyi salt ekonomi belirler" demek, felsefenin reddi olur, yüzeyselliğe ve sığlığa düşer. Çünkü, soyutlamanın kendisi ekonomik bir faaliyetten çok daha başka bir şeydir. Bundan dolayı ideoloji toplumsal bir yansı (ideoloji üst yapı) olmakdan öte, gerçekliğin bir yansımasıdır. Burjuva ideolojisi bir yanılsama ve manipüle aracı olduğu gibi, ezilen sınıfın ideolojisi toplumsal gerçekliğin bir belirlenimidir.

Bilginin, bilimin ve ideolojinin oluşması için insan duygularının doğasal ve toplumsal hareketle ilişkisi kurması, onları yansıması gerekir.

Ama doğasal ve toplumsal gerçeklik bir hareket ve akış halindedir. Hiç bir şey aynı kalmaz. O zaman, bu hareketin soyutlanmasından, kavramlaştırılmasından, formlandırılmasından oluşan bilgi de diyalektik bir akış halindedir. Her insan bilgisi an'lığa bağlı, göreceli, yaklaşık geçici bir bilgidir. Mutlak bilgi yoktur; her bilgi görecelidir, ama her bilgi de bir nesnele denk düşer. Herşey göreceliye indirgenemez. Asıl olan: madde ve onun hareketidir. Bilim ve ideolojilerde bilginin formlandırılmaları olarak, göreceli ve geçicidir, ama her bilim ve ideolojinin nesnel bir dayanağı vardır. Materyalizme göre bilgi, sonsuz-maddi yaşamın bilgisidir; mutlak ve göreceli olanın çelişkili birliği aynı zamanda bilmemizin iteneğidir. (İdealizme göre bilgi sonsuz ruh'tan gelir) Ayrıca "materyalizm öznel içermez" demek, özne-nesne ilişkisinden diyalektiği kovarak, Feurbachvari bir çırpınıyla tanrıya döndürür insanı; birde materyalist felsefe tarihinden uzaklaştırır. Kaba materyalizm ve indirgemeci anlayışlardan kaçınmak gerekir.

Bilimsel bilgi, öz ile görüntü, yasa ile raslantı, mutlak ile göreceli, strateji ile taktik, zorunluluk ile özgürlük; kısacası özne ile nesneyi ayırt edebilecek, yerli yerine oturtacak bir kıstasa sahip olmalıdır. Toplumsal ilişkilerde, öznel bilince ve niyete yer veren bilinemezlik veya öznelcilik bilinçten hareket ettiği için bilime değil tanrıya varır. Günümüz bilimlerine hakim olan tek yanlılık; bilgi çağı, iletişim çağı sahte-karlığı altında tıpkı ortaçağcıların yaptığı gibi, bilime sonsuz ruhu geri getiriyor. Bilimler kriz içinde; göreceli-mutlak, sonlu-sonsuz, kesinlik-süreklilik, konum-luz, parçacık-dalga gibi maddesel hareketin ikili özellikleri burjuva doğa bilimlerinin temellerini sarsıyor. Bu sarsıntı tanrıya yönelişi artırmıyor, ama aynı za-

manda bu sarsıntı diyalektik materyalizmin ayak sesleridir.

TAKTİK VE STRATEJİ

Politik unsurun, maddi temelin bir yansıması, görüntüsü olduğunu, ama koşullara bağlı olarak maddi, ekonomik olaylar üzerinde belirleyici olduğunu söyledik. Politika ve ekonomiyi diyalektikten kopuk, soyut bir karşıtık olarak ele alamayız, sonra pratikten de koparamayız. Marksizm'in hiç bir ilkesi yoktur ki pratikten kopuk ele alınsın; salt ideolojik genellemeler bir hastalıktır. Pratik teoriyi zenginleştirir, teori de pratiğin dar sınırlarını açar, önünü düzler. Güncel-pratikten kopan bir ideoloji ve teorik biçim çabuk yüzeyselleşir, yozlaşır, keskin söylemler içinde tıkanır. Pratiğin besleyiciliğindeki teori ise mücadelenin derinleşmesinin, genişlemesinin ve genelleşmesinin olmazsa olmaz koşuludur. Güncel-pratik politikanın önemi buradadır. Soyutlandığı, kavramlaştığı, kısacası bilgisini içerdiği nesnellüğün daha iyi anlaşılmasını, an'lığın kavranmasını sağlar.

Taktik ve strateji de, diyalektik olarak, öznellik ve nesnellik kategorileri içinde düşünülür. Taktik, güncel-pratik sorun ve somut olay olarak tanımlanabilir. Her somut an'lıkta koşullarına bağlı beklenmedik olaylar yaşanır ve bunlar taktiksel-dır. Ama her taktik, stratejiye göre düşünülür. Strateji esastır, bir hattı ifade eder. Taktik, bu hat boyunca, onu ne çok ne az uygular, aksi durumda öznellik, nesnellik ya da sol ve sağ sapmalar başlar. Örneğin, strateji adına mücadelenin taktiksel duraklarını ya da ittifaklarını unutmak, kırılmalara ve imhalarla; stratejinin öngörmediği duraklama ve uzlaşmalar ise sağa kaymaya, gevşekliğe sürükler. Devrimci politika strateji (öz) ile taktiğin (biçim-görünüş) diyalektik bütünlüğünü ifade eder.

Mücadele aracı örgüt de öznel bir ögedir ve subjektivizmi ifade eder.

Kısacası toplumsal ve doğasal gelişmeler her tarihsel sürecinde öznel kategoriler üretir. Politikalar, örgütler, siyasi çözümler ortaya atılır, ama gerçek bir tanedir; ve objektif bir tahlile dayanır. Gerçeklik ile görüntünün birbirine karıştığı, siyasi keşmekeşliğin hakim olduğu dönemlerde, gerçek çözüm ortaya çıkma da eksik kalabilir. Böylesi bunalım devirlerinde çözümsüzlük ileriki sürece daha fazla sıkıntı olarak devinirken; her sınıf ve toplumsal kesimler kendi öznel niyet ve çıkarlarına uygun politika ve taktiklere yönelirler. Ama nesnel süreç, diyalektik bir süreklilik ve diyalektik bir görecelik içerdiğinden hiç bir şey bitmez. Her an'lık sonsuz maddi yaşamın bir belirleniminden öte bir şey değildir.

Sonuç olarak, öznellikde an'lığın bir parçasıdır; öznenin değeri olayın çelişkisinde; çünkü diyalektik özne-nesne karşıtlığı vardır. Özne olmazsa gelişim durur, ama öznellikten de üstün olan bir nesnellik vardır. Nesnel genel ve esastır, öznel tekil ve tikel olana özgüdür. Nesnel asli ve derin olmasına karşı, öznel yüzeyseldir; ama nesnelden daha zengin ve çeşitlidir. Öznel, nesnelin yanında bir ürün gibi durur ve onun bir görüntüsünü veya insansal ismini ifade eder. Görüntüye bakarak herşeyi fenomene indirgemek, hiç bir şeyin bilinemeyeceğini savunmak ise burjuva ideolojisinin yarattığı bir yanılsamadır.

DİPNOT: 1)Teori ve Politika dergisinden Metin Kayaoglu'nun İnsan'ın Ocnak sayısında, Marksizm içinde önemli bir tavır olan ve Marksizm alanının özne kategorisine peşinen kapalı olduğunu savunan yazısı, Marksizm içi tartışmaları yansıması bakımından önemlidir.

KAYNAK

Felsefe Defterleri, V. Lenin, Çev. Atilla Tokatlı

Soru(n)ların ortasında

Temel DEMİRER

“Yeni Dünya Düzen(sizlik)ı”nın (“YDD”) mali kaosuyla çalkalanan ve kutuplaşmayı körükleyen küresel altüst oluş, Türkiye’yi derinden sarıyor. Çünkü “YDD”, Kuzey hâkimiyetidir; kontrolüdür. Dünya emperyalizminin hangi ülkeye, ne zaman gideceği, bağımlılık ilişkileri tarafından belirlenir.

“YDD”NİN POSTMODERN LABİRENTİ

“YDD”nin saldırı hattı, kapitalist devleti “sosyal” fonksiyonlarından soyutlayarak, sermaye birikiminin manivelasına dönüştürüp, emeğe karşı örgütüyor. Küreselleşen sermaye, “ulusal” sınırlar içine hapsedilen emeğe saldırısıyla; çokuluslu şirketlerin soygununu yoğunlaştırıyor. Örneğin, 1988’de 2.6 trilyon dolar olan dünya ihracatı, sadece 4 yılda, 1 trilyon dolara yakın bir artışla 1992’de 3.5 trilyon doları aştı. Aynı süreçte çokuluslu şirketlerin sayısı 12 bine ulaştı. Bunların yavru şirketlerinin sayısı da 250 bin dolayında. Çokuluslu şirketlerde çalışanların sayısı 12 milyon kişiye yaklaşıyor ve bunların dörtte üçü son 10 yılda işe alındı. Çokuluslu şirketlerin Güney’e sermaye ihracı 1986-1990 döneminde 37 milyar dolarken, bu rakam 1993’te 160 milyar doları buldu. Küreselleşme sürecinin en önemli verilerinden birisi Kuzeyli mali sermaye gruplarının “kağıttan işlemler” olarak nitelenebilen spekülasyon ilgi alanlarının yoğunlaşmalarıdır. 1980 başında mal işlemlerinin 6 katı olan para-tahvil benzeri portföy işlemleri, 1994’de 50 katı aştı. (Mustafa Sönmez, Milliyet, 20 Haziran 1995, s.18)

“Newsweek” dergisi, Haziran-1995 tarihli nüshasında, “Çağımızda iktidar, ulusal devletten çokuluslu tekellerin eline geçiyor. (...) Dünya-mızın yeni güç odağı çokuluslu şirketler, köksüz teknokratlar, mali uzmanlardan oluşan bir seçkin gruptur” diyor. UNCTAD araştırmacılarından Karl Sauvant da, “Uluslararası şirketlerin örgütlediği uluslararası bir üretim sisteminin oluştuğu”na dikkat çekiyor. Son on yılda dünya-daki 37 bin çokuluslu şirket, tüm dünya ihracatından fazla satış yaptı.

Denilebilir ki, Lenin’in ‘Emperyalizm’ adlı yapıtında özetlediği durum, artıları ile gerçekleşiyor: Yani “Üretimde ve sermayede görülen yoğunlaşma öyle yüksek bir gelişme basamağına ulaşmıştır ki, bu gelişme, ekonomik yaşamda belirleyici olan tekelleri yaratmıştır... Banka sermayesi endüstri sermayesiyle kaynaşmış ve bu ‘mali sermaye’ temelinde bir ‘mali oligarşi’ (finans oligarşisi) kurulmuştur... Sermaye ihracatı, mal ihracatından ayrı olarak özel bir önem kazanmıştır... Dünyayı kendi aralarında paylaşan, devletle bütünleşmiş uluslararası tekelleri birlikler kurulmuştur. Tekellerin sınırsız ekonomik ve siyasi egemenliği ‘emperyalizm’ diye de adlandırılabilir.” Özetle “Kapitalist sistem kendi çerçevesi içinde mantıksal olarak çözümlü olanaksız, sayılmayacak kadar çok toplumsal sorun yaratmıştır. Herhangi bir zaman diliminde milyonlarca işçi işsizdir. Üretimi artıran teknolojik ilerlemeler, sanayinin bütünlüğünü parçala-

mış; çok sayıda işçiyi, işsizliğe ve sefalete sürüklemiştir. Evsizlik, umutsuzluk ve çaresizlik, dünyamızda çoğalmaktadır. Günümüzde kapitalizmin vardığı aşamada, dünya işçilerinin milyonlarca için işsizlik ve sefalet, yaşam biçimi olmuştur. Kapitalizm; işçileri, işsizliğe ve güvensizliğe sürüklerken birçok önemli toplumsal kötülüğe de yol açıp bunları körüklemektedir.” (Robert Bills, Cumhuriyet, 6 Ağustos 1994, s.10)

Bu durumda, “Şimdi bütün devletlerin uyanık kalması gereken, her türlü değişime gebe bir dönem başladı” (Cumhuriyet, 22 Temmuz 1994, s.12) diyen Sergio Romano, “YDD”nin kaygan zeminine dikkat çekiyor. David Fromkin ise, “Kargaşa yayılarak sürece” saptamasından hareketle, “Ana siyasal sorun, birleşik kalmak ya da parçalanmak”tır diyor. (Cumhuriyet, 24 Temmuz 1994, s.12) Dünya emperyalizminin koordinatları, yeni ve çok vahim bir 1929 krizi tehdidiyle karşı karşıya. Dünyada, her gün karışık, sadece bilgisayarlar da kayıtlı gözüken 1 trilyon dolar “elektronik para” dolaşıyor. ‘Businessweek’ dergisi 2 trilyon doları bulan kontrolsüz sıcak para (hot money) dolaşımının, mali krizin ne zaman patlayacağını kestirilemeyen bombasına benzetiyor. Özetle üretimin yerini, spekülasyon alıyor.

“Yeni Düzen(sizlik)” dünya için, vahşet kesiti olması yanında, tarihsel olanaklar dizini de, “Yeni beliren üçüncü dalga diğer dalgalara tepe üstü çarpabilir. (...) 21’inci yüzyılın en büyük sürüşmesi (...) süper uygarlıklar arasında olacaktır. (...) Önümüzdeki yıllarda zenginler arasında çıkacak bir karmaşaya tanık

olma olasılığımız çok yüksek." (Alvin Toffler, Aktüel Dergisi, No:125, 1 Aralık 1994) Yani dünyanın yeniden paylaşımı için, Kuzey'de yeni sallaşmanın it dalaşı eşikte. Dünyada "Giderek çoğulup hızla genişleyen bölünmeler, önümüzdeki on yıllık dönemlerde (sıcak-b-n) barışa yönelebilecek geniş ölçekli tehditleri temsil etmektedir. (...) Önümüzde olağanüstü karışıklık ve tehlike dönemi vardır." (A.Toffler, NPQ-Türkiye, No:7, s.32-33)

Öte yandan "YDD" ile "Kuzey/Güney kutuplaşmasının daha da artmasını ve Güney'in büyük sektörlerinin sosyal açıdan daha da marjinalleşmelerini bekleyebiliriz. Bu tabii ki yeni bir şey olmayacak ama bu kez büyük bir farklılık görülecek. Gelmeye ve reformist devlete duyulan inancın uyandırıcı etkisinin yok olması. Ancak politik istikrarın bu unsura olmayınca, daha ileri ekonomik ve demografik kutuplaşmalar şiddetli patlamalara yol açabilecek." (...) Önümüzdeki 30-50 yılın sonunda muazzam bir dünya düzensizliği görülecektir. (Immanuel Wallerstein, NPQ-Türkiye, No:7, s.29)

Serol Teber'in toplama kampı analizleri, küreselleşmenin yol açtığı sonuçlarla çakışmıştır. Dünyanın Güney'i toplama kampına dönüşmektedir... Serol Teber'in deyişiyle, "Toplama kamplarında insanlar ya he-men yok edilmişler ya da tutuklu paydası altında kitleselleştirilmiş, tüm özgünlükleri, orijinallikleri, yok edilmiş dünyadan tarihten ve insanın kendisinden bizzat yalıtılmışlar, 'şey'leştirilmişlerdir. (...) İnsanların yaşam öykülerinden, tarihten, toplumdan, zamansal, mekansal, kültürel ve insanlararası ilişkilerden koparılmasıyla ortaya çıkan ruhsal gerilemeler. (...) Kendilerini tümüyle güçsüz, yarımsız, çaresiz, değersiz duyumsamaları (...) kişiliğin yitirilmesi (...) benliğin kendini boşlukta duyumsaması. (...) Benlik bilincinin, kimliğin sistemli ve sürekli tahribi, parçalanması" gündelik yaşamın parçası oldu; tıpkı, Güney'deki gibi...

Özetle "YDD" ile neo-liberalizmin evrensel geçerliliği sorgulanır-

ken, tüketim toplumunda somutlanan "Batı sekülarizmi, 'en güzel hayat'ın anlamına dayanak oluşturan tutumlamaların, esas olarak hedonizm, kendini tatmin ve tüketim olduğu kültürel bir dalgadır. İnsanlık bundan daha farklı bir şey olmalı. (...) Nefsine düşkün, hedonist, tüketime yönelik bir toplum, dünyaya ahlaki bir motif sunamaz." (Zbigniew Brzezinski, NPQ-Türkiye, No:7, s.8-10) Evrensel geçerliliği, bizzat burjuva ideologlar tarafından sorgulanan neo-liberal tasarımın insan ve ahlâk planındaki boşluğu, radikal sosyalist alternatifin zayıfladığı koşullarda köktendincilik dolduruyor.

KÜRESEL KRİZLE ÇÜRÜYEN TÜRK(İYE) TOPLUMU

Roma İmparatorluğu'nun son günlerindeki, "Dertlerimiz de, tedavi için kullandığımız yöntemler de katlanamaz hale geliyor" deyişi, küresel krizin kollarındaki Türkiye'de olup, biteni betimliyor sanki. Sosyal dokusu yutulmuş ve yoğun biling bölünmesi yaşanan postmodern labirente dalmış Türkiye, Meksika'laşma sürecine giriyor. Yani Cumhuriyet tarihinin en büyük krizini yaşayan Türkiye, yeniden yapılanma arayışlarıyla klasik "dengeler"ini yitiriyor. Eşikte büyüyen bir tehlike var. Egemenler, farklı "yorum"larla da olsa, tehlikede hemfikirler. İslami yükselele sarsılan Türkiye'deki dolarizasyonun egemenliğinin güvencesi MGK, engellenemez parçalanmanın fitilini ateşliyor; eşitsizlik ve adaletsizlik derinleşirken (1), Koç Holding İdare Komitesi eski Başkanı İnan Kıraç'ın, yıllar öncesindeki uyarısı gerçekleşiyor: "O korktuğunuz sosyal patlama olabilir." (Milliyet, 4 Haziran 1994) T'C'nin krizini bastırma perspektifi, topyekûn şiddet harekâtı...

"YDD" patentli postmodern "değişim" labirentindeki Türk(İYE) tekelci kapitalizminin krizi giderek boyutlanıyor. Enflasyonun hızla tırmandığı, yatırımların gerilediği, işsizliğin büyüdüğü, kitlelerin yoksullaştığı, bütçe açığının ve kayıt dışı

ekonominin dev boyutlar kazandığı, rant-vurgun ve haksız kazancın "devr-i saadet"iyle yaşanan krizin daha öncekilerden iki farkı var: Birincisi, sürekli krizler yaşıyor. Yani kriz yaşamın bir parçası oldu. İkincisi, tabanı genişleyen krizler çok daha şiddetli özellikler kazanıyor.

Öyle bir Türkiye'de yaşıyoruz ki, ekonomik koşullar Müjde Ar'a dahi "Rant ekonomisi korkunç bir şey" (Müjde Ar, Ekonomist Dergisi, Yıl:5, No:27, 2 Temmuz 1995, s.40) dedirtebiliyor; hani haksız da değil!.. "Büyük burjuvazinin neredeyse tüm katmanlarının spekülasyonları içine girmesi" ise, bankacılık işlemleri ile para ve döviz spekülasyonlarının içine girilmesi"dir. (Mustafa Şen, Toplum ve Bilim, No:66, Bahar-1995, s.65)

Rantiye asalağın "YDD"si yeni işbölümünde Türkiye'ye, bir Latin Amerika ülkesi rolü biçiyor. Spekülasyonu ve kompradorlaşmayı körükliyor. Emegin çıkarları dışında Türkiye ekonomisinde herşey serbesttir... Serbestlik; ekonomik daralma, rantiyeliği ve spekülasyonu büyütüyor. Dış ve iç borç denetimden çıkıyor. Üretkenliğini yitiren ekonomik sistem, spekülasyon cenneti oluyor. Türkiye, 'Economist Intelligence Unit'e göre "gelişmekte olan ülkeler arasında en riskli sekizinci ülke"dir. 'Moody's' ve 'Standard & Poors'a göre, "Spekülasyon ülkeleri" kategorisinde yer alıyor. Zincirleme kriziyle, çöken ve çürüyen rantiyeye toplum özellikleri kazanıyor. "Gelişmekte olan ülkeler dünyasında en ciddi bunalımı Meksika ve Türkiye yaşıyor." (Gülten Kazgan, Yeni Yüzyıl, 13 Nisan 1995, s.10)

'Avrupa Entegrasyonu Alt Komisyonu' tarafından hazırlanan raporda Türkiye'de Meksika benzeri bir kriz yaşanabileceği belirtiliyor. (Milliyet, 15 Mart 1995, s.7) Ertuğrul Özkök'de "Türkiye, Avrupa'nın Meksika'sı"dır (Hürriyet, 15 Şubat 1995, s.31) gerçeğini telaffuz ediyor.

Artık üretim değil, spekülasyon kazandırıyor. Rantiyeler 1980'de mülki gelirden yüzde 1,6'lık pay alırken, 1994'te payları yüzde 13'e ulaşmış 460 trilyon TL oluyor. Sıcak para politikası ve rantiyeye asalaklığın soygunu Türk(iye) kapitalizminin ana karakteristiği oluyor. IMF, Türkiye'ye "Banka krizine her an hazır olun" uyarısında bulunuyor. Ekonomik dengeleri altüst eden bozulma ve yozlaşma Türkiye'yi, Meksika'ya yakınlıyor.

Zincirleme krizin yaşandığı Türkiye'de, "YDD"ye bağımlı tekelci yönetim varken, istikrarsızlık çözülemez. Çünkü Türkiye'de üretimle, sanayiyle, vergiyle, işçiyle alakası olmayan 12 aile, sıcak parayı yönlendirmektedir. İTO kaynaklarında görüldüğü gibi, faaliyetleri üretim değil, spekülasyona yöneliktir.

RANTIYE ASALAKLIĞIN TÜRKİYE'Sİ

Türkiye'de sermayenin "önemli" ekonomik (?) faaliyeti rantiyeliktir. Rantiyecilik hastalığı, devletin borçlanma histerisi yanında yabancı sermayenin katkılarıyla derinleşen bir "marazdır". Finansal liberalizasyona geçilen 1989'da, 32 nolu Kararnameyle sermaye hareketlerinin serbestleşmesiyle birlikte, Türkiye de yabancı sermayenin portföy yatırımlarına cazip özellikler kazandı. Portföy yatırımları hızlandı. 1992'de 27 milyar doları bulan çevre ülkelerin portföy yatırımlarında Türkiye, ilk beş ülke arasında yer aldı. Diğer ülkeler sırasıyla Arjantin, Brezilya, Meksika, Güney Kore idi. Özetle 1988-1989 sonrasında Türkiye'ye doğrudan yabancı yatırım, portföy yatırımlarının gölgesinde kaldı. Doğrudan yatırımda net girişler 15 yılda ancak 7,5 milyar dolara yaklaşırken, esas patlama faiz kokusuna gelen rantçi yabancı sermayenin portföy yatırımlarında oldu. Sadece 1989-1993 arasında devlet tahviline, borçsaya gelen yabancı sermaye 9,1 milyar dolar civarındaydı.

Doğrudan yabancı sermaye, portföy yatırımlarının gölgesinde kalır-

ken, sektörel bileşimde de üretimden hizmetlere kayma yönündeki eğilim güçlendi. 1995 Mart'ında 39 trilyon TL olan yabancı sermaye stokunun ancak yüzde 57'si imalat sanayinde, yüzde 47'si hizmetler, yüzde 2'si madencilik ve tarım kesimindedir. Hizmetler de payını hızla artırıyor. Ancak finans sektörü öne planla. Sonra turizm geliyor. Özetle, kamu borçlanması doruğa tımandığı 1980'lerin ikinci yarısı ve 1990'larda yabancı yatırımcılar da portföy yatırımlarını daha çok tercih ettiler. (Mustafa Sönmez, İktisat Gazetesi, 4 Mayıs 1995, s.4)

Rantiyecilik, köşe dönmece veya kapkaççı zihniyetin güçlendiği gıda-gatta, spekülasyon tekelci sermayenin bölüşüm pastasındaki faiz payını artırması, sistemin üretimden kopması ve asalaklaşmasının verisidir. Rantiyeye asalaklığın toplumsal dokuyu bir kanser gibi tahrip ettiği Türkiye'nin sırtına sanki bir deli gömleği geçirildi. 80'li 90'lı yıllarda topluma dayatılan neo-liberal baskıcı-despotik politikalar, derin toplumsal çalkantı ve parçalanma eğilimini derinleştirdi; toplumsal şizofreniyi büyüttü; açlık yaygınlaştı.

Açlığın büyüdüğü T-C" bütçesinden, kirli savaş harcamalarına 1992'de 105, 1994'de 400, 1995'de de (tahmini) 500 trilyon TL ayrıldı. Militarist harcamalar katlanarak arttı. Çocuk ölümleri oranı tırmandı. (2) Zenginlik ise bir avuç elde toplandı. Banker Kastelli (Abidin Cevher Özden) övünerek, "Ben dünyanın en büyük kumarbazım" (Abidin Cevher Özden, Global, 7 Mayıs 1995, s.4) diye bildi.

Ekonomik kriz, parababalarını daha da kodamanlaştırırken, ücretlilerin satın alma gücünü "sıfırlar"casına düşürdü. Türkiye'nin sosyal güvenlik katkı oranı yüzde 0,9'dur. (3) 'Dünya Bankası' verilerine göre Türkiye, ucuz emek cennetidir. (4) OECD ülkeleri içinde toplu sözleşme oranının en düşük olduğu ülke. (1990 yılı itibarıyla yüzde 16 olarak) Türkiye'dir. (Siyah Beyaz, 20 Haziran 1995, s.5)

Ekonomide günü kurtarma politikaları, dengesizlikleri pekiştirerek

krizin etki alanlarını yaygınlaştırıyor. Çünkü, "Bütün gerçek bunalımların en son nedeni, daima, kapitalist üretimin üretici güçlerin sanki yalnız toplumun mutlak tüketim gücü bu güçlerin sınırını teşkil edermişcesine geliştirme çabasına zıt olarak, kitlelerin yoksulluğu ve sınırlı tüketimidir. (...) Kapitalist üretimin gerçek engeli sermayenin kendisidir." (K. Marx, Kapital, C.3, s.429 ve s.221)

KRİZİN BOYUTLARI

Türkiye'de, ekonomik ve siyasi olduğu kadar sosyal ölçekli bir kriz yaşanıyor. Ekonomik kriz, egemen sistemin çare bulamadığı ve birlikte yaşamaya alıştığı illetidir. Hatta rantiyeye ekonomik yapının krizden kurtulup, krizle beslendiğinden daha söz edilebilir. Bu nedenle, egemenlerin yapmaya çalıştığı, krizin devreye soktuğu sorunları ertelemek ve mümkünse "yumuşatıp", "bastırmak"tır.

Siyasi krize gelince, egemenleri en çok rahatsız eden bu boyuttur. Sistemin krizi, TUSİAD'a dahi "Yirminbirinci Yüzyıl İçin Yeni Bir Devlet Modeline Doğru, Optimal Devlet" adlı raporunda T-C"nin "Millet vekilleri robot, liderler diktatör" (Milliyet, 9 Mayıs 1995, s.7) sapması yaptırıyor. 'Türkiye Sosyal, Ekonomik, Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)'in araştırmalarına göre de "Seçmenler partilere güvenini yitiriyor. (...) Radikal sağ yükseliyor. (...) Toplum örgütsüzleşiyor. (...) Gecekondu bölgelerindeki toplum kesimlerinin üçte biri yarıyatlıdır" (TÜSES, Milliyet, 12 Haziran 1995, s.18) deniliyor. Kriz, kutuplaşmayı öne çıkartıyor; egemenler, bir bütün olarak emek cephesini karşısına alıyor. "Türkiye'de yangın var!" diyen Melih Pekdemir haklı olarak, ekliyor: "Yangının adı rejim krizidir; toplumun yeniden yapılanması ile devletin yeniden yapılanması arasındaki çelişki"dir. (Melih Pekdemir, Söz, 17 Haziran 1995, No:18, s.4)

Türkiye'de bir toplumsal depresyon yaşanıyor. Depresyonun etkenleri "ekonomik dengesizlikler, hoşgörü ve sevgi eksikliği, kimlik karmaşası,

manevi değerlerin yerini bireysel çıkar ve düşüncelerin alması, diyalog eksikliği, umutsuzluk ve güvensizlik"te somutlamıyor. Dr. Nezi H. Neyzi, "Etik açıdan kirlenme, toplumun her kesimine yayıldı" (Cumhuriyet, 30 Haziran 1995, s.9) diyor. Kriz, şiddetin gündelik yaşamın gerçeğine dönüşmesine ve toplumsal çürümeye yol açıyor. (5) "Psikiyatlara göre, 'Böyle bir toplumda insanların birbirlerine arkalarını dönmeleri, birbirlerine çok da güvenmemeleri garip değil'. İşte bu güvensizlik ve iletişimsizlik bizi sınırsal bir bozukluğa, 'Paranoya'ya doğru sürükliyor. Yani yokmuş sonundaki sokağın adı 'Paranoya Sokağı' (...) 'Kuşku' adeta ilişkilerimize damgasını vuruyor." Kapitalizmin sahte cennetindeki "Toplumsal çöküntü 'cinnet' geçiriyor"ken. (Banu Mertürek, Baran, 5 Aralık 1994, No: 65, s.34) "toplumsal depresyon"la çalkalanan yapı "faali meçhul cinayetler", trafik kazaları, futbol anarşisi, saldırgan şovenizmin "öfke ve şiddet"iyle yaşıyor. Türk(ıye) insanının yaşamak zorunda bırakıldığı ortamda mayalanan şiddet eğilimi, ezilmişlik ve kısıtlanmışlıktan doğan toplumsal bir psikodinamiktir. "Sürekli artış kaydeden enflasyon, aile içinden başlayarak toplumda çeşitli tahribatlara yol açıyor. Geçim zorluğu nedeniyle psikolojik dengeleri bozulan insanlar, kendisine veya toplumun diğer bireylerine şiddet uygulamaya başlıyorlar. Bu şiddet kendilerine yönelik olursa intiharla, aile içerisindeki diğer bireylere yöneldiğinde şiddetli geçimsizlik ve boşanmalarla sonuçlanıyor. Sağlığı önlenemez oranda bozulan toplum, bir patlamaya doğru gidiyor." (Özcan Köknel, Cumhuriyet, 11 Ocak 1995, s.9) Bu noktada Prof. Dr. Özcan Köknel, "Türkiye'de şiddet eylemlerinin ortaya çıkışı yeni değil. Araştırmalarımız 1964'lerden beri süregelen sorunların arınması nedeniyle patlamaların yaşandığını gösteriyor. 30 yıldır yavaş yavaş gelişen ancak bugün patlama noktasına ulaşan dönem son derece tehlikelidir" (Özcan Köknel, Tempo, 8 Şubat 1995, No:6, s.50) diyor.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Mü-

dürlüğü'nün yaptığı araştırmaya göre, "Ekonomik koşullar suçu etkiliyor. Ekonomik bunalım durumu, insanın tabii durumundan sapmasına ve çeşitli anormal davranışlarda bulunmasına yol açmaktadır. Türkiye'de geleneksel suçlar yanında özellikle dolandırıcılık, kaçakçılık, halkın sağlığına yönelik, yiyecek ve içeceklerle ilişkin suçlarda artış oldu. Ahlakı bozulma, hırsızlıklar, boşanma, alkolizm, akıl hastalıkları, karaborsa, gasp, organize hırsızlık vb. suçlarda tırmanma oldu." (Dünya, 6 Mart 1995, s.8) DİE'de 1994'te 24 bin 147 çift, yaşam pahalılığından kaynaklanan şiddetli geçimsizlik sonucu evliliklerine son verdiğini ve 1228 kişinin de ekonomik sıkıntılar nedeniyle intihar ettiğini belirtiyor. Haziran 1993-Aralık 1994 arasında İstanbul'da işlenen (ve hiçbir siyasi nitelik taşımayan) cinayetlerin dökümü şöyle: 20 kişi annesini, 21 kişi babasını, 40 kişi evladını, 91 kişi eşini, 90 kişi arkadaşını, 18 kişi sevgilisini, 49 kişi akrabasını, 33 kişi komşusunu öldürmüş. Ve diğer vakalar 648'e çıkıyor.

Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı'nın verilerine göre, sadece polis bölgesinde meydana gelen asayiş olayları 1993'de 185.161 iken, bu olaylar 1994'te 200.181'e yükseldi. 1995'in ilk dört ayında ise asayiş olaylarının 71.989'u bulduğu belirlendi. Aynı verilere göre 1993'de 206, 1994'te 1444 intihar olayı gerçekleşmişken, 1995'in ilk dört ayında bu sayı 431'e ulaştı. Yine 1993 yılında 2298 "ahlaksal suç" işlenmişken, bu rakam 1994'de 2346'ya, 1995'in ilk dört ayında da 967'ye ulaştı.

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastahanesi'ne bağlı 'Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılıkları Tedavi Merkezi' (AMATEM) Klinik Şefi Doç. Dr. Mansur Beyazyürek'in belirttiğine göre, "Son on yıl içinde nüfus artışı yüzde 33 olurken, içki sarfiyatı yüzde 350 oranında artmıştır." (Siyah Beyaz, 6 Temmuz 1995, s.10) Özetle "Türkiye'de şiddet sıradanlaşıyor. Kan, cinayet, linç sıradanlaşıyor. Hatta eğlence haline geliyor. Yargısız infazlar coşkulu seyir-

ci kitleleri topluyor. Aile içi cinayet eğilimleri de dahil, insanların içindeki şiddet eğilimini özel adalet çubuğuyla dürtüp duran, her gün birçok insana çizginin öteki yanına yolculuk için tek yön bileti kesen bir toplumsal atmosfer var." (Can Kozanoğlu, Pop Çağı Ateşi, İletişim Yayınları)

Kriz, Türk(ıye) toplumunun sırtına deli gömleği geçirirken; ağırlaşan soru(n)lar da çözümünü arıyor...

KRİZİ AŞMAK İÇİN

Saldırı karşısında radikal sosyalistlerin, Emek ve Özgürlük Cephesi'nin (EÖC) ortak yanıtları doğrultusunda, somut adımlar atma zamanı. Çeşitlilik içinde birliğin ortak eksenini; başkaldırının özgürleşme boyutu oluşturabilir. Buna, insan(lık) için EÖC diyebiliriz... "YDD'nin körüklediği tekelci kapitalist şiddet ve zulme karşı duranların örgütlemesi öz savunma boyutunda ele alınıp, bununla sınırlanmayan devrimci hedefe yönelmelidir; bunun tek güvencesi, başkaldıran insandır.

Ancak Türkiye'de iki kez devrim vaadiyle ayağa kalkıp, iki kez yenilen radikal sosyalistler ve toplumsal muhalefet, çaplı insan kaybına uğradı. 1960'lardan 1980'lere uzanan kesitten çok farklı bir siyasal tablo karşısındaki radikal sosyalistlerin, özgürlükçü insanlaşma hareketini yaratmak için, emekçi yığınlarla seslenen siyasal eylemliliği, kitlesel, açık politikalarla hayata geçirmek zorundalar. Türkiye'deki ortalama insan tipolojisi, pazar ekonomisi ve tüketim kültürüne itaat ekseninde biçimlendirilmiştir. Bu nedenle egemenlerin itaatini parçalayacak insani kimliğin yaratılması radikal sosyalistlerin ve EÖC'nin temel görevidir. Yaşanan krizin devrimci çözümü için, başkaldıran-özgürlükçü insan hareketinin örgütlenmesi gerekiyor.

Yeni dünyayı yaratmak için mücadele eden kitlelere, "İnsan nerede olursa olsun, hangi koşullar altında bulunursa bulunsun, bir başkasına karşı sorumludur" (Dostoyevski) bilinci verilmemişse, ne yapılsa yapılsın, başkaldırının başarı şansı yok-

tur. Ama Türkiye'de yaşanan kriz, üretken bir olanaktır. Ancak kriz, kendiliğinden devrimci sonuçlar üretmez. Hatta devrimci seçenek yaratılmamışsa, gerici sonuçlar üretir.

Bu noktada "Herkesin bulunduğu yer için politika üretmesi" veya "Köpekleri canından bezdiren bir pireler savaşı" (Melih Pekdemir, Express, No.8, 28 Mayıs 1994) önerileri, radikal sosyalistlerin ve EÖC'nin yoluna açamaz. Çünkü küresel "illüzyonları" yaşatan "YDD'nin" gibi, "aldatmaca"lar dünyasında, ("herkesin bulunduğu yer için politika üretmesi" gibi!) kendiliğindenliğe tapınmak, bir şey ifade etmiyor.

KRİZ KOŞULLARINDA BİRLİK

Çürüten kapitalist "postmodernite"nin, insanı yoksayan "akıl tutulması"nı devreye soktuğu "YDD" kesitinde radikal sosyalizmi tanımlamak; insanı, tarihi ve dünyayı tanımlamak mümkün. Çünkü tanımlamak, tanımanın 'olmazsa olmaz' önkoşulu oluyor.

İnsan(lık)ın önünde iki olasılık var; biri bugüne kadar görülmemiş vahşetlerin, çatışmaların, soykırımların etnik, dini, kültürel vs. temelde yaşandığı barbarlık. İkincisi ise bu krizi aşmak. Krizi aşmanın önkoşulu radikal sosyalist özne olmaktan geçiyor. Çözüm üretmek, devrimci aydınlar düşüyor, onların varlık sebebi bu. Şu günlerde devrimci aydınlar daha çok ihtiyacımız var. Çünkü politik yaşamın biçimleri, politik düşünceler, her şey eskidi. Dünyayı yenilemek, yeniden oluşturmak gerekiyor. İnsan(lık)ın üzerine bir kâbus gibi çöken eskiyi aşmak için tanımak, tanımlamanın ilk adımı oluyor.

İlk adımın atılmasına yönelik birlik için, "Devrim insanlık adına bir itirazdır" (K.Marx) saptamasında anlaşmak gerekiyor. Çünkü Jean-Paul Sartre'ın işaret ettiği gibi, "Özgür olmaya mahkûm olan insan bütün dünyanın yükünü sırtında taşır. Bir varoluş biçimi olarak insan kendinden ve dünyadan sorumludur. (...) İnsan kendi tasarısından (proje) başka bir şey değildir, kendini gerçekleştirdik-

çe varolur. Demek ki insan eylemlerinin toplamından başka bir şey değildir. (...) Eylemden başka bir yerde gerçeklik yoktur." O halde yeni eşığı tanıma ve tanımlamada temel zaafın, ideolojik olması yanında, eylemsizlikten kaynaklandığı kavranmalı.

Unutulmasın kriz, sol safta da "yeni (içten ve pazarlıksız) mutabakatları, uzlaşmaları ve (ilkel) hoşgörü" gerekli kılıyor. "Keskin sırke" çözümü, birleşik hareketin önünü kesiyor. "Eli sopalı parlamentarizm" in topyekûn çönlüğünün yaşandığı, kirliliğin ve İslami hareketin tımanıldığı SOS (Susurluk Olayları Sonrası) Türkiye'de, düşmanlar dışında dost olunabilecek herkesle, farklı biçimlerde yan yana durarak birleşme cesaretine ihtiyaç var. Birlik konusunda "mükemmeliyetçi" bir lükse sahip değiliz... Kriz, alınması gereken kararların acilleştiği ve çaplı kararsızlığın da derinleştiği kesittir. Dolu dizgin bir kendiliğindenliğin yükseldiği kriz koşullarında, örgütlü iradenin önemi artıyor. Çünkü kriz, "Gordiyon Düğümü"ne dönüşen kaosu körükliyor. Bu görülmeli; karşı çıkmak için başkaldıran birliktir başka açar yok. Ancak, işlevsiz-pragmatik birlik diplomasisi "adına", doğrulardan da vazgeçilmemelidir. Tabii, hiç kimsenin de doğrularını dövüştürmeden, onların önünde "secdeye" gelmemesi ni isteme hakkı olmadığı gibi...

KRİZİN PANZEHİRİ: "EŞİTLİKÇİ ÖZGÜRLÜK" PARADİGMASIDIR!

Gramsci'nin deyişiyle, ekonomik krizin derinleştiği Türkiye'de: "Doğrudan ekonomik bunalımların, kendi başlarına, temel olaylara neden oldukları düşünülemez; bu bunalımlar, kimi düşünme biçimlerinin yayılmasına, devlet yaşamının gelecekteki tüm gelişmesini kapsayan sorunların konulup çözülmesine daha elverişli bir alan yaratmaktan başka bir şey yapamazlar." (A. Gramsci, Gramsci ve Felsefe'den naklen, s.155, Birey ve Toplum Yayınları, Ocak-1985) Ekonomik krizin toplumsal hareketlenmenin teminatı olmadığının kavranması gerekiyor.

Aksine, ekonomik koşulların ağırbaşlılığından ötürü Türkiye'de, çürümenin derinleştiği görülmelidir.

Görülmesi gerekiyor: Türk(iye) insanı, kendini çürüme zemininde "var" ediyor. Çürüyor ve çürümenin kulu kölesi oluyor. Oysa insan olmak ve kalmak; ne arkasından gelen müritlere, ne de elinden tutulacak şeylere ihtiyaç duymamaktır. Ancak Türkiye'de, alçalan insanların yükselen değerleri; arkasından gelen müritlere ve elinden tutulacak şeylere ihtiyaç duyan "sürü"leşmeyi devreye soktu. Türkiye nasıl da bu kadar vasat, "boyun eğen" ve "sürü"leşmiş insanların ülkesi kılındı?.. Neden bu denli "gizlenenler" in, "bastırılanlar" in ve "abartılanlar" in ülkesi oldu?..

Gayet basit: "Farkına sıklıkla vardığımız nokta şudur ki; korkunun etkinliği neredeyse tamamen toplumsal atomlaşmanın derecesine bağlıdır." (Hannah Arendt, On Violence, Harvest/HB Books-1970, s.55) Türkiye'de toplumsal örgütlenme atomize edildi. Bir araştırmaya göre halkın yüzde 30'u polisten ve karakola gitmekten korkuyor. Yüzde 50'si polis baksız kaba kuvvet kullandığına inanıyor. Yüzde 64'ü de insan haklarından anladığını düşünüyor. Yüzde 40'ı da polisin keyfi ve kötü davranışları olduğunu düşünüyor.

Öte yandan Türkiye'de insan nasıl bir varlık olduğuna, kendi türünü unuttu. Gündelik hayatta çıkar dışında bir ölçü kalmadı. Korkular hayati yönlendirirken; boyun eğişi ve bağnazlığı güçlendiriyor... Zor bir dönemden geçildiği çok açık. Krizin güçlendirdiği bağnazlık, sevgiyi ve eleştirel düşüncüyü boğazlayan ege-men disiplini besliyor. İnsan(lı), kanser gibi yavaş yavaş tüketiyor. Gücünü azaltıyor. Düşlerini karartıyor. Yaşama bağlılıklarını tüketiyor. Sonrasız hayatın girdaplarını büyütüyor. Korkular, evhamı yaratıyor. Gelecek korkusunu yaşayanın, ilişkilerine dek işlemiş duygusal mazozizmiyle insan kalması mümkün mü?..

Elbette değil!.. Ancak bunca olumsuzluğa rağmen, karabasana açacak bir umut mutlaka var. Umutsuz olur mu hiç!.. Diyalektiğin yasa-

sıdır. Nerede tıkanıklık varsa, orada karmaşa ve sorunları açacak birikim de olur. Tıkanıklığı devreye sokan dejenerasyon; çözücülerini de tarih sahnesine davet eder, ediyor da... Yaşanan, aslında umudun yaratılmasına çağrı çıkartan hesaplaşma kesitidir. Baştan düşünmek, kendi yaşamımızı tüketmemek için bir şeyler yapılması gerekiyor. Toplumda genel bir umutsuzluk var. Ancak bu umutsuzluğu aşmak için, insanın kendi kendisini yaratmasından başka yol yok. Umud, umudu yaratmak için çalışmaktan, boyuna çalışıp didinmekten geçiyor. Çalışan, alinteri döken insanın, öyle kolaylıkla yok edilemez umudu vardır. Gecenin en karanlık olduğu an, aydınlığa en yakın olunan yer değil midir?...

Tabloyu kavramak gerek: Çözülen Türkiye toplumu çok yönlü bir krizin içinden geçiyor. Geleneksel siyasi eğilimlerin, köklü bir yeniden yapılanmayı gerçekleştirebilecek güçten yoksun olduğu ortaya çıkıyor. Geleneksel siyaset ve sol kanadı (sosyal demokrasi) tükeniyor. Çözumsuzluk içinde kriz, toplumda içe kapanma, gerileşme ve sağa savrulma olarak ortaya çıkıyor; çözülme ve tükeniş yaşanıyor. Toplum, krizi ileriye doğru gerçekleştirebilecek bir atılımı aşamayınca, içine büzülüyor. Toplumsal ve siyasal bir altüst oluş kaçınılmaz görülüyor. Yeni bir toplum kuruculuğu tarih tarafından dayatılıyor. Sorun; bu kuruculuğu hangi güç ya da güçlerin gerçekleştireceğidir.

Bu ortamda burjuvazinin değişik sektörleri ve geleneksel kimi güçleri (faşistler, seriatçılar ve liberaller), kendi projelerini topluma dayatarak bir seçenek sunmaya çalışıyor. Siyasetin merkezi zayıflıyor, güçler uçlarda toplanıyor. Önümüzdeki yıllarda, Türkiye'de toplumsal ve siyasal bir altüst oluş kaçınılmaz gözüküyor. Bu altüst oluştan hangi güçlerin bir toplum kurucusu olarak çıkacağı ise belirsizliğini koruyor. Ve bu soruya yanıt arıyor.

Yanıt arayışı daha fazla ertelenemez... J. P. Sartre'ın, "Gerçek iyimserlik ümitsizlikle başlar. Hiçbir

beklentisi, hiçbir hakkı, kendisinden başka hiçbir güvencesi olmayan insanın iyimserliği"ne biçtiği değeri unutmamak gerek: Krizi aşmak için cüret etmeden, hayâl görmeden yaşamak, "askıya alınmış, ertelenemeyen" bir hayattır. İnsana ait ve özgü de değildir. Korku ile cüret aynı çatı altında barınmaz. Krizi, korku ve edilgenliği yerle bir eden toplumsal cüret aşabilir. Bu cüret, Türkiye'ye hâlâ yabancı değil; zaten kendini yaratacak umutta tam burada duruyor. Fikret Başkaya'nın belirttiği gibi, "Onların yeni paradigması yok." (Evrensel, 17 Haziran 1995, s.12)

O halde, asıl şimdi sosyalizm zamanıdır. Yani üretim araçlarının, emekçi insanlar için ve emekçi insanlara sahiplenilip, denetlendiği ve yönetildiği toplumsal sistemin, "eşitlikçi özgürlük" paradigmasını gerçekleştireme zamanıdır... Ve insanlık bu uğurdaki kavgasını, "eşitlikçi özgürlük" paradigmasıyla yeryüzü coğrafyasında sürdürüyor. "Devrim düşü yeniden doğacak" diyen Paul-Marie de la Gorce, ekliyor: "Yitirdiğimiz devrim düşüncesinin yeniden ortaya çıkacağına adım gibi eminim. Gelecek yüzyıl, büyük bir olasılıkla bu devrime tanık olacak"tır. (Cumhuriyet, 12 Ağustos 1994, s.10)

Voltaire'nin, "Aklın günü yaklaşıyor, korkunuz!..." diye haykırıp, ardından da "Saldırınız kardeşlerim, hep birlikte saldırınız alçağa. Beni ilgilendiren, inancın ve gerçeğin yayılmasıdır" demesinden bu yana çok zaman geçti. Ama durum bugün de farklı değil. Zamanın gel gitli sarmalında, "Öördüğüm her şey bir devrimin tohumlarını ekiyor" diyen Voltaire tarihsel haklılığını hâlâ koruyor.

DİPNOTLAR

1) Burjuvazinin "ücretli" yazar, çizeleri bile kabul ediyor: "Her halükarda, Türkiye'yi, bugüne kadar yabancı olduğu tünden bir modern işsizlik bekliyor. (...) Klasik depresyonun klasik işsizliği Türkiye için çok derin tehlikeler şekillendiriyor. Çünkü ülkemizde, klasik kapitalizmi neo-kapitalizme dönüştürmüş olan yeni tür emniyet subahları çalışmıyor. (...) Dolayısıyla, modern anlam-

daki işsizlik, Türkiye'deki sosyal patlamanın bir diğer sanayi ülkesine oranla çok daha şiddetli biçimde gerçekleşmesi rizikosunun ihtiva ediyor. Geleneksel endüstri toplumlarının 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başında yaşamış olduğu tünden çalkantıların ortaya çıkması ihtimali belirliyor. Üstelik, Türkiye'nin kendine özgü kimliği ve bulunduğu coğrafya, çalkantı ve tehlikenin daha değişik boyutlara kayması olasılığını getiriyor. (...) Mevcut durumda, yaşadığımız küçülme regresyonundan, ufukta beliren yuvarlanmış depresyona gidişat kaçınılmaz gözüküyor. Bu gerçeği saptamak ve ona uygun politika üretmek kaçınılmazlık taşıyor. (...) Aksi takdirde, (...) şu ya da bu doğrultudaki ihtilali tanımlayan 'revolüsyon' olacağını hesaplamak gerekiyor." (Hadi Uluengin, Hürriyet, 8 Haziran 1994)

2) Türkiye'de bebek ölüm hızı, bin canlı doğumda 52.6; çocuk ölüm hızı 8.8; beş yaş altındaki çocukların ölüm hızı 60.9 oranındadır. (Cumhuriyet, 18 Ocak 1995, s.20)

3) Sosyal güvenlik katkı oranı Estonya'da yüzde 99.6, Danimarka'da 90.3, Kanada'da 71.4, İngiltere'de 57.2, İsveç'te 56.3, ABD'de 38.5, Bulgaristan'da 36.1, Hollanda'da 27.3, Almanya'da 26.5, Yunanistan'da 24.2, Macaristan'da 17.5, Romanya'da 14.4, Uruguay'da 9.4, Meksika'da 9.1, Fas'ta 8.5, Hindistan'da 7.6, Hırvatistan'da 6.2, Ukrayna'da 5.5, Litvanya'da 4.4, El Salvador'da 3.8'dir. (Evrensel, 27 Haziran 1995, s.7)

4) "Zenginleşin" sloganının Türkiye için hayati değer taşıdığını düşündüm" diyen Hadi Uluengin ekliyor: "Dinozorlar küfür olarak kullansa da, ben Türkiye 'yuppi'lerine güvendim. (...) 'Yuppi' varlığını özünde ilerletici bir faktör olarak algıladım." (Hürriyet, 17/6/1995, s.14)

5) "YDD" ile şiddet yaşamımızın hücrelerine kadar girmiş durumda. "Şiddeti besleyen ortamlar, şiddetin yaygın bir iletişim biçimi sayıldığı, şiddetin meşrulaştığı ortamlardır. (...) İnsanların şiddet kullanmasına duyarsızlaşması, şiddetin yaygınlaşmasının önemli bir nedenidir. (...) Şiddeti yaratan güçlü bir neden, insanların istedikleri konularda engellenmeleridir. (...) Dünyada eşitsizliklerin artması, güç dağılımının daha dengesiz bir hale gelmesi, buralardan kaynaklanan öfkelerin, engellenmelerin şiddet yoluyla dışavurumuna neden olmaktadır." (Fıdal Atabek, Kim Dergisi, Mart-1995, No:36, s.67)

“Onlar da biliyor, biz de biliriz” İhsani

Serdar ÇAKMAK

“Biliriz de, hem de nasıl biliriz” diyerek devam eden mükemmel destanın sözleri bugünlere çok uygun. İstanbul Spor ve Sergi Sarayı’nda, Ozan’ın, 68-71 arası ülkemizdeki sınıf mücadelesine istinaden kendisinden dinlediğim o çarpıcı anlatım kulaklarında hala çınlamaktadır. Destan, her bir devrimcinin katledişini, devletin yeşilleri nasıl kızılaların üzerine sürdüğünü, kompradorların nasıl yaşadıklarını, şanlı işçi ayaklanmasının nasıl geliştiğini ve nihayet darbeye nasıl varıldığını son derece sarıh anlatmaktadır. Her nakaratın sonunda dışlerini gıcırdatacak, devrimci kitlelerin kin ve öfkesine tercüman olummuşçasına bas sesle “biliriz de, hem de nasıl biliriz” diye nokta koymaktadır. Devrimci ozanın tarihsel işlevini İhsani, harikulade yerine getirmektedir. Şimdilerde İhsani gibi devrimci ozanları özlemle aramaktayız...

ABD’nin direktifi ile İsrail-Türkiye arasında başlayan “güvenlik ve işbirliği antlaşması”nın hayata geçebilmesinin yegane yolunun neler olduğunu, tarafların kendi topraklarında neden ve niçin görece huzur içerisinde olması gerektiğini, Rusya-Iran-Suriye arasında ilerkî dönemde daha da gelişebilecek olası ittifakın önüne bu antlaşmayla nasıl geçileceğini, 2000’li yılların en büyük kuzu su silahına sahip olmanın avantajının nasıl yerinde kullanılacağını, Kafkaslar’da ki ve Arap yarım ada-

sındaki petrol yatakları üzerinde ABD’nin kayıtsız şartsız egemenliğinin nasıl tesis edileceğini ve iş bu antlaşmanın kimlerin güvenliğini ve işbirliğini sağladığını “onlar da biliyor, biz de biliriz.”

Yeni yüzyıla böylesi bir strateji ile hazırlanılan patron-ağa devletini içeride, kendi elleriyle yaratıp şimdi, başına bela olan kara para sermayesi, uyuşturucu mafyası ve savaş ağalığı ile 12 Eylül’ün çökerttiği solun yerine kendi elleriyle yetiştirdiği takunyahılar arasında oluşturulan ve adına koalisyon denilen bu, “canavarın” ipini neden ve niçin çekmek istediğini, geniş halk yığınlarının düzene karşı birikmiş hoşnutsuzluğunu Susurluk’tan, Müslüman yatak odasına, oradan İmam Hatiplere kadar uzanan senaryo ile Hacı-Bacı ikilisini hedef göstererek nasıl manüple ettiğini, parlamentodan güvenoyu ile deviremedikleri taktirde nasıl kanlı bir darbe hazırladıklarını “onlar da biliyor, biz de biliriz.”

İster süngülü ister süngüsüz, zinde kuvvetlerin emir komutasında yarı başkanlık sistemine doğru rejimin nasıl rektifiyeye hazırlandığını, lafzî edilen özelleştirmenin yolunun nasıl açılacağı, Kürt meselesinin “Amasya tamimi” ruhuyla neden artık halledilmek zorunda olduğunu, tam bu arada ezilen ulusun miliyetçi önderliğinin neden, “ordu kendi Lebed’ini arıyor” denli mesajlar verdiğini, “onlarda biliyor biz de biliriz”

Nizamiye kapısında hazırolda

bekleyen nasyonal solcusu bir tarafa, devrimci radikal solda dahi gözlerin nasıl sadece Susurluk’a kilitlenip kaldığını, zinde güçlere iki çift söz söyleme cesaretinin neden gösterilemediğini hatta olası darbenin şimdi kendilerine legal saha açacağı vehametinde kimlerin neden ve nasıl kapıldığını, 9 Mart darbelerine sadece Doğan Avcıoğlu, Mihri Belli, Hikmet Kıvılcımlı ve Doğu Perinçek’in değil aynı zaman da daha başka kimlerin de o tarihten bu yana devrimci subaylar hülyası gördüklerini, dahası patron-ağa devletinin hukuk profesörlerinin yeni bir anayasa üzerinde kalem oynatmaya başlamadan kimlerin şimdiden taslak yazdığını, kimlerin de şimdiden “devrim kanunları” fotokopiletiğini yaptığını “onlar da biliyor, biz de biliriz.”

Ahval ve şerayetin böyle gözük-
tüğü memlekette, gelen dönemin, yeni siyasi sahneyi yeni güçlerle donatacağı gün gibi aşıkarken, devrime önderlik etmesi gereken geleneğimizin özellikle bu kısa ve orta vadedeki gelişmeye kendisini hazırlamasının zorunluluğu gün gibi ortadayken, gelenek güçlerinin ittifakı için yapılan çağrılara tabanda muazzam sempati gösterilirken, kimlerin neden ve niçin teşrif buyurmayıp korktuğunu ama, gene de eninde sonunda bu geleneğin ayakları üzerinde doğrulacağını, çünkü devrimimizin yegane garantörünün o olduğunu, “onlar da biliyor, biz de biliriz. Biliriz de, hem de nasıl biliriz!”

TÜRKİYE'DE

İlk zindanlar, ilk direnişler

Aytekin YILMAZ

Türkiye devrimci hareketi tarihine kısaca baktığımızda, da-rağaçları ve zindanlara yoğunlaştık. Ben sadece yakın tarih ile ilgili olan döneme değineceğim. Bu dönem 1930'larda başlar. Kendi içinde iki döneme ayrılır. Birinci dönem 1930'larla başlayıp 1970'lerde biten dönemdir. Bu dönemde damgasını vuran Eski Tüfek olarak bilinen ilk zindan direnişçileri ve edebiyatçıların tanımada fayda var.

Mesela, Türkiye'de ilk zindanlar denilince ilk akla gelen yer tarihi Sinop Zindanı'dır. (Şimdi müze oldu.) Sinop bir çok Türk komünistine zindan oldu. Sinop hakkında çok şey okuduğumdan ya da duyduğumdan olacak, tarihi eski olan bir cezaevi denilince benim aklıma hemen Sinop gelirdi. Sinop'la birlikte Yazar **Kerim Korcan** ("Linç" ve "Tatar Ramazan"ın yazarı) ve şair **Saba-hattin Ali** gelir; diğer zindan edebiyatçıları **Nazım Hikmet**, **Kemal Tahir**, **Orhan Kemal**'dir. Bu son üçü Sinop'ta kalmadılar, ama ilk zindan edebiyatçılarından öncüleridir. Zindan edebiyatçılarından söz açıldı mıydı, hemen aklıma bu isimler gelir. Fakat zindan direnişçileri denilince, Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve İbrahim Kaypakkaya gelir. Türkiye'de ilk zindan dönemi olan 1930'lar ve sonrası konu olunca bu iki şeyin birbirinden ayrışması gerektiğine inanıyorum. Bu ilk dönem asıl anlamı ile 1930'larda Hikmet Kıvılcımlı ile başlayıp, 1970'lerde Kaypakkaya ile

kapanan dönemdir. 12 Eylül 1980 sonrası ise yeni bir dönemin adı olduğu için, bu dönemi ayrı tutuyorum.

Türkiye sol hareketinin ilk zindan dönemini Kerim Korcan'dan okumuş ve dinlemişim. Bu konuda epey konuşmalarımız olmuştu. Sinop'ta geçirdiği 12 yılını anlatırdı. Sinop Zindanı'nı anlatan romanlar yazmıştı. (Linç, İdamlıklar ve Tatar Ramazan gibi.) Türkiye'nin zindanlarını anlatır. Kerim Korcan Babiali edebiyatçısı bir adamdı. Kendisini en çokta bu konuda eleştirirdim. "*O kadar yıl H. Kıvılcımlı ile birlikte oldun, şimdi bu Kemalist edebiyatçılarla nasıl anlaşabiliyorsun?*" diyordum. O da eleştirilerime katılmasına rağmen, Babiali'den kopuşmıyordu. Yoksul olduğundan maddi anlamda oraya bağlıydı.

Kerim Korcan'la bizi bir araya getiren ortak şey sosyalizm gerçeğidir. Kendisi zindan edebiyatçısı bir yazardı. Ayakları Babiali'de olsa da, kalbi sosyalizm için atıyordu. Geçmişinde eski komünistlerle özellikle Hikmet Kıvılcımlı ve Nazım Hikmet'le anıları olan birisiydi. İlk zindanların ve Eski Tüfekler'in son canlı tanıklarından birisiydi. Biz genç kuşak devrimcileri, onun bu yönünden yararlanmaya çalıştık.

Aradan 40 yıl geçmesine rağmen 1938 Donanma Davası'nı unutamıyorduk. Bu dava TKP tarihinde 1929'dan sonra ikinci büyük tutuklamaydı. Korcan hala bu davayı yaşar gibiydi. 1938'de o dönemin polisi, işkencehanesi olarak ün yapmış tari-

hi Sansaryan Han'ında maruz kaldığı işkenceyi anlatırdı. Kerim Korcan 1938'de tutuklandığı zaman TKP'li bir komünist değildi. Hikmet Kıvılcımlı'nın kütüphanesinin genç bir çırağıydı. "Ben doktor Hikmet'i tanıdım için işkenceden öldüm, yeniden dirildim, düşünüyorum acaba Doktor'a ne yapmışlardır?" Ateşten köprü adlı romanı'nda bu meşhur Sansaryan Hanı'nı anlatır. Korcan Türkiye'de ilk zindan dönemini anlatırken Dr. Hikmeti TKP'liler den ayırarak "Türkiye komünist tarihinde Ateşten köprü'yü geçen ilk komünist Dr. Hikmet'tir" diyordu. Kerim Korcan polis sorgusuna "Ateşten köprü" diyordu. Korcan'a göre kıvılcımlı TKP tarihinde poliste konuşmayan tek adamdı.

Türkiye'nin zindanları, devrimci direnişi, ilk defa, Kıvılcımlı şahsında tanınmıştır. TKP tarihine baktığımızda bunu daha net anlayabiliyoruz. TKP tarihinde üç ciddi operasyon geçirmiş, Dr. Hikmet her defasında da poliste direnmıştır. 1938 Donanma Davası, TKP tarihinde önemli bir davadır. Aynı zamanda Kemalizm'in tasfiye hareketidir. Harbiyeli Ömer Deniz olayı olarakta bilinen bu dava, tartışmalı bir davadır. Kerim Korcan'ın anlattıklarına ve yazdıklarına bakılırsa, bu dava Nazım Hikmet'in polis'e ihbar telefonu ile başlıyor. Bu davada başta Nazım Hikmet'in kendisi olmak üzere, Dr. Hikmet, Kerim Korcan, Kemal Tahir, Fatma İrfan ve daha bir çok TKP'li yargılanmış, ağır cezalara çarptırılmıştır. Nazım Hikmet'in başlattığı bu ope-

rasyon, TKP açısından tasfiye ile sonuçlanmıştır. O dönem içeri alınanlar uzun yıllar zindanlarda kaldılar. Bu kuşak ağır kürek cezalarına çarptırılarak Türkiye'nin çeşitli zindanlarına dağıtıldı. Başta Dr. Hikmet, Nazım Hikmet ve Kemal Tahir Çankırı'ya, Kerim Korcan Sinop'a daha sonra da Nazım Hikmet Bursa kaplıcalarına Kemal Tahir Malatya'ya Dr. Hikmet ise Anadolu'nun üçra köşelerine yollanır.

O dönem, bu kuşak üzerinde ince politikalar uygulanıyor. Bu kadroların zindan yaşamlarına baktığımızda, baskıya, işkenceye maruz kalmadıklarını görürüz. Zaman zaman Dr. Hikmet işkencelere maruz kalmış ve Kürt coğrafyasının en üçra köşelerine sürgün edilmiştir. Devletin o dönem, komünistleri cezaevlerine dağıtım yaparken kişilerin arasında ayırım yapmadığını görüyoruz.

Mesela, Nazım Hikmet Bursa kaplıcalarına gönderiliyor. Bursa Cezaevi o dönem iyi koşullara sahip. Kemal Tahir Malatya'ya, kadınların içine gönderiliyor. Yoksul işçi çocuğu Kerim Korcan koşulların ağır olduğu Sinop'a sürülürken, Dr. Hikmet Anadolu'nun en üçra köşelerine ve Elazığ'a sürülüyor.

Gerek Dr. Hikmet'in anılarından, gerekse Kerim Korcan'ın yazdığı Donanma Davası'nı anlatan kitabı "Harbiye Kazan'ından edindiğimiz bilgiler, Nazım Hikmet'in gerek polis sorgusunda, gerekse de zindan yaşamında direniş içinde olmadığını göstermektedir. Benim de bu ilk zindan dönemine ilişkin araştırmalarım bu doğrultudadır. Zaten bu, öteden beri Türkiye'de tartışılmaktadır. Bugüne kadar Nazım Hikmet gerçeği, sağlıklı biçimde yerli yerine oturtulamadı. Nazım'ın dünya çapında büyük bir şair olduğu söylendi ki, bu doğrudur. Ama bu Nazım Hikmet'in bir yanındır. Ya da olumlu yanındır. Bir de Türkiye Sosyalist Hareketi'nin belli bir dönemine damgasını vuran TKP'li bir Nazım Hikmet var. İşte 40 yıldır saklı tutulan ya da tutulmaya çalışılan Nazım Hikmet'in bu yanındır. Kemalist solcular, 40 yıldır Babiali'de Nazım solculuğu yaptı. Sosyalist harekette büyük oranda bu

solculuğun arkasından gitti. Sonuç, tasfiye ile son buldu. Türkiye'de, TKP öncülüğünde, Nazım solculuğu yapılarak bir şeylerin tasfiye edilmesi amaçlandı.

Mesela, gerek Dr. Hikmet olsun, gerekse Kerim Korcan olsun, Nazım solculuğunu anlatırken, küçük-burjuva devrimciliğinden bahsederler; "Partiye geldiği zaman partiden, polis'e düştüğü zaman polisten olmuştur". Kerim Korcan Nazım için "*Poliste tek fiske yememiş bir adamdır*" diyor. 1938 Donanma Davası'ndaki ifadesi çarpıcıdır. Nazım Hikmet'i cezalandırmak isteyen askeri savcıya Nazım şunu söylüyor. "*Ben bu dava da muhbirdim.*" Nazım Hikmet buna rağmen yaranamaz. O dönemin belgelerinde bir gerçek daha vardır. Nazım Hikmet, Mustafa Kemal'e, kendisini affetmesi için bir mektup yazıyor ve kendisini affetmesini istiyor. Yine Nazım Hikmet, Çankırı Cezaevi'nde iken makbuz karşılığı devletten ayda 30 lira aylık alıyor. Kemal Tahir'le birlikte bölüşüyorlar. Dr. Hikmet kabul etmiyor. Çünkü, bu maaş şartı veriliyor. Şart ise devlete karşı gelmemek, iyi hal göstermek. Tüm bunlar biraraya getirildiğinde ciddi şeylerdir.

Çünkü, Nazım Hikmet sıradan bir davadan mahkum değil; sosyalizm adına yola çıkmış bir komünist, şair'lerinde ise "*artık varılacak yere kanla varılacaktır*" demektedir. Nazım Hikmet eleştirisi daha da çoğaltılabilir. Ama Türkiye'de Nazım solculuğu yapanlar bazı tarihsel gerçekleri anlamalıdır. İki Nazım Hikmet olduğunu görmelidirler. Birincisi Dünyaca ünlü bir şair Nazım Hikmet. Diğeri ise Türkiye zindanlarında Kemalizm'e teslim olmuş Nazım Hikmet.

Benzer şeyler Kemal Tahir için söylenebilir. Kemal Tahir'in zindan yıllarını, en iyi de kendi romanlarından öğreniyoruz. Özellikle "*Kadınlar Koşusu*" romanı, kendi durumunu aydınlatılması açısından iyi bir belgedir.

"Kadınlar Koşusu" romanı, Malatya zindanı anılarıdır. Bu zindan tutsakları daha çok Kürt insanların oluşmasına rağmen Kemal Tahir

romanında Kürtler'i birer Türk gibi anlatmıştır. Konu bakımından Kürt insanı malzeme olarak kullanılmış, onun ulusal çelişkilerine değinilmemiştir. Romandaki İstanbullu Murat Kemal Tahir'in kendisidir. Burada, o dönemin zindan politikasını görmek mümkündür. TKP davasında uzun yıllara mahkum olmuş bir komünistti, zindanda kadınlarla içiçe yatıyordu. Roman okunduğunda bu gerçek tüm açıklığıyla anlatılır. Ayrıca sinemaya da uyarlandı. Kemal Tahir'in etrafındaki kadınlar Kemal Tahir'e siyasi olarak bakmamaktadır. Çünkü Kemal Tahir'in kendisi siyasi bir kimlikle çıkmıyor. Devlete teslim olmuş cezaevi idaresinin kurallarını ve tüm uygulamalarını kabullenmiş, sıradan bir mahkumdur. Kadın tutsakların dilekçe gibi ufak tefek sorunları ile ilgilenmekte, onlara adli bir insan gibi yaklaşmaktadır. Kemal Tahir, içinde bulunduğu durumu aynı romanın bir yerinde farkederek, şöyle der kendi kendine; "*Mapushane demek ki insanı farkına varmadan adileştiriyor. Bizi buraya neden koyduklarını şimdi anlıyorum, adileşelim diye... Kendi kendimize karşı bile güvenimiz kalmasın.*" Kemal Tahir bu gerçekliğin farkına vardığında on yıllık bir zaman geçmişti. Arık direnme gücü gösteremez.

O dönem, direnen Dr. Hikmet'i habire sürgünlere yollanırken, Nazım Hikmet Bursa kaplıcalarına, Kemal Tahir ise Malatya'ya, kadınların içine gönderip, uzun yılları iyi koşullar altında geçirmeleri sağlandı. Aslında bu ilk dönemin zindanlarına insanın "zindan" diyese gelmiyor. Çünkü daha çok "çiftlik" yaşamına benzemektedir. Rejim, direnmeyen, teslim olanları ödüllendirmiştir. Aslında burada sistemli bir politika vardır. Çünkü Türkiye'de zindanlar direnen güçler için vardır. Şimdi bu kuşağa baktığımızda sisteme karşı en ufak bir örgütlü direniş söz konusu değildir. Kişi olarak Dr. Hikmet'in direnişi vardır. H. Kıvılcım'ın 50 yıllık devrimci yaşamının büyük bölümü zindanlarda geçmiştir. Eski komünistler içinde en zindan kademlisi sayılır. Hatta Türkiye'de henüz bu rekor kırılmadı.

Kendisi anılarında bu zindan yıllarını şöyle anlatır: "1925'ten 1960'a dek 35 yılda 22 yıl içerde kalınca dışarda geçen toplam ömrüm 13 yıl, onun da 1950-57 arasındaki 7 yılını at, doğru dürüst 25 yılum süresince 6 yıl dışarda ya kalmışım ya kalmamışım" diyor. (Kim Suçlamış? Dr. H. Kıvılcımlı)

Dr. Hikmet'in 22 yıllık zindan yaşamı, diğer TKP'li kadrolar ile ayrışır. İlk özellik olarak, arada direniş farkı vardır. Dr. Hikmet'in polisteki tavırları, devrimci direnişçi tavırlardır. Polis'te çözülmeyen Dr. Hikmet'e Donanma Davası'nda Askeri savcı "Doktor Hikmet için delil arayacak kadar saf değiliz" demiştir.

1929 yargılamasında ise Dr. Hikmet, savcıya hitaben "Dört yıl kızıl bir profesör olmak için yeterli bir zamandır" diye karşılık vermiştir. Gerçekten de Dr. Hikmet 1929-33 yılları arasında Elazığ zindanını akademiye çevirmiş bir devrimcidir. Türkiye devrimi üzerine "Yol" dizisi denilen, İdeoloji, Sosyal Gelişim, Parti Tarihi, Düşman Burjuvazi, Proleterya, köylülük ve Kürt ulusal sorununa ilişkin önemli araştırmalar yaptı. Devrimler tarihinde fakülte ve akademilerde araştırma-inceleme yapana çokça rastlanmıştır, ama zindanları Marksizm'in fakültesine çevirenler tarihte kaç kişidir?

Bu kuşak içerisinde direnişçi olarak tanınan Dr. Hikmet, 1951 sonrası pratik mücadelesine devam etmiştir. Bu anlamda denilebilir ki TKP içinde mücadeleden yılmayan tek adam Dr. Hikmet'tir. Cezaevi çıkışı sonrası, mülteciliğine Dr. Hikmet'e de dayatılır. Ama Kıvılcımlı bu oyuna gelmez. Sonuçta, ta ki TKP-SBKP işbirliği sonucu tasfiye edilip, Balkanlar'a püskürtülene kadar.

Uzun zindan yılları Kıvılcımlı üzerinde de etkili oldu. Kıvılcımlı'da da zindan öncesi ve sonrası bazı düşünsel farklılıklar olmuştur. Bu değişikliklerin olumlu yönde olduğu söylenemez. İlk zindan yılları olan 1930'lar da "Yol" çalışmalarında Kemalizm'e karşı kısmi bir duruş gözlenirken, 1951 sonrası dönemde, özellikle 27 Mayıs 1960 darbesinde, Kemalizm'e yaklaşımı değişmiştir. İlk

dönemlerinde "Kemalizm'in dini imanı yoktur: işçi köylü, Kürt düşmanıdır" derken, 27 Mayıs ve sonrasında "İlerici Ordu Teorisi" ile eski düşünceleri ile çelişir. Kemalist ordu dan medet umar onu ilerici görür. Yine bir başka yanılgısı Kemalist TKP'ye olan yaklaşımıdır. Kendisine her türlü ihaneti dayatan TKP'den bir türlü kopamaz, bunu, "Kim Suçlamış" adlı günlük anılarında anlatır. Bu konuda Kıvılcımlı'yı anlamak biraz güç, insanın inancı gelmiyor.

Türkiye'de ilk zindanlar dönemine damgasını vuranlardan biri olan Nazım Hikmet ise, 1951'de özgürlüğüne kavuşunca anavatan bildiği Sovyetler'e kaçıp, orada mültecileşti. Kemal Tahir ise, 1951'de çıkar çıkmaz Babiali yokuşuna yerleşip, romanlar yazıp hayatını sürdürmüştür. Sonraki yıllarında tövbe edip sosyalizme bir daha yaklaşmadı. Zindanların en tövbekar adamı Kemal Tahir'dir. Kerim Korcan ise bu ilk Eski Tüfekler'in dönemini anlatırken "İçerde kan akarken dışarda bahar olmaz" diyordu. İşte ilk dönem dediğimiz bu kuşağın böyle bir yanılgısı vardı. Oysa doğru yaklaşım "Dışarda kan akarken içerde bahar olmaz" olmalıydı. Çünkü Kerim Korcan'ın anlatımından dışardan bir beklenti çıkıyor ki, kendisi de bunu doğruluyordu. Bu anlayışın hakim olduğu, bu ilk kuşak, pratik devrimci mücadeleye devrimci yetiştirmekten ziyade şair-yazar yetiştiriyordu. Mesela Nazım Hikmet Bursa'da yatdığı yıllarda Orhan Kemal ve Balaban gibi yazar-ressamları yetiştirmiştir. Hemen şunu belirtmek lazım ki şair-yazar yetiştirmek önemli devrimci görevlerdir. Fakat devrimler, şair-yazarın yanında pratik öncü devrimci kadrolara ihtiyaç duyar, ve buna öncelik verilir. İşte bu ilk kuşak bu görevi yerine getirememiştir. Dışardaki pratik mücadeleyi zindanlara taşıyamamışlardır. Oysa dünya devrimler tarihinden biliyoruz ki zindanlar da birer direniş ve pratik mücadele alanlarıdır. Kemalizm'in tasfiye hareketlerine örgütsel olarak direnmeyen bu ilk kuşak, devrimci zeminden tasfiye olmuştur.

Bu ilk kuşağın en büyük dezavantajı ise, o dönemler de pratik müca-

delenin dar alanda sıkışıp kalmış olmasıydı. 1930'larla 1960 arası sosyalist hareket Babiali'nin ya da diğer adı ile Cağaloğlu yokuşundan öteye gidememiştir. Ama bu durum ilk zindan kuşağının teslim olacağı anlamına gelmezdi. En fazla, etkileyici bir unsur olabilirdi. Ama biz biliyoruz ki belirleyici olan devrimci direnişçi iradenin kendisidir. Dr. Hikmet tek başına da olsa teslim olmuyor, her defasında direniyor. Çünkü hiç bir devrimci polis sorgusunda ya da zindanda manen yalnız değildir. Nasıl ki İbrahim Kaypakkaya Diyarbakır zindanında ser verip sır vermediği zamanlar yalnız değildiyse.

Türkiye'de ilk zindan ve direnişçiler dönemi 1930'larda Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile başlayıp, 1970'lerde TKP-ML önderi İbrahim Kaypakkaya ile devam etmiştir. İbrahim Kaypakkaya devrimci, komünist tavrı ile yeni kuşaklara önemli direnişçi bir gelenek bırakmıştır. Kaypakkaya polis sorgusunda işkencecilere "Komünistler düşüncelerini söylemekten çekinmezler, ama örgüt hakkında bilgi vermeyi onusuzluk sayarsınız" diyerek sorguda bir devrimcinin takınması gereken tavrı almıştır. Kaypakkaya'nın bu tavrı direniş tarihimize önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de sol gelenek açısından ilk zindanlar ve ilk direnişçilerin yeni kuşaklarca tanınması bir çok noktada öğretici olabilir. Eğer sol geleneğin tarihi araştırılacaksa, bu tarihin zindanlar alanı da araştırılmalıdır. Bugüne kadar Türkiye'de zindan gerçekliği denilince hep kaba anlamda direniş şürrleri/öyküleri anlatılır. Direnişin bir de öte yüzü var, bu yüz iyice irdelenmeden zindan gerçekliği hep yarım kalacaktır. Bugüne kadar kaldığı gibi...

Polis sorgusunda çözülmek sınıf atlamaktır. Hiç olmazsa o an için öyledir. TKP'nin önemli bir grubu sorgudaki çözülmeye sınıf atlamışlardır. O an devrim saflarında görünenler sorgudaki zor karşısında sınıf atlayarak karşı-devrim saflarına geçmişlerdir. Sınıf mücadelesi sürdükçe sınıfla kalanlarda, sınıf atlayanlarda olacaktır. Ama Ateşten Köprü'yü geçmek, bu sınavdan direnişle çıkmak her devrimcinin görevi olmalıdır.

K'arabesk

Ozan YILMAZ

"Arabesk, kırdan kente göç ile hayat bulup yaygınlaşmış, yeni bir "şey"dir... Yaygınlaşmasının ana nedeni de ben- ce, üzülmeyi seven bir toplumda, acılı üzüntü vs. duygulara ve kaderci düşünceye "tercüman" olmasındandır."

Henüz Türk pop müziğinin "top" gibi patlamadığı yıllardı. Yani doksanlı yılların başı. Side'de yaz tatili yapmaya çalışıyoruz. "Kafamızı dinleyeceğiz." Birşeyler atıştırmak için gürültüsüz, sakin bir yer ararken, kafeterya-lokanta karışımı bir senteze vardık, oturduk. Garson siparişleri hazırlarken, biz müşterilerine "kayak" yapmak için kasetçalara bir kaset koyup önce ruhumuzu beslemeye yöneldi. İniltili bir "ses" yükseliyordu kara kutudan: "İtirazım var..." Müslüm "Gürses"... Bizden başka sadece iki yabancı müşterinin olmasından aldığım cesaretle, "itirazım var"a "itirazım var" olduğunu ifade ederek, başka bir "şey" çalmasını rica ettim. Bu kez *"Bana kaderimin bir oyunu mu bu..."* (Değil tabi, garsonun oyunu...) *"Arabesken başka müzik kasetiniz yok mu"* sorusu, *"Orhan Gencebay arabesk değil ki"* bilgilendirmeyle yanıtladı. Kısa bir süre anlamı- sız bakışmadan sonra, *"müşteri da- ima haklıdır"* sloganını ya da ticari il- kesini anımsayarak kaseti değiştirdi. Şimdi de, *Ümit Besen*'in ümit kesen şarkısı çalınıyordu; *"Nikahına beni çağır sevgilim, istersen şahidin olu- rum senin"*. Garson'a (kızdırmamak için gülümseyerek ve belki de bilgi- sizliğini gizlice küçümseyerek) *"bu da arabesk değil mi"* deyince, *"bun- lar müzikten anlamıyor galiba"* ba- kışlarıyla müşteri olduğumuzu unu- tmadan, *"olur mu abi, bu arancınan;*

arabesk Müslüm" diyerek, başını *"anma zevksizlere çattık, ya sabır"* anlamında ritmik şekilde sağa sola sallayarak içeri gitti. Turistik bölgeler- de bile arabesk hakimdi ve çoğu dinlediğinin arabesk olduğunun far- kında değildi. Arabesk, ağırlıklı ola- rak beslenme sektöründe dinletiliyor- du. Barlarda (içki sektöründe) ro- mantik yabancı müzikler, diskotek- lerde hızlı yabancı müzikler hakimdi. (Şimdilerde, hepsinde, yabancı mü- ziklerin bir tür arabesk taklidi olan Türk pop müziği sentezleri "haketti- ği" yeni almış olsa gerek...)

Türkiye'de arabesk müziğin ge- çmişi, **Ahmet Sevgin, Suat Sayın, Şükran Ay** gibi şarkıcıların "fantezi müzik" adı altında sanat müziği şar- kılarına benzemeyen şarkılar okudu- ğu altmışlı yıllara kadar uzatılabilir. İşte, birçok sosyolojik araştırmanın da ortaya koyduğu gibi, kırdan kente göçün ve gecekondulaşmanın artma- ya başladığı bu yıllarda, ne köylü ne kentli, ne türkü ne şarkı (sanat müzi- ği) olan, ama ikisinden de izler taşı- yan melez bir ara müzik filizlenmeye ve hazır kitleleriyle buluşmaya başla- mıştır.

Bu "yükselen dalga"yı iyi sezen **Orhan Gencebay**, bu melezi sahiplenip, babalık görevini üstlenmiş, bü- yütüp olgunlaştırmıştır. Arabeskin babası ya da kralı diye adlandırılan **O. Gencebay**, bu çocuğa belli bir kimlik/kişilik/nitelik de getirmeye çalışmıştır. Böylece, bir ölçüde dinle- yenlerin de sahiplenilme/kimlik/kişilik gereksinimleri karşılanmış olu- yordu. Başlangıçta, ağırlıklı olarak gecekondu hatlarında, gecekondu- dan çıkan şöförlerin kullandığı minübüs- lerde çalınıp dinlendiğinden, minü- büs/gecekondu müziği diye küçüm- sense de, zamanla yaygınlaşmış, dok- sanlı yılların başında, Cumhurbaşka-

nının kullandığı son model lüks oto- mobillere kadar terfi etmiştir. (O za- manların, arabeski "banal" diye eleş- tirirken gizliden dinleyen kimi "en- tellektüeller"ine benzer şekilde, şim- dilerde de kimi müzik türlerini gizli dinleyen "cazçılar/rakçılar/klasikçi- ler" vs. oluştu. Bu yazının, bunlarla ya da "arabeski kafasında çözümle- miş" "seçkin-aydın" insanlarla sınırlı kalmaması için, arabesk dinleyen ço- ğunluğun da anlayabileceği yalınlıkta ve örnekleyerek yazarak, "hedef kit- le"ye ulaşmasını sağlamaya çalışaca- ğım.)

Arabesk, "arap tarzı" anlamında bir sözcüktür. Ancak, Türkiye'de çok farklı anlamları ve boyutları vardır. Arabeski (özetle); bilimi, teknolojiyi, kent yaşamını, "yeni düzen"i içsel- leştirememiş, biçimde kentliliğe yö- nelen, düşünce ve davranışta kırsallı- ğın (kadercilik vs.) ağır bastığı, day- gusal insanların oluşturdukları/yaşadıkları bir kültür biçimi olarak tanımlayabiliriz. Bu kültürün müzikteki ifadesi, arabesk müzik olduğu gibi, sanatın (sinema, edebiyat vs.) ve ya- şamın her alanında yansımaları var- dır. Süreci değerlendirdiğimde, önce arabesk bir yaşantı/kitle, sonra buna bağlı olarak arabesk bir kültür oluştu- ğunu düşünüyorum. Bu kültür içinde büyüyen/yetişen sanata eğilimli in- sanlar, "arabesk sanat" icra etmiş- tir/etmektedir. Bu kültürle yaşayan (yaşatılan) insanların çokluğu, ara- besik sanatının yoğun talep görmesi- ni de, bir çok sanatçının arabeskleş- mesini de açıklar. "Arz-talep-kâr" mantığıyla işleyen, insanın gelişmesi- ni ikinci plana iten "piyasa ekonomi- si" de böyle gerektirmektedir. Sanat- spor gibi birçok insanı ilgilendiren olguların, insanın bedenini ve özellikle de beynini geliştirecek bir araç olarak değil de, insanları

uyuşturup edilginleştiren boş bir eğlence aracına dönüştürülmesi, egemenlerin düzeninin sürmesi için de çok önemli bir işlev görmektedir.

Çoğu, ekonomik nedenlerden dolayı kırdan kente göç eden insanlar, terkettikleri eski (toprağa bağlı) üretim tarzıyla birlikte, eski yaşam biçimlerini ve kültürlerini de (özellikle yeni kuskalarda) yitirme sürecine girmişlerdir. Yeni bir kültürü ve yaşam tarzını bilinçsizce oluştururken ya da ararlarken de arabeske varmışlardır. Bu anlamda arabesk, Erdal Atabek'in deyişiyle, "kaybolmuş insanların yeniden kendini arayışıdır". Elbette arabeskleşmeyi sadece göç ile açıklamak yetersizdir. "Ekonomik bunalım"ların sık yaşandığı ülkemizde, kente göç edip "bir gecekondu yapıp/bir işporta tezgahı kaparak" vs. yollardan, düzenden küçük de olsa bir pay almaya da yönelik insanların yanı sıra, devlet-hükümet-mafya ilişkileri içinde "Hasbi ağa" tipli, "sonradan görme", boynu altın zincirli, tadını sevmeden viski içen, parasıyla kadınları "cezb eden", arabesk "bar/pavyon/gazino zenginleri" de türemiş ve çoğalmıştır. Daha önemlisi, ekonomik sorunlara paralel gelişen ahlaki sorunlara, ideal kaybına ve şırınga edilmeye çalışılan Amerikanvari yaşam tarzına tepki olarak, ırkçı ve/veya özellikle dinci dalganın (arabeskleşmiş tarzda ve ağırlıklı olarak dört yanı duvarlarla çevrili/korunaklı sitelerin dışındaki mahallelerde ve gecekonduarda) yeniden yükselmesi yaşanmaktadır. Bunlarda arabesk kültür belirgindir. Birkaç yıldır, YDD'ne paralel yükseltilen Amerikanvari yaşam ve kültür dalgası, yuppi gençliği/sanatını-sanatçısını/politikacısını/sporcusunu da yaratmıştır. Çıkarıcılığı, fırsatçılığı, bencilliği, bireyselliği vs. ön plana çıkaran bu anlayışın, özellikle gençlik önemli bir kısmına egemen olmasıyla, insanı insana yabancılaştıran yeni bir "melez" (Türk Hafif(kapitalist) müziği/sanatu/kültürü/yaşamı) peyda edilmiştir. Bunu her alanda (müzik/edebiyat/politika vs.) sahiplenenerin (babaların) çokluğu "ilginç"tir... Baba tek de kabul edilse (örneğin politikada T.O.) bu "melez" de, ne "ulusal", ne de "evrensel" (insani)dir. Bir yandan kapitalizmi savunurken, bir yandan da gele-

neksel (dinsel/ırksal motifler)e göz kırpması, cilve yapması ve yaslanma-sıyla, bu ucube sentezler de geniş anlamda arabesk sayılabilir. "Yeni... modern... çağdaş..." arabesk!..)

Arabeskleşme sürecinde insanlar, insana, yaşama, kendine, öz kültürüne yabancılaşmaktadır. Egemen-arabesk medyanın da etkisiyle, sadece batıya-kente göç edenler değil, kalanlar da bir ölçüde arabeskleşmektedir. Dinlediği müzikten seyrettiği filme, içtiği içkiden/içecekten yediği yemeğe kadar... Duygulanışından düşünüşüne kadar...

Arabeski değerlendirirken, sırf kendi toplumumuza bakmak eksiklik olur sanırım. Çeşitli ülkelerde benzer olgular yaşanmakta, benzer arabesk ürünler ortaya çıkmakta, uygun toplumlara/ülkelere pazarlanmaktadır. Bu ürünler ülkemizde, arabeskleştirilmiş aptallaştırılmış insanların ilgisiyle, TV izlenme oranlarını yükseltmektedir. Hint dizileri (*Hindubesk*), Brezilya dizileri (*Latinbesk*), bazı Amerikan dizileri (*Yalan Rüzgarı*, *Hayat Ağacı* vs.) de arabesk ürünlerdir. Bu "gavur parasıyla beş para etmez" ürünler, benzeri yerli arabesk diziler/filmler gibi, çoğunluk tarafından beğeniyse, bu toplumun kültüründe ciddi bir arabeskleşme, başka bir deyişle ciddi bir yozlaşma var demektir. Böyle bir toplumda, "akıldışılık" olağanlaşır...

ARABESKİN İÇERİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde, arabeskin özelliklerini arabesk müzik üzerinden açıklamaya çalışacağım. Bunu yaparken, şimdiki kadar olduğu gibi genellemelere giderken zorunlu olarak istisnalar göz ardı edilecektir. (Saptamalar, egemen ve etkin olan çokluğa yönelik olacaktır.)

Arabesk müzik (sanat) ve icracıları, sorunu bireysel(miş gibi) dile getirirler. Toplumsal sorunlara bazen değinirler de, toplumsal açıdan bakmadıklarından, sorunların temeline in(e)mezler. Politika dışı/üstü görünmeye ve resmi ideoloji/hükümet/devlet ile ters düşmemeye özen gösterirler. Sorun ne olursa olsun, tepkileri "itirazım var" ile sınırlıdır, isyanı/çö-

zümü yoktur. "İsyan" sıkça geçse de şarkı sözlerinde, bu sahte, sözlü bir isyandır. Eyleme yönelik değildir. Bu bile tutarsız, çelişkili, isyan kılıklı, dirençsiz bir itirazdır aslında. (Örneğin, **Hakkı Bulut**'un peşpeşe yayınlanan üç şarkısı: 1) *İsyanım var*, 2) *Tövbe isyanıma*, 3) *Ben tövbemi geri aldım*. Bu birşey değil. Daha önce çıkarttığı kırkbeşlik plağının A yüzü, "*Ben kimim*", B yüzü "*Ben buyum*", sonraki bir plağı da "*Ben kölüyüm*" idi.) Bu yanlış/sahte hedeflere (sevgili/Tanrı/kader/sans vs.) yönelik yanlış/sahte isyan, özgürlük-eşitlik hedeflemeye gibi engel de teşkil eder. Adaletsiz gelir dağılımı gibi gerçek nedenlerin kaynaklarını örtme/gizleme/bulanıklaştırma gibi, "isyan" edilen durumların sürmesine yarayan bir işlev görür. Bu da çoğunlukla bilinçsizce/kasıtsız yapılır.

Herhangi bir, "insan olarak var olma" felsefesine ve aşk bilincine vakıf olmayan arabesk şarkıcı/sanatçı/insan, zengin olsa bile mutlu olamaz. Sık sevgili/şek değiştirerek cinsel tatmine yönelir; aşk zannederek tutkulu sever, dramatik ayrılır. Bunalımlarını/gözumsuzlüklerini de şarkılarına/eserlerine yansıtır, "sanat" diye satışı sunar... O şarkıcıdan (artistten, senaristten, yazardan vs.) daha gelişkin bir bilince vakıf olmayan arabeskleştirilmiş insanlar, benzer duygularla kıvrandığından, iç çekerek dinler/izler/okur arabesk yapıtları. Mazoşist bir zevk bile alırlar... O ses-söz-müzik-görüntü-anlatı, duygulanı ve bilinçleriyle örtüşecek düzeydedir... Fiş-piriz gibi uyarlar birbirlerine... Bu insanların bilinci dondurulmuş/çarpıtılmış olduğundan, toplumu ilgilendiren (politik vs.) sorunlarda da çarpık/donuk bir bilincin ürünü söylemlere/sözlere yakın hissederler kendilerini. Çünkü, arabesk siyasetçi/sözcü/şarkıcı, insanlar ile ilişkisini, bilimden uzak insanların (çoğunluğun) popüler söylemine uygun olarak oluşturduğu tanımlamalarla kurar. Böylece, sorunu açıklamaz, çözümlemeyi, sadece sorunun yarattığı duyguları (acı/dert/keder vs.) ve gerçeği örten bazı düşünceleri dile getirir. Arabeskin müşterisi (toplum), demokratik tartışma aşamasında değil, "dinleme-katılma-ait olma-sahiplenme" aşamasında olduğundan, bu söylemi kolay-

lıkla benimser.

İlkesi ilkesizlik olan arabesk (şarkıcı vs.), sorunun, sadece duygularını dile getirirken bile eksiktir. Duyguyu yaşamdan kopuk olarak dile getirir. Duygunun (yada kavramın) içeri boşaltır. Tarihselliğini, nedenini, çözümünü işle(ye)mez. Çoğu (zaten) bilinç olarak yetkin değildir. (Yetkin olan da işin kolayına kaçıp, ticari başarısını/popularitesini riske atmamayı tercih eder.) Duygu ve kavramlar zaman ve mekandan kopuktur. Her yerde ve her zamanda geçerliymiş gibi dillendirilir. "Ebedi ve ezelidir." (Bu da, dini/mistik bir "mentalite" i.e. olguların/duyguların vs. çok yüzeysel ve donuk/mutlak olarak ele alındığını gösterir.) Genelde bir kuralızsızlık, soyutluk ve sloganıcılık hakimdir. Şiirsel bir estetikten ve derinlikten uzaktır arabesk söylemler, sözler.

Arabesk (şarkıcı vs.) sorunu hep kendi dışında arar. Özeleştiri aklına bile gelmez. Kendi bakış açısını mutlak ve tek doğru olarak sunar, farklı bakış açılarıyla, göreceli olan "haklılığın" değişebileceğini düşünmez. Hep yakındır. Sevgilisi zalimdir, şans/kaderi kötüdür, Tanrı'sı acımasızdır, felek "kahpe"dir vs. Kendi gerçekliğini gör(e)mediğinden, düşsel bir dünya kurar, kendisinin hep haklı olduğu öznel bir dünya... (Çocuklarda bir ölçüde doğal karşılanan bu durum, yetişkinlerde, psikiyatrik açıdan hastalıkli bir durum (nevroz)un belirtisi sayılabilir.) Acı çeken ve kendini merkeze koyan arabesk birey, değişmeyi/dönüşmeyi gerçekleştirmeyi bırakın, düşün(e)mez bile. Dışındaki faktörlerin değişmesini bekler, ama bunun için bile ciddi çabası yoktur. Öneğin yoksulsa, biletine büyük ikramiye çıkmasını bekler, seviyorsa sevdiğinin bir gün (aniden?)kendini sevmesini (sevilme hakkının verilmesini) bekler. İçsel ve dışsal nedenlerin üzerine gidip (kalıcı) çözümler üretmez. En çok aşktan; arzu edip sahip olmadığı kişiden dolayı acı çeker. Temelde cinsellik söz konusu olduğu halde, aşk söyleminde cinselliği dışlar. Cinselliğin, "düşünsel ve kutsal" olanı zedeleyeceğini düşünür. Sevgide, önemli olan, seven arabesk kişinin istekleridir. Sevilenin duygu ve düşünceleri ikinci plandadır.

Arabesk (şarkıcı vs.) yabancılaş-

mayı (estetik olarak) ifade eder ve kabullenir. Çözümle(ye)mez, sorgula(ya)maz. (Bu anlamda arabesk, kültür ikiliği içinde yabancılaşan insanın çözümsüz trajedisidir.) Çünkü, yabancılaşmaya ve yabancılaşmanın sanata/sisteme/üretim ilişkilerine vs. dair bilgisi, bilinci ve bakış açısı yoktur.

Dış gerçekliği yok sayan ya da sadece olumsuzlayan, çözüme yönelmeyen arabesk (şarkıcı/kşi) düşünce ve eylemi dondurur. Bu yüzden, arabesk birey kendini ve/veya dış gerçekliği/sistemi değiştirmeye yönelmek yerine çile çekmeye, kahrolmaya, bazen içkiden vs. teselli aramaya eğilim gösterir ki zamanla üzüntüden zevk alan, acıyı seven mazoşist kişiliği belirgin bir hale gelebilir. Uç noktada en keskin (sözel) çözüm(süzlüğü) ölme ve/veya öldürmedir: "Allahını seveyim, canımı vereyim... benim olmazsan vururum seni..." (M. Kırmızıgül vs.) İnsan ve kavramlarla ilişkileri genelde cinseldir. Uğrunda ölünecek/öldürülecek şeyler, "ihtiyaç" haline getirilebilir arabeskleştirilmiş insanlarda. Genelde pratige dönüşme se de, fikren ölümseverlerdir. Meydanlarda savaş çılgınlıkları atarlar. ("Entellektüel" arabeskler de bunu gazete sütunlarında, TV programlarında vs. daha veciz sözlerle dile getirirler.) Maçlarda "ölmeye geldik" diye bağırırlar. Nefret ettikleri suçlu/suçsuz insanları öldürmeye/linç etmeye kalkarlar... Haklı olduklarına inandıklarında ya da çıkarılan gerektirdiğinde yasaları yok sayıp "orman kanunu"nu benimseme eğilimindedirler genelde. Tüm bunlar toplumsal bir sorunu... kültür ve kimlik bunalımını... demokrasi kavramının içselleşmemesini göstermiyor mu?..

HAYAT SEN NE ÇABUK HARCADIN BENİ

Geçinebilmek, bir anlamda da düzenden pay almak için, kentlere göç eden insanlar, yabancı bir ortama davetsiz geldiklerindeler, kendilerini güvensiz, güvencesiz ve dışlanmış hissedebilirler. Bilgi ve yeteneklerine değil, öncelikle Tanrı'ya ve kaderlerine güvenirler/sığınır. Sıla özlemi ve gurbetlik duygusuna canavarlarla (trafik, enflasyon, kent ve zorbalan vs.) uğ-

raşma zorluğu ve korkusu da eklenince, tedirgin insanlar olup çıkarlar. Korumasınan kiracılıkla ve ilk fırsatta ev alarak ya da gecekondu yapıp arabesk çözüme yönelen bu insanlar için şehirde başarı ("adam olmak"), ne kadar para kazandığıyla orantılı olarak değerlendirilir bilinçte. Genelde, zor geçinirler ve bir gün zengin/saygın olma hayali/umudu içinde yaşarlar. Bunun için, bilinçsiz bir umutla, erkekler milli piyango bileti alır, toto/loto ya da kumar oynar, ticarete girer, kızlar zengin (ve yakışıklı) koca düşler çoğunlukla. Kısa yoldan ünlü ya da zengin olmak, "köşeyi dönmek" amacıyla, yasakların dışına sarkabilir, risklere girebilirler. İşi Allah'a ya da şansa/kadere kalmış bu insanların ancak binde birine "şans/kader" güler... Kallan büyük çoğunluk ne kadar çalışsa çabalasa (hele ki dürist kalmaya da çalışıyorsa), "şansını/kaderini" güldürmek içi ne kadar gıdıklaşa/zorlaşa/saklabanlıklar yapsa boşunadır. "Şans/kader" gülmeyişi gibi, riske girenler "felek" sillesini öyle bir vurur ki... aldığı riskler başında paralanır. Kızlar artist ya da zengin karısı olabilecekken, "pavyon/genelev karısı" olabilir. Erkekler ünlü şarkıcı olabilecekken, pavyon/diskotek fedaisi olabilir ya da iş kuracakken işçi oluverir... "Bir koyup beş alma" yolunda "bir"de gider elinden... Toto'da bir türlü 13+1 tutmaz... Kumarda kaybeder, işte kaybeder, aşta kaybeder... (kazandığını sandığında bile kaybeder...) Hayat, çoğunlukla gülmemiştir... Harcamıştır onları. (Pek riske girmeyen, hırsı az "çok şükür"cü çoğunluk ise, sıradan/vasat bir hayat sürer ve zenginleşemediği, mutlu olamadığı için hayata/kadere kahreder...) İşte bu insanlar, kendilerini en çok arabesk şarkılarda bulur. 1970'li yıllarda ünlü Hayri Şahin'in "HAYAT SEN NE ÇABUK HARCADIN BENİ" şarkısıyla özetleyebilir durumlarını... Genç yaşlarda. Oysa bilinçlerini ıstıbaşılar, gerçekliği görebilseler... şarkının sözlerini "doğru"/gerçekçi olarak da okuyup, umutla yeniden başlayabilirler herşeye; "HAYAT BEN NE ÇABUK HARCADIM SENİ" diyebilirdi... ("Neden-Nasıl? diye sorup, insanı harcayanın kapitalist sistem olduğunu da anlayabilirdi...) Bilinçsiz arabesk insan, hayatı harcarken, hayatın-

kendisini harcadığını düşünür. Bu, yanılsamalı/yabancılaşmış/çarpık/ek-sik/edilgen bir bilinçle düşünmektir! (Böyle bir bilinç, bilinçsizlikle eş değer sayılabilir.)

Kimi insan, bir ömre birkaç yaşa sığdırır; dolu dolu yaşar.

Kimi insan ise, bir ömre bir yaşa bile sığdıramaz; boş boş yaşar... Çünkü, insan olarak etkinliğini yitirmiştir. "Kader" dediği, sistemin binbir türlü oyununa/sonucuna katlanır. Rüzgarda savrulan bir Eylül yaprağı gibi... tutunamaz.

Hayat harcanmamalı, arabeskleşmemeli... insanileştirilmeli.

İnsan harcanmamalı, arabeskleşmemeli... insanlaşmalı.

ARABESK(ÇİLER) VE HASTALIK(LARI)

Çocuklar büyürken sürekli çevrelerinden birşeyler alarak kimlik, kişilik ve davranış kalıpları oluşturmaya çalışırlar. Anne-baba bildiklerini/doğrularını çocuklarına aktarmaya çalışırken, sistem başta okulları olmak üzere tüm kurumlarıyla, dinci/ideolojik yapılanmalar Kur'an kursları/cami/öğrenci yurtları vb. ile kendi doğrularını çocuklara şırınga etmeye yönelmektedir. Bunların dışında, içinde yaşadıkları kültür de genel bir faktördür. (Egemen kültür, genelde çocuk yetiştirmeyi biyolojik büyüme olarak düşünen/yaşayan ve kültür oluşturmada çocuğu kendi haline bırakan, çocuk eğitimi konusunda bilgisiz, dar/orta gelirli ailelerin çocuklarını etkilese de, böyle olmayan ailelerin çocuklarını da bir ölçüde etkiler.) Egemen kültürel etki, en çok sanat aracılığıyla gerçekleşir. Çocuk/ergenlik çağına giren genç, dönemin popüler sanatçısının sadece ürünlerinden değil, kişiliğinden ve davranışlarından da etkilenir. Bunlardan kendine özdeşimsel modeller oluşturarak, tavırsal taklitlere yönelebilir. Bu açıdan bakınca, faktörlerden biri olarak şunları söyleyebiliriz: 1980 öncesinde, Türkiyeli genç erkeklerin önemli bir kısmı, acı çekerken onurlu bir duruşla ağlamayı Yılmaz Güney'den öğrendi. (Bu, bilinçsizce bir duyarlılığın ifadesi olarak kabul gördü "erkekler ağlamaz" toplumunda...)

Yetmişli yıllardan bugüne, Türkiyeli genç erkeklerin önemli bir kısmı (özellikle dar/orta gelirli ailelerin çocukları) acı çekerken, gizli gizli ağlamayı O. Gencebay'dan, açık açık zırlamayı F. Tayfur'dan, özgün ölgün inlemeyi M. Gürses'ten, ağlamanın sınırlarında gezmeyi ve acı çektireni icabında "geleksel" dövmeyi (yeniden) I. Tatlıses'ten öğrendi... Edilgenleşen kişiliklerine, duygulanışlarına, acı çekme tercihlerine göre ayrışıp, peygamberleştirdikleri acı putlarına tapınmalara başladılar sonra. "Orhan abime laf söyletmem... Ferdi bir tane... Müslüm baba için canım feda... helal sana bu yollar İbo..." "Orhancılar", "Ferdiciler" vs. tarikat gibi türedi. Beyinsel/bilinçsel olarak çoğunun kendine de hayrı olmayan bu putlara, acı çeken çileci müritleri tapındıkça, parasal olarak zenginleşip "kültürün" öğretilerini yaşamaya koyuldular. Bu garip ilişkide, star putlar, "vay be ben neymişim" havalalarında, şarkıları dahil, ağızlarından çıkan her söz de bir keramet var sanabilirler.

Elbette tüm arabesk şarkıcılar/söz-cüler/dinleyiciler için birebir geçerli olmayabilir bu durum. Örneğin, O. Gencebay, az-öz konuşmaya özen gösterdiği gibi, bestelerine ve şarkı sözlerine de özen gösterip belli bir estetik/nitelik oluşturmaya çalışıyor bence. "Efendice/ağırbaşlı/alçak gönüllü" tavırları ile de olumlu kalıyor diğerlerinin yanında. Yine de, özünde arabesk bilincin içinde arayışlarla ortaya çıkıyor şarkıları ve "yükselen dalga"yı iyi izlemeye çalışarak, zaman zaman "sosyal içerikli", ama resmi ideolojiye/devlete ters düşmeyecek bir çizgide, sorunu sadece dile getiren, çözüm önermeyen besteler yapıyor. Yetmişli yıllarda "sol" dalga yükselirken, "insanlık, insanca yaşamaktır gayemiz, bir gün mutlaka göreceğiz biz de o mutlu yarınları" şarkısını seslendirmiş, böylece Cumhuriyet gazetesinin bir yazarından "afarin" bile almıştır... "Düzen bozulmuştu" ama, "o mu yaratmıştı" düzeni... Düzen düzelmiyorsa, "batsındı bu dünya... kula kulluk edene yazıklar olsun..." (Etilere ne olsun... nasıl düzelebilirdi bunlar? Yanıt yok. Yanıt var olsa gerçekten ve gerçekleşse, sorunları sömürüp, düzeni sürdü-

ren Gencebaylar/bayanlar yok olacak "sanat piyasası"ndan...)

1980 öncesinde, "şiddet olaylarını görmezden gelmeyecek"... "nedir bu kin, ne bu nefret, hiç kalmadı cana kıymet" şarkısını seslendirirken, yine nedene ve çözüme yönelik içerikten yoksun, olgularla sınırlı bir düşünce yapısı ile duygular/temenniler dile getiriliyordu. 1980 darbesinden sonra "sosyal içerikli" unutup, tekrar aşk-meşk-kader-Tanrı içerikli tipik şarkılarını sürdürdü. "Allah bizimledir" gibi şarkılarının "İslamcı dalga"nın yükselişine rastlaması da bir tesadüften ziyade, popülistlik ya da ticari bir oportünizm (fırsatçılık) olarak değerlendirilebilir. Şimdilerde de resmi ideolojiye uygun (sosyal içerikli!) "kardeşlik ve barış" şarkısını pazarlıyor... "İç savaşa/çatışmalara" içten bir duyarlılık mı dersiniz, yoksa gündeme gelmek için ticari bir kaygı ya da "aklimizin ermediği" başka etkenler mi rol oynuyor bu tavırda?

Arabesk şarkıda müzik, ön planda olan sözlerle-sese bağlı ek bir ses (aksesuar) gibi olduğundan, sesini en "içli" kullanan, en iyi şarkıcı olarak algılanır. Her arabesk şarkıcı, duyguları sesiyle serbestçe /laralsızca abartır. Bu, ona, "özgünlük" kazandırır. Hıçkırma, iç çekme, haykırma, inleme, ağlar ya da boğazı yırtılır gibi sesler çıkarma, en çok kullanılan "içli şarkı söyleme" yöntemleridir. Bunun tipik bir örneği olan F. Tayfur, "Huzurum kalmadı fani dünyada" ile başlayan, "içli şarkı söyleme" çizgisini "başarı" ile sürdürüyor. (Bu tavrı içselleştirdiğinden, "çiçekler açsın, içcekler uçsun, kirlarda sevgililer elele olsun" gibi görece "iyimser" sözlü, hareketli, ritmik müzikli şarkıları bile, -nasıl beceriyorsa- hıçkırımlarla ve iç çekmelerle "acıklı" bir şarkı haline getirebiliyor.) Bir dönem, sadık "Ferdiciler" dışında pek dinlenmeyen F. Tayfur, gurbete gelen mutsuz, güvensiz, zaman zaman geldiğine pişman olan insanların bu duygularını dile getirdiği, "Ben de bu dağların nesine geldim... emmoğlu" şarkısı ve "ilginç" klibi ile tekrar popüler olabildi. Aynı madeni (eğilimi) işlemeye devam ederek yaptığı, "Hadi gelin köyümüze geri dönelim, Fadime'nin düğünün de halay çekelim" şarkısı da tuttu... Basında, "arabesk

köyüne dönüyor" (oh be! nihayet...) türünden başlıklarla da reklamlatize edildi. Oysa ne Ferdi'nin, ne de Ferdiciler'in köyüne geri dönmeye hiç niyeti yoktu. (Köyde ne yapacaklardı? Aruk köy, şehirden de yabancıydı çoğu için.) **Dönme isteği/kararı değil, sadece dönme/sıla özlemi ve şehirde yaşadıklarına bir tepki vardı ve bu duygular keşfedilip pazarlanmıştı bir duygu tüccarı tarafından.** Dertleri ve özlemleri anlatan ama bir çözüm önermeyen bu şarkıların tutulmasının bir nedeni de, geleneksel halk müziği motiflerinin sözde ve müzikte kullanılmasıydı. (Düşük bir estetik düzeyde, biçim-çerçeve birliği sağlanmıştı; Ferdici olmayan algı/estetik düzeyi düşük yığınlar, duygularını buldukları ve kolayca algılayabildikleri için benimseyiverdiler bu şarkıları.)

Arabeskin en "hasını", en koyusunu ve belkide en karamsarını seslendiren herhalde M. Gürses'tir. Favori şarkıcısı M. Gürses olanların, bu iniltili sesin neyini severler diye merak etsemde (onların da, benim favorî müziğim olan "kapı gıcırtsı gibi" klasik batı müziğinden ne anladığını merak ettikleri gibi!), bu sesin azımsanmayacak sayıda dinleyicisi, daha doğrusu hastası olduğu da bir gerçek. Arabeskin sunduğu acı, depresyon, çilekeşlik ruha, çilecilik eğilimi ve tüm bunların sonucu olarak rafine bir mazoşizm (kendine eziyetten zevk alma), Müslümcüler'de doruğa varıyor. Hepsi, "hapçı/uyuşturucu bağımlısı/alkol düşkünlü/jiletçi vs." olmasa da, şarkılarını dinleyerek, daha düşük dozda kendine eziyeti ruhsal/düşünsel olarak gerçekleştirebiliyorlar. Arabesk dininin bu en "çilekeş" ve en "esrarlı" tarikatının "ermiş" müritleri, "Musulum baba'nın şarkılarıyla (kimisi uyuşturucuların da desteğiyle) ruhen uyuşarak, bedensel acıyı hissedemez ya da önemsemez/ister hale gelebildiklerinden, vücutlarını kesmekten, şişlemekten acı duymadıkları gibi, duyabildikleri ve zamanla dozunu arttırdıkları acıdan zevk bile alabilmektedirler. (Bu çoğu insanın şaşkınlıkla, hatta kiminin aptalca bir takdir ve hayranlıkla izlediği/anlattığı, kimi dini tarikatların "ermiş" müritlerinin vücuduna şiş batırarak/ateş değdirerek "iman gücü/Ta'mın aşkı" ile acı duymadığını ka-

nıtlamaya kalkışması ile benzer durumdur. (İşkence gören insanların acıyı bilinçli direnişi yanında, bunlar karikatür gibi kalır!...). Esrarkeşlerde uyuşturucunun yarattığı etkiyi, birinde şarki, diğerinde inanç yaratmaktadır. Üçü de çilekeş, mazoşist ve arabesktir. Çaresiz insanların çıkmaz sokaklarıdır. "Dertleri zevk edinmek"tir. İnsanı aptallaştırıcı etkileri vardır. Duygusal ya da düşünsel yoğunlaşma ile beyinden salgılanan endorfinin (doğal morfin) acı eşğini düşürdüğü de bilimsel bir gerçektir.

Sadece ya da ağırlıklı olarak arabesk dinleyen insanların tüm yaşamları arabesk bir etki altındadır. Niteliksiz/arabesk filmlerden hoşlanırlar. Arabesk sevdalanırlar: çok kışkanc ve sahiplenmecidirler. Korkaklıkları oranında saldırgandırlar. Nevrotiktirler. Sorunu/suçunu hep başkalarında ararlar, bilinçli çözümlere girişmezler. Bilmekten çok inanma eğilimindedirler. Duyarlılığı, duygululuğundan değil duygusalığundan kaynaklanır; yoğun fakat bilinçsizdir. Tepkili, güvensiz ve yabancılaşmış insanlardır. Depresyona, paranoyaya vs kolayca sürüklenebilirler. Fırsatçı ve biçimcidirler çoğunlukla. Davranışları içgüdü ağırlıklıdır. Arabesk bir erkek -inancı dinsel bir engel oluşturmuyorsa- yabancı bir kadınla yatma fırsatını kaçırmaz. Hastalık ve korunmayı önemsemeyiz, "evallallah bize birşey olmaz" der...Hasta olursa da, "Allah'ım neden ben" diye sızlanıp, kendine ve kaderine kahrederek... **Bilimden, bilimsel düşünceden uzaktır. Özlemsel düşünür. Kadercidir.** Fakat kaderi bile eksik/yanlış yorumlayarak, iradesini/insanı etkinliğini gereğince kullanamaz.

Bu ruhsal/düşünsel/yaşantısal zaafının yanı sıra bedensel rahatsızlıklara da adaydır arabesk dinleyen/yaşayan. Tıbbi açıdan ya da hekim olarak değil, "spekülatör" bir kara mizah yazarı farzederek kendimi, şöyle tahminlerde bulunabilirim. **Sürekli O. Gencebay'ı dinleyen** (ya da dinlemek zorunda kalan) gastrit ya da migren, **sürekli F. Tayfur'u dinleyen** (ya da dinlemek zorunda kalan) verem ya da ülser, **sürekli M. Gürses'i dinleyen** (ya da dinlemek zorunda kalan) kanser hastası ya da uyuşturucu/alkol bağımlısı olabilir. Hep-

sini birden dinliyorsan... **Harcadığı "hayat ne çabuk harcar"** onu... Yaşlanmadan tüm hastalıkları ve dertleri yok olabilir... **Sadece bir anlamsız soru kalır; "merhumu nasıl billirdiniz?"** (Merhum" kendini bilmezdi ki... başkaları nasıl bilebilir...)

MÜZİKTE KADIN (SAÇININ BİR KILI) YA DA "KIL-TÜY MUHABBETİ"

Toplumsal yaşamın her alanında kadının konumu hep bir göstergen olmuştur çağdaşlık-çağdaşlıklar/ilericilik, gericilik açısından. Kadına bakışı açısından arabesk (müzik), en gerici ve en "erkek" olanı temsil eder. Arabesk masasının gizleyici örtüsü (apolitik söylem) çözülünce çekilince, son derece politik/ideolojik yapısı görülebilir. Arabesk masa dört ayak üzerinde durur: 1- Erkek egemen ideolojik söylem. 2- Dini ideolojik söylem. 3- Kapitalist ideolojik söylem. 4- Resmi ideolojik söylem ki bu, ilk üçünün resmi tarih ve resmi güncel ile harmanlanmış (arabesk) sentezini içerir. (Zaten dört ayak da, yan ve çapraz bağlantılarla birbirini destekler ve üretir haldedir.) Arabesk, "bu ayaklar" üzerinde yükseldiğinden, insana karşı işlevini, çoğunlukla bilinçsizce ve siyaset dışıymış gibi görünerek serbestçe yerine getirir. Arabeskin, özellikle kadına bakışının ne kadar geri olduğunu göstermek için derin analizlere girmeye gerek yoktur sanırım. Sadece, kadının saçının bir kılına her müzik türünün farklı yaklaşımını örneklemek bile yeterli fikir verebilir.

Halk Müziği'nde, "başındaki tellere de, bak şu esen yellere, kıymet verip kim bakar le, sen var iken elle-re" gibi dızelerle, genelde kadının saçı kendisiyle bütün ve doğanın içinde düşünülür. Sözü yalındır, kırsaldır. Bestede içirik biçimden öndedir. Saçı kadınlığın simgesi görünürken de biçim öndedir. Konu sevilenin saçı bile olsa vefa ve bağlılık vurguları.

Klasik Türk Müziği'nde, güfteci/besteci "saçının tellerine gönlünü takar" kadının. Kadın, daha soyut bir güzelliştir ve kadının her kısmı -saçının telleri ömega- bütünlüğünden so-

yutulup, ayrı sevilbilir/ayrı ele alınabilir zaman zaman. Bestelerde, biçim en az içerik kadar önemlidir: estetik bir düzey, rafine/aristokrat bir söylem, duyguların şiirsel hassas bir ifadesi vardır. **Yeni Türk Sanat Müziği'nde ise (sözde/müzikte/yorumlamada-seste) arabesk etkiler giderek artmış, "piyasa/halk böyle istiyor" mantığı ile ticarileşip arabeskleşme yoluna girmiştir.** Bu yolda, kadının, dokunamadıkları ya da ağarmış saçlarına yakın şarkılar oluşturmaktadırlar.

Özgün müzikte, politik duyarlılık da vurgulanır, kadının saçından bile bahsedilse. Örneğin, idamı bekleyen genç siyasi "saçlı", üzüntüden saçları beyazlamaya duran annesine, "saçlarına yıldız düşmüş, koparma anne, ağlama" dizeleri ile seslenir. Özgün müzik şarkıcısı, sözlerdeki niteliği ve zenginliği bu tarz şiirleri besteleyerek yakalar daha çok. Seçtiği şiirlerde ve özellikle kendi yazdığı sözlerde geleksel/feodal etkilere ve halk müziği motiflerine rastlanır. Yorumlama tarzı, ses ve bazen müziğinde arabesk etkiler taşıyabilir. Bestelerde içerik, genelde biçimden ön planda ve belirleyicidir. İlerici/özgün yanı da içerikte, daha açıkçası sözlerde (şiirde)dir. Bestede-seste değil.

Arabesk müzikte ise; "saçın yüzüne değse telini kiskanırım" gibi hastalıklı, ya da "saçlarını dağıtırsın... seni sevmeyen olsun" gibi ölüme değin söylemlere sık rastlanır. Çoğunlukla erkek olan arabesk besteci, sevdiği kadının saçına bile başkasının dokunmasının sevene acı vermesi gerektiği mesajını iletir dinleyicilerine. Sözlerde şiirsellik, müzikte estetik zayıftır. Duygular (hissedilenler) sözde/müzikte/yorumda yoğun olarak verilmeğe çalışılır. Belirleyici olan (özgünlük), sözden-müzikten ziyade yorumlamadır, yani sestedir. Kadını saçından tırnağına sahiplenmeye, özgürlüğünü sıfırlamaya yönelen arabesk yaklaşım, kaynaklarından birini oluşturan dinsel yaklaşımla da örtülür. (Uç noktada, kadının saçının bir telini görülmesi bile hem günah hemde erkek için kiskançlık sebebi sayılmaktadır. Dinci yazar A. Dilipak, *Atv'deki bir Siyaset Meydanı* programında bunu şöyle ifade etmişti: "benim karımın saçının bir teli bile görürse, bu benim için zuldür".)

Yeni pop müzikte ise, konuyu "kıl oldum abi" şarkısıyla özetlemek mümkün. Zaten artık "ithal" Türk dazlakları: "Cart-el" de türedi ki "saç kılı" sorunu önemsiz bir ayrıntı bu alanda. ("Saç kılı" sorununu çoktan aşan bu, "özgürlük" tutsağı yeni popçuların çoğu başka kıllar ve kılıklar peşinde... Her biri ayrı "özgün" kılıkta) Eski popçulardan kimileri de, artık saç-kıl sorununa reklametik yaklaşıyor. Keline ya da saçını örtmek için, "şapkasız çıkmıyor artık abi..." (Şimdilerde, "özgür"- özel televizyonlarla mamalanmış pop-arabesk gençlerden şöyle konuşmalar duymak mümkün: "Karı tutturmaz mı 'şapka' takmazsan olmaz diye. Ne takacam abi? Ayıdışlı mıyız biz? Takmam abi. Takmadım abi. Karıyı da takmadım. Bi çıktım, karı pustu. Sonra bandıra bandıra... Anlarsın ya... Kuşu öttürdüm abi. Acayip yani. Kafadan üç posta..." (Anlatırken, el hareketleri yüz mimikleriyle desteklenir; "pis pis" sınıtılıp, kaşlar kaldırılarak, gözler Yıldıvarı fıldır fıldır döndürülür...) "Helal sana koçum. Az zampik değil sin... Ben de kıl olurum böyle tiplere. Çekmem abi. Bebek mi avutacağız? Nazlarsa, tak sepeti koluna, herkes kendi yoluna. Avrupa'nın gözünü sevim. Karı hoşlarsa tak veriyor. Tak takacaksın, tak açacaksın hesabı" ...

Müzikte (ve sanatta) kadının yerini incelemek de, toplumsal yapılanma ile ilgili başka bir bakış açısı kazandırabilir bize. Toplumun her alanında olduğu gibi müzikte de erkek sanatçılar hakim. Daha da önemlisi, **hayan sanatçılar icracı olarak giderek artsa da, erkek bakışı/söylemi sürüyor.** Klasik Türk Müziği bestecilerini gözden geçirdiğimde gördüm ki kadın söz yazarı ve besteci yok denecek kadar az. Kadın şarkıcı ise oldukça ağırlıkta. Kadın, sanat üretimine/yaratımına sokulmamış pek. Erkeğin kadına "erkekçe" duygularını/düşüncelerini dile getirdiği sözler, kulağa daha hoş gelmesi düşünüldükçe sanırım- ağırlıklı olarak kadın şarkıcılara okutulmuş. Kadına bir müzik aleti gibi, ses (araç) olarak bakılmış. "Güzelim/nazlı çiçeğim/ ala gözlerine kurban olduğum/menekşe kokulu yarım" gibi yüzlerce şarkıyı, açıkça "erkeğin kadına söylemi" olmasına rağmen, kadınların seslendirmesi ya-

dırganmamış. Sesi-sözün bir kadının ağızdan çıkması, sözün erkek (egemen)-sözü olduğu gerçeğini örttebiliyor... Bu, kadın politikacıların, (egemen) erkeklerin sözlerini, (egemen) erkekler adına seslendirmesine benziyor... "Kıt akıllı", bilimsiz (sahte) feministler ise, "Kadın bakanımız/başbakanımız oldu, kadınların başarısı, gurur duymalıyız vs) diye sevinip, kadınları sevindirmeye çalışıyorlar. Kadınlar lehine değişen hiçbir şey olmadığını, o kadınların "ezeceğiz-yok edeceğiz vs." söylemlerle, (egemen) erkek ve militarist güçlerin sözcülüğünü (bir araç bir ses- bir vitrin süsü- "demir-el" e kadife bir eldiven olarak) yaptığı hala anlaşılmadı mı?... Köle zencilerden bir seçkin zenci, efendi beyazların hakkını savunup sözcülüğünü yapmak üzere yönetime getirilirse, zencilerin mi faydasınadır, yoksa " zenci yöneticimiz oldu" diye sevinirken kimi zenciler, düzeni ve baskıyı daha rahat ve sinsice sürdürme olanağı artan beyazların mı? (Daha açık nasıl anlatmalı bilmem ki?..)

Halk müziği, özgün müzik ve arabesk müzik de, özellikle, söz/beste açısından erkek ağırlıklıdır. Yorumcuların da çoğu erkektir.

Pop müzikte ise, önceleri Ajda, Şenay, Yeliz, Yeşim gibi erkek eserlerini seslendiren bayan şarkıcılar varken, belirgin olarak Sezen Aksu ile başlayan 1980 sonrası süreçte, kadın sanatçılar söz ve beste üretiminde de pop müziğe ağırlığını koymaya başladılar. Kadın duyarlılığını ifade eden umut verici çalışmalar da oluşmaya başladı. Ne var ki, 1990'lı yılların pop dalgası ile bu üretim artsa da, malum sebeplerden nitelik ve insani içerik azaldı. Kadın duyarlılığı da, pop müzik de ticarileşme ve yozlaşma ile parçalar olarak, kapitalist ideolojinin ve duyarsızlaştırıcı bilinç çarpıtmanın hizmetine girdi çoğunlukla. Kadınlar egemen/erkek söylemini bestelemeye de başladılar. S. Aksu gibi, görece nitelikli besteler üretenler bile, "pop-arabesk-erkek söylemi" diyebileceğim, "kız hepsi senin mi... oynama şıkıdım şıkıdım" türü ticari (piyasa işi) ve kadını aşağılayan besteler üretmeyi içine sindirebildi... (S. Aksu, eski şarkılarından "İçime sinmiyor"u anımsıyor mu acaba?..)

Çeşitli müzik (ve sanat) türleri içinde oluşan bu tablo (kültür ortamı) tek sözcükle özetlenebilir: **ARABESK!**

MUZİKTE "KARDEŞLİK VE BARİŞ" HİKAYESİ

1980 darbesinden beri Türkiye'de "kardeşler" arası bir "kan davası"... bir yok etme-var olma savaşı yaşanıyor. Başta sanatçılar ve aydınlar olmak üzere yüzbinlerce duyarlı insan akan kandan rahatsız, barış için her yola denemesi istiyor. Milyonlarca insan ise, bilinçsiz bir rahatsızlığın yanı sıra şiddete ve intikama koşullanıyor düşünsel olarak. En çok da militarizmin güdümündeki hükümet yetkilileri ve sözcüsü renkli medya tarafından... "Vur kurtul"cu militaristlerin ve "başbuğ"un şiddet önerileri, "özel tim"den köy yıkımlarına, orman yakımlarına kadar hayata geçiriliyor... Tüm bu odaklar, bir yandan da "kardeşlik ve barış" söylemini sürdürüyorlar... (Yıllardır horlanan/ezilen çocuk güçlenmiş, cesaretleşmiş, "delikanlılık" dönemine ulaşmış ve yaşatılanlara isyan etmiştir. Özgürlüğünün, özgünlüğünün ve özerkliğinin tanınmasını isterken hırçınlaşmıştır. Yıllarca yaşadığı şiddete karşı yarattığı şiddet, devleti ana, hükümeti baba ve silahlı abi tarafından daha büyük bir şiddetle karşılanmıştır. Bir yandan "yok edeceğiz" tehditleri sürerken "ası kardeşe", bir yandan da "kardeşimisin, teslim ol, vereceğiz cezaları razı ol, biz de seni affedelim ve barışalım" denmiştir. "Asi kardeş" buna, haklarını ve varlığını tümden yitirme saydığı için razı olmamaktadır. Zaten "kardeşlik" sözlerinin ardındaki mantık ve tutumdan "üvey kardeş" olduğu duygusu yerleştiğinden, güven de duymamaktadır aileye. Büyüdüğü kabul edilmemektedir, daha önce varlığının kabul edilmediği "yok" sayılması gibi... "Yaramazlık" yaptığında "ağlama, sus" diye diye dövülen, dövüldükçe canı yandığından daha çok ağlayan/hırçınlaşan, ağlayıp hırçınlaştıkça daha da çok dövülen (uslanması için... yani "iyiliği" için!) bir çocuk gibi davranılmaktadır ona. "Uslanana kadar şiddet" yaklaşımına gücü yettiği kadary-

la karşılık verirken o da kavgayı bitirmek istemektedir. Ancak, kendi için de onurlu bir barış... "öz kardeş/öz çocuk" gibi haklarının verileceği, baskı- ceza tuzakları olmayan "kardeşçe bir barış" istemektedir. Ama şiddet yanlıları ağırlıkta ki ya da kavgadan çıkan olanlar çok ki bir türlü ciddi barış girişimleri başlayamıyor... (Bir yerlerde ciddi bir samimiyetsizlik var) Her fırsatta olaylardan rahatsız olduğunu beyan eden yetkililerin, içtenlikle barıştan yana olan ve barış için girişimde bulunan, alternatif düşünceler sunan aydın ve yazarları cezalandırmaya yönelmesi, anti-demokratik, özgür düşünceye karşı ve barış söylemlerinde iki yüzlü/samimiyetsiz olduklarını göstermektedir. "Yetkililer", medya desteğinde aptallaştırılmış, cinnete koşullanmış kitleler tarafından onaylanır. "Daha çok "düşman" ölüsü, daha çok kan, daha çok şiddet" çözümleri gibi... "İyi de, müziğin ne ilgisi var bunlarla" diyebilirsiniz. Anlatmaya çalışayım. Latin Amerika'da bir diktatörün ülkesini yıllarca askerî baskı ile yönetebilmesinin sırrını "3F" ile açıkladığını biliyor olabilirsiniz. Türkiye'de de Fado yerine arabeski, Fieste yerine yerli ve yabancı pop müzikle paralel yükselen hedonizmi (eğlenmeye ve keyifciliğe yönelmeyi) koyabilirsiniz. Bunlarla birlikte Futbol, insanları uyutmak, oyalamak, duyarsızlaştırmak, aptallaştırmak ve dolayısıyla sistemi pekiştirerek sürdürmek için kullanılmaktadır. Sanata ve sanatçıya, yaşanan çelişkileri, samimiyetsizlikleri, iki yüzlükleri örttüğü/gizlediği oranda izin/destek/olanak verilmektedir. Bu toplumsal olaylarda da böyledir.

Yıllardır, Türk-Kürt/Sunni-Alevi gerginliklerinde, ciddi/insani/barıncıl çözümler oluşturmaya çalışan aydın ve sanatçıların sesini duyurma olanakları kısıtlanır ve hatta cezalandırılırken, devletin bakış açısına(resmî ideolojiye) uygun içerikte "kardeşlik ve barış" söylemlerini sözlerinde/şarkılarında dile getirenler medyatic reklamla parlatılmakta, palazlandırılmakta ve starlaştırılmaktadır. Bu "arabesk" bir durumdur. Daha da önemlisi ortaya konan eserler de içtenliksiz ve arabesktir. Çünkü: 1) İçi boş bir söylemdir. Ger-

çek sorunu değil, sadece sorunun yarattığı duyguları ve temennileri dile getirir. 2) Hiçbir çözüm önerisi içermez. Yaşanan şiddete zayıf ve pasif bir itirazı vardır sadece. 3) Egemen olana tabi, resmî ideolojiye paraleldir. Alternatif bakışı yoktur. Muhafiz değildir. Pısırıkır. Risksizdir. Popülistir. 4) Ticaridir. "Her kesimden puan" almaya, onaylanmaya yöneliktir. Şöhret ve para amaçları da vardır. 5) Su gibi renksiz, kokusuz, tatsız... kısaca apolitikmiş gibi görünerek egemenin politikasını ve var olan durumu bilinçlerde meşrulaştırmaya hizmet ederler. Bir anlamda kadercilerdir. Sorunların dilemekle çözümlenebileceği yansımalarını yaratırlar. (Özlemisel düşünce) 6) Söylemle gerçeklik arasındaki çelişkiyi görmezler. (Görseller de örter, göstermezler.) Sorgulayıcı, düşündürücü değildirler. 7) Durumu çocukça, çok basit, yüzeysel ve kişisel değerlendirirler. (Tarihsel, toplumsal, mantıksal, bilimsel, sosyal, ekonomik, sınıfsal, ideolojik vs. boyutları yok sayarlar.) Yaklaşımları, "birbirimizi sevelim olsun bitsin bu iş" sözleriyle özetlenebilir.

Kavgalı, küs, ayrı iki insanın bile barışması, birbirini sevebilmesi, görece "eşit/özgür" bir birtelilik yaşamayı yüzlerce faktöre bağlı iken, yoğun bir emek, bilinç ve bilinçli/dostça bir niyet gerektirirken... günlük yaşamı şiddet olmuş insanlar için durum böylesine basite indirgenebilir mi?... (Barış isteniyorsa, en azından önce karşılıklı "özeleştirilme" yapıp, gerekiyorsa, özür dileyip, "hataların" tekrarlanmaması için güvence verilmesi vs. gerekmez mi?) Durumu böyle basite almak, çocukluk değilse, bilinçli ya da bilinçsiz aklı kullanmamaktır ya da toplumu yanıltmaya yöneliktir.

Müzikteki starların, (son yıllarda birbirini izleyerek) bu yöndeki "iyi niyetli" ama arabesk çabaları (her nedense), bir görev verilmişçesine arttı. 1. Tatlıses, "Madem ki insanız", M. Kırmızıgül, "Hepimiz kardeşiz", M. Abacı "Dostluğa kardeşliğe halay çekelim", O. Gencebay'ın "Kardeşliğe çağrı şarkıları" vs. "Işık doğudan yükselir" albümü ile bu kervana katılan S. Aksu, oldukça iddialı lanse edildi: "Birlik ve beraberlik duygularını coşturan rüzgar." (Sabah gazetesi,

19/7/1995) Sanki, yıllarca tepkili bir nefrete koşullansınlar, bu şarkıları dinleyince kolaylıkla hoşgörü ve kardeşlik duygularıyla dolabileceklermiş gibi abartıldı... (Bu şarkıları dinleyip kaç kişi (özellikle silahlı/savaşan insanlardan) tavrını/düşüncesini/ duygusunu/bakış açısını değiştirdi sanıyorsunuz? Resmi söylemin müzik eşliğinde tekrarı bilinçte bir sıçrama yaratabilir mi? Bilinçte bir kırptı için bile söylenemeyen/sansürlenen/gizlenen gerçeklerin (madalyonun diğer yüzünü) de özgürce, kitlelere ulaşacak tarzda ifade edilmesi gerekmez mi? Demokrasinin, herkesin "birlik ve beraberlik" içinde tek fikirde uzlaşması olduğu, koca bir yanılsama/yanıltıma değil mi? Demokrasi, uzlaşmayanların ve farklı düşünenlerin de -azınlık olsalar bile- özgürce kendilerini ifade edebilmesi değil mi?) Diyebilirsiniz ki, "her şeye rağmen bu şarkıların, savaş-şiddet önermek yerine, bir şekilde barışı önermeleri olumlu değil midir? Bu çalışmalara kökten olumsuz, zararlı, kötü, niteliksiz demiyorum. İçlerinde içtenlikle ve iyi niyetli barış yarıtları da olabilir ve birçok insanda bu yönde duygular oluşturarak görece olumlu işlev görmüş de olabilirler. Benim eleştirim, bu yaklaşımlarda insani bilincin eksik olması ve arabesk özellikler taşıması nedeniyledir. Bu yüzden oluşturdıkları "bilinç"de eksik ve çarpık olabilmektedir.

Peki bilinçli, insani, sorgulayıcı, çözüme yönelik bir "kardeşlik-barış" şarkısı nasıl olmalı... nasıl olabilir? Bir kaç satıra ne sığdırılabilir, bir iki duygu ve temenniden başka?... Bunun yanıtının ipuçlarını Rahmi Saltuk'un yıllar önce Hasan Hüseyin'in "Acıyı bal eyledik" şiirinden bestelediği türküsünde bulabilirsiniz: "Bak şu bebelerin güzelliğine/Kası destan/Gözü destan/Yüreği kan içinde(...) Beni vurmak kurtuluş mu/ Kör olaysın demiyorum/Kör olmada gör beni." Ya da Melike Demirağ'ın (sanırım Ş. Yurdatapan'ın bestelediği) eski bir barış şarkısında: "Bir savaş çağına gömdüğümüz parayla/milyonlarca aç doyur! esler yapar, yüzbinlerce/yetmez mi hepimize kardeşçe paylaşınca/yeter de artar bile ekmek/ve iş ve toprak/bu güzelim dünya." Ya da Edip Akbayram'ın

seslendirdiği, Kerem Güney'in bestelediği, "Analara kıymayın efendiler..." şarkısında. Ya da Z. Livaneli'nin yıllar önce Nazım Hikmet'in şiirinden bestelediği, "Çocuklar öldürülmesini/şeker de yiyebilsinler..." şarkısında. Ya da bir Azeri türküsünde: "Silahları yandırın/arşa çıkınsın tütsüsü..." Hatta, açık bilinçle dinlendiğinde, bir ölçüde eski Yemen türkülerinde: "...Yemen'de can verenler/ biri Memet biri Memiş (...) Zengimiz bedel verir/askerimiz fakirdendir..."

Geçmişte örnekler çok... şimdi, insani bilinci canlandıracak yeni şiirler, şarkılara, eserlere daha çok gereksinimimiz var. İnsanlara gerçekleri, daha iyiyi, daha güzeli, daha insani olanı gösterebilmek için...

ARABESKİN "K" NOKTASI YA DA K'ARABESK...

Farklı bakış açılarına ve değişik yorumlara göre çeşitli durumlar ve arabesk etkiler taşıyan müzikler/şarkılar/şarkıcılar "arabesk" kavramı içinde değerlendirilebilir. Bunlarla ayırtımı vurgulamak için, herkesin anladığı anlamdaki arabesk müziği yeni bir şekilde tanımlamak gerekebilir. Örneğin: Koyu arabesk. Ya da Klasik arabesk. Ya da başta karamsarlık olmak üzere içerdiği tüm gerici (ve sisteme örtüşen) "K"ları simgelemek üzere, "K'arabesk" diyebiliriz. K'arabeskin K'sının örtüştüğü kavramları düşündüğümüzde, uzun bir liste oluşturmak mümkün olabilir. Haydi, bir deneyelim bakalım, kaç K'lı sözcük ile özetleyebileceğimiz K'arabesk'i...

K'arabesk; kaba, kadercı, kahrta, kahredici, kabız, kambur, kamufle edici, kanlı, kanaatkâr, kandırıcı, kanserojen, kapalı, kapamık, kapana sokucu, kapitalist, kârcı, kaplayıcı, karabaş, karalamacı, karartıcı, karanlık, kararsız, kara sevdacı, kara yazıcı, karışık, kargaşalı, karikatürleştirici, karşı, karton, kasabacı, kasvetli, kastedici, kaşıtıcı, kati, katledici, katlanılan, kaygan, kaypak kaybedici, kaygılı, kayık, kayıncı, kazazedeci, kazıyıcı, kederli, kederlendirici, kahanetçi, kekre, kelepçeleyici, kemirgen, kem-

kümcü, kendiliğindenci, kesat, keşmekeş, ketleyici, keyfi, kibleci, kınayıcı, kırbaçlayıcı, kırılğan, kargin, kırıcı, kırık, kırma, kırık, kırsal, kısas-kısaşçı, kışkanç, kısmetçi, kısr, kıvrıcı, kıvrandırıcı, kıvrımtı, kıyametçi, kıymıcı, kibirli, kinci, kirletici, kişisel, kof, kolaycı, komplocu, kopuk, kopyacı, korkulu, korsan, korucu, korumacı, koranak, kotarmacı, koyverici, köhne, köleleştirici, kördüğüşçü, kör talihçi, kör düğüm, köreltici, köşe kapmacı, köşe dönmece, kötileyici, kötüleştirci, kötümser, kulcu, kullaştırıcı, kulüpçü, kumarcı, kuponcu, kurak, kurban edici, kurban olucu, kurnaz, kurşuncu, kuru gürültücü, kuru kalabalıkçı, kuru lafçı, kuruntulu, kuşku, kutsayıcı, külhanbey, kuskün, kötüleştirci... müzik/düşünce/yaşam biçimidir...

K'arabesk, müziğe, sanata, duyguya-düşünceye... yaşama "Kara" çalmıştır...çalmaktadır. "Kapitalizm" gibi... Ama daha sinsince belki de. Bu kararı, kendimizden başlayarak silmek için, sorgulayıcı, bilinçli çaba gerekmektedir. Aydınlar için. Yabancılaşmaktan kurtulmak için. İnsan için...

DURUM NEDİR VE NE YAPILABİLİR?

K'arabesk ürünleri (müzik/film/dizi/şiir/oyku vs.) tüketen insanlara bakışımızda, genelde "insan olarak var olmak" gibi bir derdleri olmadığını, yıllar geçse de bilinçli/insani bir gelişme gösteremediklerini söyleyebiliriz. Fakat bu gibi tespitlerin tek başına pratik ve işlevsel bir önemi yoktur. Önce bu insanları anlamalı, sonra durumunu onların anlayabileceği tarzda anlatabilmeliyiz. Bizim kendi oluşturduğumuz doğruları açıkça, yalın bir dille anlatmamız da yetmez. O insanlar kendilerine sorular sorup, daha iyi ve daha insanca olanı arayabilecek duruma gelmelidir. "Neden arabesk dinliyorum? Yalan Rüzgarı dizisini seyretmekten neden hoşlanıyorum? Bunların bana katkısı nedir insan olarak? Karamsar, kadercı olduğum için mi arabesk dinliyorum? Yoksa arabesk dinledikçe mi karamsarlığım ve kaderciliğim artıyor? Arabesk düşün-

mek, yaşamak ne demek? Arabesk, akıldan ve bilimden uzaklaşıp düzene uymama, beynimin/bilincimin uyusmasına yol açıyor mu? Neden yüksek eğitimliler ve zenginler arabesken pek hoşlanmazlarken, dar gelirli ve düşük eğitimliler ve arasında yaygın dinleniyor/izleniyor? "Daha akıllı/bilgili" insanlar daha mı zevksiz ki arabeski beğenmiyor? "Zevkler" nasıl oluşuyor? "Zevklerimiz" aracılığıyla, beğenmediğimiz düzenin sürmesine alet olmuyor muyuz? Arabeski eleştiriler haklı olamaz mı? Onlar haklı ise ne yapabiliriz, zevklerini değiştirebilir mi? Okumakla, bilgilenmekle ilgisi var mı tüm bunların? Yoksa her şey inançlarımız ve ekonomik durumumuzla mı ilgili? Radyolarda, televizyonlarda yayınlanmayan daha güzel şarkılar, filmler var mı ki zevk alabileceğim? Varsa nasıl ulaşabilirim onlara? Düşünüşüm, duygulanışım, davranışlarımın arabeskle ilgisi nedir? Sonradan yanlış bulduğum eylem ve düşüncelerimle de ilgili mi? İnsanca... özgürce yaşamak, insan olmak için bunları ve birçok şeyi bilmem gerekli mi? Yabancılaşma ne demek? Nasıl alt edilir? Nasıl insan olunur? İnsanlaşmaya katkısı yoksa, arabeske karşı olmak gerekmez mi?" Bu ve benzeri soruları kendine sorabilen, yanıt arayan, çözüm çabasına giren insan, K'arabesken uzaklaşmaya başlar. İnsan olma yoluna girer, kapitalist/pop tuzaklara düşmez ise... Soru sormaya, bilinçli düşünmeye başlayan insanın bu tuzaklara düşmemesi için, insandan yana sanatçıların, nitelikli/güzel/insani eserlerinin insanla buluşmasını sağlamak gerekiyor. İnsan, insani sanat ile güzelleşir, aydınlanır, gelişir... Ne yazık ki, insan için sanat eseri üreten insanlar, yıllardır insandan uzak tutulmaya çalışılıyor. Onlar için her türlü özveriyi gösterirken, çeşitli baskılara göğüs gereken, insanların çoğu, en çok reklamı yapılan, ödülleriyle "en iyi" ilan edilen, düzenin bir şekilde desteklediği sanatçıların ürünlerine yönelerek, hem insana karşı sanatçıların zenginleşmesine, hem de düzenin sürmesine katkıda bulunuyorlar. En kötüsü de kendi elleri ile kendilerine karşı bir ya-

bancılaşmayı ve bilimsel/düşünsel zedelenmeyi gerçekleştirmiş oluyorlar. "İnsanlaşmak" diye bir amacı olan her insan, medya tekeli nedeniyle kendine ulaşamayan insancıl sanatçıların ürünleri ile buluşmak için çaba göstermeli. Bu çaba, o sanatçıların herşeye rağmen var olabilmelerine katkıda bulunacağı gibi, daha iyi eserler yaratması için de büyük bir güç verecektir. Elbette bu çabanın en büyük ödülü, insanın kendi insanlaşma sürecine yaptığı katkı olacaktır.

GELİŞMELER... GELİŞECEKLER VE SONUÇ

K'arabeskte görece tıkanma ile paralel oluşan bir gelişme(?) yaşanmakta son yıllarda. Geçkonda ve gettolardaki kimlik bunalımında olan ikinci/üçüncü kuşak "halk çocukları"nın bir kısmı "lumpenleşerek" "burjuva" özentileri ile, arabesk izler taşıyan pop müziğe yöneldi. (Arabesk müzikten uzaklaştıkça, acı çekmek "out", boşverip eğlenmek "in" oluyordu.) "Ayrılmakçı hareket"e bilinçsiz bir tepki ile Türkçülüğe kanalizasyon, çoğunlukla hem arabeske, hem popa, hem topa (yani futbola) eğilimleriyle yeni ve karmaşık bir arabesk yapı oluşturdular. Sisteme duygusal tepkiler veren solcu gençlerin favori müziği özgün müzik olurken, sistemi laiklikle özdeş kabul ederek tepki veren İslamcı gençlerin de favori müziğinin, özgün müziğin dini söylemlili yorumlamaları olması ilgi çekicidir... İki tarafın da müzik zevkini belirleyen, özgün müzikteki halk müziğine ve/veya yerele, gelenekle de dayanan arabesk müziğe özgü motifler olduğu düşünülebilir. "Netekim", Z. Livaneli'nin "Yeni Dünya Müziği"ne geçiş çabaları ile arabesken iyice uzaklaşıp yeni "seçkin" dinleyicilere de ulaşmaya yönelirken, özgün müzikte "krallığı" ele geçiren A. Kaya ve taklitlerini solcu olmayan insanlarda (seste-müzikte duygularını bulduklarından) dinlenmeye başladılar. A. Kaya tarzının yaygın beğeni bulmasının bir nedeni

de, içerdiği sözlerle genelde arabeske uzak olsada, müzikte ve okuyuşta (seste) arabesk etkiler taşıdığı için olabilir. Tüm bunlar, özellikle 1980 sonrasında toplumun büyük bir kesiminin ve sanatın/kültürün arabesk bir etki altında olduğunu düşündürmektedir. (Ben de, kişilik ve ideolojik olarak ideal bulmamama rağmen, Z. Livaneli'nin ve A. Kaya'nın, özellikle türkii formuna yakın şarkılarını dinliyorum zaman zaman. Çünkü, kimi müzelerde kimi duygularımın yansımaları bulduğumu düşünüyorum. Bunun yanı sıra, çoğu şairlerden alınan olan, gerçekten anlamlı ve nitelikli sözler de içeriyor kimi şarkıları. Bu beğenim, belki de, geçmişte bende de var olan arabesk itkinin zayıflayarak da olsa sürmesiyle ilgili olabilir. Yine de, o güzel şiirleri daha nitelikli bestelerle ve gerçekten güzel seslerle dinlemeyi tercih ederim. Bu noktada, var olan aşacak çalışmaların henüz yeterli olmadığını düşünüyorum. Umut veren çalışmalara da (Ezginin Günlüğü/Grup Yorum/Ferda Erenor vs.) ilgisiz değilim.)

Müzikte/sanatta arabesk etkinin azaltılması için, K'arabesk'in karartmasının silinebilmesi için, insandan yana, insanların anlayabileceği ve algılayabileceği alternatif eserlerin çoğaltılması gerekmektedir. Bu amaçlara uygun kaynağın da Anadolu/halk kültürü olabileceğini düşünüyorum öncelikle. Sanatta topluma kendini kabul ettirmiş sanatçılar, yüksek estetik düzeyi, halkın dili ve öz kültürüyle birleştirerek bunu başarmıştır. Müzikte Pir Sultan Abdal-Ruhi Su, Şiirde N. Hikmet-A. Arif-E. Gökçe, Sinemada Yılmaz Güney, Romanda Yaşar Kemal... halkın anlayabileceği eserleri en güzel biçimlerde sunabilmiştir. Bu, topluma dayalı insani çizgide, toplumdaki/bilim ve teknolojikteki gelişmelerde göz önüne alarak, estetiği de göz ardı etmeden insani eserler oluşturmaya çalışmaktır. Dostça eleştirilerden de faydalanaarak. Kızmadan. Sevgiyle...

İslam felsefesi-1

Cengiz GÜNDOĞDU

KILIÇLI PEYGAMBER

İslam felsefesinden önce islam dini üstünde durmak gerekiyor. Şunun için Türkiye'de İslam'a karşı çıkanlara bakıyorum. İslami sonunu kavramadıklarını görüyorum. Bu yüzden İslam'ı içten ya da dıştan akıl yürütmeyle çürütmeye çalışıyorlar. Sözgelimi, kadın sesinin istiklal marşından kaldırılışı ele alıyor, bunun akli olmadığı gösteriliyor. Burada düşünce şu. "Sade Müslüman" bunu görecektir, akılla imanı çelişkiye düşecek, böylece laikleşecek. Bu mümkün değil. Çünkü hiçbir din akla dayanmaz. Bütün dinler... tabii İslam dini de...aklin, imanla bastırılmasıdır.

Akıl, imanla nasıl...neden bastırıldığını bilemeyiz. Ama önce, akıl ne... iman ne. Akıl, insanın, düşünme...eleştirebilme... ölçüp, tartma edimi. Sözgelimi, bir bilim emekçisi, nesnesine hiçbir zaman inanmaz. Ölçer, biçer...deneye sokar. Bir felsefeciyi, eleştiri edimiyle bir yapı kurar. İmana geldikte... İman eden doğruluğuna kesinlikle inandığı bir tümel-den doğrular çıkarır. Bu çıkarımlar, günlük hayatın en ince ayrıntısına kadar gider. İman eden bu doğrulardan asla rahatsız olmaz...bu doğrulardan kuşulanmaz. O, kadın sesinin gırtlak olduğu imanı etmişse, değil istiklal marşından, bütün türkülerden, bütün şarkılardan kadın sesini çıkarır. Bu ancak "İslam'ın koyduğu varoluş kalıbını" anlamakla mümkün. Çünkü "İslam'ın koyduğu varoluş kalıbı, insanların belli başlı yaşamaya yollarından biridir. İslam'ın getirdiği yaşama amacı, insanların hayata bir anlam vermelerinin başlıca yollarından biridir"(1)

Müslüman nasıl bir varoluş kalı-

bında yaşar, hayata nasıl bir anlam verir. Bunu görebilmek için biraz İslam'ın içinde dolaşmak gerekiyor. İslam'dan önce durum şöyle: "Hz. Muhammed'den birkaç nesil önce Mekkeliler Kusayy'ın önderliğinde, Suriye yolundaki kabilelerin desteğini de alarak Kureys adı altında birleşmişlerdi. Amaç Mekke'de ki su kaynaklarıyla, mukaddes yerlerin kontrol ve su muhafazasını ele geçermektir. Kureys, Bedevi prensipleriyle örgütlenmiş, kabile meclisleri üstünde bir kral veya başka bir idari kurum yoktu, herhangi bir bağlayıcılığı olmayan istisari heyeti, bütün kabilelerin soylarından oluşuyordu"(2)

Muhammed öncesine "cahiliye" denir İslam'da. Ama Muhammed öncesi durumun hiç de cahiliye olmadığı kesin. Üstelik Mekkeliler'in örgütlenmesinde demokrasinin çekirdeğini görüyoruz. Ayrıca Putperestlik, Hristiyanlık, Musevilik, Zerdüştlük Arabistan'da bir arada yaşıyorlardı. Muhammed, işte dinlerin bu demokratik ortamında, peygamberliğini ilan etti. "Mekke'de ki hayatın kabilevi biçimleri, site kurumları ötesinde monarşik kurumlara hiçbir şekilde izin vermiyordu. Bu nedenle, Hz. Muhammed (sav) çevredekiler, imparatorlukları tevbe ve Allah'a ibadet etmeye çağırırken zaman onu yargılayıp hapse koyacak bir devlet, hatta bir heyet bile yoktu"(3)

Bu ortamda, Muhammed'in peygamberliği önemsenmiyor. Muhammed, kabilelerden adam kopartınca mücadele başlıyor. "İslam kısa zamanda özel bir inanış olmaktan ziyade, Mekke şehrinin ikiye bölün bir husus haline geldi" Bu durumda Muhammed'e "Mekke'den ayrıl deniyor. Muhammed'de bir takım adamlarıyla Medine'ye gidiyor.

Muhammed'in okuma yazma bilmediği söylenir. Buna inanmak mümkün değil. Çünkü Muhammed,

dönemin koşullarına iyi biliyor... neyi, nasıl yapması gerektiğini de. Önce şu. "İslam inancı kolay anlaşılır olmasıyla ünlüdür" (4) Şahadet getiren, yani "Allah'tan başka Tanrı yoktur ve Muhammed Allah'ın peygamberidir sözlerini tekrarlayan herhangi bir kimsenin Müslüman sayılabileceği genellikle kabul edilir." (5) İslam dışında hiçbir dine böyle kolayca girilmez. İslam'ı seçen birine "sen kimsin, nereden geldin, niye İslam'ı seçtin" diye sorulmaz. İslam'a giren hiçbir şekilci yani, törensel yani yoktur. Bence daha önemlisi, Muhammed, Tanrı'yla kul arasında hiç kimseyi sokmaz. İbadet için aracıya gerek yoktur İslam'da. İbadet için herhangi bir yer de gerekli değildir. Temiz olmak koşuluyla nerede olsun kibleye dönüp ibadetini yapabilirsin.

İslam son derece kolay anlaşılır. Karmaşık hiçbir yanı yoktur. Hiç okuma yazması olmayan bile kolayca kavrayabilir İslam'ı.

İslam yapısına bakıldıkta, Muhammed'din kavrayış gücü görülür. O, ezilen, horlanan insanın kolayca sığınabileceği bir din kurmuştur.

İslam, aristokrat bir din değildir. Sözgelimi, adelet kavramı bile halkın kolayca benimseyebileceği pazar anlayışına göre disipline edilmiştir. Tanrı, "kul hakkıyla gelme" der. O kadar.

Evensel dinler adeleti, kabilenin içinden aldı, evrensel tanrıya bağladı. Muhammed, adaletin evrensellikini anladı. Bana en açık biçimde belirtti.

İslam, bu özellikleriyle ezilen, sömürülen, özellikle kabile dışı kalmış insanlar arasında yayıldı. Kureysliler'e göre pazara bir rakip çıkmıştı. Muhammed'i Mekke'den çıkarmaya zorladılar. Muhammed kendine inananları aldı, Medine'ye gitti.

Peki bunca insan nasıl geçinecek...kim bakacak bunlara. Muham-

med, yerleşik bir geleneği hiç bozmadı. Ama bunu kavramlaştırdı. Durum şu. Bedeviler arası mal-mülk gaspına gazve deniyor. İşte Muhammed, bu gazve kavramını, "gaza"ya dönüştürdü. "(...) İslam öncesi yapılan "gazve"ler İslam dininin kabulünden sonra "gaza"lara dönüşmüştür. Gaza, Müslümanlığı yükseltmek, yaymak, "İlayı Kelimetullah" için açılan kutsal savaşlardır. Bu savaşlar artık gelişigüzel değil, çeşitli dini kurallara göre yapılmaktadır. Bunlar arasında elde edilen ganimetlerin adil bir şekilde paylaşılmasını sağlayan ayrıntılı hükümler de bulunmaktadır." (5)

Kavram dönüştürmeyi... yeni kavramın içeriğini, yeni bilgiyle disipline etmeyi ancak bir felsefeci düşünebilir.

İslam, barışçı değil, savaşçı bir dindir. "İslam'a göre dünya ikiye ayrılır. Dar-el İslam, Dar-el Harb. Dar-el İslam, İslam kanunlarının geçerli olduğu yerdir, yani geniş anlamda İslam ülkeleri. Dar-el Harb, dünyanın geri kalan bölgeleridir. Nasıl semada tek bir Allah varsa, yeryüzünde de onun hakimiyetini sağlamak için yani bütün dünyayı ya Müslüman yapmak veya onun hakimiyetini tanıtır hale getirmek için Müslümanların mücadele etmesi şarttır. Cihad, İslam uğrunda açılan kutsal savaştır, imanın emrettiği dini bir vebadır. Bu vazife bütün camiaya olduğuna kadar, fertlere de düşen bütün dünya İslam'ın hakimiyetini kabul edinceye kadar sürecek bir görevdir." (6)

Muhammed, yalvarıcı, uzlaşıcı değil. Kılıçlı peygamber. Düşüncelerinden milim ödün vermiyor. Hangi Medine'ye gitmişti ya ilk "gaza"yı da orda başlatıyor.

İSLAM DEMOKRAT MI?

İslamcı Ali Bulaç, üstünkörü bir İslam tarihi okuyan birinin bile bilebileceği bir durumu, çok gizliymişcesine buluverdi. Ali Bulaç'ın bulduğu o gizli şey Medine Vesikası. İşte dedi, işte İslam'ın demokratisi. Bunun için Ali Bulaç'a kızmadım. Çünkü Ali Bulaç'da bu toprakların çocuğu. Bu toprakların çocuğu, düşünme yöntemini bilmiyorsa, Pla-

ton'un etkisiyle varları yok, yokları var sayarak düşünebiliyor.

Şimdi Medine Vesikası'nı görelim. Muhammed, Medine'ye gittikte orda Yahudiler de var. Üstelik, pazarın arsa damarları Yahudiler'in elinde. Bu arada Medine'de oturan bütün kabileler çekişip duruyorlar birbirleriyle. Muhammed, ilk önce bu çekişmeyi durduruyor. "Hz. Muhammed, daha genelde Medine'deki bütün sosyal gruplar arasında hakemdi. Bu durum, bağlı kabilelerin yükümlülüklerinin içinde ortaya konulduğu ve kabile ittifakları yoluyla bütün Medine'yi kapsayan bir belgede (bazan, biraz gösterişle Medine Anayasası diye adlandırılır) tesbit edilmiştir" (7)

Medine Vesikası'nda 47 madde var. En önemlisi adaletin uygulanması. O zamana kadar adalet, kabileye göre dağıtılıyor. Medine Vesikası'yla adalet, geliştiriliyor. Yahudiler'e din özgürlüğü tanınıyor. Anlaşmazlıklarda son söz Muhammed'in.

Muhammed 622 yılında geliyor Medine'ye. İki yıl sonra Bedir savaşı var. 624 yılında. Bu savaştan sonra Muhammed Kaynuka Kabilesini sürüp çıkarıyor Medine'den. Kaynuka kabilesinin topakları yok, ticaretle, kuyumculukla uğraşıyorlar. Silahlarını bırakıyorlar, mallarıyla 2000 insan Medine'den ayrılıyor. Üç yıl sonra 627'de Uhud Savaşı. Savaştan sonra Nadir kabilesi sürülüyor Medine'den. Ama mallarına, bahçelerine el konuyor. Sıra Kurayza kabilesine geliyor. Kurayza kabilesi sürgüne gönderilmiyor. Erkekler kılıçtan geçiriliyor. Kadınlar, çocuklar köleleştiriliyor. Kurayza kabilesinden kalan toprakların bir bölümünü Muhammed alıyor. Kalanı kurayla paylaştırılıyor.

İşte Ali Bulaç'ın bulduğu Medine Vesikası.

Şunu da söylemek gerekiyor. Muhammed'in bu yaptıkları yerleşik değerlere uygun. O dönemde kabileler arası tek öge, güç. Güçlü kabile güçsüz kabileyi sürüyor. mallarına el koyuyor... erkekleri kılıçtan geçiriyor. İslam kabile arası ilişkiye yani bir değer getirmiyor. Tam tersi kırım kültürünü "gaza" diye yüceltiyor.

O dönemde Muhammed'e yapılanlar da az değil. Muhammed'in Medine'den sürdüğü kabileler, arkadan Muhammed'i vurmak için hep hazırlık içinde. Ayrıca Raci-Maune kuyusu olayları var. Uhud savaşından sonra iki Arap kabilesinden temsilciler Medine'ye geliyor. Müslümanlığı öğretecek yetkili istiyorlar. Muhammed on kişi veriyor. Raci denilen yerde bunlardan yedisi öldürülüyor. Üçü Mekke'ye götürülüyor. Öbür ikisi Mekke'ye götürülüyor. Orada işkenceyle katlediliyor. Bir süre sonra yine bir kabile Müslümanlığı öğretecek insan istiyor. Muhammed kırk kişi veriyor. Maune denen yerde bu kırk kişi tuzağa düşürülüyor. Kılıçtan bir kişi kurtulabiliyor.

Dönem böyle, vur kır... öldür. Böylece bir dönemden demokrasi çıkaramıyor İslam. Kırım kültürü bütün İslam devletlerinde geçerli. Bu için nereye kadar gittiğini görebilmek için İslam tarihinden bir örnek. "750 yılında Abbasi'lerin iktidarı ele geçirdiği sırada, Abbasi ailesinin başında olan Seffah, ilk Abbasi halifesi oldu ve Emevi ailesinden kimi ele geçerdyse çocuk çocuk demeden sinsice, hatta kaynaklara göre, çok vahşi bir şekilde öldürerek Abbasi hakimiyetini yerleştirdi. Seffah'ın ölülerin bile tekrar başının kesilmesini emrettiği söylenir. Hakkında anlatılanlardan biri de şu, bir ara Emevi ailesine yaptıklarından artık vazgeçiyormuş gibi yapıp, gıya kendisinin affettirmek için geride kalan aile fertlerini büyük bir ziyafete davet eder. Davetliler yemek için oturmuşken, yanlarındaki memurlar tarafından hepsinin kafaları kesilir. Can çekişen cesetlerin üzerine hemen bir halı atılır ve ziyafet aynı odada onların ölüm feryatları arasında devam eder. Hikayeye inanmak güç, ancak halkın Abbasi hanedanını nasıl gördüğünü gösteriyor" (8)

İslam'dan o dönem için demokratik bir yönetim beklemiyorum. Tarihi koşullar içinde bu kavgaları anlıyorum. Söylediğim şu. İslam'da demokratik çekirdek yok. Olamaz da. Çünkü İslam yönetimi biçimi değil. İslam, belli kurallara göre yaşanması

gereken bir disiplin. Şöyle bir bakalım bu disipline. İçki içmek kesinlikle yasaktır. Yeri göğü yaratan... yağmuru yağdıran... rüzgarı estiren Tanrı'dır. İnsan topraktan yaratılmıştır. Dört kadınla evlenebiliriz. Mirasta erkeğin hissesi, iki kızın hissesi kadardır. Erkek, kadından üstündür.

Burda duralım. Erkeğin kadından üstünlüğü Tanrı'nın buyruğudur. Kadın ya da erkek, hiçbir Müslüman kadın-erkek eşitliğini savunamaz. Hiçbir Müslüman bilimsel evrim kuramına inanmaz. Yine Müslüman'a göre yağmur, doğa olayı değil, Tanrısaldır.

Böyle bir disiplinde demokrasi-den söz edilemez. Bir Müslüman, sözgelimi Ali Bulaç, Abdurrahman Dilipak demokrat olmak isteyebilir. Ama hayatın içinde olamaz. İnancı buna izin vermez. Müslüman'ın demokrasiye şudur. Onun egemenliğini koşulsuz benimzersen, senin bir köşede, gözetimde yaşamana izin verir.

İslamın demokrat olmayışının belirgin özelliği kadına bakışında. Kadın bir kez, erkekten aşağı. Ayrıca, kadın, cinsellik, büyük...bağışlanmaz günahlarla örtülü iki kavram İslam'da. Kadınla erkeğin bakışmasından, elele tutuşmasından, öpüşmesinden, sevişmesinden daha büyük günah yok. Bu günahın bütün sorumluluğu kadında. Bu durumu, hiç kimse akla dayandırarak temellendiremez. Kadının hem cinsel nesne diye görülmesi, hem de aşağılanması, kökü milyonlarca yıla dayanan bir gelenektir. İnsanlaşamayan erkeğin oluşturduğu...pekiştirdiği bir gelenektir bu. İnsanlaşamamış erkek, kadına insan diye bakmaz. Kadın cinsel nesnedir. İnsanlaşamamış erkek, karnı toksa...canı tehlikede değilse, muzik dinlemez, kitap okumaz. İnsanlaşamamış erkek, karnı toksa, canı tehlikede değilse, yatacak kadın arar. Milyonlarca yıl böyle yaşadılar toplumlar. Örgütlü toplumlar bu duruma bir çeki düzen verdi. Ama kadının cinsel nesne durumu, aşağı durumu devam ettirildi. İslam dini milyonlarca yıla dayanan bu geleneği doğuştan suç kavramıyla pekiştirdi. Kadın, insanın cennetten kovuluşunun sorumlusudur. Kadın, şeytana uydu, haram meyveyi yedi, erkeği cinsel ilişki için kıskırttı. Şimdi şu yalan, şu pis dünyada yaşıyoruz. Ol-

dukten sonra cennete gidebilmemiz için elden geldiğince uzak yaşamalı kadından. Kadın da iyice kapanmalı. Gözden uzak yaşamalı.

Cinsel ilişki İslam'a göre son derece pis...son derece çirkin bir eylem. Bu eylem gözü kapalı...elden geldiğince tad almadan bitirilmeli, ondan sonra hemen yıkanmalı. Kadının cinsel organına bakmak son derece günahtır.

Kadın konusunda İslam'ın düzelttiği iki nokta var. Üvey anneye evlenmeyi, öz oğlunun karısıyla evlenmeyi yasakladı.

Düşünme konusuna geldikte...Düşünme...düşündüğünü söyleme tarih boyunca bütün toplumlar suç sayılmıştır. İslam'da da düşünmek suçtur. Mısır'da Ebu Zeyd olayı, İslam'ın düşünün insanları ne kadar çok korkutmuş gösteriyor. Ebu Zeyd, "ülkesinin aydınlık bir geleceğe kavuşması, İslam dünyasının bağnaz düşüncelerinden kurtulması için modern İslam anlayışının incelenmesi gerektiğini düşündü. Bu konudaki eleştirel analizlerini "İslam Anlayışına Eleştirel Bakış" adlı kitabında topladı. İşte bu kitap Ebu Zeyd'in İslamcılarla başının derde girmesine yol açtı".(9) İslamcılar hemen biraraya geldi. Ebu Zeyd çembere alındı. Yargılandı. Dinden dönmüş diye suçlandı. Ayrıca Müslüman olmayan bir kadınla evliliğini de geçersiz saydı. Bu durum karşısında Ebu Zeyd, eşiyile birlikte Mısır'dan ayrıldı.

Türkiye'ye geldikte...İslam'ın düşünceden korkusunun belirgin yeri Sivas. Sivas'ta 37 insan, farklı düşüncükleri için yakılarak katledildi. Bir tek İslamcı yazar bunu kınamadı.

Şu an Türkiye'de iktidar. İslamcı olduğunu söyleyen bir partinin, Refah'ın elinde. İktidara geldiğinden bu yana Refah, demokratik tek bir eyleme girişemedi. Refah, demokrasi dedikte, bir Taksim'e camiyi, iki türbanı anıyor.

Ben bu İslamcı yazarları yıllardır okurum. Bir tek gün "biz yanlış" dediklerini görmedim. Onlar hep doğruyu söyler...onlar hep güzel söyler.

Söylemek istediğim şu. İslam dini toplum hayatında bir devrim değil. O güne kadar varolanı, bir iki düzelt-

meyle sıkı kurallara bağlayan bir din. Hem bireysel açıdan, hem toplumsal açıdan tek bir demokratik öğe yoktur İslam'da. Ama insan aklının becerisi, İslam toplumlarında da bir süre felsefe yapabilmıştır. Ancak İslam Felsefesi dedikte, bugün bile İslamcılar bunu kabul etmez. Bu konuda Süleyman Uludağ, şöyle diyor: "Aslında İslam felsefesi denildiği zaman Selefiyeciler'in, Kelamcılar'ın, Mutasavvıflar'ın düşünce ve görüşlerinin akla gelmesi gerekmektedir."(10) Çünkü "İslam'da düşünce taklidi imandan tahkiki imana ulaşmak için bir vesiledir. Tahkiki iman ise kendisine tam manasıyla teslim olunan bir imandır."(11) Oysa Farabi'de, İbni Rüşd'de cennet- cehennem birer simgedir. Hele Ebubekir Zekeriya Razi, hele hele Ravendi. Bunlar İslam'a göre imansızdır. İslam'da Felsefe denildikte "Kur'an ve hadise dayanan düşünce anlaşılır. Öbürü "esas ve öz itibarıyla nasa dayalı İslami ve nakli ilim olmayıp, İslam fikir alemine öbür medeniyetlerden ithal edilmiş olan akli ve laik bir düşünce tarzıdır."(12) Süleyman Uludağ'ın bir sorusu var. Şöyle "eskiden var olan İbni Ravendi, Mazarri, Ömer Hayyam ve Ebubekir Zekeriya Razi gibi materyalist, ateist, naturalist ve pessimist filozofların bugün umumi olarak İslam aleminde, hususi olarak Türkiye'de temsilcileri ve takipçileri mevcuttur. Bunların da fikir babaları batıdadır. Tefik Fikret ve Nazım Hikmet gibi mulhid ve mümkir zairlerle Mazarri ve Ömer Hayyam arasında ne fark vardır?"

SELEFİYE-KELAM-SUFİ

Süleyman Uludağ, İslam felsefesini üç ana akıma ayırır. Selefiye, Kelam, Sufi. Uludağ, bu üç akımı ayıran ölçü için şöyle diyor: "Bilgi teorisi (marifet nezeriyesi) meselesi, felsefe-de değişik ekollerin meydana çıkmasına sebep olduğu gibi, dinde de muhtelif hareketlerin vücuda gelmesine yol açmıştır. Manevi, ahlaki ve ilahi gerçeklerin anlaşılmasında, mahiyetine en uygun tarzda kavranmasında ve doğruya en yakın şekilde tesbit edilmesinde ağırlık, ya nass ve nekle veya akıl ve istidlale veyahut da keş-

ve ilhama verilir.”(13).

İslamcıların özel kavramları var. Sözelimi Uludağ, dogma demiyor, nass diyor. Yine Uludağ, Selefilerin kim olduğunu bakın nasıl açıklıyor: “İslamiyeti anlama konusunda Sahabe, tabiin ve tebe-i tabii’ in izinden ve peğinden yürüyenler, onların inanç ve düşüncelerini titatıp benimseyerek, hiçbir konuda onları aşmayanlar.”

Şimdi bunları açmak gerekiyor. Selefiye, seleften geliyor. Selef, bir iste kendinden önce olan. Bu anlamda İslam’da peygamber, Sahabe, tabiin, teberi tabiin selef sayılıyor. Peygamberin arkadaşlarına Sahabe deniyor. Kimin Sahabe sayılacağı İslam’da tartışmalıdır. Sahabenin önem büyüktür İslam’da. Hiçbir Sahabe eleştirilmez. Eleştirinin cezası idama kadar gider. Kuran’dan sonra en büyük kanıt sayılan Sunnet, Sahabelere dayanır. Çünkü Sahabeler, peygamberi tamdılar, bir süre birlikte yaşadılar, sözlerini duydular. Peygamberin ölümünden sonra birçok sorunu Sahabeler çözdü.

Tabiüne geldikte...Tabiin, Sahabeleri tanıyanlar. Teba-i tabiin’se Tabiin’la karşılaşmış anlamına geliyor.

Selefiyeler İslam’ın dogmatikleri. Din ile ilgili hiçbir yorum kabul etmiyorlar. Bu konuda bir örnek. “İmam Ahmed, ölene kadar karpuz yememişti. Niçin karpuz yemiyorsun diyenlere Resulullah’ın karpuzu ne biçimde yediğine dair bana bir nakit ve rivayet ulaşmadı da ondan diye cevap vermişti”(14)

Bir de kimi kişiler Mehmet Akif’in İslam dogmatizmine karşı çıktığını sanır. Oysa Mehmet Akif, bir selefiyedir. Bunun için şapka giymemiş, Mısır’a gitmiştir.

Kelamcılar’a geldikte...“Kelam ilmi, İslam fırkaları ve mezhepleri içinde akla en büyük değeri verdiği için akılcı, rasyonalist) bir yapıya sahiptir. Kelam, mutezile tarafından kurulan ve geliştirilen, felsefi fikirlerle beslenen, akla ve manâga dayalı bir düşünce sistemidir.”(15)

Burası önemli. Çünkü İslam’da özgür düşünce mücadelesi Mutezile ile başlıyor. Adnan Adıvar, bu konuda şöyle diyor: “Mutezile’nin, Abbasi

halifesi Memun’un zamanında kuvvet kazanmasıyla dinle felsefe arasında ilk temas başlamış sayılabilir. Felsefenin, daha doğrusu, aklın tarafını tutanlarla doğrudan doğruya Kur’an’ın ve hadisin görünüşündeki anlamına itikat edenler arasındaki bu temasta, halife bizzat müttezileden olduğu için, akıl taraftarları belki tarihte birinci defa olarak din taraftarlarına hakim oluyorlar ve bu suretle serbest düşüncüyü zor kullanarak savunuyorlardı. (...) gelişen felsefe, bir yandan Kelamcılar’ın itiraz (yoldan sapmak) dedikleri mezhebi de kuvvetlendiriyordu. Bu mezhebin, ilahiyat açısından değeri ne olursa olsun, şurası muhakkaktır ki, mutezile, ilahiyatın dahi aklın inceleme ve araştırmalarına bir zemin olduğunda ısrarla “Allah böyle dedi” sözünü öylece kabul edecek yerde, bu cümledeki Allah failiyle Medî filinin anlamının açıklanmasından istedikler ki, bu İslam’da serbest düşünceye doğru ilk atılmış adımdır.”(16)

Mutezilenin kurucusu Vasil bin Ata. Hocası Hasan Basri. Vasil bin Ata hocasıyla anlaşmazlığa düşüyor, ayrılıyor. Bunun üstüne Hasan Basri “Vasil bizden ayrıldı” diyor. Bundan ötürü ayrılan anlamına mutezile deniyor. Vasil bin Ata’nın yoluna; ayrılığın temelinde kader sorunu var. Mutezile, Tanrı’nın insana kader biçtiğini kabul etmiyor. İrade özgürlüğünü savunuyor. Yok insan Tanrı’nın yazdığı kaderden çıkamazsa, bu durumda hiç kimseye, Tanrı’ya karşı bile sorumlu değildir. Mutezile daha ileri gidiyor. Cenneti cehennem, vahyi reddediyor.

İslam’da bu düşünce mücadelesi uzun sürmüyor. Halife Memun’un ölümünden sonra Mutezile okulu yerle bir ediliyor. İslam tarihleri genellikle ekonomiden hiç söz etmez. İslamda ayrılıklar tartışmalar soyut bir kavram yüzünden çıkmış gibi anlatılır. Bu kavgaları anlayabilmek için, kimlerin, neyi, nasıl savunduğunu dikkatle izlemek gerekir. Bunu Mutezeli’de görebiliriz. Henri Corbin, Mutezile için şöyle diyor: “Bütün muteziler tarafından kabul edilmiş olan beş sav vardır ki kimse bunlara katılmadan Mutezile Okulu mensubu sayılamaz.”(17)

Corbin bu beş savı anlatıyor. Ama bu beş sav, niçin, nasıl...hangi toplumsal koşullarda ortaya çıkmış, bunu anlatmıyor. Sanki bir takım insanlar bir araya geliyor, işleri güçleri yok, oturup düşünüyorlar. Tabii durum böyle değil. Bu beşinci savdan anlaşılıyor. “Mutezililere göre adalet yalnızca kişisel olarak şerden ve zulümden kurtulmaktan ibaret değildir. Aynı zamanda ümmetin eşitlik ve toplumsal uyum sağlama ve bu sayede her bireye kendi olanaklarını eyleme kayabilme yolunu açma yönünde, bir birlikte hareketi gereklidir. Ayrıca insanın özgürlüğü ve sorumluluğu yalnızca bireylerin çeşitli yeteneklerini kullanması ile sınırlı değildir, ümmetin bütününe yaygındır veya yaygınlaştırılması gerekir.”(18)

Şimdi bir takım insanların durup dururken böyle düşünmesi mümkün değil. Toplumda eşitlik varsa, adalet varsa, bir takım insanlar, eşitlik adalet istemez. Bir takım insanların neden böyle düşündüğünü anlamak için Hodgson’ın İslam Serüveni adlı eserine bakmak gerekiyor. Şöyle: “Mağrib’den Sind’e ve Amuderya havzasına kadar bütün servet ve kudret seriat ulemasıyla, Arap Bedevileriyle, Faris toprak sahipleriyle kormopolit tüccarlarıyla ve (daha pasif) çiflikleriyle bütün halkın, İslam birliğinin toplum düzeninin ve dirayetli adaletin sembolü olarak gördükleri Bağdat, Abbasi devletinin merkezindeki ayrıcalıklı ailelerin elinde tolanmıştır.”(19)

Mutezililer işte bu ortamda adalet, eşitliği savunuyor. Bu ortamda bir görüş daha var. Selefiye. Şimdi aktaracağım bölümde Hadis ehli kavramı var. Şaşımayın. Selefiyelere, Hadis ehli de deniyor. Selefiye, öbür adıyla Hadis ehli şunu söylüyor: “Hadis ehli, insanın muhakkak Allah’a veya günah içinde çarndığı, başka bir şeye teslim olma ihtiyaçlarından bahsolunan Kur’an’ı, ayetleri zikrettiler ve insanları kendi efendileri kılar gözüken Mutezili doktrinini, Kur’an dışı bir doktorun olmakla suçladılar. Hayır, Allah kainatın yegane gerçek failiydi ve insanlar, ancak ve ancak hak veya batıl akıl alır veya almaz, Allah’ı yargılamaya ehliyetli olmayan Fani mahluklardı. Allah kelamı onla-

ra geldiğinde, onun için hakkında tartışılacak, sadece yaratılmış bir şey muamelesi yapmaya insanlar cür'et edememeliydi, onlara düşen, sadece huşu içinde titremek itaat ve şükretmekti." (20)

Bir yanda "insanı, kendi efendisi" kılmak isteyen Mutezile bir yanda insanı "huşu içinde titremeye, boyun eğmeye, şükretmeye" çağıran Hadis ehli. Halk hangi yolu seçecek acaba. İşte bizi bugün bile uğraştıran...mutlaka çözülmesi gereken sorun. "Her halükarda, Hadis ehli Bağdat'ın daha fakir sınıflarının bir çoğu arasında coşku bir kargılık buldu. İmparatorluğun geri kalan kısmında, dini beklentiler, başkentte kabul edildiği şekliyle sığınlanmaya meyli etti. Bazı illerde -Huzistan ve Haraem gibi- dinin halka malolan tonunun oluşturmaya muktedir Mutezili alimler için bile. Hadis ehlinin bakış açısı, Bağdat'taki zaferiyle, genel başarıya ulaşmış oldu." (21)

Hodgson bu durumu şöyle açıklıyor: "...belki de avam etkili herhangi bir yol içinde altı katmanları içerecek yeterince yaygın bir eşitlikçi siyasi düzenin pek fazla pratik olurluğu bulunmadığını görüyordu." (22)

Yine Hodgson'ın deyişine göre Sunni-Şii kavgası halkı bezdiriyor. Kerh kenti yağmalanmasıyla, halkı, en azından can güvenliği açısından "Abbasi sülalesini" ezilse...yoksulluk içinde yaşasa bile kabul ediyor.

Burda şunu söylemeliyim. Sınıftan kopuk "devrimci şiddet" savunucularının tarihi doğru okumaları gerekiyor. "Şiddet", halkı butünüyle varolan iktidarı benimsemeye zorluyor.

İslam için kolay anlaşılır demiştim. Ama İslam peygamberin ölümünden sonra karışıyor. Bugün İslam'ı anlamak gerçekten çok zor. Peygamberden sonra durumu şöyle özetleyebilirim: Peygamberin ölümüyle, devleti kim yönetecek sorusu gündeme geliyor. Ortalık karışıyor. Önce Ebu Bekir, sonra Ömer. Ömer'den sonra kıyam başlıyor. Osman öldürüyor. Hilafet Ali'nin hakkı. Ama Muaviye buna karşı çıkıyor. Ali katlediliyor. Böylece İslam'da ilk büyük ayrım başlıyor. Bir yanda Tanrı'nın yolu anlamına gelen Sunniler...Öte yandan Şiiler. Bu iki kol

kendi içinde de kollara ayrılıyor. Daha başka bölgelerde yüzlerce kol çıkıyor. Bu arada Emeviler'le Abbasi'lerin mücadelesi son derece kanlı. Bu karmaşada "Kelam alimleri aklı, azam derecede yüceltmişler mümkün olan en büyük değeri ona vermişler ve böylece onu kudsiyet mertebesine yükseltmişler." (23) Hanifiliğin kurucusu Ebu Hanife kelamı, aklı yüceltenlerden. "Aklı olmayanın dini yoktur", "İlim Çin'de olsa bile arayınız" hadisleri Kelamcılar'ın uydurmaları.

Ebu Hanife (699-767) zulme boyun eğmeyen bir insan. Emeviler'in son döneminde Ebu Hanife'nin desteğini almak gerekiyor. Bu yüzden Ebu Hanife'ye kadılık önerdiler. Kabul etmedi. Hapse atıldı. Hapisten kaçtı. Mekke'ye gitti. Abbasiler devleti ele geçirdi Kufe'ye geldi. Bu kez Abbasiler kıyama başladı. Yine Ebu Hanife'nin desteği gerekiyordu. Devlet görevi önerildi. Ebu Hanife bunu da geri çevirince yine hapse atıldı, bu kez hapiste öldürüldü.

Şimdi böylesine iradeli...ilkeli İslamcı var mı? Cumartesi Anneleri'ne destek veren bir İslamcı gördünüz mü? Hele Metin Göktepe davası...İslamcı olduğunu söyleyen bir bakanın yönetiminde ne duruma getirildi.

Bugünün İslamcılarını haksızlıklarla mücadele edeceklerine, laik devlet görev almak...bakan...genel müdür olmak için koşuştur duruyorlar. Şimdi bunları bırakalım. Yolumuza devam edelim. Ebu Hanife katledilince Selefîyeci Süfyan Sevrî "Elhamdülillah, Allah'a çok şükürler olsun, bir çok insanın belaya düşmesine sebep olan kışkırdıcı bizi ahiyetten kıldı." diyor. (24) "Şabi kıyasa ve akla göre bu meselelerin şöyle olması gerekir" diyenlere kızıyor, tercümesini açık olarak burda veremeyi uygun bulmadığımız "eyrûnfi'l kıyas" (Kıyasta y...k mı var?) sözünü sarfediyordu. Selefîler yalnız Kelamcılar'a değil, tasavvufa da kızıyorlar; "Selefîler için Halac ve İbni Arabi, Firaun'dan farklı olmayan iki dinsizdir. Şeriat ve İslam tabiriçisidir" diyorlardı. (24)

Selefîyeciler de rahat yaşamıyor. Sözgelimi İbni Teymiye. (1263-1328) Teymiye, Hanbeli mezhebinden. Döneminde çok sıkıntı çekiyor. Hayatı hapislerde geçiyor. Eserlerini hapis-

hanelerde yazıyor. Şam'da hapiste yazması bile yasaklanıyor. Hapishane'de ölüyor.

İbni Teymiye'nin hasmı Fahreddin Razi (1149-1209) kelamcı. Ama Mutezile okuluna karşı Herat'ta bir medrese açıyor. Burda dersler veriyor. Hasımları Fahreddin Razi'yi zehirleyerek öldürüyor.

Tasavvufa geldikte...Aklı da nakli de önemsemiyor tasavvufçular. "Tasavvufi bilgiler, Selefîye'de olduğu gibi kitap okumaya ve metin ezberlemeye dayanmadığı gibi Kelamiye'de olduğu gibi aklı kıyasçılığa mantıki kaideciliğe de istinad etmez. (...) Tasavvuf hal'en (söze) değil, hâl'e (yaşamaya) dayanır. "Tatmayan bilmez" sözünün manası da budur. Bu bilgiler "Allemeniebi" (babam ve hocam öğretti) nevvindendir. (...)tasavvuf, Allah ile kulu arasında bir sırdır. Buna melekler bile vakıf değillerdir. Bu hususu yenile tasavvuf bir gönül işidir." (26)

Mutesavvıf Bayezid Bistami şöyle diyor: "Miskinler, ölünün ölmeden rivayetlerine dayanıyor. Halbuki biz Hay ve ölümsüz olan yüce Allah'tan bilgi almaktayız." (27)

Tabii bu görüşler hem selefîyecileri, hem Kelamcılar'ı rahatsız ediyor. Birçok mutesavvıf gözaltında yaşıyor. Hallaç, Sühreverdi katlediliyor. Şimdi yüzlerce yıl sonra bu insanları düşünüyorum. Ebu Hanife...İbni Teymiye...Sühreverdi. Hepsi esenlikli...güzel bir hayat için mücadele ettiler. Ama çözemedikleri bir sorun vardı. Sayısız ilişkilerden oluşan hayat, İslam'ı zorluyordu. Önce egemenlik sorunu. Evrenin egemeni tanrı. Peygamber zamanında dünya egemenliğinde sorun yoktu. Tek egemen peygamberdi. Bu yetkiyi tanrı vermişti. Hayatın çıkardığı yeni sorunları çözüyordu peygamber. Ama peygamberin ölümünden sonra hep egemenlik sorunu vardı. Toplumu kim yönetecekti...ne hakla. Hayatın çıkardığı sorunlara, kim hangi kararı verecekti. Değişik çözüm yollarını sindirebilecek "demokrasi kültürü"de yoktu. Bu yüzden iktidara yan gözle bakan acımasızca ezildi. Cüneyd şöyle öldürülüyor: "Cüneyd, Bağdat'ta etrafında yüksek mevkiilerde görev yapan müridler toplamaya başlayınca, yetkili-

ler kendisinin bir sapık olduğu iddiasıyla hapsedmek üzere gerekçeler aydardılar. En sonunda yargılandı. Hukukun sembolik ve manevi bir tarzda ifa ve icrasının fiili ibadetler kadar iyi ve güzel olduğunu söylediği için mahkum edildi, elleri ve ayakları çaprazlama kesildi, vücudu dört parçaya ayrıldı ve yakıldı. (922)" (28) Burda da örgütlü bir iktidar kavgası var. Cüneyd "yüksek mevkilerde" görev yapanları örgütleyince vücudu dört parçaya ayrılıyor... yakılıyor.

Ciddi bir şaşkınlığın yaşandığını düşünüyorum o dönemde. Hem şaşkınlık...hem ürkü. Neredeyiz...nereye gidiyoruz...n'olacağız. Toplum kan gölüne dönmüştü çünkü. Selefiye, "geriye dönelim" dedi. Kelamcılar aklımızı kullansak sorunları çözebiliriz dediler. Sufiler içine kapandı.

Selefiye bir umarsızlık...sufilik de öyle. Akli önemseyen Kelamcılar'dan bir çıkış yolu bulunabilirdi. Ama akli eline alan bir sınıf gerekiyordu. Böyle bir sınıf olsaydı o dönemde, o sınıf akli ele alır, egemenliği gökten yere indirirdi.

İslam egemenlik sorunu hiçbir zaman çözemedi. Bugün bile tarihe... iktidara sınıf açısından değil, din açısından bakarlar. Dünyayı böyle algıladıkları için kapitalist sömürü İslamcıyı hiç rahatsız etmez. Sorunların sömürüden kaynaklandığını göremez. TUSİAD'ı desteklemez. Ama MÜSİAD'ı destekler.

Sözgelimi, Türkiye'nin ulusal gelirene, %20 el koyar. İslamcı rahatsızlığın burdan kaynaklandığını bilmez. Selefiye'nin görüntüsü savunur. Koşulsuz İslam'a uyulursa herkesin mutlu olacağını sanır.

Nedir koşulsuz İslam'a uymak. Önce Tanrı'nın birliğine iman edeceksin. Tanrı yeri göğü yoktan varetmiştir. Yağmuru o yağdırır...rüzgarı o estirir. Bütün bilgiler ondadır. İstedğine verir, istemediğine vermez. Burdan bakıldıkta İslam, edilgen insan ister.

Düşünemeyen, iman eden insan. Mutezile Okulu, düşündüğü için...hem İslami çerçevede düşündüğü için...kader yok dediği için yerle bir edildi. Mutezile halk içinde kök salsaydı, zenginliğin de yoksulluğun da kader olmadığı anlaşılacaktı. Bur-

dan bakıldıkta "komşusu açken, tok yatan benden değildir" ilkesine İslamda kimse uymadı. Herkesin tok olduğu bir toplum sınıfsızdır da ondan.

MÜSİAD üyeleri, televizyonlarda İslam'ı öve öve bitiremiyor, ama komşuları açken tok yatıyorlar. Yoksul İslamcı'da Sivas'ta, herkesin tok yatabileceği bir toplum için mücadele edenleri yakıyor.

Şimdi şunu sorayım. İslamcı neden kadın sesi istemez bir türküde...bir şarkıda...bir marşta. Çünkü İslamcının dünyayı algılamasında, bir algının kavramlaştırılmasında kadın, eyleyen değil, evde oturan...çocuğuna bakandır. Kadın sesli bir marşı dinlemek İslamcı için bir eziyettir...ciddi bir günahıdır. Bu açıdan bir İslamcıyla bunu tartışmanın hiçbir anlamı yoktur. O, ister beğenelim, ister beğenmeyelim inanmış biridir. Muhammed İkbal şöyle der; "İslamın dinsel ideali...yarattığı toplum düzeniyle organik olarak bağınılmıştır. Bunların birini yadsınmak, kaçınılmaz bir biçimde ötekini de yadsınması demek olur."

Ciddi bir İslamcıyla, inanmışlığı üstüne tartışmak, o İslamcıyı incitir. Ciddi İslamcı zaten kargın...üzüntülü yaşar. Kimisinin çok sinirli...çok saldırgan olmasının bir nedeni toplumsal koşulların İslam'a meydan okumasıdır. Bakın, hastalıklar duayla iyileşmiyor. Hocaya, hacıya okutmaya giden var gerçi ama milyonlar hekimlere koşuyor. Kimi İslamcılar inansa da insan aya gitti. Bilim, durup dururken, gerekirse yağmur yağdırıyor. Daha önemlisi evde oturması gereken kadınlar, dairede...fabrikada çalışıyor. "Müthiş bir olgu şudur ki, ister İslamdan esinlenmiş olsun, ister olmasın, kadınlar şimdi kamu işlerinde önemli bir rol oynamaktadırlar ve bu 1400 yıl boyunca kurulmuş bulunan Müslüman yaşamı kalıbına en büyük çağdaş meydan okumadır." (29)

Peki, İslam, neden kıyımı önleyemedi. Neden çok kanlı oldu iktidar kavgaları. Selefiyeciler, Kelamcılar, Sufiler neden kovalandı. Dr. Cengiz Kallek'in "Asrı Saadette Cemaat ve Teşebbüs Ruhu" adlı yazısında bunun nedenlerini bulabiliriz. Kallek şöyle diyor, "Bizans ve Sasani İmpa-

ratörlüklerinden Medine merkezli İslam topraklarına transfer edilen servet, Amerika kıtasının keşfiyle birlikte aktılan değerli madenlerinkine benzer bir etki yaratmıştır. (...) Meşhur Sahabi, Habbas Eret'ten gelen bir rivayet bu konuya açıklık getirmesi açısından çok önemlidir: Bizden önce gelip geçen dostlarımız hiç bir dünya malı elde etmeden göçüp gittiler. Biz ise o kadar çok servete nail olduk ki (artık) topraktan başka yatır(ım yap)acak alan bulamıyoruz. (...) Büyük nakdi servetlere sahip olan bazı Sahabiler Akdemiz'de ticaret gemileri çalıştırmış, şehirlerarası ulaşımını ticaretle uğraşmış, zaman zaman büyük kârlar sağlayacak tatlı fırsatları değerlendirmekten de geri kalmamışlardır." (30)

İşte kıyamın nedeni. "Bizans ve Sasani imparatorluklarından Medine merkezli İslam topraklarına transfer edilen servet"...büyük kârlar sağlayan tatlı fırsatlar. Kim bu serveti denetleyecek...tatlı fırsatları kim değerlendirecek.

Yoksul halk bu gerçeği bilmeden savaşlarda kılıç sallıyordu. Baş alıyordu, baş veriyordu.

KAYNAKLAR

- 1) Francis Robinson, İslam Diniyatı, Çev. Mete Tunçay, İletişim Yayınları İstanbul, 1968.
- 2) Marshall G.S. Hodgson, İslam'ın Serüveni, Yayına Hazırlayan Metin Karabaşoğlu, Yeni Şafak-İz Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- 3) Hodgson Age
- 4) Hodgson Age
- 5) Robinson Age
- 6) Turgut Akpınar, Türk Tarihinde İslamiyet, İletişim Yayınları İstanbul 1994.
- 7) Hodgson Age
- 8) Hodgson Age
- 9) Ebu Zeyd Davası, Türkçesi Reyhan Ok-say, Cumhuriyet Dergisi, 15 Eylül 1996 S. 547
- 10) Süleyman Uludağ, İslam Düşüncesinin Yapısı, Dergah Yayınları, İstanbul, 1994.
- 11) Uludağ Age
- 12, 13, 14, 15) Age
- 16) A. Adnan Adıvar, Tarih Boyunca İlim ve Din, Remzi Kitabevi, İstanbul 1969.
- 17) Henry Corbin, İslam Felsefesi Tarihi, Çev. Prof. Dr. Hüseyin Hatemi, İletişim Yayınları İstanbul 1986.
- 18) Corbin Age
- 19) Hodgson Age
- 20, 21, 22) Age
- 23) Uludağ Age
- 24, 25, 26, 27
- 28) Hodgson Age
- 29) Robinson Age
- 30) Cengiz Kallek, Asr- Saadet'te Cemaat ve Teşebbüs Ruhu, İlim ve Sanat Dergisi, Mart 1997 S. 43.

Şiirin doğuşu ve gelişmesine dair

Muzaffer ORUÇOĞLU

İnsanlığın en büyük "devrim"i, arka ayaklarının üzerine dikilmesi ve ön ayaklarıyla işe yönelmesidir. Kim bilir, bu belki de evrendeki tüm organik hayatın en büyük zaferidir. İnsanoğlu çıplak, kocaman, kılı ayaklarını yerküreye basıp da gökkubbeye doğrulduğunda, yani ön ayaklarıyla işe koyulduğunda şiir denilen şeyi çok ilkel biçimiyle, yalın çığlığımsı bir halde söylemeye başladı. Ön ayaklarının el haline gelmesiyle birlikte filizlenmeye başladı şiir. İnsanoğlu toprak denen o ılık, ıslak ve doğurgan varlığın üzerinde oturdu hep. Güneşin ve ayın doğuşunu, yükselişini ve batışını seyretti. Bitkilerin, çiçeklerin, böceklerin envai çeşit renklerini, kırıncıklarını, fısıldayışlarını seyretti. Doğanın tüm seslerini, ayrıca en güzel sesli bülbülü, kanaryayı, karataşlı vs. dinledi. Düşündü. Toprağın nabzını dinledi. Toprağa, suya ve ateşe aşık oldu. Eşitliğin ve özgürlüğün doğal dünyasında yürüdü. Hayatı değiştirdikçe şiiri güzelleştirdi. Toprağı işlemeye başladı sonra. Daha bir aşık oldu ona ve dolayısıyla yaşama. İnsanoğlu belki de ilk kez o zaman kavradı ölümün bu kadar kallesiz ve korkunç olduğunu. Gılgamış'ın ölüm-süzlüğü aramaya gönderdi. Gılgamış'ın başarısızlığı, hüznü ve acısını şiire daha büyük ölçüde girmesini beraberinde getirdi. Sümer şiiri vada destanı, Sümer ürettiminden, Sümer sayat tarzından doğdu. Ve Tevrat'a sayatlık etti. İnsan denilen yaratık, Tevrat'ta Gılgamış'ın yenilgisini kabul etmedi, ölümsüzlüğü savundu.

Kalbin kısa bir duruşundan sonra görkemli bir hayat yarattı ve adına cennet dedi. Tevrat, o dönem insanlığının bilinç ve hayal dünyasının doruk noktasıydı. Düzyazı biçimine rağmen şahane bir şiir abidesiydi. İnsanoğlunun kendi bilincindeki ve ruhundaki güzellikleri secde edilecek bir fetiş haline getirmesiydi. Doğanın güzelliklerine ve toprağın bereketine fena halde aşıktı. Ama henüz ateşin değiştirici kudretini ve parlak geleceğini göremeyecek dü-rumdaydı. Doğanın en şaşılağı biçimine cennet, ateşin en kahredicisine cehennem dedi. Adem'i topraktan yarattı şeytani alesten. Ve şeytana dedi ki git onu tanı, O'na itaat et. Şeytan haklı olarak isyan etti. Beni ateşten onu topraktan yarattın, nasıl olur git ona itaat et diyebilirsin. Kim bilir belki de şeytanın isyanı, toprakta çalışan ilk kölelerin toprağa ve toprak sahiplerine karşı duydukları derin kinin bir simgesiydi.

Sınıflı toplum, acı ve hüznün yanında, şiire geniş ölçüde isyan duygularını ve derin cennet özlemini de soktu. İnsan ruhunun incelmüş, derin anlamlı güzellikleriyle köle sahiplerinin kılıç ve pranga dünyası çatıştı. Ezop'un köle sahiplerince nçurumdan aşağı atılmasının bu bakımdan bir anlamı vardır. Öte yandan kavimler arasındaki bitip tükenmez savaşlar, şiire geniş bir manevra alanı ve zengin konular sundu, soluğunu güçlendirdi onun. Şiirin tüm insanlığı büyüleyen mavi renkli Homeros güneşi, tuncun tuncu çarpıştığı, insan bilincinin ve ruhunun doğurgan bir sancıyla zonkladığı ve kendisini topyekün bir sınav arenasında bulduğu kahramanlık çağının en parlak

döneminde doğdu. Homeros'un İlyada ve Odise'si kahramanlığın ışıltılı bir dille baştan sona methiyesidir. Şiirin en tutkun olduğu ve en nefret ettiği özellikleri Homeros kahramanlarının şahsında görebiliriz. İlyada ve Odise kahramanlarının karakter kılımlarında, ateşi tanrılarından alarak insanlığa veren Promete'nin eşsiz direnişinden renkler görebiliriz. Agias ahırlarını büyük bir sebatla temizleyen, cinnet getirerek çocuklarını öldüren emekçilerin atası Herkül'ün eşsiz sabır, fedakarlık ve gücünden renkler bulabiliriz. Bugün bile, kadirbilirlik, sabır, bağlılık ve aşk deyince aklımıza Odise'nin karısı Penelope geliyor. Bunun yanında alçaklığın, öfkenin, kurnazlığın ve soysuzluğun alarını da bu destanlarda bulabiliriz. İnsanlığın, Homeros şiirinin kahramanlarını sık sık hatırlaması, unutamaması boşuna değildir. Homeros şiirinde, tuncun kanı sesi ön plandadır. Ama antik Yunan şiirinde bir de Sapho'nun temsil ettiği çizgi vardır ki, şarap renkli parlak denizin mırıltısını, çıplaklığı, ince hüznü ve aşkı tüm içtenliğiyle onda bulabiliriz. Amansız fırtınaların pırlanta gözleri çocuğu Odise'nin büyüğü denizi, bu şiirlere kendi sıcaklığını, billur maviliğini ve kokusunu katmış gibidir. Bu şiirler, Lesbos'un bakır saçlı kadınlarının dayanılmaz özenlerinden, hırslarından ve safhıklarından damıtılmış damlalar gibidir. Biz bu güzelim lirik şiirlere, Akdenizi ufuk çizgisinde öpen, yani eberokuşağının ötesinden adalara kırmızı gülen güneş babanın şiirleri de diyebiliriz.

Roma şiiri, antik Yunan şiirine ve destanlarına dayanarak yükseldi.

Ama Sümer, Mısır ve Hitit ruhanından da etkilendi. Virgilius'u, Petrarca'ı ve benzerlerini, yani nesiri ve nazımıyla Roma'yı okuyanlar, ondan güçlü bir Homerik tad alabilirler. Katilina ve Spartaküs'ü yaratan roma zulmü, Roma şirinde ne ölçüde yankılanmıştır. Köle aristokrasisinin sanat üzerindeki güçlü etki ve baskısından dolayı, kölelerin hayat tarzını ve isyan duygularını bu şiirlerde yeterince göremiyoruz. Buna rağmen Roma kültürü ve şiiri, yetkindir, ileridir. Rönesans'ın İtalya'da doğuşunda, roma kültür ve şiir mirasının etkisi küçümsenemez.

Büyük sosyal fırtınalar, gerek ezenler, gerekse ezenlerle ezilenler arasındaki savaşlar, şiiri yoğurur, değiştirir, biçimlendirir. Büyük sosyal fırtınalar, alt üst oluşlar, kendileriyle birlikte felsefelerini de getirirler. Felsefe kılıcını izinde yürür, ama onu yönlendirerek. Şiir ise her zaman felsefenin izinde yürümüştür. Mazdek'in kızgın kılıcı, Zerdüşt'ün felsefi toprağından fıkkırmıştır. Ama tüm insanlığa ilan ettiği ilkel komünist felsefesiyle ondan ayrılmış, onu aşmıştır. Gerek Zerdüşt gerekse Mazdek, Adem'in inadına ve şeytanın hurucuna hak vermesinin, ateşi felsefelerinin özüne koyarak kutsadılar. Bizim halk tasavvufumuz, tekke şiirimiz, bektâşi şiirimiz, Mazdek ateşinin islam kültürüyle birleşmesinden doğmuştur. Ünlü Kürt şairi Feki Teyran'ın şiirlerinde Mazdek'in kılıcından ısıtılar görebiliriz. Babailerin ve Bedrettinlilerin türkülerinde, Mazdek'in ve Babek'in yine o yalın ateşi gizlidir. Ömer Hayyam'ın şiir şarabı bile rengini bu ateşten almıştır.

Bu yeryüzünde Hindistan masal ülkesiyse, Çin'de şiir ülkesidir. Burada doğan ve etkilerini Avrupa'ya, Amerika'ya kadamayan şiirin üzerinde durmayacağız. Ortaçağ şiiri, rönesans, burjuva devrimleri çağı ve çağımızın şiiri üzerinde de durmayacağız. Yazıyı, şiirin geleceğine dair birkaç sözle bağlayalım.

Eylem ya da söz var olduğu sürece şiir var olacaktır. insanlık, bugüne varıncaya kadar çok büyük acılar çekti. Ne varki, insanlık bugüne ka-

Resim: Muzaffer Orupoğlu

dar çektiği acıların iki mislini, daha bir katmerlisini bundan sonra çekecektir. Ama anlamlı bir çağdayız. Kendisiyle birlikte tüm insanlığı kurtaracak olan, yaşamı, güneşin zümür ülkesine götüreceği olan sınıf çağındayız. Bir farkla, bireysel değil, kitlesel kahramanlık çağındayız. Şiir artık felsefenin izinde değil, yanında, onunla omuz omuza yürümelidir. Bu çağda gerçek insan, bilincini, ruhunu güzelleştiren, bilincinin ve ruhunun güzelliklerini, hayatı değiştirmede, yetkinleştirmede etkin bir güç haline getiren insandır.

Devletin gerçek anlamda asar-ı atika müzesine kaldırdığı dönemde, sınıflar ve sınıf mücadelesi tüm kalıntıları ve etkileriyle silinip gidecektir. Ama doğru ile yanlış eski ile yeni, ileri ile geri, bilinç ile madde, altyapı ile üstyapı arasındaki mücadele sürecektir. Güzel şiir, insanlığı ve ilerleyişi hakkıyla temsil eden şiir, yine en ileri felsefenin ve mücadelenin saflarında yer alacaktır. İnsanlığın son yüzyıllık tarihi, üç bin yıllık tarihi içinde eşsiz bir ilerleme ve atılım tarihidir. Bu, üç bin yıllık birikimin sonucudur. İnsanlığın ilerleyiş çığlığı daha şimdiden uzayın derinliklerinde yankılanıyor.

Bu çığlıktan daha güzel bir şiir var mıdır?

Şimdi, güzel şiir, güçlü şiir, insanlığın kültürel mirasını özümleyen, ve en ileri teoriyle donanarak hünerin ve estetiğin imbiğinden geçen şiirdir. Özünde insanı hayata bağlama, hayatı değiştirme kudreti olmayan şiirler, doğan güçlü güzelliklerin, gelişmelerin gerisinde kalmaya ve kısa zamanda unutulmaya mahkumdurlar. Her güzel şiir ustasına şöyle der: "Beni yaratmakla kendini bir kez daha yarattın. Okuyan her bilince ve ruha bir kıvılcım gibi düşeceğim."

Şiir gerçek barışın en güzel defne dalıdır. Ama kendi güzelliğini ve geleceğini doğuşuyla yaratır. Günümüzün tarihi, artık sınıf savaşımı Olimpos'un zirvesinden seyreten şiire pek iyi gözle bakmıyor. Şimdi sanatın ve de şiirin hasını, insanlığın tüm geçmiş kültürel değerlerini özümleyerek, onu kendi dünya görüşünün ateşiyle işleyerek yürüten sınıf yaratıyor, yaratacaktır. Dünyanın güzelliklerini fethetmeden uzayın güzelliklerini fethedemeyiz. O, şimdi dünyanın güzelliklerini fethetmenin kavgası içindedir. Ve şiiri en ön saflara çağırıyor.

Doksan dokuzlular

Mustafa ÖZ

Kişiyi mahfeden onun edindiği alışkanlıkları, koşullanmaları kısaca akılsızlıktır. Kişi, "aklı" peynir-ekmekle yediği" ve hiç aklına bayırmadan iradesizce hareket ettiği zaman çıkmazlara sürüklenir. İnsanın akılsızlığı yada aklını kullanmaması, düşünmemesi, hayvansallığın bir başka yönünü oluşturur. Kişide alışkanlıklarla güdüler birleştiği an, kişinin "aklı", tamamen devre dışı kalmaktadır. O zaman da insan, hayvansallığını biraz daha ortaya koymaktadır.

Yaşamın tüm merdivenleri, bölmeleri "zorluklar"la doludur. Böylesi zorlukların kişi tarafından aşılması, yaşamın sentezlenmesi, koşullanmış kişiler için oldukça güçtür. Zorlukların kökeninde diyalektik yasaların ip uçları bulunmaktadır. Bu ip uçlarını yakalamak, onları ayırtırmak, çözümlenmek kişi aklının işidir. Kişi için yaşamın kolaylığı da o anda başlayacaktır. Kişi kendini aklına değil de, alışkanlıklara, koşullanmalara, başkalarının aklına bağlamışsa, tek başına, yaşamın uzun basamaklarında yürütmesi, olanaklı değildir...

İlkeçâğ bilgelerinin çoğu, insanın mutluluğunu, "bilgi"de aramışlardır. Oyle ya bilen insan, bilinçli insan demektir. bilinçli insansa aklını kullanan insandır... Bu bağlamda öyle bir paradoksal durum ortaya çıkıyor ki, kişinin kendi kafatasında beyni var ama aynı kişi kendi uzvunu kullanmıyor...

Asya'da ki, özellikle Türk toplumundaki kişiler, bilgisiz olduklarından başkalarının emirlerine, günlük söylemlere, egemenlerin ideolojisine kendilerini kapırdıkları için yaşama zorlukları çekmektedirler; böyle edilgenleşerek sürüleşmişlerdir. Sürüleşikçe de Türkiye "akılsız insanlar harası" olmuştur. Haralaşan insansa, "İnsanlık" sınırlarının dışında kalmaktadır.

Bilimde, kişinin nesnel gerçekleri algılayarak göreceli nesnellığe yüklemekte ve bu yükseklkte "bilgi"si oluşmaktadır. İşte işin püf noktası burada belirlemektedir. Nesnel gerçekliğin iyi algılanması gerekmektedir. Eğer kişinin duyularının dışındaki gerçek olanları, başka birileri değiştiriyorsa yani kişiyi saptırıyorsa, o zaman kişinin "bilgi" edinmesi saptırılacaktır demektir. Başka bir anlatımla; somuttan soyuta, soyuttan somuta indirmeye, her kişi aklının yapacağı işler değildir... İnsanın nesneleri algılayıp, beyninde şekillendirememesi, onu hayvanlar düzeyine indirmektedir...

Bugün emperyalist uçlarıyla, medyasıyla, kurumlarıyla, hükümetiyle özetle devletiyle, Türkiye insanları, kendi yapısal beyinlerini kullanmaktan alıkonulmuştur. Türkiye insanı, kendini hayvan düzeyine indirenlerle ya da indirmeye çalışanlarla, kendi aklını ortaya atıp mücadele edememiştir. Şimdi de bu sürüleşmiş insanların tepesinde, yine yüz yıl önce bazı insanların yaptıklarını, söylediklerini, giydiklerini bugün bu çağdaki insanlara dayatmaktadır. Yani, Türkiye insanların yaşayışlarını, düşüncelerini "din" kurallarına göre düzenlemeye kalkışmaktadır. Bu insanları kendi akıllarını kullanmaktan men etmektedirler...

Onlara ve düşüncelerine göre, insanın bireysel aklına gerek yoktur. Çünkü herşey Allah, peygamber tarafından düzenlenmiştir. İnsanın işi, ortaya konan "kurallara" uymak ve bu kuralları koyanlara da yatıp-kalkıp "dua" etmektir. Bu düşünceleri ortaya atanlar hatta başka insanlara dayatanlar, öзде "insan düşmanı"dırlar... Kişinin hiçbir şey yapamayacağını ima edenler, doğaya da, "yaratıma" da karşıdır, saygısızdır... İnsanlığın bu baş belaları, doğadaki "değişim" yasalarını bilmemektedirler. En basitten "akan suda bir kez yıkanır" deyimini de anlayamamaktadırlar. Bin

dört yüz yıl öncekilerin tekrarı yoktur, geriye gelebileceğine de akılları ermemektedir.

Bu gericilerin ellerinde doksan dokuzluk bir tesbih, onu sallaya sallaya, "Bu ülkede yaşayan insanların yüzde doksan dokuzu Müslüman'dır" varsayımını ortaya atarak, "çoğunluk korkusu" vermektedirler. Bu deyişler, söyleyişler bu ülke insanlarına ne kazandırmaktadır? Müslümanlık bir "üstünlük" müdür? İnsanların kartını mı doyurmaktadır? Ya da insanlara "akıl" mı vermektedir? Yoksa onlarda ki doğasal aklı, devre dışı mı bırakmaktadır? Ben kendimi, yüzde doksan dokuzların içinde saymam. Sayarsam, kendi kendimin inkarı olur bu... Gerçi benim de doğduğum zaman nüfus kağıdına, "dini İslam'dır" yazılmış. Benim iradem dışında bana yitkilen renk, benim aklımın dışındadır... Aklını kuramayan kişi her an akıl gelmecilerin tuzağına düşebilir.

Din(ler), insan aklının dışında gelişmiş kavramlardır. Ama din'leri de ya da din'ler varsayımını "insan" ortaya atığı için yine de saygıya değerdirler. Ancak, bunlar, insan yaşamının önünde yürüyüp insanlara yol gösteren ya da onun aklını işleten düşünce yapıları değildirler. Üstelik, din(ler), insan yaşamını engelleyen etmenlerdir. Çünkü insanın zekasını bir kenara itip, bazı ölçüler ortaya koyup, insanları bunlara göre kalıplaştırmaktadırlar. Oysa bu, bilime, insan aklına, doğaya aykındır...

İnsana yol gösteren din(ler) değil, insan aklının ortaya koyduğu bilimsel verilerdir. Eğer insanın aklı ve yarattığı "bilim" olmasaydı, insanlık bugün bu aşamaya, bu çağa gelemezdi. Eğer insan aklı, bilimi yaratmasaydı insanlık, din-tanrı gibi kaosların içinde döner dururdu.

Eski çağlarda olduğu gibi bugün de dinciler, egemen sınıfların-yöneticilerin ideolojisine hizmet etmektedirler. Çünkü egemenler, insanların uyanmasını, aklıyla düşünmesini iste-

mezler. Onlar insanları, sürü- çoban bağlamında görerek kendi düzenlerini sürdürürler. Çobanlar, sürüye "din" haptının verilmesini isterler. Bunu Türkiye örneğinden somutlayacak olursak, Türk egemenleri, elli yıldan beri İmam-Hatip Okulları, Kur'an kursları açmaktadırlar. İşte bu elli yılın Türkiye insanı, bugün gözlerimizin önünde durmaktadır...

Din(ler)de, "kader", "alinyazısı", "boyun eğme" ağırlıklı olduğu için, kişi aklını hep başkalarına bağlamıştır. Başkalarına bağlanan insanın başka bir yanı da "özbenci" oluşudur. Özbenci insanımsa başka insanlara hiç bora yoktur. Din, tekçiliktir (monist) yani yalnızlaşmaktır. Oysa insan, toplumsal bir varlıktır. Din'de insanın "soru"ları sorma yetkisi yoktur. Oysa insan, herşeyi sorularla, soruların yanıtlarıyla yönünü bulabilmektedir. Özgür kaşı, sorularla oluşmaktadır...

Bugün, bilgi penceresinden geçmişteki yüzyılların seyrine baktığımız zaman, insanlık çoktanrıçlıktan tektanrıçlığa gelmiştir. İnsan düşüncesinde bu, büyük bir aşamadır. Gelişimden, gidişimi tasarlamak, bulgulamak olanaklı olduğuna göre, insan düşüncesi sürekli gelişmektedir ve bu bakımdan öyle anlaşıyor ki insanlık, tektanrıçlıktan, tanrısızlığa doğru yol almaktadır. Çünkü materyalist olgular, gittikçe ağır basmaktadır. Bu gelişin, gidişe doğru uzanışının "zaman"ı bilinmemektedir. Bunu, şöyle de söyleyebiliriz: insan aklının herşeye egemen olduğu zaman dilimlerinde görülebilecektir bu...

İnsanın yarandığı tanrılar, dinler ve onların ortaya koydukları emirlerle kurallar, insanoğlunu uzun yüzyıllar avutmuştur. Bu "uyku" döneminde bilim adamlarıyla dinciler- kiliseçiler, uzun yıllar birbirleriyle çarpışmışlardır. Bilim adamlarının çoğu kilise ve dinciler tarafından büyük cezalara çarptırılmışlar ve öldürülmüşlerdir. Bir Bruno'nun yakıtılması, Lucilio Vanini'nin yakılması önce dilimin koparılsı, 700.000 eseri balıqnan İskenderiye Kütüphanesi'nin yakılması, cehaletin, kör inancın yaptırdıkları ve yaptıklarıdır...

Din(ler)in-kilisenin bu denli zulümlerine karşı, insan susmuş mudur? Bilim, yolunu değiştirmiş midir? Hayır. Çünkü bilimin temelinde "mad-

de" vardır. Madde insan düşüncesine, bilimine varanadek her şeyin temelidir. Yani "doğa"dır. Maddedeki elektrik, enerji hiçbir zaman yok edilemez. Din(ler)deyse enerji ve edilebilirlik yoktur. Taa ilk Çağlar'dan Yeni Çağlar'a yürüyüş, insanoğlunun beyninin yarattığı büyük adımlarıyla olmuştur. Çağları, yenilikleri yaratan, değiştiren tanrılar değil, doğrudan insanoğludur. Keşifler, buluşlar, Fransız ve Ekim devrimleri, hep insanoğlunun beyninsel gücünün verileridir.

Binlerce yıl süren ve halen sürmekte olan din(ler), insanoğlunun aklının önünde dağlar kadar engel teşkil etmişlerdir. Öyle ya, milyonlarca insanı bir kişinin bir sübjenin objektifi ne ayarlamak, insanın korkuyusunu kazmak olmaktadır. Nietzsche, "Tanrıların ölümünü" sağladıktan sonra "mümin kendine ait değildir ancak araç olabilir, onun kullanılması gerektir" demiştir.

İnsanın özgürlüğü, düşüncesinde başlar. Düşüncesi bir noktaya bağlanmış insanların özgür olamayacakları açıktır. Din'ler, insan özgürlüğünü de bir noktaya bağlayan etmenlerdendir. Böylece din'le insan özgürlüğü birbiriyle sürekli çarpışmaktadırlar. Sartre, din'le özgürlükleri inceledikten sonra, "Özgür olmak, direnmektir" diyor. Direnme de bağımsız insanlar söz konusu olduğuna göre, dincilerden özgür kişi yoktur demektir...

İnsanla, insanın dışındaki nesneler ve bu ikilinin birbiriyle alışverişi, diyaletik olgularla sentezlenmektedir. Bu, aynı zamanda bir zorunluluktur. Yani doğasal yasalar, "zorunluluğu" göstermektedir. Bu yasaların dışında, kendiliğinden ya da doğaüstü güçlerce bir olgunun oluşması olanaksızdır. O zaman Sartre'nin dediği gibi, Tanrı ile insan arasında bir çelişki vardır...Böyle bir "çelişki"yi bazılarının görmezlikten, duymazlıktan gelirler, işi, Tanrı'ya bırakırlar. Bazıları da çelişkiyi sentezlemeye çalışırlar...

Tanrı kavramı, soyutlanmış göreceli nesneden, somuta indirgenmiş nesne değildir. O, soyutta kalakalmıştır. Bu, sadece düşüncede kalan soyutlamadır. Soyut düşüncenin hem kendisi, hem de insan aklı o noktada durmuştur. İşte insanın aldanması, aklını kullanamayı bu alanda başlamaktadır. O zaman, "aklım kullanan

insan", "aklım kullanamayan insan" olarak insanları iki bölüğe ayırmak gerekecek. Bunu biz değil, daha önceki yıllardakiler "idealistler, materyalistler" diye insanı iki bölüğe görmüşlerdir. Bunlardan birinciler "inanırlar", ikincilerse "görenler"dir. Önce nesne görülecek, incelenecek, denenecek bir senteze varılacak. Bu, beyinde bir yer edinecek. Böylece bu süreçte zihin alanında fırtınalar kopacak, seller akacak, yıldırımlar çatacak. İnsan düşüncesi, beynin gözeneklerinden süzülüp akarken, başka gözlem ve deneylere girişecektir. İşte insanlık da insanın özgürlüğü de mutluluğu da bu evrede başlamaktadır...

İdealist bölüktekiler de bunların hiç birisi yoktur. Onlar da sadece "uyuma" vardır. Onlar hep, dururlar divana, uyarlar imama... Yeryüzü insanlığı bunlarla değil, materyalistlerin, bilime attıkları adımlarla, buluşlarla işmiştir...

Bir kez bir merkez otoriteleşmeye başladı mı, orada insanların aklını başlarından almıştır. Devlet(ler), krallar, tiranlar, Din(ler) vb. Bunların tümü, otoriteleşmişler, insan beynini bir noktada dondurmışlardır. İnsan, aklını yitirince, özgürlüğünü kazanamayınca bu kâhpların içinde erir gider.

Otoriteler aynı zamanda "alışkanlıklar" oluşturmurlar. Tüm sorun, insanı alışkanlıklarından kurtarıp, özgür yapmaktadır. O bakımdan ben, insanın birinci düşmanı "alışkanlıkları"dır diyorum. Çünkü kişi, onu kedi kafasında kemikleştirir. O zaman kemik kırılmaz, başka birşey ortaya çıkar. Hume, "Alışkanlık ikinci bir doğa haline gelir" demiş. İşte bu ikinci doğa, insanı, insanlıktan çıkarandır. Dincilere, tarikatçılara ve eylenilerine baktığımız zaman, onların iki doğası olduklarını, kendilerinden çıktıklarını görürüz.

Alışkanlıklarıyla iki doğal duruma gelmiş insanlardan, nasıl bir özgürlük, nasıl bir insanlık, nasıl bir demokrasi, nasıl bir seçim bekleyebiliriz? Bugün, "Bu ülkenin insanların yüzde doksan dokuzu Müslüman'dır" diyenlerle, Müslümanlığı, "insanlığın" üstünde görenlerle nasıl yaşam biçimi sağlanacak, nasıl dost, nasıl arkadaş olunacak? Hatta nasıl müsbet bilim dünyasına uyulacak?..

Özgürleşme üzerine sesli düşünceler (2)

Mehmet YEŞİLTEPE

O bir devrimciydi.
Boyundan büyük sevdalar edindi.
Sevdalarını azaltmak yerine
boyunu büyümeyi dendi.

Omuzuna, kaldırabileceğinden
fazlasını yükledi.

Yüreklere azaltmak yerine
Omuzlarını güçlendirmeyi dendi.

Gerçekten, boyundan büyük işlere kalkışmaktır devrimcilik. Yük almaktır, risk almaktır. Yola çıkarken göze alınanlar, yolda karşılaşılanlara oranla sınırlıdır. Sistemin en çürümüş, en zayıf ve dökülmekte olan yanını dahi çekip düğümüne çalıştığınızda, pek de kolay düşmediğini farkedersiniz. Kavgada attığınız (veya yediğiniz) ilk yumrukla beraber, karşınızda koca bir sistemin olduğunu daha somut görürsünüz; siz kavgayı büyütürsünüz; sistem uluslararasılaşır. Kitaplardaki gibi olmaya başlar. Bilince çıkarılmış da olsa, somut hali görüldüğünde pek çok gerçeklik, daha dolaysız etkide bulunur. Soyutlamaların oluşurken ihmal ettiği ayrıntılar, karşınıza şimdi daha çıplak olarak çıkar; soyut, somuta dönüşür.

Yaşamın azına mahkum edilmeye başkaldırmış, özgürlüğümüzü talep etmişken; daha da sınırlandırılmış hissiye kapılırsınız.

Gerçekte tam eşiktesiniz; tekil olanı tümel olanla, güncel olanı uzun vadeli olanla bağlantılandırıp eşigi açacak; veya takılacaksınız. Eşik aşıldığı andan itibaren iki türlü şafak

söker. Birincisi, "Kaf Dağı'nın ardındaki ulvi amaçlar" ın gerçekleştirilmesine inancınız artar. İkincisi, her şeyi böyle bir gerçekleşmenin ertesine havale etmeye gerek olmadığını farkedersiniz.

Yaşamınızda devrim başlamıştır; kolunuzda kelepçe varken bile kendinizi özgür hissedebilmenin anahtarına sahip olursunuz. Yaşamı tepeden turnaga devrimleştirilmenin kazanımları, insan olmanın önündeki tüm engelleri yıkar atar. Severken yürek, vururken yumruk olmayı öğrenirsiniz. Büyüyen yüreğiniz, beyninizle el ele verdiğinde; bu güzelliklerin, insanlığın tüm bahçelerinde çiçeklendiği bir dünya için her türlü bedeli ödemeye hazırdır. Ödenen bedellerin "bedel" bile olmadığını yine en iyi beyniniz ve yüreğiniz bilmektedir. Başarmanın mutluluğu mu? Devrimin gerçekleşme süresi mi? Bunlar, eşigi aşamayanların sorularıdır. Eşigi aşanlar bilirler; insanlaşma durmuş, insanlaşma sürecinde mesafe alınmıştır; önemli olanda budur.

İnsan; düşünen ve yapan, düşüncerek yapan bir varlıktır. Yaratıcıdır; dönüştürücüdür. Tarihin çarkını geriye doğru zorlayan, durduran veya sürümüne kuvvetleri oluşturarak geliştiren bilinçli etkinlik karşısında bir başka etkinlik vardır ki; doğal gelişimi bozucu etkide bulunmaz; çarkın yapısını bilip ve ileriye doğru dönme eğilimine bir irade gücü olarak destek verir. Aldığı rol, ilerleticidir; sonuçları itibarıyla yaratıcıdır. Buradaki bilinçli etkinlik kavgasında çark, devrimden yanadır. Değişim,

müdahale doğru yapılmışsa mutlaka ileriye doğru gerçekleşir ve tarihin çarkı, dişlilerin doğal yapısı gereği ileri doğru döner.

İnsanın buradaki bilinçli etkinliği, bilme ve yapma fiilini gerçekleştirirken amaca göre araçların doğru tayinini gerektirir. Rol alacak olan kitlenin, yönlendirilebilirlikten öte özellikleri olduğunu ve bu özellikleri gereği "yön alan" (nesne) değil, "bilinç alan" (özne) konumunda olması gerektiği bilinmelidir. Halka rol vermemekte ısrar eden devrimci eylem, tüm "halk için" yanlarına rağmen giderek yabancılaşır, başkalaşır ve amaçtan kopar. Aynı şekilde, halkın "güç potansiyeli" ile "bilebilme potansiyeli" arasındaki denge doğru kurulmazsa; "Halk ne eyleyorsa doğru eyley" yanlısına girilir ve sonuç yine amaçtan uzaklaşmadır.

Hedefine özgürleşmeyi koyan ve hedefe kilitlenen devrimci, eylemini çoğaltmayı, zenginleşmeyi ve zenginleşmeyi bilir. Kişinin tek başına özgürleşmesinin mümkün olmadığı, bunun bir lutuf olarak da gerçekleşemeyeceği bilinci; özgürleşirken özgürleştirilmenin yolunu çizdirir. Tekbencilik, özgürleşmenin düşmanıdır. Öğretirken, öğrenen; yol gösterirken yol da alan özürlik savası, öncüdür; ama yalnız değildir. Öndedir, ama kopuk değildir. Duruşu itibarıyla ileridedir, ama yabancılaşmamıştır. Irade katılımını, inisiyatif yitimi değil; çoğalma olarak algılar. Her şeyi bilmenin mümkün olmadığı, bilme fiilinin de tek elde toplanmasının şart olmadığı biçimindeki önkabul, genişleyen; genişlik,

zenginliğin/çeşitliliğin ve daha çok bilebilmenin olanaklarını sunar.

Ön basamakları yanlış dizilmiş çoğalmalar, çatışma, bölünme ve zarara uğrama sebebi olabilirken doğru atılmış ilmler; çoğaldıkça renk ve desen çoğalmasını da büyüten bir doküman uyumunu sahneler. Koca bir orkestra; dayanılmaz bir gürültüye sebep olabildiği gibi, kana hızla karışabilen bir müzik de ortaya koyabilir. Sonuç üzerinde, tek tek enstrümanlardan icracılara; elinde paketiyle maestrodan, izleyiciye kadar pek çok faktörün rolü vardır. Roller elbette eşit değildir. Ancak, yapmanın çoğu kez bozmaktan daha zor olduğu düşünülürse; alınacak rolün büyüklüğünün tek başına yeterli olmayacağı görülecektir. İşini çok iyi bilen, ama izleyiciler arasında oturan bir maestronun, uyumsuz sesler çıkaran bir orkestraya yararı yoktur. Aynı orkestra için, işini daha az bilen ama söz konusu uyumsuzluğa müdahale edebilen bir maestro, daha anlamlı ve gereklidir.

Özgürlük yürüyüşünde akord bozukluğu yoksa; başarı gibi, başarısızlıklar da paylaşılabılır. Böyle bir paylaşım, en ağır yenilgi sonrasında bile, yola devam edebilmenin dinamiklerini canlı tutar. Özgürlük yürüyüşünün geçici katılımcıları incelendiğinde, amacın kavranışına dair bir takım arızaların olduğu görülecektir. En uzak amacın bile, bugüne yansıtılabilen yanı vardır. Gerçek özgürlük, sınıfsız toplum ile mümkündür ve bu öyle bir özgürlüktür ki, hiçbir sürtünme kuvvetine yer vermez. Ancak, bilinmelidir ki; bu güzelliğin, bugün içinde yaşanabilecek çokça yanı vardır. "Yarınlara kadar karalar bağlamak" ise yanlış bir özgürleşme tarifi.

Özgürlük savaşçıları, etkinlik gösterdiği alanda; yasakları ile değil, çözelti/acııcı özellikleri ile rol alır. Bir yasak koyup buna riayet etmeyi sağlamak, kimi durumlarda gerekse de, bunun geçici olduğu ve asli işlevler arasında yer almadığı; sürecin, özgürlükleri çoğaltmak yönünde geliştirilmesi gerektiği bilinmelidir. Eğer bu kavramın "kavgasızlık" için verildiği bilirse; tüm yönlendirme-

ler, bu ana eksene odaklanır. Ve gerçekte böyle bir kavrayışın "gerekli şiddet"i aşağı çekici hiçbir etkisi olmaz. Aksine; güzel şeyler, daha şiddetli bir sahiplenmeyi koşullar. Ve şiddet ancak gerektiğinde anlam kazanır. Her türden baskı ve şiddete maruz kalan ezilenlerin, eylemini "iyilerin kötülere karşı intikamı" olarak kavrayıp süreci bu yönde şekillendirme olasılığı vardır. Böyle bir yönelim, tarihsel gelişim sebepleri bağlamında belirli bir anlaşılabilirlik taşısa da, özgür bir dünyayı kurma dinamiklerinden yoksun olacaktır.

Topluma özgürlük mayası çalan devrimciler, müdahaleleri ile katil-zör işlevi de görürler. Ödedikleri tüm bedellere ve "taşıyıcı" özelliklerine rağmen; bir ayrıcalık, bir hak talebi içerisinde olmazlar. Aşılan "eşik"ten sonra devrimcilik, bir yaşam biçimi olarak varlık göstereceğinden; kimi nomlar karşısında olağanüstülük arzededen pek çok şey, devrimcinin olağan edimleri arasında yer alacaktır. O, eylemini halka götürürken, kendi özgürlüğünün de bu yoldan geçtiğini

bilir. Biri diğerinin bir parçası olan ve eylemini gerçekleştirirken, bir karşılıklılık içerisinde bulunan tarafların ilişkisi lütfetme değil, rol alma ilişkisidir. Karşılığını ise zaten alıyordur. Çünkü, devrimci bir yaşamın güzelliklerini ve toplamı alınamayacak denli çoğalan zenginliklerini en iyi yine devrimciler bilir. Ve bilirler ki; ısınan yürekler terler, ama asla pişman olmaz.

O bir devrimciydi.
Biliyordu
asıl mesele
zoru başarmakta,
işin kolayına kaçmamakta idi.

Amaç, gökkuşağına sekizinci
rengi eklemektir.
Başaracağına mandı.
Ve koşuya katıldı.

Gün gelir de başaramazsa;
"hiç olmazsa yapmayı denedik"
diyecek.
göğkuşağını memnun ettiğini düşünecektir.

Burjuva demokrasi- faşizm= karşı-devrim

Melih ÇETİN

Sınıflar arası mücadele başladığından ko-
münizme kadar esas olarak iki uç çatış-
maktadır. Bu iki uç, ezen ve ezilenlerdir.
Fakat ezenlerin olarak taktik olarak güç ol-
duğu için, ezilenlerin dikkatlerini doğru anlayış-
lardan uzaklaştırmayı başarmışlardır. Bu başarıyı
insanların kafalarındaki karşı-devrimci ikti-
dara güçlendirerek elde etmişlerdir. Toplumsal
pratikten bir çok ders çıkararak karşı-devrimci-
ler, halkın doğru mücadelesini sadece şiddetle bastı-
ramayacaklarını anladılar. Bunun için halkın ya-
mında görünup halk düşüncesini siyasetlerini halk
kaynağına çalıştırdılar. Bu gibi anlayışlara, literatürde bir çok tanımlama yapılmış-
tır. Bu tanımlamalara hepsini incelemekten öte,
devrimci mücadelenin gelişmesinde olumlu-
olumsuz bir şekilde etkiye bulunan, bugün ok
sık kullanılan "burjuva demokrasi-faşizm"
hakkındaki görüşlerimi kısaca açıklamak istiyor-
um.

Belişliği üzere burjuva demokrasi feodal
toplumdan kapitalist topluma geçtiği dönemde
ortaya atılmıştır. "Avrupamerkezi" anlayışın
trünü olarak "kapitalizm feodalizmden ileridir."
Kapitalizm olmadan sosyalizme geçilemez" v.b.
yanlış anlayışlar, bu konuda da halkın mücade-
line zarar vermiştir. Halklar, feodalizme karşı
burjuva yönetimin savunmak durumunda ol-
muştur. Örneğin Anadolu'da mücadelenin burju-
vaziyeye teslim edilmesinin esas sebebi bu anlayış-
tır. (Padışahlık yıkılacak kapitalizmin gelecektir,
işçiler mülks-potansiyel olarak çoğaltılacaktır,
işçiler de üretimden gelen güçlerini kullanarak so-
yalizme yöneleceklerdir." vs. Yani Kemalistle-
rin karşı-devrimciği, kapitalizmin gelişmesi
için zorunlu olduğu belirtilmektedir. Dikkat edi-
lirse Kemalist karşı-devrimci veya faşist de-
ğerlendirmeyenler, genelde onun batılslama
Avrupalılaşma veya İslam dinine karşı bazı uy-
gulamalarına belirmektedirler Özcesi ilericiği
veya devrimciği kapitalizmi geliştirme olarak
anlamaktadırlar.)

Halbuki tarihin sayfalarını daha önce yasa-
nanlara doğru çevirdiğimizde, karşımıza hiçte
"kapitalizm feodalizmden ileridir" anlayışını
olumlayan bir tablo çıkmamaktadır. Toplumsal
gelişme alanında olsun, diğer alanlardaki geli-
şmeler olsun, esas olarak kapitalist toplumdan
önce de yaşamıştır. Çok tarih dönemlerde (in-
celediğimiz kadarıyla) özellikle "doğu" toplumları
bunun en açık örnekleridir. Dikkat edilirse, kar-
şı-devrimci yönetimler bazı dallarda üretim
araçlarını geliştirdiği (elbette özgürce geliştiri-
mıyor) insanlar arasındaki toplumsal anlayışları
daha fazla tutup emektedir. Yani ilkel (bozul-
mamış) toplum özelliklerini kâğıtlarında taşıyan
halkın, doğru düşüncelerini değiştirmesi için,
bu düşünceler daha elverişli olmaktadır. Yani
"burjuvazinin zehni... her köşeye sızmıştır."
(Mao) Çünkü ilk egemen sınıflar düşünce olarak
daha zayıflar, toplumcu anlayışların etkilerini
bir çok alanda kolay kolay kafalarında söküp at-
amazlardı. (Bu sorun aynen soruna değinir.) Ya-
ni kafalarındaki yanlış fikirler güçlü olduğu
için halkın da güçlü bir şekilde, kendi çıkar-

ları doğrultusunda değiştiremezlerdi. Böyle ol-
ması doğaldır. Çünkü, birikimler esas olarak de-
ney ve tecrübesizlik altındaki kaynaklan-
maktadır. İşte o dönemde hakim olan sınıf, de-
ney ve tecrübesiz az olduğu için halkın bilincini
daha fazla korelemişlerdir. Bundan dolayı sınıf
toplumunda halkın irticiliği bu dönemlerde da-
ha fazla olmuştur. Bu irticiliğin özellikle çok
tarihi dönemlerde olduğunu belirtmekte fayda
var. Çünkü bu dönem, insanların düşünceleri, ki-
şi (peygamber) veya olmayan birşeye (Allah'ın)
zincirlemişlerdir. (Yukarıda kısaca açıkladığı-
mız bilgilerden de hareketle bir kaç bölgenin du-
rumunu esas alıp, bütün dünyaya uyarlamak
yünlüktür. Çünkü tarihte insanlık benzerini dedi-
ği gibi ilkel (bozulmamış), köleci, feodal, kapi-
talist ve sosyalist toplumları sırasıyla yaşamış-
tır. Yine sıralama şeklinde değinilememiş olma-
dığı gibi, bir çok toplumda, bütün toplumları ya-
şamışlardır. Bu anlayışın hareketle "kapi-
talizm feodalizmden ileridir" veya tersini bir ge-
nellene yapmak teptenlik olur. Bu da insanla-
rın bilincini koreler.)

Bir başka deyişle, ileri ve gerilik insanların
toplumculuğa ne kadar yakın ne kadar uzak ol-
malarına ölçülür. Yoksa buharlı makineler veya
atom reaktörleri, ileri ve gerilikle kıyaslanmaz.
Yukarıda da belirttiğim gibi, bu türden araçlar
sadece halkı düşünce ve fiziki olarak daha fazla
ezme ve sömürme yarar o kadar.

Yeniden konumuza dönersek; özellikle bu
tinden sonraları sık sık gündeme gelmesi, dün-
yada ezilenlerin örgütlü devrimci mücadelede
kütlesel (potansiyel) olarak zayıf olmasından
kaynaklanmaktadır. Devrim için düşerse kötü-
mün içinde tıynın terah edilmesi. Bu da yazın
girişinde de belirtmişiz gibi, ezenlerin ci-
karlarına denk düşmektedir. Zaten çoğu kez kar-
şı-devrim, planlı bir şekilde, çok kişi olarak be-
limen sorunları gündeme getirip, arkasında yine
kendi çıkarları doğrultusunda daha "az" kötü
olarak bilinen sorunları gündeme getirir. Halk da
genellikle ikinci gündeme sahip çıkar. İster ün-
ceki tarihlerle bakalım ister bugüne bakalım
öyleler esasta böyle gelişmektedir. Film, tiyatro
vb. görsel araçların yanı sıra, diğer propaganda
araçlarını da kullanarak çok kötü olan dönemleri
"teşhir" etmiyorlar mı? Burada anlatılmak iste-
nen, bugün mevcut olan yönetimleri iyi göster-
me anlayışıdır. Keza 1917 Ekim devrimi veya
sonrası Avrupa devletlerinin ezici çoğunluğunda
da birçok tekel, karşı-devrimci yönetimleri be-
cimsel olarak değiştirmişler mi? Yani sosyalist
veya sosyal demokrat (komünist) maskeli karşı-
devrimci anlayış çerçevesinde devleti "yenden"
geliştirmişler mi? Yine aynı şekilde bir çok
ülkede UKTH (Ulusal Kaderlerini Tayin
Hakkı) adı altında bir çok ulusa devlet kurdu-
madır mı? Aynı şekilde 2. dünya savaşı dön-
minde bir çok ulus veya devlet "yeni" yapılan-
maya gitmedi mi? Yoksa bu "yeni" yapılanmaları
halkın çıkarları doğrultusunda mı oldu? Elbette
ki hayır. Bu türden değişiklikler, mevcut yön-
etimleri (kısmında olduğunu, eğer ölemesini al-
mazsa devrimci muhalefetin güçlü bir şekilde
gelişeceğini korktukları içindir. İşte tam bu
noktada sosyalistler "burjuva demokrasi" ni-
rinden anlayışla hareket ederse... ki Komünizm
7. Kongre kararlarıyla esasta böyle hareket et-
miştir- elbette halkta bu sistemi terah ederektir.
Halbuki mevcut sistem içinde, herhangi bir kli-
ğin terah edilmesi anlayışı kafalardan silinirse,

bişimsel değişiklikler de halkın mücadelesini
engellemeyecektir.

Fakat etrafımıza baktığımız zaman bu doğru
anlayış çok az insan tarafından savunulmaktadır.
En azından Anadolu'da çok insan "burjuva de-
mokrasi" ile "faşizm" arasında farkın olmadığını
düşünüyor? Yanlı ve sözlü propagandalarla
dikkat edilsin; Hitler, MHP, cuntalar düşemi, iş-
kenceciler, kontarperilla... vb. kesimler niye
"hedef" gösteriliyor? Amaç nedir- en kötü yön-
etime karşı nispeten daha "az" kötü olan yönetimi
savunmaktır. Demek ki geçmişte yaşanan bazı
olayların yanlışlığını bğımsel olarak kabul et-
mek sorulan çözümdür. Sorun, yanlışlardan çı-
karılan doğru derslerin kavranmasıdır. Bilince
çıkarılması içinde, doğru düşüncelerin canlı tu-
tulması gerekiyor, aksi takdirde karşı-devrimin
birer aracı olup çıkarız. Tipki sağlıklı bir insanın
karşı-devrimci sisemden dolayı, retence bes-
lenmemesi halinde hasta olması gibi... Yani doğ-
ru düşüncelerin mücadelesine hiç bir zaman ara
vermemek gerekiyor.

"Burjuva demokratik" sistemin savunulması
anlayışın başka bir açıdan ele alalım. Bğındığı
gibi BM, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları
vb. karşı-devrimci kurumlar özellikle 2. dünya
savaşından sonra kamuyu gündemine girdiler.
Şüphesiz, bu kurumlar halkın çoğunluğu tarafın-
dan da olumlu karşılanıp sahip çıkıldı. Böyle ol-
masının sebebi de yine esas olarak sosyalistler
olmuştur. Çünkü, o dönem varolan sosyalist yön-
etimler de bu kuruluşların yüzlerini, teğir et-
mede çok yetersiz kalmışlardır. Hatta bazı so-
yalistler, söz konusu kuruluşların demokratik
olduklarını savunacak kadar ciddi suç işlemişler-
dir. Böyle olunca halk da, önderlerin anlayışı
doğrultusunda hareket ederek bahsi edilen kur-
uluşları kendi koroşlarıyımış gibi sahip çıkıyor-
tur. Bu türden yanlış anlayışlara kayışık eden
yine "burjuva demokrasi" ve "faşizm" ikilemi-
dir. Bğındığı gibi 2. dünya savaşında 3'lü faşist
mihnek" yenilgi almıştı. Bunun yerine devrimci,
sosyalist ve "burjuva demokratik" yönetimler" ik-
tidarı ele geçirmişti. Böyle olunca, yukarıda be-
lirttiğimiz kuruluşları da bu yönetimler oluşturu-
muş veya olgusuna destek sunmuşlardır.
Bundan dolayı halkta düşen görev, bu kuruluşla-
rın kararlarını dinlemek olmuydu. Demek ki bu
konuda da halkın karşı-devrimci çıkarlarına alet
olmasında sosyalistlerin etkisi büyük olmuştur.
Halbuki bağında itibaren bu kuruluşların karşı-
devrimci veya faşist (devrimci düşünceleri savun-
mayan anlayışlar karşı-devrimci) niteliği hal-
ka kavrılmış olsaydı, diğer kuruluşlar gibi
bunlar da halk tarafından bir umut olarak görü-
lmeyecekti. Düzenin işleyişi, bu kurumları araçlı-
yla sürdürüldüğü, öneklere, halkın anlayaca-
ğı dilde teşhir edilsen, bunlarında sistemin bir
parçası olduğu bilinecekti.

Devrim sorununu "burjuva demokrasi"ne
bağlamayanlar, emperyalizmin toplumun en ü-
n köşelerine kadar sızdığını tespit edenler, dün-
yada en kötü yönetimlerin emperyalist yönetim-
ler (köleci ve feodal toplumdan da bğımsel ola-
rak geridir) olduğunu hemen anlayacaklardı.
Düşünün ki "demokratik" emperyalist ülkeler,
kendisine bağımlı olan ülkelerdeki sömür ve
vahşetin biçimine karşı olacaktı. Yani em-
peryalizm "faşizm" bağımlı ülkelere uygulaya-
cak, kendi ülkesinde uygulanmayacaktır. vb. Bu
anlayış kendi içinde bile tutarlılık "değildir".
Halbuki sorun şudur; Bugün, dünya, bir devlet

olarak tahlil edilmektedir. Bu devletin yönetiminde bulunanlar da "burjuva demokratik" kapitalist-ler/imperyalistlerdir. Dolayısıyla diğer devletler-de bölgeler gibidir. "Nasıl ki bütün bölgelere uy-gulanan politikalar aynı oluyorsa, devlet (im-peryalist sistemin politikası da bütün bölgele-re/devletlere aynı olmalıdır. Fakat burada gözden kaçınılmaması gereken olay şudur: her-hangi bir bölgede gelişen devrimci veya sosyalist mücadele bütün bölgeler tarafında, bastırılması için çaba harcanmıyorsa mı? Elbetteki halktan ya-nıya olduğuna söyleyebiliriz, "harcanıyor" diye ce-vap verecektirler. Peki o zaman neden devletler ve devletin denetimindeki bölgeler birbirinden farklı değerlendiriliyor? Çünkü "burjuva demok-rasisi" ve "faşizm" ikilemi kafasında var da on-dan.

"Burjuva demokrasisi", "faşizm" ikileminin, gündeminde bulunmasını bir başka nedeni de im-perialistlerin yönetime elidir. Bu sorun o kadar basit ele alınıyor ki, bir yönetim "faşist" olarak tespit ediliyorsa, burada silahlı mücadele geçerli-dir, yok eğer "burjuva demokrasisi" tespit edil-yorsa bir işçi mücadelesi geçerlidir. Bu ikilemi ni-çin gerek duyulduğuna okuyucu şimşek daha iyi anlayacaktır. Hangi tespit yapıldıysa yapılsın, so-run sistemin sonucu olarak ele alınırsa, maskelerin herhangi bir önemi yoktur. Yani karşı-devrimci-ler yaşanan deney ve tecrübelerden (devrim ve sosyalizm mücadelesinden çıkartılan derslerden) sonra kendilerine yönelik en ufak bir hareketi şiddetle de cezırlarlar. Buna, dünya halkı tank-tır. Bu tanklık, ister emperyalist ülkeler, ister bağımsız ülkeler olsun, bütün devletler aynı siste-min birer parçası oldukları için halkın mücade-lesini, her tarafa aynı şekilde cezırlarlar. Uygula-mış oldukları vahşeti de görünüleyp halkımıza gözdağı vermektedirler. Dolayısıyla halkın kendi-sini karşı herhangi bir yönetimi teslimenmesi olanıyacağı gibi, bu yönetimlere karşı farklı farklı bir mücadele yönteminin benimsenmesi im-tihandır. Bu doğru anlayışı Hindistan halkı, Çarü Mazemdar önderliğinde ispatlamıştır. Keza Baş-kan Gonzales önderliğinde Peru halkı aynı şekil-de mücadeleyi sürdürmektedir.

16 Temmuz 1972 ve kadın çıkan HKP/ML'nin yazıları incelerseniz, Keza 1979'dan sonra çıkan PKP'nin yazılarında da aynı anlayış mevcuttur. Anlayış şudur: karşı-devrimin iktidarda olduğu her yerde başından sonuna kadar giddet megru-dur. Sonuç olarak, mevcut sistemi tanımayanların sisteme karşı mücadelelerinde doğru olmasıdır. Sistemi tanımamanın yolunda Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin derslerini bilince çıkartmaktan ge-çer.

~ ~ ~

Devrimci cephe için çağrı üzerine

Ata YADİGAR

Iki ülkenin devrimci-yurtsever partilerinden (Kartler ve P.C'iler) arasında, geçtiğimiz ay-larda bir protokol imzalandı. "Devrimci cep-henin aşması"nın ilk adımı olan bu protokol, öte-den beri devrimciiler arasında süzgeç eden, yazılar yazılan "birtak", "birtak" vb. den daha ileri bir adımdır. Sömürgeci, tekeleci burjuvazi ve bağışık-

ları arasında ki çelişmelere, açık-gözlü çatışmalara rağmen, işçi sınıfı, Kürtler ve değişik taleplerle or-taya çıkan gruplara karşı; söz konusu sistemle-rin balatından olduğunda nasıl bir araya geliyorlar-sa; işçi sınıfının, emekçilerin, ezilenlerin, çeşitli milliyetlerden halkların ve Kürt milletinin temsilcisi iddiasında olanların bir araya gelerek, çeşitli ko-nularda mifsklar, cephesel birleşmeler oluşturmaları, bunu protokollerle imza altına almalarından daha doğal ve doğru te olabilir. Akla yareğini, omuza işçi sınıfının, ezilen halkların kurtuluşuna adayın-ların çıkarılan, burjuvazinin kan, zulüm, haksızlık üstüne kurduğu ve sürdürmek istediği çıkarılardan daha yuce değil midir? Burjuvazinin ve bağışıkla-rının dini-irani, varlıkları, yasakları haksızlıklar üzerine kuruludur. İnsan, insana ait değerleri al-çaltır, burjuvaziden devrimci kuvvetleri ayırır te-mel özelliklere uygun devrimci bir meciyetten çok, tarihin yüklediği görev olarak görülmelidir. Bu yanlış Karkler ve P.C'iler arasındaki proto-kol ve cephe yitirilimi doğurmuştur. Eleştiri süzgecinden geçirilerek güçlendirilmelidir. Bu ya-zının amacı da budur. Gözül istedi ki, protokol imzalamadan önce diğer devrimci grup, örgüt, partilerde de görüşülmüş, protokolün altındaki im-zalar çoğaltmış olmalı. "Yapık gelin" yerine, "ge-lin beraber yapalım" yaklaşımı daha doğru olurd-u. Kafkas karada şeyh Şam'i'nin deyişiyse: "Serçe parmak üçüktür ama omuz yumruk geçmez olur." Gelgelelim iki yurtsever-devrimci partinin çağırma-rı.

Çağrı, "Tüm halk güçlenmelidir" dedikten son-ra, "Bağımsızlık, demokrasi özgürlük ve adalet (iste-yenler, tüm insanlara, dışınca özgürlük isteyen-ler Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkını iste-yenler, haksız savaşı son verilmesini isteyenler, iş-kencilerin infazlarına, kayıplarına, fahi meçhullerin, köylerin yakılması ve sürgünlerin, hırsızın, avaytı-rıcının, mafya çetelerinin olmadığı bir ülkede ya-samak isteyenler, emperyalizmin bir aydusu olanık isteyenlerin güçlerini birleştirmeli, sonuna ve zu-lüm düzenine karşı savaşılmalıdır" perspektifiyle yapılmaktadır. Özellikle Medya'yı Misak'ı Mil-li'ye dahil edip "devrimimize nüfuz DHD'dir" diye kesimlerin, belki (çevre, kadın hareketi vb.) ekleyerek altına imza koyabilecekleri bir protokoldür bu. Benim belli başlı itirazlarım, protokolün anti-sömürgeci, anti-kapitalist hatta durması, çok temel bu iki durum protokole oldukça mazlak-ır. Protokolde her ne kadar Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı'ndan söz edilse de, çağrı yerde "Halkın Kendi Kaderini Tayın" ile karışıl-mıştır. Daha doğrusu, tarafıya nesnel yaşamın ça-kardığı çelişmeleri, protokolün imzalamı kayıpsıyla hak ettikleri tarafla değerlendirilmemişlerdir. Bili-niği gibi, Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı ile Halkın Kendi Kaderini Tayın Hakkı farklı farklı şeylerdir. Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı, aynı zamanda ayrılmı, ayrı bir devlet kurma hakkı-dır. Bu hakkın kullanılma sürecinde, bu hakkın sa-hiplerinin karşı oldukları ve bir arada bulundukları sınıf ve katmanlar tartışmalarıyla değişir. Halkın Kendi Kaderini Tayın Hakkı ise, devrim yapma hakkıdır ve hedeflediği sınıflar farklıdır. Halk ve ulus kategorileri farklı olduğundan bu kategorilerde yer alanların farklı taleplerinin olması da doğaldır. Sorun şurada: Yurtsever hareketinin yıllardan beri sürdürdüğü mücadele devrim ve sosyalizmi hedeflese de, öncelikli olan Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı'dır. Bugün bu talep hallea devam etmektedir. Yasadımız çağrıda da bu çağrıya öncelikli sürdürmektedir. Diğer devrimci kuvvetleri, protokol imzalamak istenen kesimleri menama emek için, vazgeçilmez ve devredilemez olan Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı'ndan

vazgeçilmemelidir. Bu hak bırak ve öncelikli bir tarzda meale geçtikler de protokol imzalamak mümkündür. Ezen ulus-devrimcilerin tarih söylemlerinden bir, pratik olarak bu çelişme kendisini dayatmış. "Beri çözümler" diye haykırmaktadır. Bu haykırış o kadar gördü ki, artık sınıfları da aynı, uluslararası bir sesine gelmiştir. Türk burjuvazisi de "Kürt sorunu çözülmezken hiç bir konuda adım atılmaz" demektedir. Birtakler, mifsklar, cephele, genel geçer saptamaları yerine, somut, ve bağışık çelişmelerden, öne çıkan bir çelişme ve bu-na bağlı çelişmeler üzerine gelişimlerini, yaşımlı bulma olanağı o kadar yüksek olur.

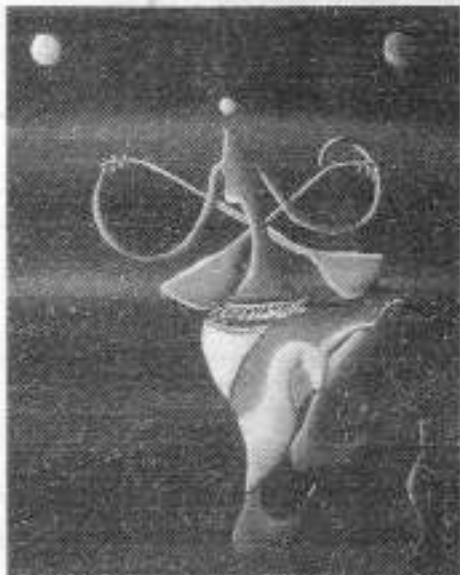
Emperyalizm ve proleter devrimler çağında modern ve en devrimci sınıf işçi sınıfıdır. Onun özelliği kendisi için sınıf olduğunda bütün kötülük-lerin kaynağı burjuvaziyi mezara gömecek olma-sında yatar. Protokolde sınıf yaklaşımı, ne ideolojik ne siyasi ne de örgütsel anlamda olmanı-sı en önemli eksiklikler. Protokolün çok önemli kavram karşısına tağıdığı belirelim. Ezen ile ezilenin ayrıştırılması, olmayan "Kürt emgen sınıf-ları" var edilmesi gibi. 16. Paragrafta "Kürt ve Türk emgen sınıfları" diye onlara soren, milliyet-çi kırkntılamadan söz edilmektedir. Bu saptama-lar doğru değildir. Yurtsever hareketin mücade-lesinin geçirdiği, alın açığı kimi meciyetten kaynak-lanan emgenlikten olsa bile "Kürt emgen sınıf-ları"ndan söz etmek TC'nin öden beri demogog-sini yaptığı, "bizde ayrılık gayetlik yoktur, hiç kim-senin kimliğine karışılmamaktadır" yaklaşımını de-laylı olarak olumsuzlamak anlamına gelir. Keza Kürt kimliğinin sınırlı olduğu bir emgenlik alanı yoktur. Sömürgeci, ada, yureği, ruhüyle Türklesimleşen "Kürtler" aynı Kürtlerden çıkan Kürtler'e karışa-dır nitelikte emgenlik alanı açmaktadır. Sorunu ettiğimiz bu "Kürtler" de, "Kürt çoventliği" veya "milliyetçilik" yapacak durumda değildir. Kaiki ki, Kürtler'in milliyetçiliği bugün ilenci bir özellik ta-şımaktadır. Burada çoventliği, milliyetçiliği öpüle-necek kesim Misak'ı Millisiciliği ruhıyla zehüen-miş, önemli onlarda da özdeşlik hareketine karış-dırın Türk kesimidir. Protokolde buna özel önem verilip, bu noktada çağrıya yitilmeceğine, ezen ile ezilen, haksızlığa uğrayan ile haksızlığa uğratan ayırtılmaktadır.

Bir yaklaşım yanlışlığına daha dikkat çekmek-te yarar görmekteyiz. 18. paragrafta yer alan "Hal-kımızın geleceği ve kadın artık her zemininden daha çok birbune bağlı hale gelmiştir" tespiti doğ-ru değildir. "Kader bağı" olması için aynı durumta olmak gerekir. Öncü bu protokolün doğal sonu-çu olarak organize edilecek kuvvetler potansiyel olarak ayırtılmı "iki halk", "iki halkın kader bir-liği" üzerinden mi sürdürülecektir, yoksa, ikisinin farklı talepleri, farklı ajit-prop itirazlarındaki bar-kele mi sürdürülecektir? Nesnel gerçekliği, bizi de söylediğimiz gibi, protokole kurban etmemek gerekir. Doğru ve sağlam temeller üzerine oturma-yas cephele güvenden çok güvensizlik, çekim merkezi olmak çok tereddüt haksız birtakler olur.

Başırken, halkın kaderi ile ulusun kaderinin ayrılığı, işçi sınıfının temsil, ideolojik, ayası, örgütsel özelliğine, hem doğru olmayan hem de an-lam karışıklığına yol açan özelliklere bir kez daha dikkat çekerek, bu protokole ve giderek cephele-me çelişmesini desteklemek gerektiğini, bu hususta diğer devrimci yapıların da suskunlukla bo-maları gerektiğini belirelim. Bütün ülkelerin işçi-lerinin ve ezilen halklarının mücadelesinin tutarı, kararlı savunucuları olmak için, bu özelliği bir te-sattır. Bu fırsat, milletlerin özgürlük, halkların devrim, sınıfın sosyalizm mücadelesi için değerlen-direlim.

DERSEM

MUZAFFER ORUÇOĞLU

ROMAN

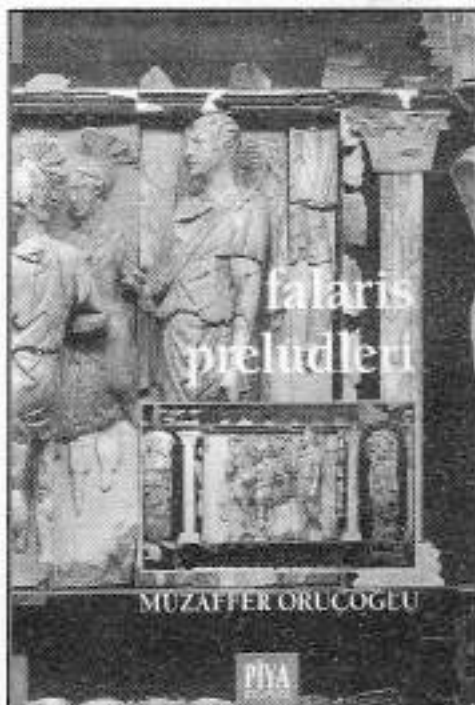
YAYINEVİMİZ, TOHUM BASIM-
YAYINCILIK'TAN İSTEYEBİLİRSİNİZ

SAMİ GÜREL BEYİNSEL KİRİZMA

TROYA YAYINCILIK

İSTEME ADRESİ: Neşet Ömer Sok.
Kadıköy İş Merkezi NO:10/97 Kadıköy-İST.
Tel: 418 60 48

YAYINEVİMİZ, TOHUM
BASIM-YAYINCILIK'TAN
İSTEYEBİLİRSİNİZ

Öndörtlü, karikatür alanında güzel bir
mücadelenin ürünü
YAZIŞMA/İSTEME ADRESİ: PK. 16
57200 Boyabat/SINOP
Tel: (0-368) 315 48 42

